



TÜRKİYE'DE OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN KERVANSARAYLARIN İÇ MİMARİ VE ÇEVRE TASARIMI AÇISINDAN İRDELENMESİ

Hicran ÖZALP

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

98607

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anasanat Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır.

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Ankara
Haziran, 2000

Altıncı bölümde; Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli'nin tarihi önemi ve iç mekan oluşumunu etkileyen işlevsel, teknik, estetik faktörler analizi ve değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Yedinci bölümde; Diyarbakır Deliller (Hüsrev Paşa) Hanı Oteli'nin tarihi önemi ve iç mekan oluşumunu etkileyen işlevsel, teknik, estetik faktörler analizi ve değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Sekizinci bölümde; araştırma sonucu ve öneriler ifade edilmektedir.

ABSTRACT

The old historical buildings are the heritage of the world culture, they are preserved with adaptive re-use and conservation. The survey includes the Turkey's Kervansaray's Çeşme Kanuni Kervansaray, Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansaray, Edirne Rüstem Paşa Kervansaray, Diyarbakır Deliller Han which have been adapted for re-used as hotel.

First chapter includes the definition and principles of preservation and general information of contemporary uses for the interior design of the old buildings.

Second chapter includes Kervansaray's historcial formation, development and the functional, technical, aesthetical effects on the design interiors.

In the third chapter; the functional, technical and aesthetical effect on the modern hotel interiors are stated.

In the fourth chapter; the historical importance of Çeşme Kanuni Kervansaray Hotel and the functional, technical, aesthetical factors are determined and analyzed.

Fifth chapter covers the historical importance of Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansaray Hotel and the functional, technical, aesthetical factors are determined and analyzed.

Sixth chapter covers the historical importance of Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Hotel and the functional, technical, aesthetical factors are determined and analyzed.

In the seventh chapter; the historcial importance of Diyarbakır Delliler Han (İnn) Hotel and the functional, technical, aesthetical factors are determined and analyzed.

Finally last chapter covers, the conclusion and proposals for further studies are stated.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER ÇİZELGESİ.....	x
ÖNSÖZ.....	xvii

1.BÖLÜM

TARİHSEL ÇEVRE VE ESKİ ESERLERİN KORUNMASI

1.1.KORUMA KAVRAMI VE TANIMI	1
1.2.KORUMACILIK, ONARIM VE YENİLEŞTİRME TEMEL KAVRAMLARI.....	4
1.3.KORUMA DÜŞÜNCESİNİN TARİH İÇİNDEKİ GELİŞİMİ.....	14
1.4.KÜLTÜR VARLIKLARININ TEK YAPI ÖLÇEĞİNDE KORUMA KULLANMA İLKE VE YÖNTEMLERİ	21
1.4.1.KORUMA VE GÜNCELLEŞTİRME ÖNCESİNDE İÇ MEKAN TASARIMINI YÖNLENDİREN ARAŞTIRMALAR	22
1.4.2.TEK YAPI ÖLÇEĞİNDE TARİHİ YAPI İÇ MEKANLARININ KORUNMASINDA VE GÜNCELLEŞTİRİLMESİNDE GENEL TASARIM PRENSİPLERİ.....	23
1.5. YENİDEN İŞLEVLENDİRİLECEK TARİHİ MEKANLAR	25
1.5.1. YENİ FONKSİYONUN UYGUN SEÇİLMESİ.....	34
1.5.2. YAPININ YAKIN ÇEVRESİ, YAKIN ÇEVRENİN YAPI İÇ MEKANI İLE OLAN İLİŞKİSİ VE YENİDEN DÜZENLENMESİNDEKİ YAKLAŞIMLAR.....	36
1.6.BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ.....	40

2. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BULUNAN KERVANSARAYLARIN OLUŞUMU, GELİŞİMİ VE İÇ MEKANSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1.KERVANSARAYLARIN TARİH İÇİNDEKİ OLUŞUMU	41
2.2.TÜRKİYE'DE BULUNAN KERVANSARAYLARIN GELİŞİMİNİN İÇ MEKANSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	42

2.2.1. KERVANSARAYLARDA İÇ MEKANI ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER	42
2.2.1.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ	42
2.2.1.2. MEKAN GEREKSİNİMLERİ	44
2.2.2. KERVANSARAYLARIN İÇ MEKANIN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER	47
2.2.2.1. AYDINLATMA	47
2.2.2.2. İSİSAL KONFOR	48
2.2.3. KERVANSARAYLARIN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN ESTETİK FAKTÖRLER	49

3. BÖLÜM

KERVANSARAYLARIN OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ OLGUSU

3.1. ÇAĞDAŞ OTEL TASARIMINDA İÇ MEKANI ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER	50
3.1.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ	50
3.1.2. MEKAN GEREKSİNİMLERİ	56
3.1.3. ÇEVRE GEREKSİNİMLERİ	63
3.2. ÇAĞDAŞ OTEL TASARIMINDA İÇ MEKANI ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER	64
3.2.1. AYDINLATMA	65
3.2.1.1. AYDINLATMA ŞEKİLLERİ	67
3.2.1.2. YATAK ODASI VE İSLAK HACİMLERDE KULLANILAN AYDINLATMA ŞEKİLLERİ	68
3.2.2. İSİSAL KONFOR	71
3.2.2.1. MERKEZİ İSİTMA	71
3.2.2.2. HAVALANDIRMA	71
3.2.2.3. İKLİMLENDİRME	73
3.2.3. AKUSTİK	76
3.3. ÇAĞDAŞ OTEL TASARIMINDA İÇ MEKANI ETKİLEYEN ESTETİK FAKTÖRLER	78

4. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN ÇEŞME KANUNİ KERVANSARAYININ İÇ MİMARİ DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. ÇEŞME KANUNİ KERVANSARAYI TARİHİ ÖNEMİ	81
4.2. ÇEŞME KANUNİ KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER ANALİZİ	93
4.2.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ	93
4.2.2. MEKAN GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ	93
4.2.3. ÇEVRE GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ	99

4.3. ÇEŞME KANUNİ KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER ANALİZİ	102
4.3.1. AYDINLATMA ANALİZİ	104
4.3.2. İSİSAL KONFOR ANALİZİ	104
4.3.3. AKUSTİK ANALİZİ	107
4.4. ÇEŞME KANUNİ KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN ESTETİK FAKTÖRLER ANALİZİ	110
4.5. BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ	119

5. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN KUŞADASI ÖKÜZ MEHMET PAŞA KERVANSARAYI'NIN İÇ MİMARİ DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. KUŞADASI ÖKÜZ MEHMET PAŞA KERVANSARAYI'NIN TARİHİ ÖNEMİ	136
5.2. KUŞADASI ÖKÜZ MEHMET PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER ANALİZİ	144
5.2.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ	144
5.2.2. MEKAN GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ	144
5.2.3. ÇEVRE GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ	147
5.3. KUŞADASI ÖKÜZ MEHMET PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER ANALİZİ	147
5.3.1. AYDINLATMA ANALİZİ	147
5.3.2. İSİSAL KONFOR	150
5.3.3. AKUSTİK ANALİZİ	153
5.4. KUŞADASI ÖKÜZ MEHMET PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN ESTETİK FAKTÖRLER ANALİZİ	156

6. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN EDİRNE RÜSTEM PAŞA KERVANSARAYININ İÇ MİMARİ DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

6.1. EDİRNE RÜSTEM PAŞA KERVANSARAYININ TARİHİ ÖNEMİ	180
6.2. EDİRNE RÜSTEM PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER ANALİZİ	184
6.2.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ	184
6.2.2. MEKAN GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ	190
6.2.3. ÇEVRE GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ	190
6.3. EDİRNE RÜSTEM PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER ANALİZİ	190
6.3.1. AYDINLATMA ANALİZİ	190
6.3.2. İSİSAL KONFOR ANALİZİ	192

6.3.3.AKUSTİK ANALİZİ.....	194
6.4.EDİRNE RÜSTEM PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN ESTETİK FAKTÖRLER ANALİZİ	194

7. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN DİYARBAKIR DELİLLER (HÜSREV PAŞA) HANI İÇ MİMARİ DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

7.1. DİYARBAKIR DELİLLER (HÜSREV PAŞA) HANI'NIN TARİHİ ÖNEMİ	207
7.2. DİYARBAKIR DELİLLER (HÜSREV PAŞA) HANI OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER ANALİZİ	220
7.2.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ	220
7.2.2.MEKAN GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ	222
7.2.3.ÇEVRE GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ.....	222
7.3.DİYARBAKIR DELİLLER (HÜSREV PAŞA) HANI OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER ANALİZİ	223
7.3.1.AYDINLATMA ANALİZİ	223
7.3.2.ISISAL KONFOR ANALİZİ.....	223
7.3.3.AKUSTİK ANALİZİ.....	227
7.4.DİYARBAKIR DELİLLER (HÜSREV PAŞA) HANI OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN ESTETİK FAKTÖRLER ANALİZİ	227

8. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

8.1. SONUÇ	238
8.2. ÖNERİLER	239

KAYNAKÇA.....	241
---------------	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1: Avlusuz kapalı tip Bitlis Babçın Kervansarayı	45
Şekil 2: İki avlulu han tipi	46
Şekil 3: Avlulu açık tip	46
Şekil 4: 1 Kişilik Oda Yerleşimleri	59
Şekil 5: 2 Kişilik Oda Yerleşimleri	59
Şekil 6: 2 Kişilik Oda Yerleşimleri	60
Şekil 7: Yatak Odaları ve Islak Hacimler Plan Tipleri	62
Şekil 8: Çeşme Kanuni Kervansarayının Şehir Planında Yeri	82
Şekil 9: Çeşme Kanuni Kervansarayı	83
Şekil 10: Çeşme Kanuni Kervansarayı	85
Şekil 11: Çeşme Kanuni Kervansarayı	86
Şekil 12: Çeşme Kanuni Kervansarayı İç Avludan revakların Görünüşü	87
Şekil 13: Çeşme Kanuni Kervansarayı İç Avludan Görünüş	87
Şekil 14: Çeşme Kanuni Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu	89
Şekil 15: Çeşme Kanuni Kervansarayı Restorasyon Çalışmaları	89
Şekil 16: Çeşme Kanuni Kervansarayı	90
Şekil 17: Çeşme Kanuni Kervansarayı Restorasyon Çalışmaları	90
Şekil 18: Çeşme Kanuni Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu	91
Şekil 19: Çeşme Kanuni Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu	91
Şekil 20: Çeşme Kanuni Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu	91
Şekil 21: Çeşme Kanuni Kervansarayı	92
Şekil 22: Çeşme Kanuni Kervansarayı	92
Şekil 23: Çeşme Kanuni Kervansarayı	92
Şekil 24: Çeşme Kanuni Kervansarayı	92
Şekil 25: Çeşme Kanuni Kervansarayı Ön Cephesi	94
Şekil 26: Çeşme Kanuni Kervansarayı Ön Cephesi	94
Şekil 27: Çeşme Kanuni Kervansarayı Ön Cephe Ticarethanelerin Görünüşü	95
Şekil 28: Çeşme Kanuni Kervansarayı Ön Cephe, Ticarethanelerin Görünüşü	95
Şekil 29: Çeşme Kanuni Kervansarayı Resepsiyonu	97
Şekil 30: Çeşme Kanuni Kervansarayı Girişi	97
Şekil 31: Çeşme Kanuni Kervansaray Girişi	98
Şekil 32: Çeşme Kanuni Kervansarayı Girişi Donatı Elemanları	98
Şekil 33: Çeşme Kanuni Kervansarayı Resepsiyonu	100
Şekil 34: Çeşme Kanuni Kervansarayı Resepsiyon Donatı Elemanları	100
Şekil 35: Çeşme Kanuni Kervansarayı Girişi	101
Şekil 36: Çeşme Kanuni Kervansarayı Resepsiyonu Önü	101
Şekil 37: Çeşme Kanuni Kervansarayı Resepsiyon Donatı Elemanları	103

Şekil 38: Çeşme Kanuni Kervansarayı Resepsiyonu	103
Şekil 39: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avludan Görünümü	105
Şekil 40: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avludan Bir Görünüş	105
Şekil 41: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avlusu	106
Şekil 42: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avluda Bulunan Bardan Üst Görünüş	106
Şekil 43: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avluda Bulunan Bar	108
Şekil 44: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avludan Bir Görünüş	108
Şekil 45: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avludan Bir Görünüş	109
Şekil 46: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avludan Bir Görünüş	109
Şekil 47: Çeşme Kanuni Kervansarayı	111
Şekil 48: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avlusu Donatı Elemanları	111
Şekil 49: Çeşme Kanuni Kervansarayı	112
Şekil 50: Çeşme Kanuni Kervansarayı	112
Şekil 51: Çeşme Kanuni Kervansarayı	114
Şekil 52: Çeşme Kanuni Kervansarayı Merdivenleri	114
Şekil 53: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı Dinlenme Alanı	115
Şekil 54: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı Dinlenme Alanı Donatı Elemanları	115
Şekil 55: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı	117
Şekil 56: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı	117
Şekil 57: Çeşme Kanuni Kervansarayı	118
Şekil 58: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Kat Dinlenme Mekanı	118
Şekil 59: Çeşme Kanuni Kervansarayı Donatı Elemanları	120
Şekil 60: Çeşme Kanuni Kervansarayı	120
Şekil 61: Çeşme Kanuni Kervansarayı Yangın Söndürme Sistemi	121
Şekil 62: Çeşme Kanuni Kervansarayı Koridoru Işıklandırması	121
Şekil 63: Çeşme Kanuni Kervansarayı Donatı Elemanları	122
Şekil 64: Çeşme Kanuni Kervansarayı Donatı Elemanları	122
Şekil 65: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı	123
Şekil 66: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katta Bulunan Bardan Bir Görünüş	123
Şekil 67: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı Toplantı Mekanı	124
Şekil 68: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı Toplantı Mekanı	124
Şekil 69: Çeşme Kanuni Kervansarayı Toplantı Mekanı	125
Şekil 70: Çeşme Kanuni Kervansarayı	125
Şekil 71: Çeşme Kanuni Kervansarayı	126
Şekil 72: Çeşme Kanuni Kervansarayı	126
Şekil 73: Çeşme Kanuni Kervansarayı Yatak Odası Giriş Kapısı	127
Şekil 74: Çeşme Kanuni Kervansarayı Yatak Odası Girişinde Bulunan Dolap	127
Şekil 75: Çeşme Kanuni Kervansarayı Yatak Odası Girişinde Bulunan Dolap Görünüşü	128
Şekil 76: Çeşme Kanuni Kervansarayı Yatak Odasında Bulunan Tuvalet Masası	128
Şekil 77: Çeşme Kanuni Kervansarayı Yatak Odası	129
Şekil 78: Çeşme Kanuni Kervansarayı İki Kişilik Yatak Başı	129

Şekil 79: Çeşme Kanuni Kervansarayı	130
Şekil 80: Çeşme Kanuni Kervansarayı	130
Şekil 81: Çeşme Kanuni Kervansarayı Yatak Odalarında Bulunan Islak Hacim Girişi	131
Şekil 82: Çeşme Kanuni Kervansarayı Yatak Odası Banyosu	131
Şekil 83: Çeşme Kanuni Kervansarayı	132
Şekil 84: Çeşme Kanuni Kervansarayı	132
Şekil 85: Çeşme Kanuni Kervansarayı Yatak Odası Donatı Elemanları	133
Şekil 86: Çeşme Kanuni Kervansarayı	133
Şekil 87: Çeşme Kanuni Kervansarayı Girişi	134
Şekil 88: Çeşme Kanuni Kervansarayı Çevresi	134
Şekil 89: Çeşme Kanuni Kervansarayı Otoparkı	135
Şekil 90: Çeşme Kanuni Kervansarayı Çevresi	135
Şekil 91: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu	137
Şekil 92: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu	137
Şekil 93: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Çalışmaları-1966	138
Şekil 94: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı 1966 yılı Restorasyon Çalışmaları	138
Şekil 95: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu	139
Şekil 96: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu	139
Şekil 97 : Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı	141
Şekil 98 : Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı	141
Şekil 99 : Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı	142
Şekil 100: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı	142
Şekil 101: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı	143
Şekil 102: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı	143
Şekil 103: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı	145
Şekil 104: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Girişi	145
Şekil 105: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Girişi	148
Şekil 106: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı	148
Şekil 107: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Resepsiyonu	149
Şekil 108: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Resepsiyonu	149
Şekil 109: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Ofis Girişi	151
Şekil 110: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Otel Holü	151
Şekil 111: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Otel Holü	152
Şekil 112: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Otel Holü Sergi Salonu	152
Şekil 113: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Otel Holü	154
Şekil 114: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Ofis Girişleri	154
Şekil 115: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Otel Holü Islak Hacim Girişleri	155

Şekil 116: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı	155
Şekil 117: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu	157
Şekil 118: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu	157
Şekil 119: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu	158
Şekil 120: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu	158
Şekil 121: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu	161
Şekil 122: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu	161
Şekil 123: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu	162
Şekil 124: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu	162
Şekil 125: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Halı İmalat ve Satış Mekanı	163
Şekil 126: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Halı İmalat ve Satış Mekanı	163
Şekil 127: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı İkinci Kat Çıkış Merdiveni	164
Şekil 128: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı İkinci Kat Koridoru	164
Şekil 129: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odaları Önü Dinlenme Mekanı	165
Şekil 130: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı İkinci Kat Koridorundan Bir Görünüş	165
Şekil 131: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odaları	166
Şekil 132: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı	166
Şekil 133: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odası Kapılarından Bir Örnek	167
Şekil 134: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Oteli Yatak Odası	167
Şekil 135: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odalarından Bir Görünüş	168
Şekil 136: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odalarından Bir Görünüş	168
Şekil 137: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odası Donatı Elemanları	169
Şekil 138: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odası Donatı Elemanları	169
Şekil 139: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odaları Islak Hacimlerinden Bir Görünüş	170
Şekil 140: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odaları Islak Hacimlerinden Bir Görünüş	170
Şekil 141: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odaları Islak Hacimlerinden Bir Görünüş	171
Şekil 142: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odası Kapılarından Bir Görünüş	171
Şekil 143: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odaları Donatı Elemanlarından Bir Görünüş	172
Şekil 144: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Oteli, İki Kişilik Düzenlenen Yatak Odası	172

Şekil 145: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş	173
Şekil 146: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş	173
Şekil 147: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odaları Aydınlatma ve Havalandırma Birimlerinden Bir Görünüş	174
Şekil 148: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş	174
Şekil 149: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odası Donatı Elemanı	175
Şekil 150: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansaray Oteli Donatı Elemanı Ve Mimari Öğe Birleşim Detayı	175
Şekil 151: Aydınlatma Elemanı	176
Şekil 152: Aydınlatma Elemanı	177
Şekil 153: Aydınlatma Elemanı	178
Şekil 154: Aydınlatma Elemanı	179
Şekil 155: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu	181
Şekil 156: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Zemin Kat Planı	182
Şekil 157: Edirne Büyük Rüstem Paşa Hanı Zemin Kat Planı	185
Şekil 158: Edirne Büyük Rüstem Paşa Hanı Üst Kat Planı	185
Şekil 159: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı, Cepheler	186
Şekil 160: Edirne Küçük Rüstem Paşa Hanı Zemin Kat Planı	187
Şekil 161: Edirne Küçük Rüstem Paşa Hanı Üst Kat Planı	187
Şekil 162: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Genel Durum Planı	188
Şekil 163: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Genel Çatı Planı	188
Şekil 164: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Kesit İnkişafı	189
Şekil 165: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Kesitler	189
Şekil 166: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş	191
Şekil 167: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş	191
Şekil 168: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş	193
Şekil 169: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odası Donatı Elemanları	193
Şekil 170: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odaları Donatı Elemanları ve Tefrişi	195
Şekil 171: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odaları Islak Hacimlerinden Bir Görünüş	195
Şekil 172: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş	197
Şekil 173: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odası Donatı Elemanları	197
Şekil 174: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Avlusundan Bir Görünüş	198
Şekil 175: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Avlusundan	

Bir Görünüş	198
Şekil 176: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Avlusu	199
Şekil 177: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı İkinci Kat Koridorundan Bir Görünüş	199
Şekil 178: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Yatak Odalarına Çıkış İçin Kullanılan Merdivenlerden Bir Görünüş	200
Şekil 179: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı İkinci Kat Koridoru	200
Şekil 180: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Giriş Katı Yemek Salonu	201
Şekil 181: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Giriş Katında Bulunan İnternet Café	201
Şekil 182: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Avlusu	202
Şekil 183: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Giriş Katı Bilardo Salonu	202
Şekil 184: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Avlusu	203
Şekil 185: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Avlusu	203
Şekil 186: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Yatak Odaları Islak Hacimlerinden Bir Görünüş	204
Şekil 187: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Yatak Odaları Aydınlatma ve Donatı Elemanlarından Bir Görünüş	204
Şekil 188: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Girişi	205
Şekil 189: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Dış Cephesinde Bulunan Ticarethaneler ve Çevresinden Bir Görünüş	205
Şekil 190: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Çevresi	206
Şekil 191: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Resepsiyonu	206
Şekil 192: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmalarından Bir Görünüş	208
Şekil 193: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmalarından Bir Görünüş	208
Şekil 194: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmaları	209
Şekil 195: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmaları	209
Şekil 196: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmaları	211
Şekil 197: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmaları	211
Şekil 198: Diyarbakır Deliller Hanı Zemin Kat Planı	212
Şekil 199: Diyarbakır Deliller Hanı Üst Kat Planı	213
Şekil 200: Diyarbakır Deliller Hanı Kesiti	214
Şekil 201: Diyarbakır Deliller Hanı (Hüsrev Paşa) 1966 Yılı Durumu	216
Şekil 202: Diyarbakır Deliller Hanı (Hüsrev Paşa) 1966 Yılı Durumu	216
Şekil 203: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmaları Sırasında Avludan Bir Görünüş	218
Şekil 204: Diyarbakır Deliller Hanından Bir Görünüş	219
Şekil 205: Diyarbakır Deliller Hanı	221
Şekil 206: Diyarbakır Deliller Hanı ve Çevresi	221
Şekil 207: Diyarbakır Deliller Hanı Avlusunda Bulunan Hanın Maketi	224
Şekil 208: Diyarbakır Deliller Hanı Otelinin Maketi	224
Şekil 209: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Avlusu	225
Şekil 210: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Havuz Başı Bulunan	

Bardan Bir Görünüş	225
Şekil 211: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Avlusunda Bulunan Bar ve Yemek Salonundan Bir Görünüş	226
Şekil 212: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Avlusundan Bir Görünüş	226
Şekil 213: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli İkinci Kat Koridorundan Bir Görünüş	228
Şekil 214: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odası Girişlerinden Bir Görünüş	228
Şekil 215: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odası Girişi	229
Şekil 216: Diyarbakır Deliller Hanı Yatak Odalarından Bir Görünüş	229
Şekil 217: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odaları Donatı Elemanlarından Bir Görünüş	230
Şekil 218: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş	230
Şekil 219: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Donatı Elemanlarından Bir Görünüş	231
Şekil 220: Diyarbakır Deliller Hanı Yatak Odası Islak Hacimlerinden Bir Görünüş	231
Şekil 221: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odası Girişinden Bir Görünüş	232
Şekil 222: Diyarbakır Deliller Hanı Yatak Odası İçinde Dinlenme Mekanından Bir Görünüş	232
Şekil 223: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş	233
Şekil 224: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odası Düzenlemesi ve Havalandırma Tesisatından Bir Görünüş	233
Şekil 225: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odası Donatı Elemanlarından Bir Görünüş	234
Şekil 226: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odası Donatı Elemanlarından Bir Görünüş	234
Şekil 227: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Havuz Başından Bir Görünüş	235
Şekil 228: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Havuz Başından Bir Görünüş	235
Şekil 229: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Arka Avlusu ve Servis Girişi	236
Şekil 230: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Arka Avlusundan Bir Görünüş	236
Şekil 231: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Toplantı Salonundan Bir Görünüş	237
Şekil 232: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Giriş Katında Bulunan Kuaförden Bir Görünüş	237

ÖNSÖZ

Tarihi yapılar kültürel miraslarımızdır. Ve inşa edildikleri dönemin toplumsal, kültürel değerlerini yansıtır ve toplumun tarihini belgelerler. Tarihi yapıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için kullanılmaları önerilir; bu yeniden işlevlendirme yapının tarihi kimliğine ve estetik değerlerine saygılı bir amaca yönelik olmalıdır. Kültürel ve tarihi miraslarımızın, farklı kültür ve kuşaklara iyi ve doğru olarak yansıtılması, tarihimiz ve kültürümüz açısından çok önemlidir.

Tezin konusu, Türkiye'de bulunan otel fonksiyonu ile yeniden işlevlendirilen kervansarayların iç mimari değerlerinin ve mevcut durumunun tespiti, analizi ve değerlendirilmesinin yapılmasıdır.

Yeniden işlevlendirilen otel olarak kullanılan kervansaraylar birinci dereceden turizm yapılarıdır. Kullanıcı profiline büyük çoğunluğunu kültürümüz ve tarihi miraslarımız hakkında bilgi edinmeyi arzu eden yabancı turistler oluşturmaktadır. Kervansaray otellerinin restorasyonu kadar iç mimari tasarımı kullanıcılara yanlış tarihi ve kültürel mesajlar vermemesi açısından çok önemlidir.

Tezin bütününde geliştirilen analiz sistemi ile kervansaraylar, çağdaş oteller ve Türkiye'de otel olarak yeniden işlevlendirilen kervansaray yapıları iç mimari oluşumunu etkileyen işlevsel faktörler olan; kullanıcı gereksinimleri, mekan gereksinimleri, çevre gereksinimleri; teknik faktörler olarak; aydınlatma, ısısal konfor, akustik; estetik faktörler olarak; renk, ışık, doku, malzeme özellikleri tespiti ve değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Hicran ÖZALP

Mayıs, 2000

1.BÖLÜM

TARİHSEL ÇEVRE VE ESKİ ESERLERİN KORUNMASI

1.1. KORUMA KAVRAMI VE TANIMI

Koruma kavramı ve tanımına girmeden önce tarihsel çevre ve kültür varlıklarının tanımını yapmak yararlı olacaktır. "Tarih, geleceği insanlığın tümü için her yönden daha olumlu hale getirebilmek amacıyla geçmişe ait verilerden azami derecede yararlanabilmemizi sağlayan bilim dalıdır." (Özer 1976:33) Tarih tanımında da belirtildiği gibi tarih, geçmişte bırakılan ve duran bir kavram değildir. Bu anlamda tarihsel çevreye, gelecek kuşaklar için olumlu hale getirmek için süreklilik niteliği katmaktadır.

Kültürle ilgili toplum bilimlerine göre " kültür insanın manevi varlığının eseridir denir. Amerikalı etnolog R. Linton kültürü; Toplum ya da toplum içi gruplar tarafından kabul edilen yaşam biçimi ve bilgiler setidir şeklinde ifade etmekte ve kültür çok sesliliği içermektedir, büyük kitlelere aittir ve toplumda bütünleştirici bir rol oynamaktadır demektedir." (Tütengil 1995:4)

Kültür varlıkları ise; dönemlerini, ya da kültürlerini yetkiyle simgeleyebilen, bilim, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan, bütün taşınır, taşınmaz mallara, aynı nitelikteki her türlü bilgiye denir.

"Eski kent ve mahalleleri incelemek, bugünü anlamaya, kendimizi tanımaya, tanımlamaya yardımcı bir araçtır. Geçmiş uygarlıkların sosyal ve ekonomik yapısı, yaşam felsefesi, estetik duyarlılığı ile ilgili birçok ayrıntı bu çevrelerde saklıdır.

Tarihi çevreler insan ölçüsüne göre düzenlenmiş mekanlar olarak da öğretici, ilgi çekicidirler. Sosyal ilişkileri olumlu yönde etkileyen ve bireyler arasında birlik duygusunun pekiştirilmesine yardımcı olan bir ortamları vardır. Böyle bir çevrede bulunmak kişiyi mutlu kılar." (Ahunbay 1996:116)

Büyük sanat eserleri bütün insanlığın malıdır. Yaratıldıkları toprak ve çevreden, bulundukları memleketin sınırlarından taşarlar ve şöhretleri bütün dünyaya yayılır. O ülkenin her sınıfından insanlar, dünyanın dört bir tarafından gelerek bu sanat eserlerinin bulunduğu yerleri ziyaret ederler. Bu açıdan o değerli tarihi çevre ve yapıların korunması ve yaşatılması sadece o ülke mensupları için değil bütün insanlık için önemlidir.

"Avrupa'nın mimarlık mirası, paha biçilmez kültürel değerinin yanı sıra, halklarına ortak tarihlerinin ve geleceklerinin bilincini aşılacaktır. Bu nedenle yaşatılması çok önemlidir."

(Amsterdam Bildirgesi 1975)

İtalyan koruma uzmanlarından Piero Gazzola'nın koruma konusundaki düşünceleri şöyledir. Ahunbay (1996:8)'e göre; "Bir mimari anıt yapıldığı amaca hizmet edemiyorsa, korunması pratik bir gereklilik olmaktan çıkar, kültürel bir görev haline gelir. Bu konuya verilen önem gelecek kuşakların kültürel olgunluğuna ve kültür miraslarının korunması konusunda duyulacak ivediliğe dayanacaktır."

Çağdaş koruma olgusunda amaç; kültür varlıklarının biçimsel bütünlüğünü bozmadan eserleri; tarihi belge nitelikleri, estetik değerleri ve ait oldukları dönemin özelliklerini değerlendirerek onarmak, ya mevcut işlevini güncelleştirerek kullanmak ya da yeni işlevler kazandırarak kullanmak ve gelecek nesillere gerçek kültürlerini doğru aktarabilmek ve güncelleştirilerek kültür mirasını günümüz yaşamıyla bütünleştirmektir.

"Aşırı romantik duygularımız ne derecede rencide olursa olsun, nüfus artışları ve çağdaş ekonomik yapıyla onun belirlediği teknolojik koşulların reddedilmez bir sonucu olarak, bugün ve yarın için ya doğrudan doğruya yepyeni, ya da eskilerin yerini alacak çağdaş yapılar yapılmak zorundadır. Ancak tarihi sürekliliğin determinizmi çerçevesinde, geleceği kurarken geçmiş, vazgeçilmez nitelikleri açısından değerlendirmenin en azından insani, zamanla da toplumsal yaşamın dengesi bakımından büyük yararları vardır. Böylece, ana sorunun geleceğin tüm mimari gelişmelerinde geçmişin zaman ötesi verilerinden tavizsiz yararlanabilmenin yollarını arayıp bulmakta yattığı söylenebilir, geleceğin çok hızlı yaşam ivmesini yansıtacak mimarisine de hazırlıklı olmamız, ancak bu mimariyi tasarlarken mimari mirasın niteliklerini

göz önünde bulundurmamız gerekiyor. Bu anlamdaki bir korumanında seçmeci tavizlikten uzak durarak, tarihi sürekliliği gerekli dozuyla etkin ve yaygın bir düzeyde gerçekleştirebileceği kanısındayız demektir.” (Özer 1976:37)

Koruma düşüncesi yaşatarak mümkün olur ve bu konuda Venedik Tüzüğü (Mayıs 1964) 5. Maddesinde “ Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir” denilmektedir.

“Koruma yaşatmaktır, dondurmak değildir. Koruma düşüncesi, insanın bugününün ve geleceğinin sorumluluğunu taşımalıdır. Geçmiş, var olanı dondurmak, çağın insanı için yaşanmaz duruma getirmek, koruma değildir. Kültür miraslarımıza güncel işlevler kazandırmamak, çağdaş gereksinimlerden, gelişmelerden uzak, yapıldığı günün koşullarında kalmak demektir. Yaşamı korumayan hiçbir girişim olumlu girişim olamaz. Yüzyıl önceki koşullarda, o günkü yapı yöntemi ile ve o günkü geçerli ilkeler ile doğmuş bir yapını bugün tıpkısını, benzerini yapmak en az yüzyıllık geri kalmışlığı gösterir. Geçmiş olan yüzyılı kavrayamamış olmayı gösterir. Yapıyı anlamayı becerebilmek, gerçek korumanın ilk basamağıdır.” (Bektaş 1992:11).

İnsanlığın ortak mirası olan kültür varlıklarının korunması bugün üzerinde önemle durulan evrensel bir konudur. Ahunbay(1996:135)’e göre “ korumanın başarıya ulaşabilmesi için iyi bir yasal düzen kadar devletin gönüllü kuruluşlarının oluşturduğu sağlam bir örgütlenmeye, güçlü bir çalışma kadrosuna, sürekli maddi kaynak akışına ve kamuoyu desteğine gerek duyulmaktadır” demektedir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda, koruma ve korunma; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, işlev değiştirme işleri, taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir. Değerlendirme ise; kültür ve tabiat varlıklarının teşhiri, tanzimi ve bilimsel yöntemlerle tanıtılmasıdır denilmektedir. Bu sebeple, bir yapının kullanılarak korunması ona çağdaş işlev verebilmek demektir. İşlevin ne olacağını belirlemeden önce onarım yapılmalıdır. Bütün bu değerlendirmeler

ışığında kültür varlıklarının korunması kavramına bakıldığında genel olarak uygulanması gereken prensipler şunlardır:

- Koruma bir nesneyi ya da olguyu en az müdahale ile bozulmadan muhafaza etmektir.
- Koruma eyleminin gerçekleştirilebilmesi için gerekli yönetsel, yasal, teknik ve ekonomik desteklerin sağlanması gerekmektedir.
- Durağan koruma yerine, güncelleştirme ya da yeni işlevler verilerek kullanma benimsenmelidir.
- Gerek verilecek olan işlevin saptanmasında gerekse tasarım ve uygulamanın yapılması aşamasında; mimarlık, sanat tarihi, restoratör, kent tasarımcısı, sosyolog ve saptanmış işlevle ilgili bilgisayar vb. gibi çağdaş disiplinlerle işbirliği yapılmalı ve oluşturulan kurulun önerilerine dayanan bir tasarım gerçekleştirilmelidir.
- Tasarımcının gerçek amacının; bugünün insanını dikkate alarak geleceğin insanına kültürümüzü aktarabilmesi olmalıdır. Kültürümüzün yok edilmemesi, değiştirilmeden bize açık tutulması, sürekliliğin sağlanması geleceğe doğru kendini yenileyebilmesi güncel işlevler kazandırılarak korunması ile mümkündür.

1.2. KORUMACILIK, ONARIM VE YENİLEŞTİRME TEMEL KAVRAMLARI

“Herhangi bir nesne ya da olguyu elden geldiği kadar bozulmadan, o andaki durumunda tutmaya koruma denir. Bu kavram çok geniştir, uygulama çalışmalarını anlattığı gibi bunların yapılması için gerekli yönetsel, parasal, yasal önlemleri de kapsar. Yalnız nesneler değil, kültür varlığı kapsamına giren gelenek, görenek, töre gibi halk bilimsel olguları korumak, bunların yaşamasını sağlamak da koruma çalışmaları içinde düşünülebilir.” (Ü. Alsaç 1992:62)

Koruma olayı bir kültürel ve sanat politikası içinde oturtulması gerekmektedir. Bunun için de öncelikle kendi öz kültürümüzü çağdaş verilere göre uygun olarak ortaya çıkarmamız zorunludur. Koruma dinamik bir olgudur.

“Dünyada pek çok ülkede tarihi yapılar yıllık ve beş yıllık programlar çerçevesinde değerlendirilir ve saptanan bulgulara göre gerekli bakım ve onarımlar yapılır.” (Ahunbay 1996:90) Mekansal, ekonomik ve toplumsal boyutları vardır. Ancak korumanın durağan niteliği ile toplumsal gelişmenin dinamiği arasındaki çelişkiyi göz ardı etmeden, bunlar arasındaki dengenin kurulması sağlanmalıdır.

Korumanın ilk olarak hangi koşullarda yapılacağını belirlenmesi, tasarlama sürecinde disiplinler arası işbirliğinin gerekliliği ve daha sonra uygulama projelerinin yapılması ve buna bağlı olarak yapı özelliklerine bağlı olarak onarım tekniğinin belirlenmesi önem arz etmektedir.

“Onarımlarda geleneksel tekniklerin yanı sıra, çağdaş teknolojiden de yararlanılmaktadır. Venedik Tüzüğü’nün 7,10,11,12,13,15 inci maddeleri bu konuda açıklamalar içermektedir. Anıtların onarımları için genel olarak :

Stabilizasyon- Sağlamaştırma,

Bütünleme (Reintegrasyon)

Yenileme- yeniden kullanım(Renovasyon- Rehabilitasyon)

Çağdaş ek

Yeniden yapma (Rekonstrüksiyon)

Temizleme

Taşıma

Arkeolojik restorasyon

tekniklerinden yararlanılır. Çoğu kez bir anıtın onarımı için yukarıda sıralanan tekniklerden bir kaçını bir arada uygulanır.” (Ahunbay 1996:90)

Bakım:

"Bir nesne ya da olgunun varlığını en iyi koşullar altında sürdürebilmesi için yapılan çalışmalara bakım denir. Kültür varlıkları dış etkenlerden etkilenirler. Bu sebeple ısı, ışık, ıslanım, nem çevre koşullarını kontrol altında tutmak, yapı öge ya da bölümlerini dış etkenlere karşı koruyan, kültür varlıklarının yaşamını uzatıp etkinliklerini yükselten cila yapmak, boya yenilemek gibi çalışmalar da bakım sayılır. "(Ü.Alsaç 1992:62)

Koruma işlemi sırasında muhafaza edilmesi gereken özgün malzeme ve özellikleri tanımlandıktan sonra koruma ve bakım çalışmalarına başlanmalıdır.

"Koruma ve bakım genellikle, en az derecede müdahaleyi içerir ve diğer işlere hazırlayıcıdır. Limitli boya sökölmesi ve koruyucu tabakaları yeniden uygulama, çatı oluklarının tamiri veya tesisat arızalarını gidermek, alarm sistemi ve diğer geçici koruyucu önlemler gibi yaklaşımlar tarihi malzemelerin bakımını içerir. Tarihi bir yapı daha geniş bir işlemi gerektirirse de, fiziksel koşulunun genel değerlendirmesi her zaman bu adımda başlar." (Weeks, Grimmer 1995:19)

Temizlik(Temizleme, Liberasyon):

Tarihi kültür varlıklarımızı korumada Temizleme işlemi büyük önem taşır. Yapıt geçirdiği yıllar boyunca üzerine kirler birikmiştir ve bu da o değerli eserin algılanmasında negatif bir etki oluşturmaktadır. Yeni bir yüzyılın eşiğinde olduğumuz bu günlerde bu konuda da teknolojinin geniş imkanlarının yardımcı olduğunu görebiliyoruz. Eski eserlerin temizlenmesi amacıyla tasarlanan makineler artık ülkemizde de eski eserlerin temizlenmesinde kullanılmaktadır ve bu makineler kesinlikle yapının özgün

malzemesine zarar vermemektedirler ve eskisi gibi de özgün malzemenin kazınması işlemi yapılmamaktadır.

“Bir yapının üstüne biriken kirlere arındırılmasına denir. Temizlemede en önemli nokta kirler söz konusu kültür varlığının dokuları içine işleyecek kadar etkili olmuşsa, yapıya zarar vermeyecek özel yöntemler kullanmak gerekir. Kimi zaman bir yapıdaki gereçlerin dış katmanı bozularak niteliklerini yitirir. Bir onarım çalışmasının parçası olarak bu bölümlerin kazınarak uzaklaştırılmasına da temizlik denildiği olur”. (Ü. Alsaç 1992:62)

Onarım:

Bir nesnede ya da bir yapıta meydana gelen bozulmaların o yapıt üretilirken kullanılan yöntem ve gereçlerin olabiliyorsa aynıları kullanılarak giderilmesine denir. Yapı gibi taşınmaz kültür varlıklarının onarımı ise, mevcutta bulunan işlev-yapım-biçim-ilişkileri değiştirilmeden yapılan hasar giderme işlemleri anlaşılır.

Bir yapıda öncelikle yapının ayakta durmasını sağlayan bölümlerin, yani taşıyıcı öğelerin onarılması, hatta yenilenmesi gerekebilir. Bu durumda SAĞLAMLAŞTIRMA'dan söz edilir.

Sağlamlaştırma-Stabilizasyon:

Tarihi bir yapının yıpranmış bölümlerinin yeni bir işlev kazandırılana kadar ilk olarak sağlamlaştırılarak korunması gerekmektedir. Sağlamlaştırma, yapısal pekiştirme, havalandırma ya da güvenli olmayan koşulların düzeltilmesini içerebilir.

“Tarihi bir yapının karakter açıklayan malzemeleri, orijinal dokunun ve özelliklerin fiziki koşulları ek bir işlem gerektirdiği zaman, stabilize etme, sağlamlaştırma ve koruma ile onarım önerilir. Koruma mevcut malzemeleri ve

özellikleri mümkün olan en az yeni malzemeyi kullanarak muhafaza etmeye çalışır. Sonuç olarak, tarihi bir dokuyu onarmak için başlangıç noktası , yine sağlamlaştırma yoluyla kırılan malzemeleri pekiştirme gibi, uygunsa gereken sağlam noktaya kireçle sıvama gibi mümkün olan en az müdahaleyle başlar.” (Weeks, Grimmer 19995:19)

Tıpkıyapım (Yeniden Kurma, Restitüsyon, Rekonstrüksiyon):

Herhangi bir şeyin ilk yapıldığı günkü gibi yapılması, olduğu gibi yeniden kurulması gerekir. Taşınabilir kültür varlıklarında buna Kopya denir. Tıpkıyapım çalışmaları iki türlü olur. Bunlardan biri tasarım, ikincisi de uygulama yönündedir. Birincisi bir yapının ilk yapıldığı zaman nasıl olduğunu gösteren, somut verilere ve varsayımlara dayanan çizimleri anlatır. İkincisi ; bir yapıyı olduğu gibi yeniden kurmaya denir.

Bir yapı ilk yapıldığı gibi değil, daha sonraki dönemlerde değişikliğe uğrayarak günümüze gelmiş olabilir. Böyle bir yapıyı ilk durumuna getirecek ekleme ve çıkarmalar yapmak gerekebilir. Bu çalışmalara da BÜTÜNLEME adı verilir.

Bütünleme:

Bütünleme; Ahunbay'a göre “ Bir bölümü hasar görmüş ya da yok olmuş yapı ve öğeleri ilk tasarımlarındaki bütünlüğe kavuşturacak biçimde geleneksel ya da çağdaş malzeme kullanarak tamamlama işlemidir. (Ahunbay 1996:96)

Mimari ve tarihi özellikli bir yapıda çatı penceresi, merdivenler gibi önde gelen iç mekan özgün özellikleri eksikse rehabilitasyon ve ya renovasyon yaklaşımı uygun görülmektedir. Stabilize, sağlamlaştırma, bütünleme aşamasında yapı iç mekanlarında strüktürel sistemlerin korunmasında uyulması gereken ana prensipler şunlardır:

"Kültür miraslarının dönemlerine ait özgün strüktürel sistemler tespit edilerek, saklanmalı ve muhafaza edilmelidir. Bütün bu sistemlerin içinde, kirişler, betonarme kolonlar, yer üstünde taş temel duvarları, veya tuğla ya da taştan taşıyıcı duvarlar gibi tek parçaların da muhafaza edilmesi gerekmektedir.

Strüktürel sistemlerin, çatı, kargir, ahşap, metal gibi mimari öğeler ve strüktürel malzemelerinin küflenme, böcek sarması gibi dış etkenlerden uzak tutularak korunarak yaşatılması prensibi benimsenmelidir.

Taşıyıcı sistemleri yenileme çalışmalarından önce iyileştirme ve sağlamlaştırılarak bakımlarının yapılması ve muhafaza edilmesi imkanları araştırılmalıdır.

Strüktürel sistemin gereken bölümleri onarılmalı ve zayıflamış strüktürel malzemeleri yeni bir malzemeye eşleştirilip güçlendirilmeli veya eklemeler yapılarak desteklenmeli, büyük oranda bozulmuş veya eksik parça ve özelliklerinin kalan prototipleri varsa yerini tutabilecek bir malzemeye değiştirilmeli ve yerine kullanacak malzeme; aynı form ve aynı tasarım ve tarihi özelliklere, aynı görüntüye sahip olmalı ve en azından taşıyıcılık özellikleri eşit olmalıdır. Yeni çalışmanın ilerdeki araştırma ve onarımlara yol gösterecek şekilde belgelenmesi gerekmektedir.

Kirişlerin sehimlenmesi, duvarların çatlaması veya strüktürel malzemelerin bozulması gibi bilinen strüktürel sorunlara acilen çözümler getirilerek mevcut strüktürel sistemin aşırı yüklenmemesi, strüktüre zarar verebilecek teçhizat veya mekanik sistemler monte edilmemesine özen gösterilmelidir.

Yan binalardaki çalışmalar nedeni ile oluşabilecek zemin hareketleri, temel duvarına çok yakın yetişen bitkiler, uygunsuz terasman, mantar

çürümeleri ve kondensasyon sebebi olabilecek yetersiz iç havalandırma gibi bozulmaya sebep verecek ortamlar oluşturulmamalıdır.

Yapının iç ve dış mimari bütünlüğünü, tarihi niteliğini olumsuz yönde etkileyecek şekilde yapıda strüktürel yenilikler yapılmamalı ve iç mekan özelliklerine veya mekanlara zarar verecek şekildeki uygulamalar yapılmamalıdır.

Bütünleme aşamasında strüktürel bir parçanın ya da strüktürel sistemin başka bir özelliğinin öncelikle iyileştirilme ve muhafaza edilmesi, son aşama olarak değiştirilmesi düşünülmelidir.

Tarihi malzeme ve tasarımında taşıyıcılık özelliklerine sahip olmayan veya fiziksel yada kimyasal olarak uyuşmayan malzemeler kullanılmamalıdır." (Weeks, Grimmer 1995:19)

Yenileme, Yeniden Kullanım (Renovasyon, Rehabilitasyon):

Değişen zaman ve yaşam koşulları, bir çok tarihi yapının özgün işlevini yitirmesinin sebebidir, bu değerli tarihi yapılar farklı bir işleve hizmet etmek ve güncelleştirmek için yenilenmektedir. Yeniden işlevlendirmeden öncelik, onarım ve koruma çalışmalarının etkili olabilmesi için en önemli şart, yapının özgün hali bilinmelidir. Bunun için de belgeleme çalışmalarının yapılması gerekir. Yapının boyutlarını, biçimini, dokusunu, yapımını, süslerinin, üstündeki bozulmaları gösterecek çizim, resim, fotoğraf, yazılı ya da süslü betimlemelerden yararlanılır.

Taşınmaz kültür varlığının ilk yapıldığında varolan işlev-yapım-biçim ilişkilerinin en az biri korunarak yapılan onarım ve değiştirme işlemleri anlaşılır. Eski bir konağın müzeye dönüştürülmesi işlemi bir yenileştirme değildir. Yenileştirmenin kapsamı içinde yapının taşıyıcı sistemi çağdaş teknikle

yenilenebilir ya da yapının biçimini değiştirecek kat çıkma, kanat ekleme gibi işlemler olabilir.

“TİPKİÇİZİMLER (rölöveler) hazırlanır ve tıpkıyapım tasarımlarından ayıran noktalar, yapıdaki mevcut kimi eksikliklerin, bozuklukların tamamlanmadan, olduğu gibi gösterilmesidir. Son yıllarda FOTOGRAMETRİ ile yapılan tıpkıçizimler yaygınlaşmıştır. Fotogrametri, fotoğrafik görüntülerin ve elektromanyetik dalgaların yazım, ölçüm ve yorumlama işlemlerine denir. Bu yöntem nesnelere ve çevrelerine ilişkin güvenilir bilgiler verir. Bu yöntemin en önemli özelliği doğrudan nesnelerin üstünden ölçü almasıdır ve daha çok ulaşılması zor olan ya da olanaksız yerlerdeki nesnelerin ölçülmesinde kullanılır.”(Ü.Alsaç1992:66)

Yeniden işlevlendirme sonucunda tarihi ve mimari nitelikli yapılar kendi kaderlerine terk edilmeyip yaşamaları sağlanır. Yeniden işlevlendirme yapılacak bir yapının iç mekan özelliklerinin tespit edilip belgelenmesi gerekir. Sütunlar, kornişler, süpürgelikler, şömineler ve pervazlar, lambriyerler, aydınlatma armatürleri, demir veya tahta korkuluklar, döşeme kaplamaları, duvar kağıdı, sıva, boya, kartonpiyer, mermer kaplama veya mermer taklidi boya gibi yüzey bitirileri, duvar, döşeme ve tavanlara renk, doku ve desen gibi dekoratif malzemeler, kapılar, dolaplar veya dönemi yansıtan tablo eşya ve diğer dekoratif öğelerin belgelenmesi gerekir.

“Zamanla işlevsel olarak eskiyerek standart altı kalmakta, güncelleştirme yapılmadığında, terk edilerek harap olmaktadır. Güncelleştirme ve yeniden işlevlendirme eski binaların yıkımdan kurtulması için bir araçtır. Venedik Tüzüğü'nün 5. Maddesinde “Anıtların korunması her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanım arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir. Uygulamada bu ilke daha çok tarihi ve sanat değeri yüksek olan binalar için geçerli olmaktadır.” (Ahunbay 1996:97)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılabileceği gibi, yeniden kullanım düşüncesiyle birlikte tarihi ve mimari özelliği olan yapıya yeni işlevine uygun,

kullanımı kullanıcının konforunu ve gereksinimlerini karşılayacak biçimde eklemeler yapmak gerekebilir bunu da Rehabilitasyon diyebiliriz.

Weeks ve Grimmer (1995:61)'a göre renovasyon ve rehabilitasyon prensipleri şunlardır:

"Bir yapı ya olduğu gibi kullanılacaktır veya bu yapının ayırtedici malzemelerinde, özelliklerinde, mekanlarında ve mekan ilişkilerinde en az değişiklik yapılarak güncelleştirilecek, eski işlevine devam edecek ya da yeni bir kullanım verilecektir.

Bir yapının tarihi ve mimari karakteri muhafaza edilecek ve korunacaktır. Bir yapıyı karakteri eden ayırtedici malzemelerin çıkarılmasından veya özelliklerin, mekanların ve mekan ilişkilerinin değiştirilmesinden kaçınılacaktır.

Her yapı kendi zamanının, mekanının ve kullanımının fiziki bir izi olarak kabul edilecektir. Diğer tarihi dönemlerden tahmini eklemeler gibi, tarihi gelişim açısından yanlış anlayışlar doğuran değişiklikler yapılmayacaktır.

Bir elemanı karakterize eden zanaatın yapım teknikleri, örnekleri ve ayırt edici malzemeleri, özellikleri, bitirileri korunacaktır.

Zarar görmüş tarihi ve mimari özelliklerin başka bir elemanla değiştirilmesi yerine öncelikle onarılacaktır. Zararın boyutu ayırt edici bir özelliğin başka bir elemanla değiştirilmesini gerektirmesi halinde yeni özellik; eskizin tasarımı, rengi, yapısı ve mümkünse malzemeleri ile uyacaktır. Eksik özelliklerin başka bir elemanla değiştirilmesi doküman ve fiziki delil ile belgelenecektir.

Tarihi ve mimari karakteri yansıtan elemanlar, kimyasal ve fiziki yaklaşımlar uygunsa mümkün olan en hassas yollar kullanılarak yapılacaktır. Tarihi malzemelere zarar verecek yaklaşımlar kullanılmayacaktır.

Yeni eklemeler, özgün elemanlar karakterize eden tarihi malzemelere, özelliklere ve mekan ilişkilerine zarar vermeyecektir. Yeni işlem eskisinden ayırt edilmelidir ve bu işlem tarihi malzemelere, özelliklere, boyutu, çap ve oranlara uymalıdır, malzemenin bütünlüğünü ve çevresini korumalıdır.

Yeni eklemelerle ilgili yeni yapımlar, bu işlemler ileride kaldırıldığında tarihi dokunun esas biçiminin, mekan ilişkilerinin, bütünlüğünün ve onun çevresinin bozulmayacağı biçimde tasarlanacaktır."

Tarihi ve mimari karakteri belirleyen malzemelerin ve özelliklerin onarımı:

“Zamanla karakter belirleyici malzemelerin ve özelliklerin fiziki durumu ek işlemi gerektirse de, öncelikli onarım işlemi tavsiye edilir. Tarihi malzemelerin onarımı için rehabilitasyon kılavuzu kabul edilen koruma yöntemlerine göre yamalama, parçalara bölme, birleştirme, sağlamlaştırma veya daha iyi bir hale getirmek gibi en az müdahale ile iç mekanlardaki özgün mimari öğelerin onarımı için restorasyonla başlar ve prototipler olmadığı takdirde onarım konusu büyük ölçüde zarar görmüş ve eksik özelliklerin çeşidine göre başka bir malzeme ile değiştirilmesini içerir. Her zaman aynı malzemeyi kullanmak tercih edilse de yerine geçen malzemenin biçimi ve tasarımı, özgün elemanın özellik ve bitişinin kalan parçalarının görüntüsünü veriyorsa bu malzeme kabul edilebilir.” (Weeks, Grimmer 1995:63)

Yıpranan tarihi ve mimari malzemelerin ve özelliklerin bir başkası ile yer değiştirmesi:

“Bir düzen içinde, onarım izleyecek olursak rehabilitasyon prensiplerinde bir karakter belirleyici tüm özelliğin başka bir elemanla yer değiştirilmesini öngörür. Bazı koşullarda malzemelerin yıpranma seviyesi, onarımı geçersiz hale getirir. Bu durumda önemli bir biçim ya da ayrıntıyı tekrar inşa etmek için kullanılabilecek prototipleri hala mevcut ise onarılamayacak elemanın başka bir elemanla ve mümkünse aynı malzeme ile yer değiştirmesi tercih edilir. Ancak bu yaklaşım teknik ve ekonomik olarak her zaman hayata geçirilemeyeceğinden uygun değiştirme malzemesinin kullanımı için koşullar belirlenmelidir. Ancak; büyük ölçüde yıpranmış olan karakter belirleyici özelliğin tümünün değiştirilmesinden kaçınılmalı mecbur kalmadıkça uygulanmamalıdır.” (Weeks, Grimmer 1995:64)

Tarihi ve mimari yapının değişen zaman içinde önemli bir mimari özelliğin ya da iç mekan öğesinin kayıp olması olası bir durumdur. Bu

durumda kayıp olan tarihi ve mimari özellikler için tasarım yapmak öngörülebilir, bu konuda ki ana prensipler:

“Önemli bir mimari özelliğin kayıp olması halinde bunun yenilenmesi kaçınılmazdır. Bu rehabilitasyonun ilk adımıdır ve yeniden üretim için ilk alternatif tarihi yapının hala ayakta kalan karakter belirleyici özelliklerine uyan yeni bir tasarım olacaktır. Yeni tasarım; tarihi binanın büyüklüğünü, hacmini ve malzemesini her zaman göz önünde bulundurmalıdır ve en önemlisi de yanlış bir tarihi görüntünün yaratılmaması için ise; özelliğin doğru biçimde yeniden üretilmesi için doğru tarihi grafik ve fiziki dokümantasyon mevcutsa ve eğer isteniyorsa, bu durumda böyle bilgiye dayalı yeni bir özellik tasarlamak ve kurmak doğru olacaktır. (Weeks, Grimmer 1995:65)

Yeniden işlevlendirme de karakter belirleyici iç mekan özelliklerin yeniden tasarlanmasında, yapılan bütün değişiklikler belgelenmeli ve bu kararlar alınırken bir grup çalışması yapılmalıdır. Yapılan eklemelerin özgün tasarım ile yarışmayan orijinalinden ayırt edilen bir tasarım olması bir yaklaşım türüdür, diğer seçenek ise yapının bulunduğu dönemin incelenmesi sonucunda döneme uygun karakteristik elemanın üretilmesi de bir diğer seçenek olup her iki seçenekte de belgeleme ve araştırma süreci büyük önem taşımaktadır.

1.3. KORUMA DÜŞÜNCESİNİN TARİH İÇİNDEKİ GELİŞİMİ

Geçmişten günümüze restorasyon etkinlikleri farklılıklar gösterir; Geçmişte ulusal simge haline gelmiş, yaygın beğeni kazanmış yapıtlar toplumsal ya da kişisel olarak hazırlanan maddi kaynaklarla yaşatılmışlardır. Günümüzde ise, korumanın kapsamı anıtsal tek yapı çerçevesini aşmış, tarihi kent dokusunu oluşturan mütevazı yapılarda koruma kapsamına alınmışlardır. Günümüzde; tarihi bir kent, mahalle, sokak korunacak bir değer olarak benimsemekte ve korunması kamu fonlarıyla desteklenmektedir.

Geçmişte çoğunlukla yapının işlevi, sürekli bakımının yapılması ve yaşamını sürdürebilmesi için bir araç olmuştur. Günümüzde de geçerliliğini koruyan bu ilke ile birlikte, ilk işlevini yitirmiş yapılar da korunmaktadır.

"Bir mimari anıt artık yapıldığı amaca hizmet edemiyorsa, korunması pratik bir gereklilik olmaktan çıkar, kültürel bir görev haline gelir. Bu konuya verilen önem gelecek kuşakların kültürel olgunluğuna ve kültürel miraslarını koruma konusunda duyacakları ivediliğe dayanacaktır."

Piero Gazzola

Geçmişte korumanın amacı, yapıyı ayakta tutabilmek, değişen isteklere göre ekler yapmak iken, günümüzde belli bir dönemin kentsel ve mimari düzenini, yapım tekniklerini, sosyal yaşamını açıklayan bir belge olarak değerlendirilmektedir. Tarih anıt çevrelerin evrensel ve ulusal kültürün bileşen, uygarlık belgesi olarak korunması amaçlanmaktadır.

Günümüzde, teknolojininde gelişmesi ile doğru orantılı olarak restorasyon teknikleri de gelişmiştir. Günümüzde yapılan restorasyon çalışmaları kuramsal temellere dayandırılmış, kişisel görüş ve bazı akımlara göre değildir.

"İnsan doğası yalnızca belirli bir zaman kesiti içinde nasıl değerlendirilemezse, toplumlar da geçmişlerini özümseyemedikleri, ilişki kuramadıkları sürece kendilerini gereğince anlayamazlar "(Gençtan 1989)

Kültürel kimliğin oluşmasında tarihsel kültür varlıklarının toplumları birleştirici etkisi olduğunu Kuban (1975) şöyle dile getiriyor:"Birleştirici anılar, kültürün ve kültürlerin ürünü olan uygarlıkların temelidir. Tarihin çağımız için yepyeni bir yorum ve değerlendirilmesini yapmak bugüne kadar yaratılmış maddi ve manevi verileri değerlendirmek, onlarla ortak olarak, yeni yaratmaları teşvik edecek bir kişilik tanımıyla ortaya çıkmak için ortak bir kültür düzeyinde birleşmek, belirttiğimiz nedenler dolayısıyla zor olduğu halde

gereklidir." Tarihi mirasın maddi verileri toplumun kendisi hakkında bilinçlenmesinin araçlarıdır. Tarihsel mirasın bağlayıcı yada birleştirici özellikleri, insanları yanyana getirmekte, ulusal dokunun oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

Eski eser nitelemesi üzerine ise Kuban (1984) şöyle demektedir:

"Tarih, düşünsel, sosyal, fiziksel bütün boyutlarında süreklilik ve süreksizliklerle doludur. Bunların bir örgüsüdür. Bunun yanında, birbirleriyle ilişkili eş zamanlı olgular düzeyinde, bazen fiziksel boyut yok olur, fakat onun düşünsel yanı yaşamasını sürdürür; bazen fiziksel çerçeve kalır, içerik yok olur. Bu kapsam ve bağlamdaki düşünceler, koruma denilen etkinliklerin kuramsal içeriğinin, bu gün var olan eskiyi koruma ve restorasyon gibi kavramların sınırlı amaçlarıyla yetinmeyeceğini, yetinmemesi gerektiğini gösteriyor(...)

Böylece sorun, fiziksel çevrenin değişmesini (eskinin korunmasıyla yenin yapılması birlikte düşünülerek) birbirinden ayrı özgül bilgi alanlarının bağımsız müdahalelerinden kurtarmak oluyor(...)"

Üstüncök (1973)'e göre "Varlıklarını ve yararlılıklarını artırarak sürdürmelerinde, kamu ve toplum yararı bulunduğu saptanacak değer ve varlıkların, toplum yaşamına olumlu ve etkili katkılarda bulunmasının sağlanması tarihi çevre korumasıdır."

Koruma ve ihtiyaç doğrultusunda yeniden işlevlendirilip kullanıma sunulan bir yaklaşım "yapı israfı" diye adlandıracağımız durumu da önleyebilir. Böylece ülkemizde var olan konut açığına bir ölçüde de olsa yardımcı olunacaktır. Geleneksel sakinlerin ve yöreye özgü zanaatların yaşatılması korumanın hedeflerinden olmalıdır. Tarihi çevre ve eski eser gibi kültürel değerlerin pasif, durağan, içine kapalı bir konuma yerine, koruma-kullanma- geliştirme anlayışı ile ele almak, etki koruma ile değişik tarihsel çevrelerin yöre halkının ve tüm toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olmak amaçlanmaktadır.

1789 devriminden sonra, Fransa'da halk soylulara krallığa ve kiliseye karşı nefretini bu kurumları simgeleyen saray, şato, kale, kilise gibi anıtları yıkarak gösterdi. 1830'da Fransa'da Ortaçağ yapılarına tekrar ilgi duyulması, uzun yıllar bakımsız kalan anıtların onarılması için ortam hazırladı. Restorasyonların önde gelen ismi; Emmanuel Violet le Duc'tür. Emmanuel

Violet le Duc kişisel görüşler ve gelişi güzel onarımları bir düzene sokmak için atılımlar da bulunmuştur. Onun çalışmaları sayesinde restorasyon çalışmaları mimarlık tarihi araştırmalarına dayandırılmaya başlanmış ve kuramsal temele oturtmak yönünde adım atmıştır. XI.-XVI. Yüzyıl Fransız Mimarlığının Açıklamalı Sözlüğü adlı yapıtında (1868-1874), Ortaçağ anıtlarının onarımı konusundaki düşüncelerini açıklamıştır. Sözü edilen yapıtın "Restorasyon" maddesinde şöyle denilmektedir:

"Başka bir çağın yapılarının restore edilmesi ancak yüzyılımızın ikinci çeyreğinden sonra akıl edilmiştir. Bildiğimiz kadarıyla zaten mimari restorasyon da açıkça tanımlanmamıştır. Belki de bunu fırsat bilerek bir restorasyonla neyin anlaşıldığını veya anlaşılması gerektiğini kesin olarak belirtmeye gayret edebiliriz; zira bu tür işleme mal edilen veya mal edilmesi gereken anlam çerçevesinde çok yönlü fikirler öne sürülmüştür. Kelimenin de içeriğinin de modern olduğunu söylemiştik. Gerçekten de şimdiye kadar hiçbir uygarlık, hiçbir millet bugün anladığımız anlamda restorasyon yapmamıştır."

Her yapının veya bölümünün yalnız görünüş olarak değil, strüktür olarak da ait olduğu dönemin üslubunda restore edilmesini kabul eden bu kuram "Üslup Birliğine Varma İlkesi"(Re Composition) olarak anılmaktadır. Viollet le Duc'ün yürüttüğü önemli restorasyon çalışmaları arasında; Paris Notre Dome, Saint Denis, Clermont-Ferrand katedralleri önde gelmektedir.

19.yy'da Stilizistik Rekompozisyon adı ile anılan akım geniş kabul görmüştür. Bu akım, anıtları restoratörlerin kişisel görüşlerine bırakmış ve özgün detayların yok olmasına neden olmuştur. Avrupa'da pek çok uygulamacısı olmuştur. Bu kuramın Ortaçağ yapılarına uygulanması ile, katedrallerin yapımı yüzyılı aşan sürelerde tamamlanmıştır. Sanat akımı bu süre içinde değişmiş, yapının alt ve üst bölümleri arasında üslup farkları oluşmuştur. Anıtı başlangıcındaki üsluba göre restore etmek için, diğer dönemlere ait ekler kaldırılmış, ilk üsluba uygun tasarımlar yapılarak anıtların kimliği değiştirilmiştir.

İtalyan, Fransız ve İngiliz gotiğini inceleyen, ressam ve sanat eleştirmeni John Ruskin, bu dönem yapılarının onarımlarla değiştirilmesine karşı çıktı. Sanat eseri bugüne ulaşan biçimi ile korunup, saygı gösterilmeliydi. Ruskin eklerin kaldırılmasını ve sözde eski üsluba uygun ekler yapılmasını reddediyordu. Romantik görüşün temelinde, sanat yapıtının dokunulmazlığı ilkesi yer alıyordu. Üslup birliğine ulaşma girişimlerine karşı bir tez olarak hiç birşey yapmamak görüşünü savunuyordu. "Anti Restorasyon" akımı olarak da adlandırılmaktadır.

Romantik akım William Morris tarafından 1870'li yıllarda daha geniş kitlelere ulaştı. 1877'de SPAB (Society for the Protection of Antient Buildings) derneğini kurdu. Morris yapılanları sert bir dille eleştiriyor ve restorasyon'un yerine korumayı koymalarını öneriyordu.

1880-1890 yılları arasında iki yeni kuram ortaya çıktı; Tarihi Restorasyon ve Çağdaş Restorasyon. Tarihi restorasyon İtalya'da Luca Beltrami tarafından öne sürüldü. Anıtların somut verilere dayanarak restore edilmesini öneriyordu. Mimar restorasyon önerisini, arşiv belgeleri, pullar, resimler, tarih kitapları, anıt üzerinde yaptığı araştırmalara dayanarak hazırlıyordu. Bu teze ise elde edilen belgelerin doğruluğu ve yeterliliğinin sorgulanması yönünde oldu.

1883'te İtalyan Camillo Boito Çağdaş Restorasyon anlayışını sunmuştur. Çağdaş onarım kuralları şunlardır:

1. Anıtlar tüm insanlığın tarihini belgelerler. Bu nedenle onlara saygılı davranılması gerekir. Yapılacak herhangi bir değişiklik yanıltıcı sonuç ve hükümlere yol açabilir.
2. Mimari anıtlara müdahale edilmesi zorunlu olabilir, sağlamlaştırma onarımdan, onarım ise restore etmekten daha iyidir. Yenileme ve eklerden kaçınılmalıdır.

3. Eğer strüktürel aksaklıklar, güvenlik gibi nedenlerle anıta ek yapılması gerekirse, bunlar somut verilere dayandırılmalı; yapının görsel bütünlüğüne ve biçimine saygı gösterilerek, başka malzeme ve özellikte gerçekleştirilmemelidir.
4. İlk tasarımdan sonra, değişik dönemlerde yapılan ekler anıtın bir parçası olarak kabul edilmeli; başka bir öğeyi kapatma veya bozma gibi zararlı etkiler olmadığı takdirde korunmalıdır.
5. Restorasyon sırasında işlemler rapor, çizim ve fotoğraflarla dikkatle belgelenmelidir. (Z.Ahunbay 1996:18)

Gustvo Giovannoi, Camillo Boitto'nun ilke ve kuramlarını geliştirmiştir. Giovannoi, restorasyonun bilimsel yapılmasını, anıtların tarihi çevreleri ile beraber korunduklarını savunuyordu. 1931 yılında Atina'da "Tarihi Anıtların Korunması ile ilgili Mimar ve Teknisyenleri I. Uluslararası konferansı'nda gelişmeler tartışıldı ve benimsendi.

Belgede yer alan başlıca ilkeler şunlardır:

- Yapıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için kullanılmaları önerilir, ancak bu kullanım onların estetik ve tarihi kimliklerine saygılı bir amaca dönük olmalıdır. Özel mülkiyetteki anıtların korunması için kamu yetkilileri koruyucu önlemler alabilecek biçimde güçlendirilmelidir.
- Tarihi anıtların çevrelerine saygı gösterilmeli; hatta bazı yapı kümeleri ve pitoresk oluşumlar korunmalıdır.
- Tarihi anıtların onarımında Çağdaş ek tekniğin sunduğu bütün olanaklar akıllıca kullanılmalıdır.

- Arkeolojik alanlarda bulunabilen her özgün parçanın yerine konulabilmesi (anastylosis) için gerekli önlemler alınmalıdır.(Z.Ahunbay 1996:18)

Toplantıda her ülkenin anıt belgeliğinin araştırılması ve bilgi alış verişi yapılması önerilmiştir. İtalya'da 1932 yılında Giovannoni'nin görüşlerini daha ayrıntılı olarak topladığı ve İtalya tarafından kabul edilen Carta Del Restaura (Restorasyon Tüzüğü) yasal olarak kimlik kazanmıştır...

II. Dünya Savaşından sonra yıkılan Avrupa kentlerinin hayata kazandırılmasında 1931 Atina Konferansında alınan kararlar ve Carta Del Restaura, yaşayan yapıtlar için sağlamlaştırma, kullanılmaz durumdakiler için, anastylosis isteniyordu. Bilimsel restorasyonun önerdiği sağlamlaştırma tekniği ile kent merkezleri arkeolojik alanlar gibi kalacaktı. Çözüm olarak "yeniden yapım" yoluna gidilmiştir.

Venedik'te 25-31 Mayıs 1964 tarihleri arasında II.Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresinde eski eserlerin korunması ve onarımıyla ilgili ilkeler üzerinde karara varmak ve bunları uluslararası bir temele yerleştirmişlerdir.

"16 maddeden oluşan Venedik Tüzüğü'nün birinci tüzüğü'nün birinci maddesinde "Tarihi Anıt" kavramı yeniden tanımlanmıştır. Tek yapıdan "belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal yerleşme" boyutuna ulaştırılan "Anıt" kavramı, ayrıca "yalnız büyük sanat eserlerini değil, zamanın geçmesiyle kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri" de kapsayacak biçimde genişletilmiştir."(Z.Ahunbay 1996:19)

Kültür varlıklarının bozulmadan ve tarihi niteliklerini kaybetmeden günümüze kadar gelebilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için alınan tedbirlerin bütünü koruma eylemine girmektedir. Bu tedbirler, toplumların genel sorunları olarak ele alınıp yasalarla ve uluslar arası anlaşmalarla düzenlenerek verimli hale gelmiştir.

"Koruma işi, kişilerin anlayışlarına, tekil davranışlarına bırakılmayıp, toplum sorunu olarak, yasalarla düzenlenmeye çalışılmaktadır. Ancak günümüzde bile kimi kişilerin, kimi toplumların bakış açısına göre neyin korunmaya değer, neyin olmadığı konusu değişebilmektedir. Bu nedenle, bu topraklara yakışacak bir kültür yorumunun geçerli kılınması bugün de belki en önemli sorunlardan biridir." (C.Bektaş:1992:2)

1.4. KÜLTÜR VARLIKLARININ TEK YAPI ÖLÇEĞİNDE KORUMA, KULLANMA İLKE VE YÖNTEMLERİ

Tarihi bir yapının özgün biçimini, malzemelerini ve estetik bütünlüğünü sürdürebilmek için gereken tedbirlerin uygulama sürecine tek yapı ölçeğinde koruma diyebiliriz.

"Tarihi yapıları, özgün malzemeleri ve özellikleri tanımlama, muhafaza etme ve koruma yaklaşımı için başlama noktası; yapının mimari ve tarihi karakterini açıklamada önemli olan ve bu karakteri korumak için kesinlikle muhafaza edilmesi gereken özgün malzemelerin ve özelliklerin biçimini ve ayrıntılarını tanımlamak için önerilerle başlar. Bu nedenle işin başlangıcında tanımlama, muhafaza etme ve koruma gibi karakter niteliklere öncelik verilmelidir. Bir tarihi yapının karakteri; çatılar, pencereler ve metal işleri gibi dış cephe malzemelerinin, ahşap, bezeme, alçı, boya, gibi iç mekan malzemelerinin, özelliklerinin, merdivenler, oda konfigürasyonları ve mekan ilişkileri gibi mimari öğelerinin, yapısal ve mekanik sistemleri, yapıların mevki ve konumunu varsa tarihi değerlerini biçim ve ayrıntılarıyla açıklanabilir" (Weeks, Grimmer 1995:25)

Kültür varlıklarını koruma ve güncelleştirme çalışmalarında, tasarım sürecine geçmeden önce yapının, yapıldığı dönemin teknik özelliklerini, sanat değerini, karakter belirleyici ayrıntılarını, koruma derecesi ve yasal statüsünü belirleyecek ön çalışmalar yapılmalıdır. Yapının mimari kimliğini ve tarihi niteliklerini belirleyecek ön çalışmaların yapıldıktan sonra uygulanacak onarım teknikleri belirlenerek tasarım süreci başlatılmalıdır.

1.4.1. KORUMA VE GÜNCELLEŞTİRME ÖNCESİNDE İÇ MEKAN TASARIMINI YÖNLENDİREN ARAŞTIRMALAR

Koruma ve güncelleştirme öncesinde hazırlanması gereken iç mekan tasarım projesine örnek teşkil edecek olan araştırmalar şunlardır:

"Tarih açısından araştırma: Yapının bugüne kadar geçirdiği süreçteki gelişmelerin incelenmesi, her döneme ait izlerin mimari tasarım ilkelerinin araştırılması, eserin bulunduğu yer ve yapıldığı devrin politik, sosyal ve ekonomik karakterinin ortaya konulması, eserin bünyesini etkileyen olayların kronolojik etüdüdür.

Teknik açıdan yapılacak araştırmalar: Yapının strüktürel şeması, taşıyıcı sistemle örtü sistemi arasındaki bağlantı, bu strüktürü meydana getiren malzeme ve malzemelerin korunmuşluk durumunun araştırılması, onarım gerektiren bölümlerin belirlenmesi ve bu bölümlerin uygun olup olmadığının incelenmesi, malzeme karakteri yanında işçilik karakterinin ortaya konulması, eksik elemanların belirlenerek, bunlar hakkındaki malzemelerin incelemelerinin yapılması gibi konuları içermektedir. Yeni müdahalelerde önemle üzerinde durulması gereken nokta, özgün doku ile uyum ve eski ile yeni ilişkisinin estetik değerler açısından bir sentezi olmaktadır."

(Kuban 1971:343)

"Sanat tarihi araştırmaları: Anıtın sanat değerini anlamak ve yorumlamak açısından tasarımdan ve yapımından sorumlu mimar ve sanatçıların, yapının diğer teknik konuları ile ilgili disiplinlerin saptanması önemlidir. Bir eserin aynı dönemin benzer yapıtlarıyla üslup ve tipoloji açısından karşılaştırarak, çağının mimarlığı içindeki yeri belirlenmelidir.

Yapının yasal statüsü: Onarılması düşünülen yapının koruma derecesi ona yapılacak müdahalenin sınırlarını da tanımlar. Olduğu gibi korunması gerekli 1. grup yapılarda ek ve değişiklik yapma olanağı kısıtlıdır. Önemli iç mekan özelliğine, bezemeye sahip olmayan 2. grup yapılarda, cepheye yansımayan değişikliklere izin verilmektedir. Çalışmaya başlarken onarılacak binanın koruma grubu bilinmiyorsa, 1/500 ölçekli kadastral durumu, 1/500 ölçekli rölevesi ve fotoğraflarını içeren bir dosya, anıtın bulunduğu yerin bağlı olduğu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na sunularak statüsünün saptanması istenir. Rölöveler yapıyı tam olarak anlatacak şekilde

plan, kesit ve görünüşleri kapsamalıdır. Yapıya ait iç ve dış fotoğraflar, tarihi, teknik ve estetik araştırmaları içeren rapor ve rölöveler bölge kurullarına sunulur.

Onarım projesini hazırlamaya girişmeden önce bu görevi üstlenen mimarın ilgili koruma kurulunun dosyasında bulunan eski fotoğraf ve rölöveleri, restorasyon projelerini ve kararları inceleyerek geçmişteki işlem ve kararlar hakkında bilgi edinmesi yararlı olur. Dokuların bozulma süreçlerinin ve malzemelerin incelenmesi sonrasında derlenen bilgilerle yapılacak onarımı yönlendirecek temel veriler derlenmiş olur. Bu bilgiler ışığında onarım olasılıkları tartışılır ve çabalar en az müdahale ile koruma ilkesine uygun öneri geliştirme üzerine yoğunlaşır" (Ahunbay 1996:63-67)

1.4.2. TEK YAPI ÖLÇEĞİNDE TARİHİ YAPI İÇ MEKANLARININ KORUNMASINDA VE GÜNCELLEŞTİRİLMESİNDE GENEL TASARIM PRENSİPLERİ

"Kültür varlıklarını korumada amaç en az müdahale ile en iyi neticeye ulaşmaktır. Bu nedenle korunacak yapının tarihçesi, yapım teknikleri, malzeme ve taşıyıcı sistemi, estetik özellikleri ve yasal statüsü gibi değerlerinin yeterli ön araştırması yapılarak onarımı yönlendirecek temel verilere ulaşılmalıdır. Bir yapının tasarımında etkili olan estetik anlayışın, mimari tasarım ilkelerinin irdelenmesi, yapıldığı dönemin sanat akımlarının belirlenmesi, ait olduğu yapı türünün tanımlanması ve tipolojik olarak değerlendirilmesi konuları yapının sanat değerinin ortaya çıkarılması açısından gereklidir." (Ahunbay 1996:60-63)

Koruma çalışmalarında ana prensip; korunacak anıtın özellikleri ile ilgili disiplinler değerlendirilip sonra tasarım sürecini başlatmaktır. Kültür varlıklarının tek yapı ölçeğinde koruma ve kullanılması ilkelerinin tespiti için yapılan araştırmalar sonucunda tasarıma veri olacak kriterler Weeks ve Grimmer'e göre şunlardır:

- Kültür varlıkları, kendi döneminin, mekan ve kullanımının fiziki bir kaydı olarak kabul edilecektir. Mevcut tarihi malzemelerin ve karakteri

koruyabilmek sağlamlaştırmak ve muhafaza etmek için gerekli incelemeler yapılarak yapının bütün özellikleri tanımlanacak ve ilerdeki araştırmalar için düzgün biçimde belgelenecektir.

- Bir yapıya karakterini veren ayırt edici malzemeler, özellikler, orijinal doku ve yapısal teknikler veya bezemeler korunacaktır.
- Kültür varlıklarının tarihi ve mimari karakterlerinin bakımı yapılarak muhafaza edilecek ve korunacaktır. Zarar görmemiş veya tamir edilebilir tarihi malzeme ve orijinal dokunun yerinin değiştirilmesi, yerine yeni bir elemanın yapılarak kullanılması veya yapıya özelliklerini veren niteliklerinin değiştirilmesinden sakınılacaktır.
- Bir tarihi yapı olduğu gibi kullanılacak, güncelleştirilerek özgün işlevine devam edecek veya yapıyı ayırt edici özgün malzemelerini, özelliklerini en iyi şekilde ifade edebilen yeni bir işlev kazandırılacaktır. Bir yaklaşımın ve kullanımın tanımlanmaması durumunda ise yapının bakımı yapılacak ve yeni işlev verilerek kullanıma açılana kadar muhafaza edilerek korunacaktır.
- Tarihi ve mimari değeri olan bir yapıda yapılan bütün değişiklikler belgelenecek muhafaza edilecek ve bütün bilgiler ileriye dönük kullanılmak üzere korunacaktır.
- Tarihi özelliklerin mevcut durumu, gerekli müdahalenin derecesini belirlemek için değerlendirilecektir. Yıpranma ve kötü kullanma "neticesinde yapının ayırt edici karakterinde sınırlı olarak yenileme veya değiştirme yapılmasının gerektirdiği durumlarda, yeni malzeme eski olanın tabiatına, tasarımına, rengine, yapısına uyacaktır.

- Kimyasal veya fiziki yaklaşımlar, mümkün olan en az zarar verecek teknikler kullanılarak yapılacaktır. Tarihi malzemeye zarar veren yaklaşımlar kullanılmayacaktır.
- Yapıda bulunan sanat ya da tarihi değeri olan kıymetler yerinde korunacak ve muhafaza edilecektir. Bu gibi kaynaklar mutlaka kullanılacaksa, özel önlemler alınacak ve kullanım minimuma indirilecektir.” (Weeks, Grimmer 1995:18)

Bu araştırma çalışmasında tek yapı ölçeğinde kültür varlıklarının koruma ve yeniden işlevlendirme konusunu ve buna bağlı olarak tarihi ve mimari değeri olan yapıların iç mekanlarının korunarak güncel yaşam ile bütünleşmesi ve kullanıcılara gereksinim duydukları çağdaş koşulların sunulabilmesi için mekanik, ısısal konfor, akustik, doku, renk, aydınlatma, engelliler ve güvenlik ile ilgili sistemlerin incelenmesi, yapının sağlamlığının korunması, koruma ve güncelleştirmenin estetik, yasal ve ekonomik boyutları gibi kavramların bir iç mekan koruma güncelleştirme projesinde bulunması gerekmektedir ve tez konusu yapılarda, bu değerler çerçevesinde incelenecektir.

1.5. YENİDEN İŞLEVLENDİRİLECEK TARİHİ MEKANLAR

Çevresel değerleri sebebiyle korunması istenen yapıların yeniden kullanımlarında, yeni işlevin dış görünümü bozmaması arzu edilir. Bu tür yeniden işlev kazandırma projelerinde ,iç düzenlemelerde daha esnek uygulamalara gidilmelidir. Yangın, bakımsızlık sebebiyle döşeme ve tavanlarını yitirmiş ve ilk tasarıma ait gerekli bilgi bulunmayan 2. grup yapılarda , yeni iç düzenlemelerine izin verilebilir. Çok önemli plan ve iç mekan değerlerine sahip yapılarda yeniden kullanıma elverişli, serbest iç düzenlemeler uygulamaktan çok tarihi mekanların anısını sürdüren düzenlemelere gidilmesi uygun olur.

Tarihsel yapılar üç ana kısma ayrılmıştır. Birincisi, üstlerinde hiçbir değişiklik yapılamayacak kadar değerli olanlar. Bu tür yapılarda sadece onarım söz konusudur. İkinci kısımdakiler, dış görünüşleri korunmak koşulu ile değiştirilebilecek yapılardır. Bu yapılarda yenileştirme işlemi uygulanabilir. Üçüncü kısımdakiler ise korunmasına gerek olmayan ve yenilenebilecek yapılar kümesini oluştururlar. Buna ek olarak da kültür tabiat varlıklarını koruma kurulu gerek duyarsa bir yapı için koruma önlemleri de alınabilir.

Bir yapının korunması gereken bir kültür varlığı olduğu ve hangi kısımda yer alacağına karar verildikten sonra onarım veya yenileştirme tasarımı hazırlanır. Bütün yapı tasarımları gibi bunların gerçekleştirilmesi de yerel yönetimlerin izni alınarak olur. Tarihsel yapılarda bu iznin alınabilmesi, hazırlanan projelerin önceki koşullara uygun olma koşuluna bağlıdır. Bu sebeple tasarım yeniden kültür ve tabiat varlıklarını koruma kuruluna gider. Onaylandıktan sonra yapı izni için belediyelerin ilgili bölümüne sunulur ve uygulamaya geçirilir.

Tarihi ve mimari değeri olan yapı iç mekanlarında yeniden işlevlendirme aşamasında tasarım prensipleri :

Mevcut yapı iç mekan özelliklerine ilişkin tespitler yapıldıktan sonra tasarım sürecine başlanmalıdır. Bu değerlendirmelerden sonra yapı iç mekanlarında belirleyici tarihi ve mimari karakterlerin yenilenmesi ve güncelleştirilmesine ilişkin tasarım çalışmalarında öncelikli ve özellikli öğeler şunlardır:

Yeniden işlevlendirme aşamasında yapı iç mekanlarında strüktürel sistemlerin korunmasında uyulması gereken ana prensipler:

Yapı iç mekanlarında koruma ve rehabilitasyon işlemleriyle korunabilecek mevcut tarihi strüktürel sistemlerin veya özelliklerinin bozulmasını, değiştirilmesini veya sistemin yapım dönemine ait eksik

özelliklerinin bütünüyle yeni malzeme ile yenilenmesini ya da diğer tarihi dönemlere ait olup yapının özgün tasarımı ile ilgisi olmayan ilavelerin kaldırılması prensiplerini kapsamaktadır. Bu prensipleri iki ayrı başlıkta toplanmak mümkündür:

Birinci grupta özgün tasarıma ait olmayan mevcut özelliklerin kaldırılması prensipleri belirlenmelidir:

"Başka tarihi dönemlere ait olup görsel bütünlüğü bozan, hiç özgün dönemin ya da sanat akımının özelliklerini taşımayan strüktürel sistemlerin kaldırılması veya değiştirilmesi, başka dönemlere ait malzeme özellikler değiştirilmeden ya da kaldırmadan önce belgelerin tutulması ve mümkünse bu özellikler ve malzemeden seçilmiş numunelerin ilerideki araştırmalarda kullanılmak üzere saklanması zorunlu görülmektedir." (Weeks, Grimmer 1995:93)

İkinci olarak kayıp özgün özelliklerin oluşturulması prensipleri incelenmelidir. Bu prensipleri de şu başlıklarla açıklamak mümkündür:

"Fiziksel veya belgesel kanıtlara dayanan eserin, dönemine ait olduğu bilinen sütunun bir eşinin yapılması gibi eksik bir strüktürel özelliğin yeniden oluşturulması, yapının orijinal tasarımının bir parçası olan ancak hiçbir zaman yapılmamış olan strüktürel özelliklerin inşa edilmemesi veya yapım dönemine ait olduğu düşünülen , ancak yeterli belgesel kanıtları bulunmayan bir özelliğin inşa edilmemesi gerekmektedir" (Weeks, Grimmer 1995:93)

Yeniden işlevlendirme ve güncelleştirme aşamasında strüktürel sistemlerde uygulanması gerekli görülen hususlar:

"Yapının tüm tarihi ve mimari karakterini açıklamada önemli olan strüktürel sistemleri ve bu sistemlerin tek tek özelliklerini tanımlamak, taşıma özelliklerini incelemek, değerlendirmek, muhafaza etmek ve korumak,

Strüktürel sistemlerin dış etkenlerden zarar görmesini önlemek, bakım ve korunmasını sağlamak,

Mevcut strüktürel sisteme aşırı yük yükleyecek yeni kullanımlar oluşturmamak ve yapının strüktürel dengesini bozacak mekanik sistemleri monte etmemek ,

Aşırı yük altındaki strüktürel sistemlere gereken takviye yapılarak sistemi sağlamlaştırmak, mecbur kalmadıkça yenileme işlemini uygulamamak ve yenileme yerine rehabilite edilerek bakımını korunumunu sağlamak. Bütün bu imkanlar çözüm getirmiyorsa çok yıpranmış olan sistemlerin prototiplerini koruyarak ileriye dönük belgelemek,

Yeterli iç hava sirkülasyonunu sağlayarak strüktürel sistem üzerinde istenmeyen tabakalaşma ve çürümeye mani olmak.

Strüktürel sisteme ve malzemelerine zarar verecek onarım ve sondaj tekniklerinden kaçınmak.

Yenileme aşamasında yerine geçecek malzemenin, tarihi özelliğın biçimini, tasarımını ve tüm görüntüsünü ve taşıyıcı özelliğini sağlayabilmesini temin etmek veya özgün tasarım ile yarışmayacak bir anlayışla yenilemek ve belgelemek uygundur" (Weeks, Grimmer 1995:93)

Strüktürel sistemlerde yeni kullanım için değişiklikler:

"Strüktürel sistemin bozulmasını önlemek için tarihi yapıya komşu olan yeni kazıları sınırlamak.

Yeni kullanım için yapılan çalışmalar sırasında strüktürel yanlışları ve eksikleri düzeltmek.

Güncelleştirme aşamasında yeni mekanik ve elektrik sistemleri tasarlarken ve monte ederken strüktürel elemanlarda doğabilecek hasarları minimuma indirmek.

Gerektiğinde doğal aydınlatma ve ışıklandırma sağlamak. Ancak bu işlem sırasında karakter belirleyici yapı iç mekanlarına, özelliklerine, bitirilişlerine ve strüktürel sistemine zarar vermemek" (Weeks, Grimmer 1995:93)

Yapı iç mekanlarında karakteristik özellikler, bitirilişler ve mekanlar:

Yapıların tüm tarihi ve mimari karakterini açıklayan yapı iç mekan elemanlarının yenileme ve güncelleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

"Yapının tüm tarihi ve mimari karakterini belirleyen bir kat planını veya iç yapı mekanlarını kökten değiştirmeyecek bir anlayışla konuya yaklaşılmalıdır.

Uygulamaya başlamadan önce yapıda genel koruma önlemleri ile zarar görmemiş özgün malzemeler için özel koruma tedbirleri alınmalı ve yerel koruma birimlerine bağlı olan yangın alarm sistemleri kurulmalıdır.

Merdiven, asansör gibi yeni bir iç mekan elemanı eklemek için yer saptanırken mekanlar ve bunların ilişkilerini zedelemeyecek şekilde tasarımlar yapılmalıdır.

Malzemelerin mevcut durumunun değerlendirilmesi, böylece koruma ve muhafazanın dışında iç mekan özelliklerinde ve yüzey bitirilişlerinde onarım gerekli olup olmadığının tespit edilmesi, tarihi ve mimari değeri olan yapıyı iç mekanlarında çağdaş bir tasarımla yeni bir görünüm veya yeni bir işlev kazandırmak gerekli görülürse mevcut bölme duvarları ve taşıyıcı sistemde değişiklik yapılmamalıdır.

Katları bölerek tavanları basıklaştırmak, yeni duvarlar ekleyerek yada çıkararak yapı iç mekanlarının özgün dokusuna zarar verecek tasarım ve onarımlardan kaçınılmalıdır.

Kapı ve lambri gibi iç mekan elemanları, onarımlarında özgün özelliklerine uygun olarak elden geçirilmeli ve yüzeylerindeki orijinal renk ve doku uygulanmalıdır.

Yenileme aşamasında pencere önlerinde asma tavan vb. Gibi elemanlarda ilaveler yapılarak yapının özgün iç ve dış görünümünü olumsuz yönde etkileyebilecek üretimlerden kaçınılmalıdır.

Renovasyon ve rehabilitasyon döneminde, yapının iç mekan özelliklerini oluşturan kargir, ahşap, metal gibi bir takım mimari öğeleri temizleme, pasının alınması, sınırlı boya sökülmesi ve koruyucu kaplama sistemlerinin tekrar uygulanması gibi yüzey uygulamaları yoluyla korunmalı ve kullanılmalıdır.

En uygun ve en az zarar verecek yöntemleri kullanarak yıpranmış ve zarar görmüş boya ve yüzey bitirışleri mümkün olan en hafif metodlarla diğer iyi katmana kadar çıkarılmalı ve daha sonra da tarihi belgelere da dayanarak uygun bir boya veya başka kaplama sistemleriyle yüzey yeniden iyileştirilmelidir.

Özgün malzemeler yeterince korunmalı, uygulamalar sırasında zarar görmelerini engellemek üzere yoğun kalabalıklara maruz kalan alanlarda koruyucu kaplama örtülmeli, böylece iç mekanların orijinal malzeme ve dokularında bozulmalara yol açılması önlenmeli, yapım dönemine ait mekan, orijinal doku ve yüzey bitirışlerinin belgeleri tutulmalıdır.

Yıpranmış, zarar görmüş veya eksik parçalar uygun malzeme ile sınırlı biçimde değiştirilmelidir.

Aşındırıcı temizleme metodları sadece diğer daha hafif metodlar işe yaramadığı takdirde göz önünde bulundurulmalıdır." (Weeks, Grimmer 1995:95)

Weeks and Grimmer'a göre eksik karakteristik özelliklerin oluşmasına esas olan prensipler şunlardır:

"Tarihi ve mimari özellikler bütünüyle eksikse ve ya yanlış yenileme ile zarar görmüşse yerine yeni bir iç yapı özelliğini veya bitişini orijinale uygun olarak monte etmek daha doğru bir yaklaşımdır."

Restorasyon döneminde bir iç mekanın yada eksik orijinal dokunun fiziksel ya da belgesel kanıtlara dayanılarak yeniden oluşturulması, ancak onarılması imkansız hale gelmiş bir elemanın kaldırılarak yerine yenisinin konulması ve yeni çalışmanın belgelendirilmesinin yapılması,

Yapının orijinal tasarımının bir parçası olan ancak hiçbir zaman yapılmamış olan bir iç mekan özelliğinin veya yüzey bitişinin yapılmaması veya yapım dönemine ait olduğu düşünülen ancak yeterli kanıtları bulunmayan bir özelliğin inşa edilmemesi uygundur" (Weeks, Grimmer 1995:98)

Yeniden işlevlendirme ve güncelleştirme çalışmaları için değişiklikler, eklemeler yapılırken dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

"Birinci kat servis alanları veya üst katlar gibi yapının servis mekanlarına yeni kullanımın gerektiği ofis makinalarını ve aletler gibi servis fonksiyonları yerleştirilmelidir."

Rehabilitasyon projesi dahilinde kullanılabilecek bir malzemeyi çıkarmak veya yerini değiştirmekten kaçınılmalıdır. Kapılar, süpürgelik ve lambri gibi iç mekan elemanları rehabilitasyon çalışmaları sırasında çıkarılamaz durumda kalırsa bu özgün dekoratif malzeme ve özellikler onarılıp yeniden kullanılarak tarihi yerine yerleştirilmelidir.

Yeni kullanım gereği karakter belirleyici iç yapı mekanının bölünmesi uygulamalarında servis mekanlarına, mekanın niteliğine zarar vermeden çıkartılabilecek bölmeler monte edilebilir.

Yeni bir merdiven veya asansör eklerken karakter belirleyici özelliklere, iç mekanlara ve mekan ilişkilerine zarar vermemelidir.

Yangına karşı yeterli güvenliği olan bir iç yapı merdiveni kapatılmamalıdır. Ancak, güvenliğin yeterli olmadığı durumlarda kurallar gereği bir iç yapı merdiveni, camlı, ateşe dayanıklı elemanlarla özgün karakterin muhafaza edilebilmesi şartıyla emniyete alınmalıdır.

Tarihi ve mimari karakteristik olan yapıların servis alanlarına yeni ve çağdaş ekipman ve insan gereksinimleri için doğal aydınlatma sağlanabilmelidir.

Yapıya pencere düzeni gibi iç ve dış yapıyı etkileyen karakter belirleyici iç yapı mekanını kökten değiştirecek yeni kat ilavesi yapılmamalıdır.

Renovasyon çalışması tarihi belgelerle onaylanmadığı halde yüzeylere yapının orijinal renklerine ve dönemine uygun olamayan yeni boya renkleri veya diğer yüzey bitirishleri uygulanmamalıdır.

Tarihi yapının ait olduğu dönemin özelliklerinin iç mekanlarda, örneğin doğrama, kapılar, pencereler, sabit mobilyalar, elektrik veya tesisat aksamının, döşeme kaplaması, radyatörler gibi orijinal dokusunun ya da dekoratif malzemelerin sökülmesi ya da soyulmasına neden olunmamalıdır.

İç mekanlarda kullanıldığı takdirde orijinal dokuyu oluşturan özgün malzemelerde geri dönüşü imkansız zararlara sebep olabilmesi nedeniyle boya ya da diğer kaplamaların çıkartılması için propan, buton lehim ya da kum püskürtme gibi zararlı metodlar kullanılmamalıdır" (Weeks, Grimmer 1995:99).

Yeniden işlevlendirme ve güncelleştirme aşamasında tarihi ve mimari niteliği olan yapıların mevcut ısıtma, havalandırma, elektrik ve su tesisatı gibi mekanik sistemlerinde dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

Çatı aralıklarının, tesisat boşluklarının ve mahzenlerin yeterli derecede havalandırılmasını sağlayarak, mekanik sistemlerin hızla bozulmasının önlenmesi, bu sayede nem sorunlarının çözülmesi,

Orijinal mekanik sistemlerin, sistem parçalarının geliştirilmek yoluyla onarılması ve mevcut mekanik sistemlerin enerji etkinliğinin artırılarak bu yolla yeni ve ayrıntılı techizatlara olan ihtiyacın azaltılması, mecbur kalınmadıkça yeni malzeme kullanılmaması,

Tuvalet, servis odaları ve duvar boşluklarında kanal, boru ve kabloların düşey hatlarla geçilerek en kısa ve en az zararla hizmete sunulması,

Yeniden işlevlendirme ve güncelleştirme yapılan tarihi ve mimari önemi olan yapılarda mekanik sistemlerde yeni kullanım için değişiklikler ve eklemeler yapılmadan önce mevcut sistemin korunması ve onarılması esas temel olmalıdır. Ancak sistem yetersizse yeni eklemelere izin verilebilir. Yeni kullanım ve güncelleştirme işlemleriyle korunabilecek tarihi mekanik sistem ve özelliklerin kaldırılması, tadilatını veya orijinal yapıda bulunan eksik mekanik sistem ve özelliklerin tamamıyla yeni malzeme kullanarak değiştirilmesi gerek görüldüğü takdirde uyulması gereken noktaları iki başlıkta inceleyebiliriz:

1- Diğer tarihi dönemlere ait mevcut mekanik özelliklerin kaldırılması prensipleri belirlenmelidir. Bu prensipler şunlardır:

"Diğer tarihi dönemlere ait mekanik sistem ve özelliklerin, örneğin daha eski asansörün ya da sabit sıhhi tesisatın kaldırılması böylece yapının özgün

tasarımında karışıklıklara yol açılmaması, bu uygulamalar ve malzemelerden seçilmiş örneklerin ilerideki araştırmalarda kullanılmak üzere belgelenecek saklanması uygundur" (Weeks, Grimmer 1995:101).

2- Tarihi ve mimari değeri olan yapıların dönemine ait eksik özelliklerin yeniden oluşturulması çalışmaları sırasında dikkat edilmesi gerekli görülen noktalar:

"Fiziksel veya belgesel kanıtlara dayanarak orijinal yapıda var olduğu bilinen mekanik sistemin noksan bir özelliğinin yeniden oluşturulması, örneğin bir ısıtma havalandırma menfezinin aynısının yapılması,

Yapının orijinal tasarımının bir parçası olan ancak hiç bir zaman yapılmamış olan bir mekanik sistem ya da özellikler inşa edilmemeli veya dönemine ait olduğu düşünülen ancak yeterli belgesel kanıtları bulunmayan bir özellik uygulanmamalıdır" (Weeks, Grimmer 1995:101).

Renovasyon ve rehabilitasyon projelerinde sistemlerin güncelleştirme, yenileme aşamasında uyulması gerekli prensipler şunlardır:

"Gerekirse, yapıda mümkün olan en az tadilatı ve değişikliği gerçekleştirerek ve yapının strüktürel ya da iç özelliklerinin bütünüyle değişmesine yol açılmadan yeni bir mekanik sistemin monte edilmesi,

Yeni mekanik teçhizatın ağırlık ve tasarımının göz önünde bulundurulması, tarihi strüktürel parça ya da bitirilmiş yüzeylerin zayıflaması ya da çatlamasına neden olunmaması ve yeni mekanik teçhizat için yeterli strüktürel desteğin sağlanması,

1.5.1. YENİ FONKSİYONUN UYGUN SEÇİLMESİ

Değişen zaman yaşama biçimleri ve istekler doğrultusunda birçok tarihi yapı özgün işlevini yitirmekte, ilk tasarlanış amacından farklı bir

fonksiyona hizmet etmek için yeniden işlevlendirilmiştir. Hamam, tekke, manastır, kervansaray gibi tarihi yapı türleri ancak özel durumlarda özgün işlevlerini sürdürdükleri için ,bu yapı türlerinin farklı ve yeni gereksinimlere cevap verecek biçimde yeniden işlevlendirilmesi zorunlu olmaktadır. Yeniden işlevlendirme eski binaların yıkımdan kurtarılması için bir araçtır.

Venedik tüzüğü'nün 5. maddesinde "Anıtların korunması her zaman onları herhangi bir toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanım arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir" denilerek yeniden kullanımla ilgili temel yaklaşım ana çizgileriyle belirtilmiştir. Uygulamada bu ilke daha çok tarihi ve sanat değeri yüksek olan binalar için geçerli olmaktadır.

Yeniden işlevlendirilmesi büyük zorlamalar getirecek olan tarihi binaların müzeye dönüştürülmesi yoluna gidilmektedir.

Venedik tüzüğü'nün 13. maddesinde "Eklemelere ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağlantısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir" denilmektedir. Tarihi yapıların yeniden kullanılmaları, çağdaş yaşam içinde etkin olarak yer almaları amacıyla yapılan projelerin başarılı olabilmesi bazı eklerle birlikte düşünölmelerini gerektirmektedir. Örnek olarak müzeye dönüştürölen tarihi evlerde bekçinin barınabileceğı ve ziyaretçilere ikram,tuvalet vb. hizmetleri sunmaya elverişli mekanlara gerek duyulmaktadır. Bu durumda mümkün olduğunca görünümü az etkileyen, çevreye uyan çağdaş tasarımlar geliştirilir.

Ekler bu ölçütler gözetilerek tasarlandığında başarılı olmaktadır. Yeniden kullanımları esnasında ağır programlar yüklenen tarihi yapılarda,ekler büyümekte, kütlelel uyum sağlanamamaktadır.

Konut yapılarında, mekansal düzenlemeler veya oda düzenlemeleri yapının kullanım amacını tanımlayan önemli iç mekan elemanlarıdır. Bitişler ve detaylarda binanın önemli iç mekan çehresini belirler. Örneğin geç 19.ve erken 20.yy.ofis binaları süslemeli ve ayrıntılı lobi ve girişlere sahipti. Bu detaylar olduğunca korunmalı, çünkü onlar görsel zenginlik ve binanın geçmiş yaşamının kanıtlarıdır.

İç mekan düzenlemeleri esnek değiştirilebilir bir şekilde olabilir. Binanın içindeki kullanılan ve kullanılmayan alanlar fiziksel bir genişleme yapmadan verimli bir mekana dönüştürülebilir. Mesela ev sahipleri binanın çatı veya bodrum katını yaşayan bir mekana dönüştürebilirler. Çok katlı binalarda yeni bir döşeme seviyesi oluşturmak mümkündür veya geniş alan açıklıkları olan mekanlarda yeni bir mekan bölümlemesi ve yeni mekan organizasyonları yoluna gitmek mümkündür.

FORM VE FONKSİYON

"Fonksiyon formu yaratır fakat fonksiyon formdan sonra çıkarsa ne yapmalı?Var olan form yeni fonksiyonu barındırabilir mi? Mevcut binanın üzerinde çalışmanın tüm işi form fonksiyon dialektiğine dönüşüyor: bu dönüşüm sadece yeni fonksiyonla var olan formun uyumu ile başarılı olabilir. Bu yüzden yeni kullanım önermeden binanın eski hali analiz edilmeli, çünkü yeni ihtiyaç ve tanımlamalar ve eski yapının bileşimi sonucunda benzersiz yeni bir yapı oluşturulacaktır ki bu da sadece ikisini biraraya koymak değil, konstrüksiyon ve mimari bakımından bir sentez oluşturmaktır."

Cloude Soucy

1.5.2. YAPININ YAKIN ÇEVRESİ, YAKIN ÇEVRENİN YAPI İÇ MEKANI İLE OLAN İLİŞKİSİ VE YENİDEN DÜZENLENMESİNDEKİ YAKLAŞIMLAR

Yeniden işlevlendirme, yepyeni bir fonksiyonun eski bir binaya uygulanmasıdır. Eskiyle yeniyi birleştirmek için özel bir yaratıcı hassasiyet gerekir. Eskinin korunmasındaki tüm katogoriler için, yeniden işlevlendirilmede tasarıma daha büyük önem verilmesi gerekmektedir.

Çağdaş problemleri çözümlmek ve aynı zamanda tarihe saygı göstermek konusunda eğitim almış olan pratisyen, çalışmalarında görüntünün yanı sıra koruma üzerinde de durmalıdır.

Binanın tüm koşulları analiz edilmelidir. Ne yapılması gerektiği ve ne yapılabileceği konusunda, iyi bir değerlendirme için bu analiz gereklidir. Bu değerlendirme, binanın tarihsel ve mimari açıdan belirginliğini boyutunu, oda dağılımını, yapısını, mekanik sistemlerini, yerini ve ekonomik potansiyelini içermelidir.

Pek çok ülke eski eserlerin çevrelerinde yeni inşaatların, yükseklik, renk, malzeme, mimari detaylar, kapı, pencere oranları açısından kontrolünü sağlayan hükümlere koruma mevzuatlarında yer verilmiştir. Buna ek olarak korumadan sorumlu kuruluşların, yol, su, elektrik tesisleri gibi özellikle kırsal değerlerin korunmasında önemli projelerin yapımında söz sahibi olmasını da sağlamışlardır. Avrupa ülkelerinde genellikle eski eserlerin üzerlerinde ve çevrelerinde ilan, afiş ve diğer reklam araçlarının kullanılması da yasaklanmıştır.

Koruma ve geliştirme tedbirlerini kapsayan bu özel planlar, alan içindeki anıtsal yapıları veya kendi başına anıt niteliğinde olmasa bile çevrenin kendine özgü karakterini yaratan diğer yapıların koruma, onarım ve yeni fonksiyonlarla değerlendirme projelerini ayrıca çevrenin şehir bünyesi ile bütünleşmesini sağlayacak ulaşım ağı, alt yapı tesisleri, vb. tedbirleri içerir.

Müge Bozdayı'nın; "Tarihi Sivil Mimarlık Eserlerinin Yeniden İşlevlendirilmelerinde İç Mekan Tasarımı ve Ankara Kale İçinde Örneklerine iç mekan tasarımı yönünden bir yaklaşım" isimli yazısında belirttiği gibi yeniden işlevlendirilen tarihi mekanların iç mekan tasarımında kabul edilmesi olası üç ana yaklaşım ortaya koymuştur.

İlk yaklaşım, biçim ve form açısından yapının mimari form ve biçim özelliklerine tam bir uyum sağlayacak planlamayı salt tefriş ölçeğinde gerçekleştirmek.

Bu yaklaşımın getirdiği tehlikelerden ilki; iç mekan tasarımında kullanılacak eleman ve biçimlerin tam ve doğru tahlilinin yapılabilmesi ve bunların, yapıyla tam ve doğru bağlantısının kurulabilmesinde yatmaktadır. Bu yaklaşımda yanlış ve yetersiz yorumlar, taklit hissi kuvvetli, aşırı yorgunlaşmış fazla dar veya fazla geniş menzilli ve daha da kötüsü yanlış mesajlar iletmeye, yanlış biçimsel yorumlar olmaya gidebilirler.

Bu durum iç mekan tasarımının yalnızca plan düzenindeki işlevsel teşrifinin boyutlarıyla sınırlı kalması ve işlevin gerektirdiği fiziksel ve psikolojik çevreye sahip olmaması ile sonuçlanacaktır. Ayrıca bu tür yaklaşımlar yapının mimari değerini gölgeleme ve onun yanlış yönde ifadelendirilmesine neden olacaktır. Bu yaklaşımdaki sözü edilen başarısızlık olasılıkları ancak iç mekan tasarımı tarafından yapının, mekanların bir araya gelişlerini ve mekanı oluşturan tüm eleman ve detayların oluşumundaki kültürel, teknik ve estetik değer sistemlerinin bütünüyle tanınip, anlaşılması ile bir dereceye kadar aşılabilir görülmektedir.

İkinci yaklaşım ise yapının biçimsel varlığına, zıt değerlerini ön plan çıkararak, tamamen farklı bir tasarım yönü çizmesi olabilir. Bu durumda yapı, kendi değerlerine sahip çıkıp koruyan bir kabuk olarak değerlendirilip korunurken iç mimari, kabuğu kendi halinde çağdaş gerekliliklerinin modern karşılıklarını arayabilir. Bu durumda ya yapıyı ön plana çıkaracak biçimde biçimsel yön tamamen silikleşip yalnızca işlevsel düzeyde varlık gösterecek, biçimsel yönden kendini göstermemeye çalışacak kararları içerebilecek; ya da yapıyı bir kenara bırakarak onun biçimsel ve tarihsel varlığına tamamen zıt bir iç mekan tasarımına yönelinebilir. Bu iki durumda da, mimari mekanın, iç mekan tasarımının ve de yapının kendi değerlerini tam olarak sergileyebilmesi mümkün olamayacaktır. Yapı yeni işlevine, konuyla ilgisi

olmayan bir dekor oluşturmaktan kaçınmayacak ve mimari mekan ile iç mekan tasarımı birbirlerinin değerlerini zayıflatabileceklerdir.

Üçüncü yaklaşım ise, yapının mimari değerlerin, koruma karar ve ilkelerinin paralelinde, mimari yapıya hak ettiği değeri verip mimari esere gerekli saygıyı gösterirken, yeni işlevin gerektirdiği çağdaş iç mekan tasarım ilkelerini özgün bir tasarım olarak taviz vermeden eşit düzeyde bir bilgi ve kavrayış potasında eriyip iyice birbirleriyle kaynaşmalarını sağlayabilmektir.

Bu düzeyde bir iç mekan tasarımına ulaşabilmek için hem iç mekan tasarım prensiplerine ve özgün kişiliğinden ödün vermeyecek çağdaş, düzeyli ve olgun bir iç mekan tasarımı, kültürü ve duyarlılığı geliştirmiş olmak, hem de mimari mekanın özel biçimlenmiş ve oluşum ilkelerine tümüyle hakim olarak, onun mimari ve kültürel varlığını doğru olarak koruyabilecek bilgi birikimine sahip olmak gerekmektedir. Bu duyarlılık düzeyi beraberinde, yukarıda sayılan yaklaşımların hangisinin hangi durumda ve ne derecede geçerli olabileceğine karar verebilme yetkinliğini gösterecektir.

Değişen zaman ve gelişen teknoloji sonucunda toplumların yaşayış biçimleri de değişmektedir. Kervansaraylarımız da zaman için de işlevlerini yitirmişlerdir. Kervansarayların işlevini yitirmelerinin Cengiz Bektaş'a göre iki başlıca nedeni vardır:

- "1-Anadolu'da politik dengelerin değişmesi, ticaret yollarının eski önemlerini yitirmeleri, buna karşı devlet eliyle hiç bir önlem alınmaması,
- 2-Ulaşım için kullanılan araçların değişmesi...Buharlı trenin, buharlı geminin bulunup, yaşama geçirilmeleri...Buna bağlı olarak yeni ulaşım ağının gerekmesi... Eski ulaşım ağının pek çok yerde "terk" edilmesi."

İşlevini yitiren Kervansaray yapısı çevre sakinleri tarafından uygun olmayan işlevlerde kullanılmıştır ağıl ve depo gibi. Kervansaraylarımızı ancak yeniden uygun bir işlev belirleyerek yaşatabiliriz.

"Bir yapı için işlev belirlenmesi demek, bir insana yaşamını sürdürebileceği bir işin verilmesi gibi birşey demektir. Yapının bir işe yaramadan ayakta kalabilmesi olanağı olsaydı, kervansarayların tümü ayakta olmaz mıydı bugün de?

İşlev belirlenip onarım yapılırsa, yapının içine insan girecek demektir. İçine insan sıcaklığının kazandırılmadığı yapı onarılmış sayılmaz bence..."
Bektaş (1999:34)

1.6. BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ

Bu tezin konusu tarihi kervansaraylarımız içinde otel olarak yeniden işlevlendirilen kervansaraylarımızın iç mekanları ve iç mekan öğelerinin incelenmesi , bu yeni fonksiyonun tarihi yapılarımıza uygunluğu ve kullanıcı gereksinimlerinin incelenmesi yapılacaktır. Tarihi kervansaraylarımız Türk mimarlık tarihi açısından çok önemli yapılardır. Günümüzde Türkiye Cumhuriyetinde de önemli turistik bölgelerimizde mevcut olan kervansaraylarımız otel olarak yeniden işlevlendirilmek üzere özel işletmelere verilmişlerdir. Otel olarak yeniden işlevlendirilen bu değerli tarihi yapılarımız özellikle gelecek yerli ve yabancı turistlere hizmet verecek olmaları bakımından bulundukları tarihi ve kültürü, yaşayış biçimini, yapım tekniklerini ve zaman içindeki yörenin mimari kimliğini yansıtmaları bakımından büyük önem taşımaktadır. Çağdaş restorasyon anlayışı içinde de müzelerde zaman ve mekandan soyutlanmış olarak sergilenen parçalar yerine, ayakta duran yaşayan bir köy yada kentin bileşenleri olan binaları ve onlara ait öğeleri: kapı, dolap, ocak, pencere, tavan ve cumbaları yerinde, özgün konumunda görmek ve çevrenin bütünlüğünü kavramak çok daha ilginç ve etkileyicidir. Ancak uygulamada çok büyük titizlik ve ciddi bir denetleme sistemi de oluşturulması gereklidir.

2. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BULUNAN KERVANSARAYLARIN OLUŞUMU, GELİŞİMİ VE İÇ MEKANSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. KERVANSARAYLARIN TARİH İÇİNDEKİ OLUŞUMU

Tarihi gelişme içinde, hanları + Kervansarayları başlıca iki gruba ayırmak mümkündür:

- a) Şehirler arası hanlar: Tarihte ilk olarak görülen bu tiplerdir. Yollar boyunca konaklamalarda geceye kalmadan bir gün içinde varılabilecek şekilde 30-40 km.'lik etaplarda kurulurdu.
- b) Şehir hanları: Ancak ticari, bölgelerin gelişmesiyle başlar. Orta Doğu ve Batı Asya'da sırasıyla ribat, kervansaray, han gibi isimler alırken, batıda Cermenlerde Gasthoff, Anglo-Saksonlarda Inn, Latinlerde Hospitium (hospice) + Auberge, Cenevizlilerde Fondaco ve Romenlerde Mansion adıyla anılır.

Selçuklular ticaretin gelişmesi ile birlikte ülke sınırları içinde seyahat eden yabancıların ve vatandaşlarının güvenliğini sürekli sağlamanın yollarını "Kervansaraylar" yaptırmakta buldular.

"Bir kervanın başına bir iş gelse, diyelim ki soyulsa, hemen olayın geçtiği yerde yerleşik olanlara karşılığını ödettiler. Hiç bir kötü olay olmayan yerlerin yerleşiklerinden vergi almadılar..."

Yalnızca yolları düzenlemek, köprüler kurmak, geçitler açmak; bütün bunlar üzerinde güvenliği, güvenceyi (sigorta) sağlamak, amaçları için yeterli değildi. Yolcuların, yollardaki tüm gereksinimlerini de karşılanmalıydı...

Konak yerleri, konaklama olanakları sağlanmalıydı. En çok bir seve menzili olmalıydı, ili konaklama yeri arası. Ortalık aydınlanınca yola çıkan kervan, hava kararmadan bir öteki konağa varmalıydı. Konaklanacak yerde, en azından, yatacak yer, yiyecek, içecek bulunmalıydı. Selçuklular işte bunun için "kervansaray" denilen yapıları yaptırılar."

Bektaş (1999:20)

Halk arasında "Han" ve "Kervansaray" kelimeleri amaç birliği gösterebilir de aralarında önemli farklar mevcuttur. Han kelime olarak Farsça'dır. Han kervansaray yerine de kullanılmasına rağmen mimari ve fonksiyon yönünden farklıdır. Issız yollar üzerindeki kervansarayların, can ve mal emniyetini kolayca sağlayabilmeleri, müdafaa edebilmeleri ve dayanma güçlerini gerekli bir süre devam ettirebilmeleri için, yapılaş tarzları bir kaleyi andırır.

2.2. TÜRKİYE'DE BULUNAN KERVANSARAYLARIN GELİŞİMİNİN İÇ MEKANSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.2.1. KERVANSARAYLARDA İÇ MEKANI ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER

2.2.1.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ

Kullanıcı gereksinimleri, iç mekan düzenlemelerinde o mekanı kullanacak olan insanın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerekli çevresel koşullara uygun mekanlar yaratmak için mekanda olması gereken optimum nitelikleri belirler.

"Kullanıcı gereksinimlerini iki ana grupta toplayabiliriz. Bunlardan birincisi fiziksel kullanıcı gereksinimleridir. Bu grup gereksinimleri eylemleri yaparken bulunduğumuz ortamın bizi rahatsız etmemesi ve uygun koşulların sağlanmasıdır. Bunlar kullanıcı sayısına, eylemin sayısına ve kullanılan donatı elemanlarına ilişkin mekana bağlı özelliklerdir. Bu özellikler, kullanıcının boyutları, kullanıcı sayısı, kullanılan donatı elemanları ve gerekli kullanım alanı. İkinci grup ise psikososyal kullanıcı gereksinimleridir. Bunkarda bir eylem yapılırken bir psikolojik rahatsızlığın duyulmaması için gerekli koşullardır. Bunlar; işitsel ve görsel mahremiyet, toplumsal çevrenin insan davranışlarına ilişkin özellikleri ve mekana ait renk, form, doku gibi estetik koşullardır."

(Arcan, Evcı 1992:32)

Konaklama amacıyla inşa edilen ve ilk örneklerine 9-10. Yüzyıllarda rastladığımız kervansarayların kullanıcı gereksinimleri 21. Yüzyılda konaklama amacıyla inşa edilen otel kullanıcı gereksinimlerinden büyük farklar göstermektedir.

Kervansarayların kullanıcı gereksinimleri Cengiz Bektaş'a göre:

"..., hayvanlarının yeme içmelerini, yatma yerlerini, yıkanma yerlerini, bunun için gerekli sabunu, ticaret mallarını koyabilecekleri depolarını, hastalandıklarında iyileştirilmelerini, eskimiş ayakkabılarının onarımını, onarılmayacak denli eskimiş olanların yenilerini, hayvanların nallanmasını aydınlanabilmeleri için yakacakları yağı, mumu, ısınmak için yakacak odunu sağlamak!.."

Farklı kullanıcı faktörleri açısından şehir hanlarını üçe ayırabiliriz:

A. Yolcu Hanları:

Ahırlı ve ahırsız olmak üzere ikiye ayrılırlar. Ahırsız hanlar şehir yaşantısı içinde bir ikametgaha sahip olamayan ancak çalışmakla zorunlu olan insanların ihtiyaçlarına cevap veren hanlardır. Ahırlı hanlar ise şehirlere varışlarda ve şehirlere geçişlerde hayvanların barındırılmasına imkan veren yapılardır. Ahırlar ve insanların kaldığı hacimler birbirinden ayrılmıştır.

B. Ticaret Hanları:

İlk örneklerine Osmanlılar'da rastladığımız şehir hayatının bir gerekliliği olarak oluşan ve içinde barınan esnaf topluluğun adını alırlar. En önemli özellikleri bu hanlarda gece kalınmamaktadır. Zemin kat servis ve depolar için kullanılmakta, üst kat ise bürolar için kullanılmaktadır.

C. Misafirhane Hanları:

Bu yapılar tipik şehir hanı kimliğindedir. Yapıldıkları devirde devlet misafirleri konuk edilirler, ahırlı ve ahırsız örneklerine rastlanır. Örnek olarak 16. Yüzyıl eseri Elçi Han ve 18. Yüzyıl eseri Hasan Paşa Han'dır.

10.yüzyıldaki sosyal, ekonomik, siyasi, teknolojik koşullarda yaşayan yöre insanı ve yeni gelişen, güvenli olmayan yollarda ticaretle uğraşan kervansaray kullanıcılarının, fiziksel ve psikolojik gereksinimleri kervansarayların mimarisini şekillendirmiştir.

2.2.1.2. MEKAN GEREKSİNİMLERİ

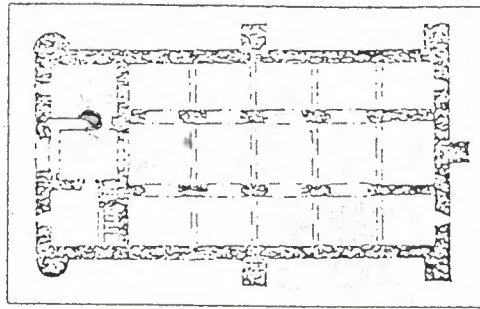
Kervansaraylar, Anadolu'nun ulaşım güçlüğü ve güvenlik azlığı nedeniyle titizlikle tasarlanmış ve bu faktörler ışığında mimaride gerekli değişikliğe uğramış, daha önceki devirlerin kerpiç ve tuğla ribatlarına karşılık tamamen taştan, kale görünümlü kervansaray yapıları inşa edilmiştir. Pencereilerin küçük ve az sayıda olması yapıya kolay savunulması niteliğini kazandırır. Barış zamanında konak yeri olan kervansaraylar, savaş zamanında da kale görevi görmüşlerdir.

Güran 1978'e göre kervansarayların mekan gereksinimleri şöyle ifade edilmiştir:

"...planı, fonksiyonu ve sosyal görevleri icabı, ahır, depo, hamam ve mescid gibi kısımları da ihtiva ederdi. Böylece hekimleri, baytarları, tamirci ustalarıyla bir sosyal topluluk meydana getiren bu yapılar, mimari yönden, genel plan düzeni ve çok rastlanan avlulu kuruluşlarıyla Büyük Selçuklu ananesini devam ettiğini gösterir."

A. Avlusuz Kapalı Tip:

Planları genellikle kare ve dikdörtgendir, tek hacimden meydana gelmişlerdir. Tek kapılıdır ve giriş aksının her iki yanında kalan bölümler zeminden yükseltilerek yolcuların yatma hacimleri ayrılmıştır. Duvarlarda ocak ve nişler vardır. Orta bölüm yük ve hayvanlar için ayrılmıştır. Pencere dar, küçük ve yüksek inşa edilmiştir.

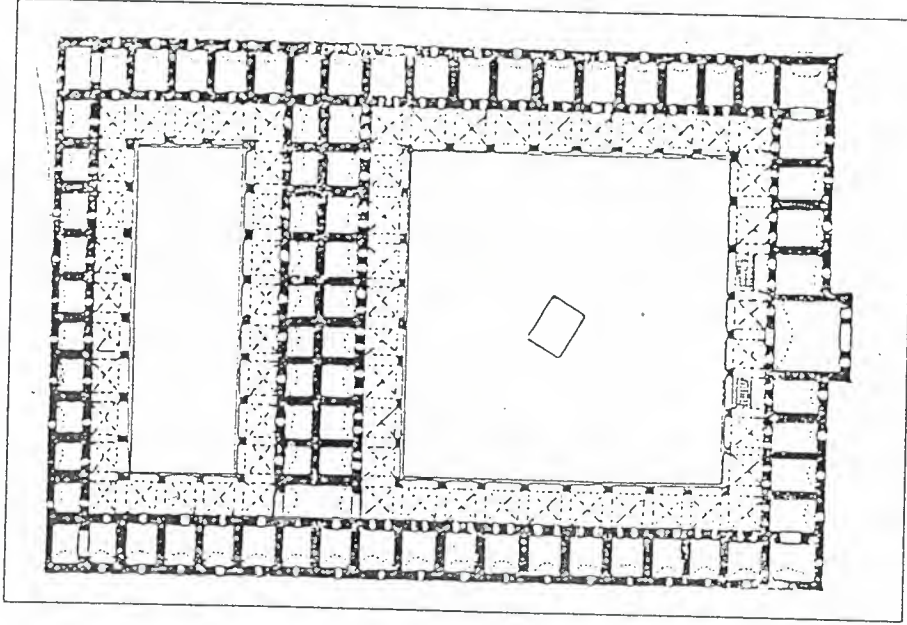


Şekil 1: Avlusuz kapalı tip Bitlis Babçin Kervansarayı

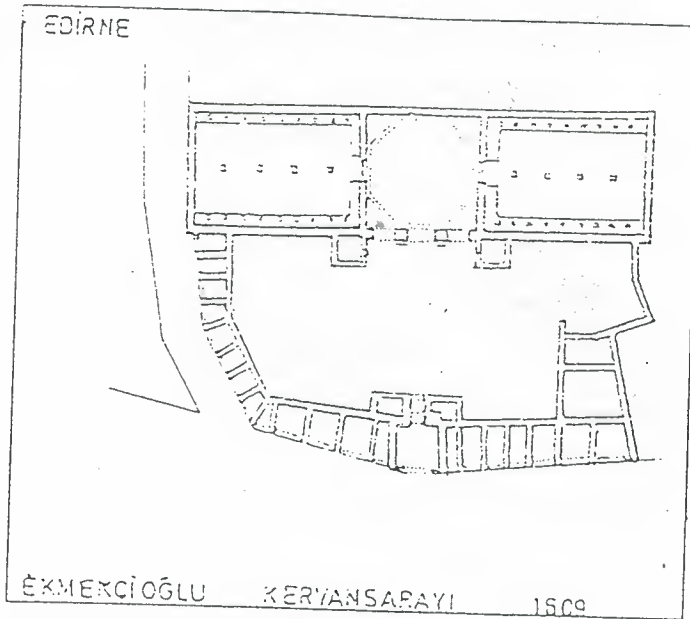
B. Avlulu Açık Tip:

Bu plan tipi mimari yönden büyük bir gelişme olarak nitelendirilir çünkü hijyen, konfor ve sosyal yönden insan titizlikle ele alınmıştır. Hayvanlara ayrılan küçük bir avlu ile servis bölümleri, yolcuların konaklamasına ayrılan

bölümden tamamen koparılmıştır. Yolcuların yatması için uygun kapalı bir bölüm bulunmaktadır. Han yatak odalarında iç mekanında bir sedir, ocak ve nişe bulunmaktadır.



Şekil 2: İki avlulu han tipi



Şekil 3: Avlulu açık tip

2.2.2. KERVANSARAYLARIN İÇ MEKANIN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER

2.2.2.1. AYDINLATMA

Kervansarayların mimarisini incelediğimizde, aydınlatma probleminin cephe mimarisi ile ilgili olarak, mekanlara yansıdığını görürüz. Birçok Osmanlı kervansaraylarında hayvanlar ve insanlar için mekanların ayrılmadığı örneklerde, aydınlatma ve havalandırma ocak ve mazgal pencereleri ile sağlanmıştır.

Osmanlı devri han mimarisinde önemli bir mekan anlayışı gelişimi olarak nitelendirilen hayvanlar barınma ve insan ihtiyaçlarına cevap veren hacimlerin tamamen ayrılmış örneklerinde ise Güran 1978'e göre:

"... iki hacim ve mekan ortaya çıkar, bunlardan ahırlar, örneklerden ortaya çıktığımız gibi ocak ve mazgal pencerelerle aydınlatılmış ve havalandırılmıştır. İnsanlar tarafından kullanılan mekanlar ise üst katlarda dışa açılan bir pencere ile avlu revaklarına açılan bir kapı ve pencere düzeniyle aydınlatılmışlardır."

Konaklamaya ayrılan mekanlar zemin kat mekanları ve üst katlar olmak üzere farklılıklar gösterirler. Zemin kat mekanlarında çok az birkaç istisna dışında dışa açılan pencere bulunmamaktadır. Depo olarak kullanılan zemin kat mekanlarında güvenlik sebebiyle bir pencere ihtiyacı hissedilmemiştir. Ticaretin geliştiği dönemlerde yapılan ve dış cephede dükkanların yer aldığı hanlarda ise zemin katta bulunan diğer hacimlere pencere açma imkanı bile mevcut değildir.

Üst kat mekanları ise her zaman konaklama için ayrılmıştır, revaklara genellikle bir pencere ve kapı ile açılmaktadır. Dış cephede her oda için bir

veya iki pencere bulunur ve bu sebeple üst kat mekanlarında ışıklandırma ve havalandırma tamamen çözümlenmiştir.

"İstanbul hanlarında da ışıklandırma aynen Osmanlı hanlarında olduğu gibi devam eder. Ancak pencereler mazgal pencere niteliğinde değildir. Pencereler güvenlik kaygısıyla genellikle dar ve küçük ebatla tutulmuş ayrıca her zaman demir parmaklıkla korunmuşlardır. Üst kat mekanlarında ise iki pencere bulunurken, bu iki pencere üstüne yerleştirilmiş bir üçüncü pencere görülür. Ancak çoğunlukla hanların üst kat mekanlarının dışa açılan tek bir penceresi bulunur."

2.2.2.2. İSİSAL KONFOR

Kervansarayların kalın taş malzeme ile inşa edilen duvarları hem güvenlik açısından, hem de ısısal konfor açısından uygun kullanım sağlamaktadır. Anadolu'nun her türlü iklim koşuluna cevap verebilen kalın taş duvarlar soğuk havayı dışarıda tutarken içeride bulunan ocak vasıtasıyla ısınan odanın sıcaklığını da muhafaza eder. Güney bölgelerde ise dışarıda çok sıcak olan hava koşulları kalın taş duvarlar ile dışarı hapsedilir ve yaz aylarında içerinin serinliği muhafaza edilebilir. Özellikle yaz aylarında yoğun sıcakla birlikte kervansarayların serin depolarında ticaret erzakları muhafaza edilmiştir.

Yapıldığı dönemlere ve bölgelere taş işçiliği farklılıklar göstermiştir. Örneğin Diyarbakır'da bazalt taş işçiliği 2 renkli taşlardan oluşan tasarım uygulanmıştır. Her oda içinde ocak ve yolcuların oturduğu sekilerden 160 cm kadar yükselen ocakların yanında bir veya iki niş bulunur. Bu nişler içinde yolcular eşyalarını muhafaza etmişlerdir. Geç dönem Osmanlı Hanlarında oda ebatları küçültülüp sayıları artırılmış ve bu sayede her yolcuya ayrı oda verilmesi sağlanmıştır.

2.2.3. KERVANSARAYLARIN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN ESTETİK FAKTÖRLER

Renk, Işık, Doku:

Yapıda renk, ışık, doku ilişkisi bir bütün olarak ele alınmalıdır. Işığın ayrılmaz bir ögesidir renk. Kervansaraylar iç mekanını oluşturan estetik faktörleri incelediğimizde dokuyu oluşturan malzemelerin doğal malzemeler olduğunu görüyoruz. Güran 1978" göre "Cephelerde taş ve daha çok tuğla hatıllı taş tekniği han mimarisinin en karakteristik unsurudur". Moloz taş duvar ise iç bölümlerde, tali kısımlarda bodrum, ahır gibi bölümlerde kullanılmıştır.

"Kapalı bir mekanda, ışık, doku ve renk düzeni birbirlerinden soyutlanarak ayrı ayrı ele alınamaz. Çünkü görsel algılama için görme alanı içinde algılanabilir bir ışıklığın bulunması ve bu ışıklığın renk ya da ışıklık karşıtları ile anlamlanmış olması temel koşuldur". (Ünver 1993:1)

Kervansaraylar yapılarında doku sert ve doğal malzemelerden oluşmuştur. Taş, mukavemeti güçlü olması sebebiyle ahşap malzemede öncelikle meşe kullanılmış, nadiren cephelerde mermer kullanılmıştır. Güran 1978'e göre "Mermer çok az eserde ve daha çok cephelerin hakim unsuru portallerde kullanılmıştır."

Diyarbakır yöresi kervansaraylarında iki renkli taş tekniği olan bazalt taş uygulamasını görürüz. Osmanlı devri kervansaraylarında sadelik ana unsurlardan biridir ve bu unsur iç mekana da yansımıştır. Yapı iç mekanı da doğal malzemenin sert dokusu taş, ahşap gibi, doğal renkleri kahverengi, krem tonlarıdır. Işık etkileri ise gündüzleri yapının küçük pencerelerinden gelen gün ışığı, geceleri ise mum ışığının sıcak yansımalarıdır.

Kervansaray odalarının iç mekanında hem yatma hem de oturma fonksiyonlarını karşılayan sedirlerin üstlerine el dokuma kilimler örtülmüştür.

3. BÖLÜM

KERVANSARAYLARIN OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ OLGUSU

Bu bölümde otel olarak yeniden işlevlendirilen kervansarayların iç mimari açıdan irdelenebilmesi için gerekli olan "Günümüz Oteli" kavramını iç mimari açıdan inceleyeceğiz.

3.1. ÇAĞDAŞ OTEL TASARIMINDA İÇ MEKANI ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER

Türkiye dünya turizm hareketlerinin gelişimi yönünde yer almaktadır ve Akdeniz ülkelerine yönelen turist talebinin sadece %1' ini almakta olan Türkiye, ülke ekonomisi ve tanıtımı için büyük önem taşıyan turizm sektörüne giderek daha fazla önem vermektedir.

"Turist çeken ve turist talebini yaratan etkenlerin başında konaklama olanakları ve hizmet kalitesi gelir. Konaklama endüstrisinin gelişmesi ise, ancak yapılan araştırma ve geliştirme çalışmaları ile sağlanabilir."(Bayazıt, 1978:1)

3.1.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ

Bayazıt'a (1978) göre: Yaşadığı bölge dışında yirmidört saat veya daha fazla bir süre kalan herkes turist olarak vasıflandırılmaktadır. "Yirmidört saatten" az kalsa bile , özel gezi amacıyla gelenler, turist kapsamı içine alınmaktadır. İş, öğrenim, yerleşme amacı ile gidenlerle, sınır bölgelerinde yaşayıp diğer ülkeye geçenler, ülkede konaklamadan geçip gidenler, bu tanımın dışında tutulmaktadır. Turisti çeken ve turist talebini yaratan etkenlerin başında konaklama olanakları ve hizmet kalitesi gelir.

Kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda, antropometrik değerlerde göz önüne alınarak iç mekan talepleri belirlenir, bu noktada müşterinin otele girişinden başlayarak mekan ihtiyaçlarını 5 ana grupta inceleyebiliriz.

A-Giriş

B-Salonlar

C-Yatak Odaları Grubu

D-Düşey ve Yatay Bağlantılar

E-Servisler

Otele gelen müşteriler, otele kendi arabaları veya turlarla gelebilirler, bu gereksinimler düşünülerek belli mekansal gereksinimler doğar. Örneğin müşterileri her türlü hava koşulunda koruyacak giriş saçağı, giriş holü, bekleme salonları vb. bu noktalara mekan gereksinimleri bölümünde değinilecektir.

1-Müşteri geceyi otelde geçireceğine göre rahat ve sakin bir yatma imkanı

2-Yıkanma ve temizlik imkanı(Banyo,duş, klozet, lavabo,vb.)

3-Başka bir mekan aramak zorunluluğu olmadan aynı binada yeme imkanı

4-Misafir ve ziyaretçilerini ağırlama imkanı

5-Rahat bir çalışma ve mektup yazabilme imkanı

6-Boş zamanlarda aynı mekanda eğlenebilme imkanı sağlanması

7-Ufak tefek alış-veriş imkanı

8-Tıraş, ayakkabı boyası, çamaşırının yıkanması gibi imkanlar sağlanması

9-Otomobilin bakım ve barındırılması imkanı (Doğu ,1995:5)

Konaklama tesisleri ve yatak odaları tasarımı turizm sektöründe çok önemli bir konudur. Turizm sektöründe de farklı kullanıcı sınıfları olması

bakımından farklı amaçlı turizm çeşitleri ve farklı sınıflarda konaklama tesisleri mevcuttur.

Otel yatak odası içindeki kullanıcı talepleri:

1- Uyuma

Uyuma, dinlenme, hiç bir şey yapmadan uzanma, ışık yakma komutları, ilaç, su, meşrubat içme vb.

2- Dinlenme boş zaman değerlendirme:

Su içme, çay kahve içki ısmarlama ve odada içme. Birşeyler satın alıp veya getirip odada yeme, yazı mektup yazma, evrak düzenleme, seyahat broşürü vs. inceleme, kitap okuma. Eşya depolama ve toplama. Misafir kabul etme, meşrubat içme. Bir şey yapmadan oturma, uzanma, dinlenme.

3- Haberleşme:

Televizyon seyretme, radyo dinleme, telefonla konuşma yapma, gazete alma ve okuma.

4- Giyinme ve süslenme:

Bavul boşaltma eşya yerleştirme toplama. Elbise ve ayakkabı değiştirme. Traş olma, saç tarama, şekil verme, yıkama, sarma, kurutma, yüz bakımı.

5- Temizlik:

El yüz yıkama, vücudu yıkama, duş yapma, küvette yıkanma, diş fırçalama, tuvalet ihtiyacı. Çamaşır yıkama, asma, kurutma. Elbiseleri temizletmeye verme.

6- Çocuk Bakımı:

Çocuğu uyutma yıkama temizleme elbiselerini değiştirme. Çocukla oyun oynama.

(Bayazıt 1978: 29)

Bu kullanıcı talepleri doğrultusunda otel yatak odalarında 3 ana mekan gereksinimi oluşmaktadır.

1. Giriş ve giyinme, elbise depolama mekanı
2. Yatma ve oturma mekanı
3. Islak hacimler

1. Giriş ve giyinme, elbise depolama mekanı:

Giriş hacmi, koridor, yatak ve temizlik kısımları arasında bağlantılı ve ses izolasyonu sağlayan bir hacim görevi sağlar. Girişin koridor, ıslak hacim ve yatak odasına açılan kapıları bulunmalıdır. Bu kapılar aracılığıyla, yatak odası kapısı kapalı bulunduğu zaman kat personeli temizlik için bu mekana girebilirler.

Giriş holünde tasarlanan gömme dolap, kullanıcının elbise değiştirme ihtiyaçları için alan kaybını önlemek amacıyla bir çözüm sağlamaktadır. Kullanıcıların eşyalarını yerleştirirken, bavullarını koyabileceği bir bavul sehпасı tasarlanmalıdır. Kıyafet değişimi sırasında kullanıcının kendini rahatlıkla görebileceği bir boy aynası bulunmalıdır.

2. Yatma ve Oturma Mekanı:

Otel yatak odalarının birinci amacı müşterilerinin uyuma ve dinlenme ihtiyacını karşılamaktadır. Uyuma eylem alanı odanın iç kısımlarına pencereden uzak düzenlenirken, oturma mekanı pencere yanında tasarlanmaktadır. Yatak odalarında yatma ve oturma fonksiyonu iç içe geçmektedir. Yatak otel kullanıcıları için uyuma fonksiyonunu karşıladığı gibi dinlenme fonksiyonunu da içermektedir. Örneğin, yatakta kullanıcı televizyon seyredebilir, kitap okuyabilir, haberleşme ihtiyacını karşılayabilir. Bu sebeple yatak yanında tasarlanan komodin üzerinde telefon ve yatak başı aydınlatmaları tasarlanmalıdır.

Kullanıcıların oturarak dinlenmelerini sağlamak amacıyla oturma elemanları ve sandalyeler; yazı yazabilmeleri için yazı masası; meşrubat, içki ve yiyecek bulunan mini bar tasarlanmalıdır.

3. Islak Hacimler:

Kullanıcıların temizlik ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için tasarlanan bu hacimlerde gerekli donatı elemanları şunlardır: El ve yüz temizliği için lavabo, vücut temizliği için duş teknesi ve küvet, klozet, bide; tıraş ve kişisel bakım makyaj için kullanılabilecek bir ayna bulunmaktadır.

Bina cephelerinin bir kısmını işgal edecek şekilde düzenlenen iki oda arasına yerleştirilen ıslak hacimlerin gün ışığı alabilmeleri sağlanmış ancak oda için gün ışığını azaltmışlardır. En kullanışlı ve en çok tercih edilen ıslak hacim düzenleme biçimi ise yatak ve oturma alanı ile dış koridor arasına tasarlananlardır.

Otellerde ikamet edecek misafirini, evindeki konfor ve rahatlığını temin etmek amacı esas tutulmaktadır. Farklı kullanıcı talepleri doğrultusunda farklı otel türleri oluşmuştur :

1-Geçici yolcular için oteller:

Genellikle şehrin içinde istasyon, oto, uçak, terminallerine yakın yapılardır. Amaçları çeşitli sebeplerle seyahat eden ve geçici olarak ikamet edecek kişileri en kısa zamanda misafir edebilmektir.

2-Şehir otelleri

a-Küçük şehir otelleri: İş adamlarının geçici olarak konaklayabilecekleri ucuz lokanta ve imkanları olan oteller

b-Büyük şehir otelleri: Her ihtiyaca cevap verebilecek oteller

3-Moteller: Karayolları üzerinde veya karayolları ile direk bağlantılıları bulunan yerlerde kurulan araçları ile seyahat edenleri konaklama ihtiyacını karşılayan tesislerdir.

4-Oberjler: Spor ve tabiat güzelliğinden istifade etmek için, kırlarda yapılan gezintilerde , konaklamalarına mahsus ve araç yeri veren mahaller.

5-Pansiyonlar: Tamamı veya bir kısmı nispeten devamlı ikamete elverişli ve istendiğinde iaşe ihtiyacını da karşılayan konaklama tesislerine pansiyon denir.

6-Ev pansiyonları: Bir binanın veya bir kaç odanın yada daireleri pansiyon olarak kullanılmak üzere kiraya verilebilir.

7-Tatil köyleri: Şehir ve kasabalardan uzak kara, deniz ve hava yolları ile irtibatlı ve arkeolojik güzellikler civarında kurulan dinlenme, eğlence tesislerini bulunduran işletmelerdir.

8-Kaplıcalar: Tedavi maksadı ile yapılan tesislerdir.

9-İçmeler: Şifalı içme suları civarında kurulan tesislerdir.

10-Öğrenci yurtları: Özellikle öğrencilerin kullandıkları binalardır. Uzun bir müddet ikamet edileceğinden işletme çok iktisadi olmalıdır. Eğlence kısımları ancak toplantı ve okuma odalarını içerir. Bu tip binalarda herkes kendi ihtiyacını kendisi göreceğinden servis kısımları umumidir.

11-Sayfiye otelleri:

a-Sahil otelleri (Göl, deniz kenarında)

b-Dağ otelleri

Her iki tipte de uzun müddet istirahat amacı ile kalınacağından müşterinin her türlü konfor ve ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmalıdır. Ayrıca şehirlerden

uzaklığı düşünülerek, özellikle erzak depolanmasında fazla depo hacmi ayrılmalıdır.

12-Bunların haricinde benzin istasyonları yanında tertiplenen mokamplar ve turistik bölgelerde kamp tesislerini de sayabiliriz.

Otel olarak yeniden işlevlendirilen kervansarayları irdelerken, günümüz otel kullanıcı taleplerini ve bu talepler doğrultusunda oluşmuş olan otel türlerini belirttik, bu bölümde bu taleplerin mekan gereksinimlerini inceleyeceğiz.

3.1.2. MEKAN GEREKSİNİMLERİ

Kullanıcı boyutsal gereksinimleri göz önüne alınarak iç mekan talepleri belirlenir, bu noktada müşterinin otele girişinden başlayarak mekan ihtiyaçlarını 5 ana grupta inceleyebiliriz.

A-Giriş

B-Salonlar

C-Yatak Odaları Grubu

D-Düşey ve Yatay Bağlantılar

E-Servisler

A.1. Giriş:

Otele müşteriler kendi arabaları ile veya turlar için organize edilen otobüslerle gelebilirler, bu sebeple otel girişinde vasıtaların rahat yolcu indirebilmeleri için gerekli mekan tasarlanmalı ve otele giriş esnasında her türlü hava koşulundan korumak amacıyla bir saçak tasarlanmalıdır. Otele servis girişi ve müşteri girişi farklı yerlerden olmalıdır. Müşterilerin girişte

bagajlarını ve eşyalarını almak için bir görevli ve uygun mekan tahsis edilmelidir.

A-2-Giriş Holü:

Otelin en önemli elemanlarından. Müşterinin ilk izlenimi açısından büyük önem arz eder.

a- Resepsiyon: Müşteri ve otel idaresi arasında ilk temas resepsiyonda bir kabul bankosu ile olur. Müşteri kabulü ve kaydı yapıldıktan sonra kabul bankosu arkasındaki bölümden oda anahtarları müşteriye teslim edilir, müşteri çıkarken de anahtarları resepsiyon bankosuna bırakır. Parasını öder ve faturalarını alır, bu sebeple idari ve muhasebe servis birimlerinin resepsiyon bağlantısı sağlanmalıdır.

b- Bekleme yerleri: Bir müşteri veya müşteri grubu otele kabul edilmeden önce idari işlemleri yapılırken bekleyebileceği mekanlardır. Müşterilerin rahatlıkla bekleyebilecekleri biçimde iç tefrişi yapılmalıdır.

c- Gardrop: Otel müşterisinin ve misafirlerinin kullanabileceği biçimde girişe yakın bir yerde tasarlanmalı ve bir gardropçu bulunmalıdır.

d- P.T.T: Otel müşterilerinin iç ve dış haberleşmesi sağlanmalıdır. Bu sebeple bir telefon santrali, mektup, telgraf, kabul mekanı giriş holünde düzenlenmelidir. Müşterinin her türlü yazın ve haberleşme ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli malzemede depolanmalıdır , örneğin radyo yazı makinesi vb.

e- İdare: Otel idaresi ve çalışanları için kabul holü ile irtibatı kolaylıkla sağlanabilecek şekilde uygun yer belirlenmeli. Müdüriyet, muhasebe, idari amir gibi birimler birleri ile irtibatlı biçimde ayrı ayrı tasarlanmalıdır. İdari çalışanlar içinde lavabo, W.C. ile gardrop tasarlanmalıdır.

f- Kambiyo: Büyük şehir otellerinde para değişimi ve emanet kasalarının bulunduğu bir mekan tasarlanmalıdır.

g- Lavabo ve W.C. : Girişte müşterilerin gereksinimleri ve otelin müşteri kapasitesi doğrultusunda yeterli lavabo ve W.C.'ler düşünülmelidir.

h- Diğer elemanlar: Giriş holüyle bağlantılı olarak düzenlenmesi gereken mekanlar; bilet, rehber ve tercüman bulan bürolar, ilk yardım dolabı veya küçük bir ilk yardım odası bulunmalıdır. Hatıra eşyalar, kitap, gazete, dergi, kartpostal, spor malzemeleri, mücevherat gibi çeşitli malzeme satışı yapan dükkanlar ve kuaför, erkek berber salonu ve lostra salonu gibi kısımlar Giriş holünde bulunur.

A-3- Otel Holü:

Müşteriler kaydını yaptırdıktan sonra giriş holünden otel holüne geçer. Ziyaretçi kabulü burada yapılır. Otel holü büyük otellerde çok geniş tutularak otelin bütün zemin katını kapsar. Televizyon salonu, müzik salonu, oyun salonu, hanımlar için salon, okuma ve yazma salonu, kış bahçesi, amerikan bar, yemek salonları gibi salonlar otel holüne bağlı olarak tasarlanan mekanlardır.

B-Salonlar:

Umumi salonlar, müzik salonları, gazino ve pasta salonları, balo ve sergi salonları, kapalı ve açık spor ve oyun salonları düzenlenebilir.

C. Yatak Odaları

Yatma ve oturma eylem alanının yerleşim şekli, kullanıcı sayısına, yatak yerleşim tipi ile oturma, dinlenme, yemek yeme eylemleri için gerekli donatı elemanlarının sayısına ve şekline göre değişmektedir.

Kullanıcı sayılarını 1 kişilik, 2 kişilik, 2+1 kişilik ve 2+2 kişilik olarak dört grupta toplayabiliriz.

Yatak şekilleri:

Bir adet tek kişilik

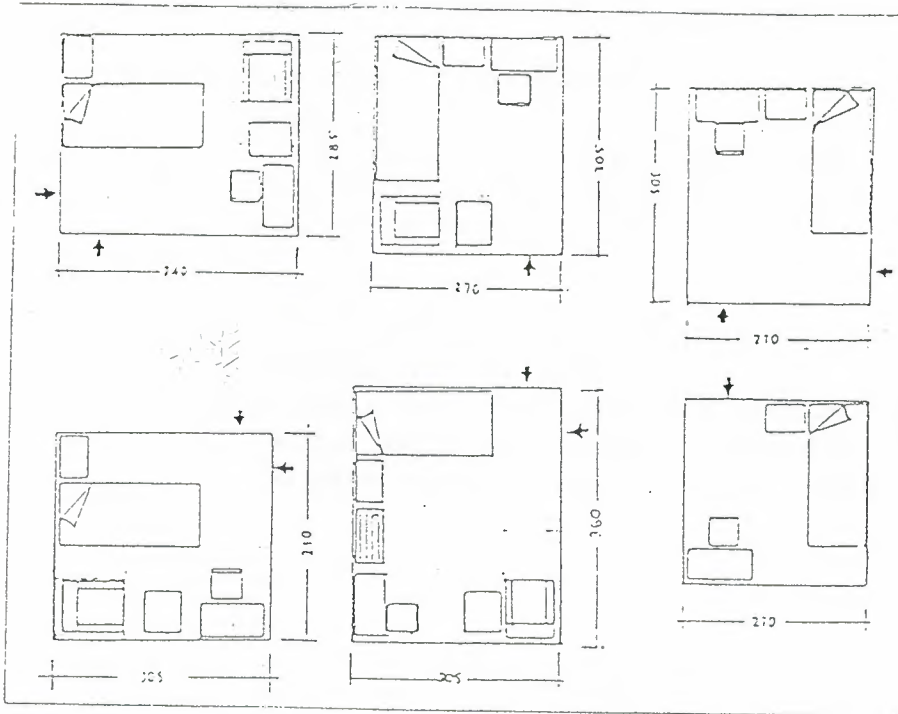
İki adet tek kişilik (ikiz yatak)

Bir adet büyük yatak

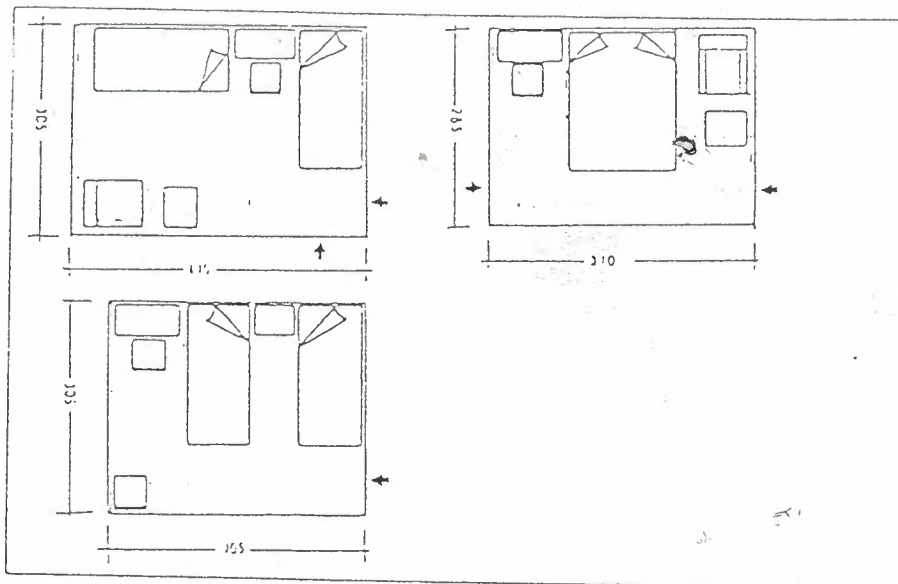
İki adet büyük yatak

İki adet tek kişilik stüdyo tipi yatak.

Yatak odalarında araç sayısı ve kompozisyonu



Şekil 4: 1 Kişilik Oda Yerleşimleri
Kaynak: N. Bayazıt 1978



Şekil 5: 2 Kişilik Oda Yerleşimleri
Kaynak: N. Bayazıt 1978

BİR KİŞİLİK ODA:

4 araç : Yatak, komodin, sandalye, çalışma-tuvalet masası

5 araç : Yatak, komodin, sandalye, çalışma-tuvalet masası, bavul sehpa

6 araç : Yatak, komodin, çalışma-tuvalet masası, sandalye, koltuk, sehpa

7 araç : Altı araçlık kompozisyona ilave bavul sehpa.

8 araç : Yatak, komodin, çalışma-tuvalet masası, sandalye, koltuk, sehpa, yemek masası, puf. (Bayazıt 1978).

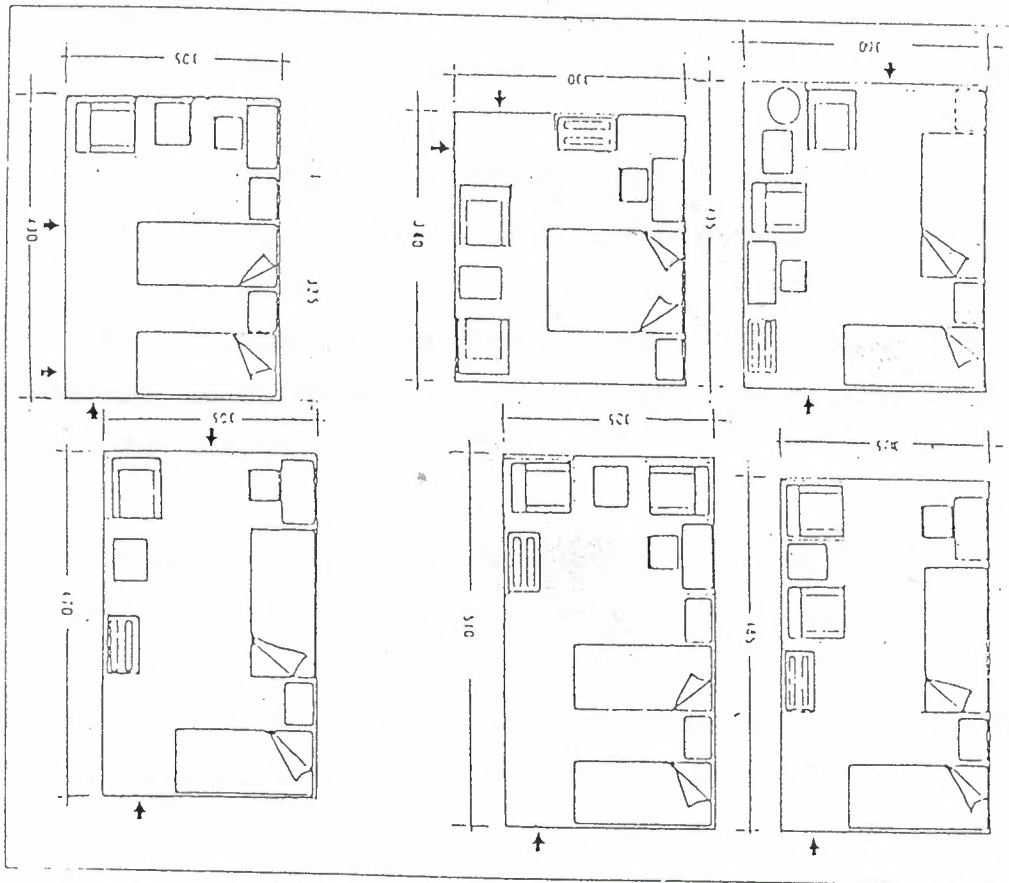
İKİ KİŞİLİK ODA:

6 araç : İki yatak, çalışma-tuvalet masası, sehpa, koltuk, sandalye

7-8 araç : Altı araca ilave iki komodin

9-10 araç : İki yatak, komodin, çalışma-tuvalet masası, sandalye iki koltuk, sehpa, bavul sehpa, ayaklı lamba.

İki yatak, iki komodin, çalışma-tuvalet masası, televizyon.



Şekil 6: 2 Kişilik Oda Yerleşimleri
Kaynak: N. Bayazıt 1978

İKİ – ÜÇ KİŞİLİK ODA:

9-10 araç : İki yatak, komodin, çalışma-tuvalet masası, koltuk, sehpa, çocuk yatağı, bavul sehpa, sandalye. İki yatak, çalışma-tuvalet masası, sandalye, bavul sehpa, yatak-kanepe, sehpa, çocuk yatağı, lamba. İki yatak, komodin, çalışma-tuvalet masası, sandalye, bavul sehpa, kanepe-yatak, sehpa, (tv), (ayaklı lamba), (sandalye)

12-14 araç : 9-10 araçlık kompozisyona ilave olarak yemek masası ve puf. Ayrıca bu grupta ikişer koltuk, ikişer komodin dahil edilmektedir.

İKİ-DÖRT KİŞİLİK ODA:

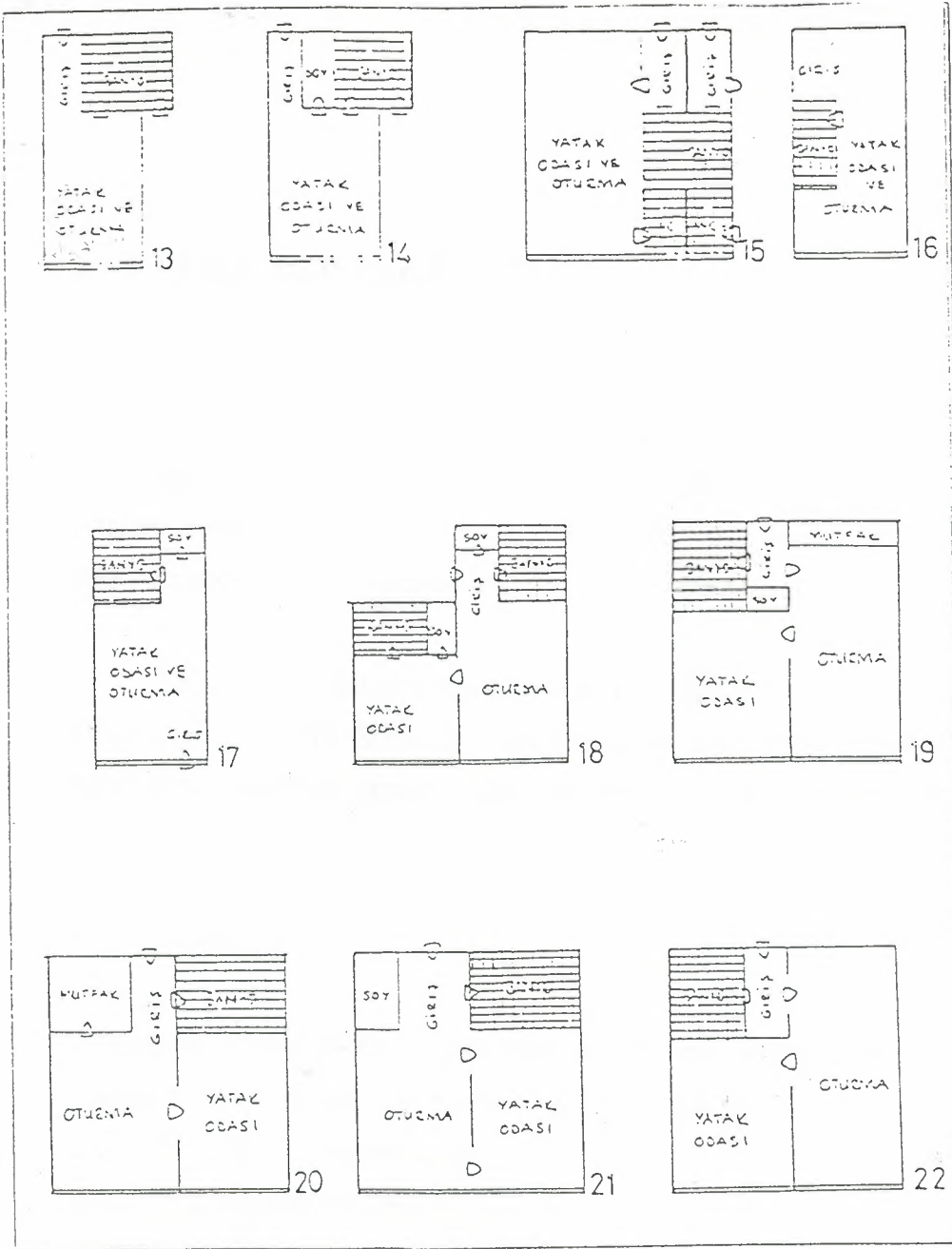
12-14 araç: İki büyük yatak, komodin, çalışma-tuvalet masası, kanepe, sandalye, iki koltuk, sehpa, bavul sehpa, (ayaklı lamba)

İki büyük yatak, komodin, çalışma-tuvalet masası, iki koltuk, sehpa, iki sandalye iki bavul sehpa, tv, (ayaklı lamba)

Tek büyük yatak (iki kişilik), yatak, komodin, çalışma-tuvalet masası, yatak-kanepe, koltuk, alçak masa, bavul sehpa, iki sandalye, (ayaklı lamba), yemek masası.

İki büyük yatak, komodin, çalışma-tuvalet masası, yatak-kanepe, koltuk, sehpa, yemek masası, bavul sehpa, (ayaklı lamba). (Bayazıt 1978)

Temizlik mekanı yani ıslak hacimlerin yerleşimi tek kullanıcı olarak düşünülür. ıslak hacimleri duşlu ve küvetli olarak iki gruba ayırabiliriz.



Şekil 7: Yatak Odaları ve Islak Hacimler Plan Tipleri

Kaynak: N. Bayazıt 1978; J. Chiara J. Callender 1990

Duşlu ıslak hacimler:

Üç araç için, duş, klozet, lavabo.

Dört araç için duş, klozet, bide, lavabo.

Küvetli ıslak hacimler:

Üç araç için küvet, klozet, lavabo.

Dört araç için küvet, klozet, bide, lavabo

Bu donatı elemanlarının yerleşimi ıslak hacimlerin biçimlenmesini doğrudan etkiler. Banyolarda mecburiyet dışında hiçbir alan ziyan edilmemelidir. Ayrıca eylem alanları aynı zamanda dolaşma alanı görevini de yüklenmektedir.

3.1.3. ÇEVRE GEREKSİNİMLERİ

Oteller çeşitli sebeplerde yapılan seyahatlerde konaklamak ihtiyacından doğmuş yapılardır. Oteller değişik fonksiyonlara göre değişik türler gösterirler. Otelin yapılacağı yerin değişik iklim ve imkanlara sahip olması deniz, göl, dağ, sıhhi tabii kaynak suları gibi otel tipinin belirlenmesinde önemli rol oynar.

Bu noktalar göz önünde tutularak otel yerinin seçiminde titiz ve doğru seçim çok önemlidir. Otellerde ikamet edecek misafirlerin, evindeki konfor ve rahatlığını sağlamak amacı esas tutulmalıdır. Otelin yerinin seçiminde üç önemli faktör vardır.

1-Çevre faktörü

- a-İstasyon, otobüs terminali gibi nakil vasıtalarına yakın olması
- b-Parklar, yeşil sahalara gibi tabiatla ilgili sahalara yakınlık
- c-Şehrin çalışma bölgelerine yakınlık
- d-Eğlence bölgelerine yakınlık
- e-Sakin bir bölgede bulunması
- f-İkamete elverişli bölgede bulunması
- g-Esas giriş ve servis girişlerine imkan veren yolların mevcutluğu
- h-Sanayi ve endüstri bölgelerinin gürültü ve dumanlarından uzak olması
- i-Otelde restoran, bar, klüp, vs. mikanlar düşünülüyorsa bunların işletebilmesi için ana caddeler ile irtibat.

2-Arsa Faktörü

- a-Arsanın büyüklük bakımından uygun olması
- b-Arsa meylinin uygun olması
- c-Otelin civar yollar ile bağlantılı olması

d-Garaj, bakım, otopark imkanı

3-Mali faktör

a-Arsa kıymetinin zamanla artması

b-Arsa sahibinin maddi yardımı

c-Otel binasının inşaatına sarf edilecek paraya uygun değerde arsa

d-Muhtelif ihtiyaçların temini bakımından sarf edilecek para.

3.2. ÇAĞDAŞ OTEL TASARIMINDA İÇ MEKANİ ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER

Çağdaş otel tasarımında iç mekanda gerekli olan aydınlatma araçlarının ve pek çok elektrikli cihazların çalışabilmesi için elektrik tesisatı gereklidir. Elektrik tesisatı kullanılan elektrik enerjisi akımlarına göre ikiye ayrılır. (Arpad 1976, C.2:134)

A. Kuvvetli Akım Tesisatı:

Devamlı ve yedek aydınlatmayı sağlayan aydınlatma araçları, ışık kaynakları, akım taşıyan iletkenler ve çeşitli cihazların (buzdolabı, televizyon vb.) çalışabilmesi için gerekli donanım kuvvetli akım tesisatını oluşturur. (Arpad 1976 C.2:135) Bütün yapı geneli içerisinde bir takım sigortalar olduğu gibi he oda da güvenlik açısından sigorta bulunmaktadır. Sigortalar korudukları iletkenlerin ve aletlerin ısınarak yansımalarını engeller. Şehir cereyanının kesilmesi durumunda devreye giren yedek akım tesisi, sürekli çalışması gereken cihazların elektrik ihtiyacını karşılamaktadır.

B. Zayıf Akım Tesisatı:

Telefon Tesisatı: Otel tesisi merkezi bir yerinde bulunan santralle bağlantı sağlanarak, kullanıcıların tesis içindeki ve dışındaki haberleşme ihtiyacını karşılar. Telefon yatak odası mekanında genellikle yatak yanında

bulunan komodin ya da çalışma masası üzerinde tasarlanır. Banyo mekanında ise, lavabo, duş, küvet, klozet'e yakın bir yerde bulunur.

Televizyon Müzik Tesisatı: Konaklama tesisindeki merkezi antenden alınan sinyallerin odalara taşınmasını sağlayan tesisattır. Konaklama tesislerinin büyüklüklerine ve sağladıkları hizmet şartlarına göre bazı tesislerin yatak odalarına sadece müzik yayını bulunmakta, bazılarında da müzik ve televizyon yayını bulunmaktadır. Son yıllarda uygulanan bir teknikte odada bulunan televizyonun sesinin banyo tavanına yerleştirilen bir hoparlöre de verilmesidir. (Özhisar 1997: 12)

Yangın Alarm: Elektronik yangın alarm cihazlarıyla yatak odaları ve otel yangın önlemi alınmaktadır. Yatak odalarının merkezi yerinde, çoğunlukla tavanda bulunan bu cihazlar tesisin merkezi alarm santralına bağlanmaktadır. Tesisin bütününe yerleştiren acil yardım düğmesi ile otel konuklarının güvenliği sağlanmaktadır. Büyük otellerde yangın alarm ve yangın söndürme elektronik olarak geliştirilmiş olup, yangın alarmından sonra elektronik olarak devreye giren yangın söndürme sprinklerleri bütün otel tavanına belirli aralıklarla yerleştirilir.

3.2.1. AYDINLATMA

İnsanın doğal ve yapay çevre içinde yaşadığı çevreyi görme organları ile algılayabilmesi için belirli bir aydınlık düzeyine ihtiyaç duyar. Gündüzleri gün ışığı ile sağlanan aydınlık seviyesi, akşamları veya gündüz gün ışığının girmedığı hacimlerde yapay aydınlatma cihazları ile sağlanmaktadır.

"Görme ışık enerjisi ile sağlanır. Herhangi bir nesnenin görülebilmesi için ya yeteri kadar ışık enerjisine sahip olması veya bir ışık üreticiden aldığı ışık enerjisini depo etmek suretiyle ışıldayarak veya parıldayarak tekrar yaydığı ışınların gözü etkilemesi gerekir. Bir ışık üreticiden çıkan ışık enerjisini ışınlarıyla istenilen yöne gönderilerek, istenilen yerin, cisimlerin

gösterilmesini, belirtilmesini, ayırt edilmesini ve renklendirilmesinin sağlanması işlemlerinin hepsine birden aydınlatma denir." (Arpad 1976: C. 2: 9)

Aydınlatma ikiye ayrılır:

A. Doğal Aydınlatma:

Güneş ışınlarının etkisiyle yapılan aydınlatma doğal aydınlatmadır. Dünyanın farklı enlem ve bölgelerinde farklılıklar gösteren gün ışığı farklı mimari değerler oluşturur. İç mekan tasarımından en önemli etkenlerden birisidir gün ışığı. Gün ışığının iç mekan içindeki kontrolü çok önemli, bu kontrolün sağlanabilmesindeki etkenler şunlardır: yeterli aydınlık düzeyinin sağlanması, gözde kamaşmanın oluşmaması, ışığın geliş yönünün ve gölge durumunun uygun olması, aydınlatmanın düzgün olması. Aydınlatmanın düzgün olması pencerelerin boyutları, kullanılan camın cinsi, doğramaların kalınlığı ve sayısı gibi etkenlere bağlıdır.

B. Yapay Aydınlatma

Yapay aydınlatma ile iyi ve ayrıntılı görebilme; rahat ve yorulmadan bakabilme; renkleri ve şekilleri doğru görebilme özelliklerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu özelliklerin sağlanabilmesi için, yapay ışık ışınlarının üretilmesi ve ışık ışınlarını aydınlatacak alana ne gibi yardımcılarla ne şekilde yönlendirilmesi gerektiği bilinmelidir. Yapay aydınlatma bir çok amaçları yerine getirebilmek için bir araç olarak kullanılır. (Arpad 1976: 11)

1. Fizyolojik Aydınlatma: Cisimlerin bütün ayrıntıları ile göstermek ve gözün uzun süre bakabilmesini ve iyi görebilmesini sağlayan aydınlatmadır.
2. Dekoratif Aydınlatma: Gösterilmek istenen cisimleri, bütün özellikleri ve ayrıntıları ile estetik yönden göstermeye çalışmak istenilen etkiyi uyandırmaktır.

3. Dikkati Çeken Aydınlatma: Burada amaç dikkati istenilen yöne çekmektir. Bu sayede istenilen gösterilir, belirtilir ve insanları etkilemesi amaçlanmaktadır. Örneğin; Mağaza vitrin aydınlatması.

3.2.1.1. AYDINLATMA ŞEKİLLERİ

Beş tür aydınlatma şekli bulunmaktadır. (Arpad 1976: 56,57)

A. Direkt Aydınlatma

Aydınlatma aracından çıkan ışık ışınlarının bir kısmı doğrudan doğruya, bir kısmı da aydınlatma aracının yardımıyla aydınlatılacak alana gönderildiği için en yüksek aydınlatma verimini sağlar. En az enerji harcayarak en fazla aydınlatma verimi sağlanır. Bunun yanında sert gölgelerin oluşmasına neden olur. Eşit aydınlık olmaz ve fazla yansıma olur.

B. Yarı Direkt Aydınlatma

Aydınlatma aracından çıkan bir kısım ışınlar duvar ve tavanlara yayılarak buralardan yansıyarak aydınlatma alanına geldiğinden gölgeler yumuşar, kamaşma azalmaya başlar. Verimi oldukça yüksek ve ucuz bir aydınlatmadır.

C. Dağınık Aydınlatma

Aydınlatma aracından çıkan ışık ışınları her yöne dağıldığından önemli bir kısmı duvar ve tavanlardan yansıyarak aydınlatma alanına gelir. Gölgeleri yumuşatırlar. Işık ışınlarının önemli bir kısmı duvar ve tavanlardan yansıyarak geldiğinden duvar ve tavanların malzemesinin çeşidine göre yansıma ve yutma değerleri değişir.

D. Yarı Direkt Aydınlatma

Işık kaynağından çıkan ışınların çoğu, tavan ve duvarlardan yansiyarak az kısmı da aydınlatma aracından geçerek aydınlatma alanına gelir. Bu nedenle bütün tavan alanı ve bir kısım duvarlar, artık ışık kaynağı durumundadır. Aydınlatma alanında, gölgeler, yansıma ve kamaşma çok azdır.

E. Endirekt Aydınlatma

Aydınlatma ışık kaynağından çıkan ışınların tamamı duvar ve tavanlardan yansiyarak aydınlanacak alana geldiğinden, artık nokta ışık kaynağı yerine büyük bir ışık kaynağı yüzeyi meydana gelmiştir. Mekanda homojen bir aydınlık yoğunluğu sağlanır. Gölgeler ve gözü yoran kamaşmalar tamamen yok olur. Bunun yanında aydınlatma verimi düşük olduğundan kuruluşu ve masrafı fazla olan bir aydınlatma şeklidir. (Arpad 1976).

3.2.1.2. YATAK ODASI VE ISLAK HACİMLERDE KULLANILAN AYDINLATMA ŞEKİLLERİ

Konaklama tesislerindeki yatak odaları ve ıslak hacimler kullanıcının her türlü dinlenme ve gereksinimlerini kısıtlı bir mekan içinde çeşitli eylemler için rahat bir biçimde karşılayacak şekilde tasarlanmaktadır. Aydınlatma yönünden yatak odasında yapılacak eylemler önemlidir. Bir çok fonksiyon bir arada olduğu için gerekli eşyaların kullanılması ve uygun aydınlatmanın yapılması gereklidir. (Zişan 1990).

İki tür aydınlatma şekli kullanılmaktadır.

1. Genel aydınlatma:

Giriş, yatak alanı ve oturma, banyo, balkon.

2. Bölgesel aydınlatma

Yatak aydınlatması, komodin üstü, ayna aydınlatması tuvalet ve boy aynası, dolap içi aydınlatması, oturma birimlerinin aydınlatması, yazı masası aydınlatması, lavabo ve banyo aydınlatması.

1. Genel Aydınlatma

Mekanın bütününün olduğunca düzgün, birbirine yakın aydınlık çoğunluğunu sağlayacak şekilde düzgün yayılmış bir aydınlatma sağlanmalıdır. Genel aydınlatmada sıcak bir atmosfer için tavanda veya duvarda endirekt veya yarı endirekt ışık veren aydınlatma araçları kullanılmalı. Giriş aydınlatması ve yatak bölümü için giriş kapısına ve yatağa yakın düğmeler olmalıdır. (Zişan 1990)

2. Bölgesel Aydınlatma

Mekan içinde kullanım anında gerekli yerlerin aydınlatılması bölgesel aydınlatma ile yapılır.

Yatak Başı Aydınlatması

Birçok kullanıcı yatmadan önce yatakta birkaç dakika bile olsa bir şeyler okumak ister. Bunun için yatak başlarında, duvarda veya komodin üzerine konularak aydınlatma elemanı yapılır. Ancak bu aydınlatmalar odanın diğer bölümlerini rahatsız etmeyecek şekilde olmalıdır. Yatak başı aydınlatma cihazı fazla ışık vermemeli, yarı endirekt olmalı, ışığı düzgün olmalıdır. Cihazlar baş seviyesi ile aynı veya yukarıda olmalı ve yerleşimde gölge yapmamalıdır. (Zişan 1990).

Ayna Aydınlatması

Aynaların aydınlatılmasında cihazın yerinin belirlenmesi için temel ilkelerin saptanmasında kullanıcının gerek vücut, gerekse yüz fiziki yapısı dikkate alınmalıdır. Tuvalet masası aynasının aydınlatılmasında cihaz aynayı değil yüzü aydınlatmalıdır. Işık doğrudan kişiye gelmelidir. Uygun çözüm aynanın üst ve yan kısımlarına konan cihazlarla sağlanabilir.

Dolap İçi Aydınlatması

Dolap içlerinde üst veya yan kısımlara konan aydınlatma elemanları ile gerekli aydınlatma sağlanır.

Oturma Birimlerinin Aydınlatması

Koltuk kanepeler gibi donatıların aydınlatmasıdır. Bu donatıların yanında sehpa üzerinde masa lambaları veya ayaklı lambalar kullanılır. Koltukta okuyucunun göz seviyesi önemlidir. Aydınlatma aracı göz seviyesinden 124cm'den aşağıda olmamalıdır. Oturma elemanlarının boyutlarındaki değişiklikler göz seviyesinde de değişiklik yapar.

Yazı Masası Aydınlatması

Soldan yansıma ve gölge yapmayacak şekilde yapılan aydınlatma şeklindedir. Lamba merkezden 40 cm sola yerleştirilmelidir.

Banyo Aydınlatması

Banyoların lavabo üstündeki aynanın aydınlatılması gerekir. Banyo aynasının aydınlatılması da diğer aynalar gibidir. Aynanın üstüne ve yanına konan cihazlarla aydınlatma sağlanır.

3.2.2. ISISAL KONFOR

Konaklama tesislerinde kullanıcı ısısal konforu sağlanabilmesi için ısıtma, havalandırma ve iklimlendirme sistemlerinin bulunması gerekir.

3.2.2.1. MERKEZİ ISITMA

Bir merkezde (kazan dairesinde) üretilen ısı, ısı taşıyıcıları ile iletilerek yapı bütününe dağıtılır.

"Merkezi ısıtma sisteminde odalara verilen ısı bilinçli olarak dağıtılarak odanın içinde farklı sıcaklıkların meydana gelmesi önlenir. Bu da sağlık bakımından önemlidir. Yapının bütün bölümleri belirli olarak birbirine yakın ısı derecelerinde ısıtıldığından ve yapı içinde dolaşıldığında herhangi bir ısı farkından dolayı rahatsızlık hissedilmez ve yapının her bölümünden aynı derecede faydalanmak mümkündür. Odaları dış sıcaklığa göre daima belirli bir sıcaklıkta tutmak kolaylığı vardır." (Arpad 1976: 83)

Merkezi ısıtma sistemlerinde kullanılan ısıtıcılar:

1. Radyatörler
2. Boru ısıtıcılar
3. Levha tipi ısıtıcılar
4. Panel tipi radyatörler
5. Konvektörler
6. Sıcak hava cihazları
7. Fan coil sistem

3.2.2.2. HAVALANDIRMA

Konaklama tesislerinde yaşanan mekanların yalnızca ısıtılması yeterli değildir. Zaman içinde kirlenen ortamın havasının sürekli yeterli miktarda taze ve temiz hava ile değiştirilmesi gereklidir. Havalandırma ikiye ayrılır:

Doğal Havalandırma

Yapay Havalandırma

Havalandırma Tesisatı Şekilleri:

A. Basınçlı (Üflemlili) Havalandırma

Bu sistemde hava dışarıdan veya diğer hacimlerden emilerek basınç altında, havalandırılması istenen mekana gönderilir. Mekan daima üst basınç altındadır. Kullanılan hava boşluklardan ve pencere aralıklarından dışarı çıkar. Bu tesisat şekli ufak mekanların havalandırılması için kullanılır. Mekana verilen hava açık kapılardan ve aralıklardan dışarı atılır. Hava cereyanı olmaması için kış aylarında mekana verilecek havanın yeterli miktarda ısıtılması gerekir.

B. Emmeli Havalandırma

Bu sistemde kirli hava emilir, temiz hava açık yerlerden, pencere aralıklarından mekana girer. Emilen kirli hava dışarı atılır. Mekan, diğer mekanlardan düşük basınç altındadır. Havalandırılacak mekandaki kirli hava hiçbir zaman diğer mekanlara odalara gitmez. Banyo ve tuvaletlerde emmeli havalandırma kullanmakla bu mekanların en iyi şekilde havalandırması sağlanmış olur.

C. Kombine Havalandırma

Böyle bir tesisatta temiz hava verilmesi için bir vantilatör, kirli havanın emilmesi için de bir aspiratör birlikte kullanılır. Bu gibi tesisatlar geniş ve büyük hava değişimi gerektiren mekanlarda kullanılır. İki değişik uygulama şekli vardır. Birincisi, temiz hava üfleme, kirli hava emilmesi bir merkezden yapılmaktadır. İkincisi ise her mekan için kendisine yeterli temiz havayı üfleyecek vantilatör ve kirli havayı emecek aspiratörle havalandırma yapılır. (Humbaracı 1978)

- Havalandırma Tesisatının Biçimlenmeye Olan Etkisi

Havalandırma tesisatı merkezinden odalara kadar büyük hava kanalları geçirilmektedir. Hava kanalları ve hava bacaları büyük kesitler istemektedir. Kanal ve bacaların düzenlenmesinde mimarlık ve inşaat mühendisliği yönünden zorlukla karşılaşılabilmektedir.

Havalandırma tesisatı yapılan mekanlarda kanal ve diğer tesisat donanımlarının gizlenebilmesi için asma tavan yapılması yoluna gidilmektedir. Yatak odalarına ve ıslak hacimlere ulaşacak kanalların dikey geçişlerinde tesisat bacalarının kullanılması gerekir. Bu nedenle tesisat bacalarında kanal ebatlarına göre yeterli boşlukların olması gerekir. Buralardan da yataydaki geçişler için yeterli boşlukların bırakılması gerekir. Menfez yerlerinin seçiminde, homojen bir havalandırmanın sağlanması yanında tavanın estetik bütünlüğü de göz önüne alınmalıdır.

3.2.2.3. İKLİMLENDİRME

Konaklama tesislerinde yatak odalarının atmosferi hem sıcaklık, hem hava miktarı, hem de rutubet yönünden dış hava şartlarından bağımsız olarak sabit bir değerde tutulabilmelidir. Bunun için havalandırma tesislerinde soğutma, nemlendirme ve nemini alma işlemlerinin ilavesiyle oluşturulmuş klima sistemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durumda klimanın üç unsuru vardır. (Bikliç 1991):

1. Havanın sıcaklığı
2. Havanın nispi nemliliği
3. Havanın dolanım hızı
4. Hava temizliği

İklimlendirme tesisatı ile odanın dış sıcaklık ile 5-7 derece fark ve rutubetin yazın %60, kışın %35 olması sağlanmaya çalışılır. İklimlendirme tesisleri yaz iklim tesisi, kış iklim tesisi ve tam iklim tesisinden oluşur.

Tam bir iklimlendirme tesisinden beklenen:

Bina dahilinde sağlık ve konfora karşı olan her türlü koku ve sigara dumanlarını yok etmek için yeteri miktarını dışarı atmak ve yerine taze hava temin etmek. Havayı, gürültülü ve rahatsız edici bir cereyan meydana getirmeden her tarafa eşit yaymayı sağlamak. Kışın havanın, konforu sağlayacak bir sıcaklığa (21-24 derece) kadar ısıtılmasını sağlamak. Yazın havanın dış hava sıcaklığından 6-7 derece daha aşağı bir sıcaklığa kadar soğutulmasını sağlamak. (Arpad 1976, C.1: 158)

KLİMA SİSTEMLERİ

Türkiye şartlarında en çok kullanılan sistemler şöyle sıralanabilir:

A. Merkezi Santralli Klima Sistemleri

Tek bölge bir sistemdir. Tamamen havalı sistemler grubuna girer. Isıl yük tüm mekana homojen bir şekilde dağıtıldığından bu tür sistemlerden daha iyi bir sonuç alınmaktadır. Isıtıcı olarak, buhar, sıcak su, kaynar su, elektrik rezistansı, hatta bazen direkt yakıcı soğutucu olarak da soğutulmuş su kullanılır.

Bu sistemde ana cihazlar merkezi bir yerde toplandığı için binanın asıl kullanma amacını etkilemeden işletme ve bakım işlerinin kolaylıkla yapılmasını sağlar. Buna karşılık hava kanalları önemli ölçüde tavan ve döşeme alanı kaplar. Dış cepheye yakın yerlerin ısıtılmasında daha çok ısı sarfıyatı yapılır.

B. Çok Bölgesi Sistemler

Tamamen havalı sistemler grubuna girer. Bu sistemde de yine bir merkezli santral bulunur. Ancak çok bölgeli bir sistemdir. Sıcak ve soğuk hava ayrı galerilerden çıkar. Galerilerden her bölgeye sıcak ve soğuk hava kanalı ayrı ayrı uzatılmak ve orada karışmak suretiyle istenilen sıcaklık elde edilir. Konaklama tesisinde ve odalarda, ayrıca değişik bölümlerde yük durumları birbirinden farklı olduğu uygulamalarda, her bölgenin istenilen klima şartlarında tutulması sağlanır. Örneğin binanın kuzey tarafında kalan odaların daha fazla ısınmaya ihtiyacı olacağından ona göre ayarlamalar yapılır. (Bikliç 1991: 98)

Bu sistemin üstün yönleri ve sakıncaları, merkezi santralli sistemlerde belirtilen durumlardan farklı değildir. Merkezi cihazdan soğuk ve sıcak hava ayrı ayrı üflenir. Dönüş her bölgede ayrı ayrı kanallarla veya koridor üzerindeki bir cihazda toplanarak merkezi santrale getirilir. Burada hava ile karıştırılıp filtre edildikten sonra ayrı galerilerden ısıtılıp soğutulularak tekrar kanallara verilir.

C. Fan Coil Ünite

Bu cihazlar merkezi sistemlerin hava ve su sirkülasyon debilerinin bölgesel cihazlara bölünmesi şeklinde kabul edilebilir. Merkezi bir santralde ısıtılan veya soğutulan su borularla odalardaki bağımsız cihazlara gönderilir. Su daha büyük ısınma ısıasına sahiptir. Bu nedenle ısıtma veya soğutma suyunu, klima edilecek mekanlara taşınmakta kullanılan borular çok daha küçük çapta tutulabilir. Hava kanallarının tersine çok az yer kaplar. Isıtma veya soğutma gidiş dönüş boruları aynı olacağı gibi ayrı ayrı da olabilir. Değişik şekillerde mevcut olup kullanım yerine göre duvar tipi, tavan tipi olarak sınıflandırılırlar. Taze hava doğrudan dışarıdan alınabileceği gibi,

merkezi bir cihazda ön ısıtma (kış ayları) veya soğutma (yaz ayları) yapıp hava iyice filtre edildikten sonra hava kanallarıyla da verilebilir. (Bikliç 1991)

Yatak odalarında genellikle "fan coil unit" sistemi kullanılmaktadır. Bu cihaz daha çok büyük ve birinci sınıf konaklama tesislerinin yatak odalarında hem ısıtmak, hem serinletmek, hem de havalandırma yapmak için kullanılmaktadır. Fan coil üniteler mimarisinin özellikleri de göz önüne alınarak dış cephelerin altına veya banyo ile yatak odası girişindeki elbise dolabını da kapsayan asma tavan içine yerleştirilmelidir. Cihazların konumu için en uygun yer oda giriş tavanıdır. Gerekli tesisat bağlantılar banyodaki tesisat bacalarından kolaylıkla sağlanmaktadır. Böylece pencere önlerine arı bir cihaz konulmasına ve ek tesisat bacalarına ihtiyaç olmamaktadır.

3.2.3. AKUSTİK

Kişiyi özel yaşama hacimlerinde otel yatak odaları gibi akustik gizlilik, psikolojik ve fizyolojik açıdan çok önemli bir konudur.

"Günümüzde teknolojinin gelişmesine paralel olarak gürültü kaynaklarının ortaya çıkması, mevcut kaynakların sayısının artması, yapı teknolojisinde ses geçirimini arttıran hafif sistemlerin kullanımı ve yapılardaki mekanik ekipmanların yaygınlaşması yapı ölçeğinde önemli bir çevre sorunu olarak karşımıza çıkar. Gürültü insan ve toplum sağlığını ve konforunu fiziksel, fizyolojik, psikolojik ve iş performansı yönlerinden olumsuz etkileyen sakıncalı bir teknoloji artığı olarak tanımlanmaktadır. Çoğu ülkelerde 50 Db (Laeq) akustik konforsuzluk başlangıcı, 65 Db ise kabul edilemez gürültü düzeyi olarak kabul edilmektedir." (Kurra, 1989: 19).

Çağdaş konaklama tesislerinde otel yatak odalarında elektronik donanımların (müzik sistemi, tv, buzdolabı) ve sıhhi tesisatın (küvet, lavabo, klozet vb.) gürültü oluşturabilecek kaynaklardır.

Sihhi tesisatın oluşturabileceği gürültüler:

1. Borularda ve donatılarda yüksek hız nedeniyle oluşan akış gürültüsü
2. Doldurma gürültüsü, cihazlara su doldurulması sırasında oluşan gürültülerdir
3. Cihazlardan su boşaltılması sırasında oluşan boşaltma gürültüleridir. (TMMOB Yay. 1990)

Kurra (1989:19)'a göre "Genel olarak gürültü kontrolü; bir ses kaynağından çıkan istenmeyen sesler topluluğunu kabul edilebilir düzeylere indirmek, akustik özelliğini değiştirmek, etki süresini azaltmak ya da hoşagiden veya daha az rahatsız eden bir başka sesle maskelemek gibi yöntemlerle sakıncalı etkilerini tamamen veya kısmen yok etme süreci olarak belirtilebilir. Gürültü kontrolü; ekonomik ve işlevsel faktörler ile tutarlı ve kabul edilebilir bir ses ortamı elde etme teknolojisi olarak da tanımlanabilir." Bu yaklaşımla sıhhi tesisatta oluşan gürültü kaynakları olan borular kelepçeler içinde elastik parçalarla sıkılarak ve konsolların yapı bağlantıları esnek parçalarla monte edilerek gürültü oluşumu engellenebilir. Duvar ve döşeme girişlerinde borulara titreşim önleyici araçlar içinden geçilerek yapı ile sabit bağlantı sağlanır. Klozet, bide, banyo ve duş küveti gibi sıhhi donanımların yerleştirilecekleri yerlerde yüzer şap kullanılması etkili bir önlem sağlar.

Galitz'in (1984:88) fiziksel teorisi:

"Bir gürültü kontrol planı düzenlemede, ilk önce dikkat edilmesi gereken istenmeyen seslerin kaynaklarıdır. Ses genişleyen küresel dalgalar halinde yayılır. Dalgalar çeşitli nesnelere çarptıkça (tavanlar, duvarlar, madalyalar, insanlar) karşılaştıkları malzemenin özelliğine bağlı olarak emilebilir ya da yansıyabilirler. Akustik tasarımın amacı ses-yansıtıcı yüzeyleri minimize etmek, böylece sesleri fizik kurallarına göre (uzaklığın iki katında 5-6 debisel civarı) azaltmaktır.

Bazı sesler, bir insan sesi gibi, yapısından dolayı yönlüdür. İnsanlar konuştuğunda, ses dalgaları daha önden hareket eder. Tasarımın bir hedefi de bu sesleri en az rahatsızlık veren taraflara yönlendirmektir."

Verimli gürültü kontrolü için mekan içinde ses emici malzeme kullanımı ve ses-maskeleme sistemi kullanımı etkili bir çözümdür. Çağdaş oteller balo, yemek, gösteri salonları gibi yoğun gürültü kaynakları bulunan mekanlarda akustik gizlilik kavramının üzerinde önemle durulduğunu görürüz.

3.3. ÇAĞDAŞ OTEL TASARIMINDA İÇ MEKANI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Renk, Işık, Doku:

Tasarım öğelerinin en önemlilerinden biri de şüphesiz ki renktir. Çünkü her cisim her malzeme renklidir. Renk çeşitli cisimlerden yansıyarak gelen ışınların göz ile görülmesidir. Renk şekil doku gibi tüm formların bağımsız özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevresel oluşumlarımızda renk tüm mekanı sarmaktadır. Objelerde algıladığımız renkler, form ve mekanı aydınlatan ışıkla yer olmaktadır.

Yatak odalarındaki yüzeyler, yansıtma, yutma ve geçirme özellikleri ile içerdeki ışığın niceliği ve niteliğini büyük oranda etkiler. Buna karşın kendileri de ışık tarafından etkilenecek, görünüşleri değişir. Renk, mekanın ışık sorunu ile beraber çözümlenmesi gerekir.

İç mekanın oluşmasında, yapısal öğelerin belirlenmesi, bunlar arasındaki görev ve malzeme farklılaşmasının gösterilmesi bir zorunluluktur. Bir yapının sistemi, çeşitli görevleri üstlenen elemanlardan oluşur. Yapıdaki değişik fonksiyonlar, renk farklılığıyla ortaya çıkarılabilir. Çoğu kez bu farklılık malzemelerin doğal renkleriyle kendiliğinden gerçekleşir. (Alp 1984: 85, 86). Renklendirmede yatak odasının bütünlüğünü bozmamak gerekir. Bu açıdan tasarımcı mekandaki öğelerin ne denli ilgi toplanması gerektiği konusunda bir

karara varmalıdır. Renk düzeninde en büyük tehlike aşırılıktır. Çok renk kullanılırsa huzursuzluk ve istenmeyen etkiler oluşur.

Koyu renkli duvar ve tavan, üzerindeki açık renkli elemanlar hafif ve zengin etki uyandırır. Buna karşın, açık renkli duvar ve tavan üzerinde koyu renkli büyük elemanlar ağır ve ayırıcı etki yaratır.

Sıcak renkli eşyaların daha yakında ve olduğundan büyük, buna karşın soğuk renkli cisimlerin uzakta ve daha küçük görünmeleri, mekanda hemen etkisini gösterir. Odada duvarlar sıcak renklerle boyanırsa mekân olduğundan daha küçük görünür. Bunun tersi olarak, duvarları soğuk renklerle boyanmış olan mekânlar olduğundan daha geniş görünürler. Eğer odanın tavanı sıcak renklerle ve bunların koyu tonları ile boyanırsa tavan alçak ve basık bir etki yaratır. Buna karşılık soğuk renklerle ve bunların açık tonlarına boyanmış tavan ise odayı daha yüksek gösterir. Mekanda, yapı bünyesi ile ilgili düşey ve yatay çizgilerin renklerle daha belirgin hale getirilmesi de odanın görünüşüne etki eder. Eğer düşey çizgiler kuvvetli renklerle boyanırsa yükseklik etkisi artar. Yatay çizgiler kuvvetlendirilirse oda daha geniş görünür.

Düzlemlerin üç boyutlu yapısından kaynaklanan yüzey özellikleridir. Doku, bir yüzeyin değişken, düz olma veya pürüzlü olma düzeyini belirlemek için kullanılır. Her cisim bir maddeye sahip olduğuna ve her maddeye dokunulduğunda elde bir duygu hissedildiğine göre; her cismin bir dokusu var demektir.

Dokular üzerinde bir takım etkilerde bulunurlar. Sert dokulu cisimler olduğundan daha yakında, yumuşak dokulu cisimler olduğundan daha uzakta görünürler. Doku malzemesinin rengi, sıcak renklerde yani sarı, kırmızı, turuncuda cisimler olduklarından daha yakında, yeşil, mavi ve mor gibi soğuk renkteki cisimler ise olduklarından daha uzakta görünürler. Doku yüzeylerinin

parlaklığına göre parlak cisimler daha yakın, mat cisimler ise daha uzakta görünürler.

Dokunun değişken ölçeği mekan içindeki şeklini pozisyonunu etkilemektedir. Belli bir yönde grenleri olan çizgisel bir doku yüzeyin boyutlarını da vurgulayabilir. Kalın dokulu yüzeyler ise cismi daha yakın gösterir. Doku, oda içindeki malzeme ve yüzeylerin korunmasında ve son hallerin aldıklarında ortaya çıkan yüzey özellikleridir. Düz yüzeyler kir gösterebilir fakat kolay temizlenir. Dokulu yüzeyler ise kir ve çatlakları göstermezken temizlenmeleri zordur.

Yatak odalarında zeminde kullanılan halı, seramik gibi malzemeler, duvarlarda ve tavanda kullanılan kağıt, boya gibi malzemeler, donatı elemanlarında kullanılan ahşap, metal, kumaş gibi malzemeler odadaki bu doku çeşitlerinin oluşmasını sağlar. Bu nedenle genel düzenlemeyle renk ve biçimle uyumlu dokular kullanmak daha uygun olacaktır.

Doku ölçeği, mekanla, mekanın yüzeyiyle ve mekanın elemanlarıyla içinde olmalıdır. Doku görsel olarak mekanı doldurmaya yönelikse de küçük bir odada kullanılacak doku, mekan ölçeğini küçültmede veya mekan içinde daha yakın alanlara tanımlama getirmek için kullanılır. Küçük dokusal çeşitlemeler odayı yumuşatır. Sert ile yumuşak, düzenli ile düzensiz ve parlak ile donuk dokuların kombinasyonu çeşitlilik ve ilgi toplamak için kullanılabilir. (Ertek, 1994)

4. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN ÇEŞME KANUNİ KERVANSARAYININ İÇ MİMARİ DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. ÇEŞME KANUNİ KERVANSARAYI TARİHİ ÖNEMİ

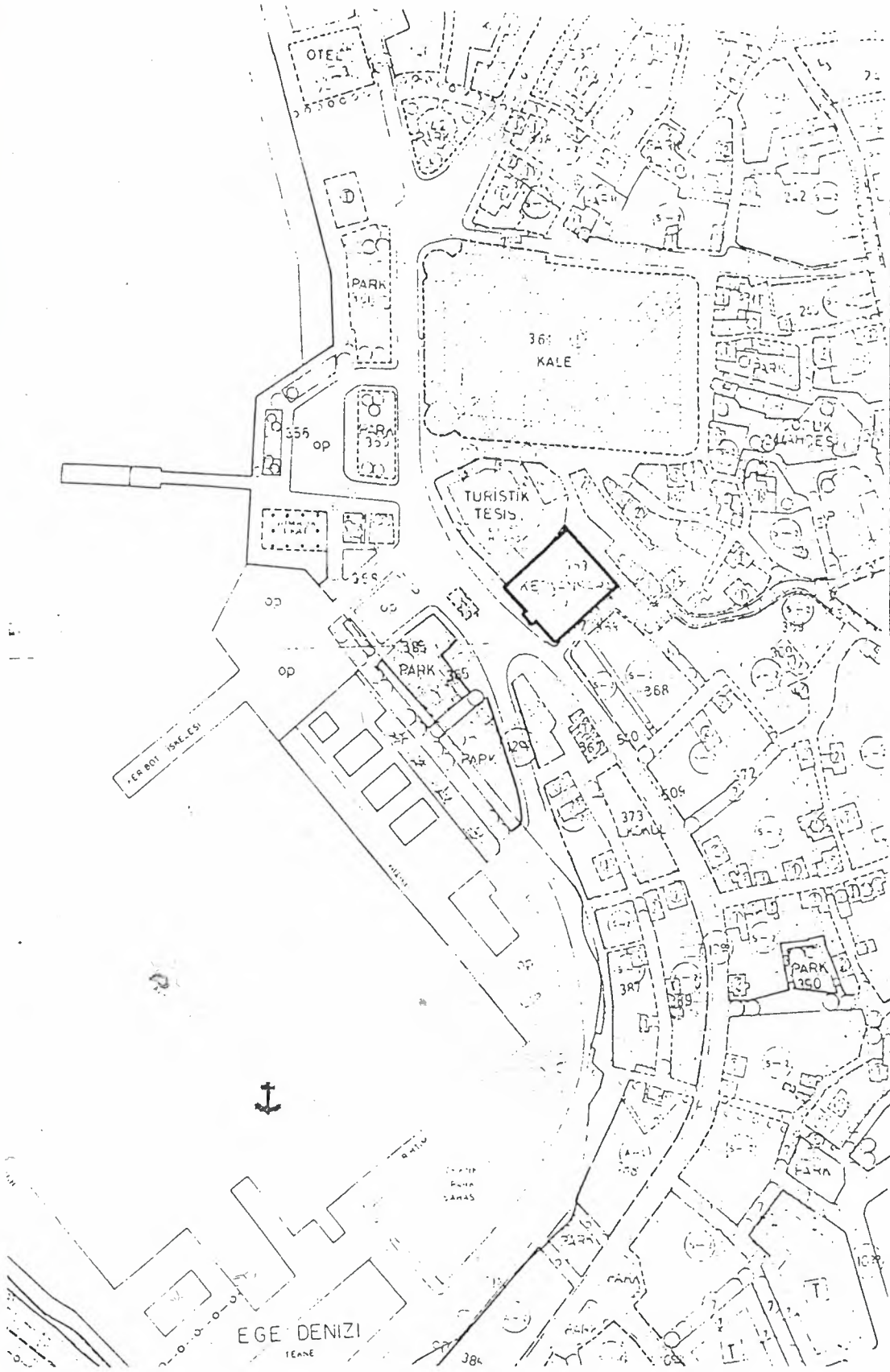
Çeşme İlçe merkezinde sahil kenarında bulunan Kervansaray kare bir iç avlu etrafında sıralanan iki katlı revak ve odalarla avlunun doğusunda yer alan "ahır" ve ön kısımda dışa açılan tek katlı dükkanlardan müteşekkildir.

Kitabesinde 935 Hicri (1525 Miladi) yılında, Kanuni Sultan Süleyman tarafından Pabuçcuoğlu Ali'ye yaptırıldığı yazılıdır. Ünlü Seyyah Evliya Çelebiye göre Süleyman Han'ın (Kanuni) veziri iken maktul olan İbrahim Paşa'nın hayratıdır. İbrahim Paşa'nın Türbesi de Çeşme İlçesinde bulunmaktadır.

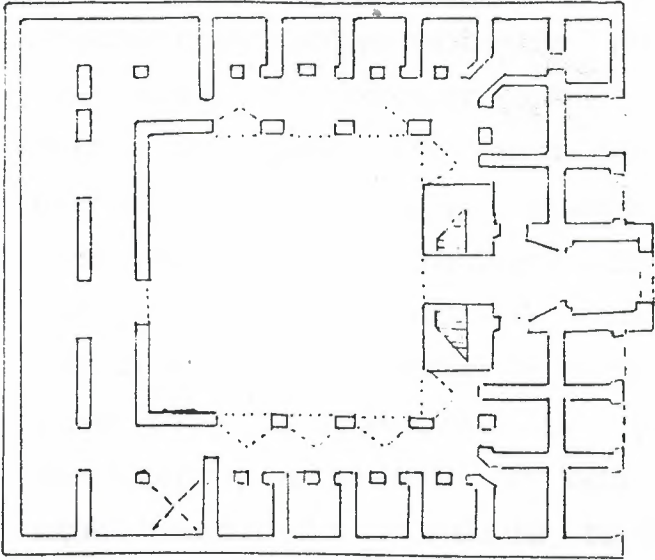
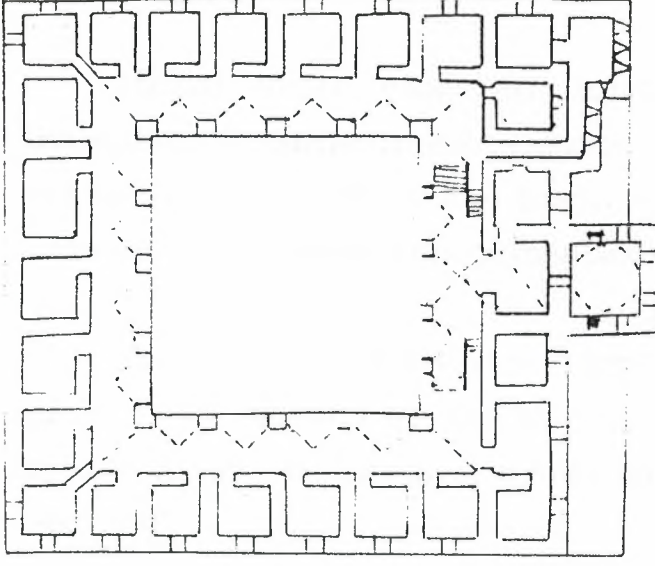
Kervansarayın ön (Batı) cephesi, minavebiyonu taşı ve tuğla sıralarıyla inşaa edildiği halde, yan ve arka cepheler moloz taş ile daha az itinalı bir şekilde inşaa edilmiştir. Duvarlar üstte kirpi saçak korniş ile nihayetlenmektedir.

Kervansaray, zamanla fonksiyonunu kaybetmiş, özel mülkiyete ve Belediye'nin mülkiyetine geçmiş, ön kısmı ise baraka-dükkanlarla kapatılmış bir harabe halinde iken, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kamulaştırılarak, 1971 yılında restorasyon çalışmalarına başlanılmıştır.

İlk çalışmalar, değişik kullanımlardan dolayı yapılan eklentilerin (içerde yağhane binası ve öndeki ilave dükkanların) yıkılması ve restorasyona temel olacak hafriyat ile başlamıştır.



Şekil 8: Çeşme Kanuni Kervansarayı'nın şehir planında yeri.
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



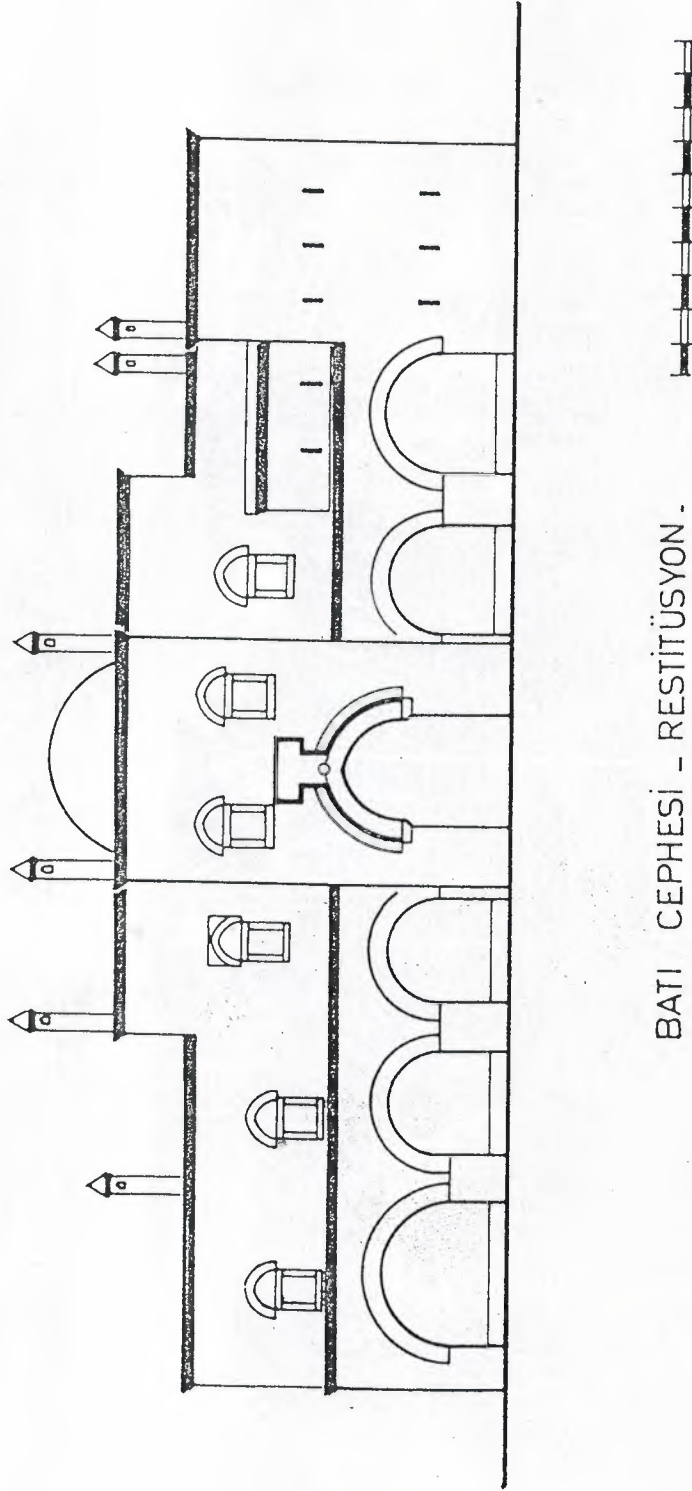
Şekil 9: Çeşme Kanuni Kervansarayı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

Hafriyat sonucu çıkan izler, yapıdaki mevcut izlerin ve yazılı dökümanların değerlendirmesi yapılarak eserin Restorasyon Projesi hazırlanmış ve Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu onayı alınarak 1973 yılında fiilen restorasyona başlanmıştır.

1982 yılında Turizm Bakanlığı ile yapılan bir protokol ile Kervansarayın turizm amaçlı kullanıma açılması kararlaştırılmış ve "Turizm Sektöründen ayrılan ödenek ile Turistik Otel-Restoran olarak restorasyona devam edilmiştir."

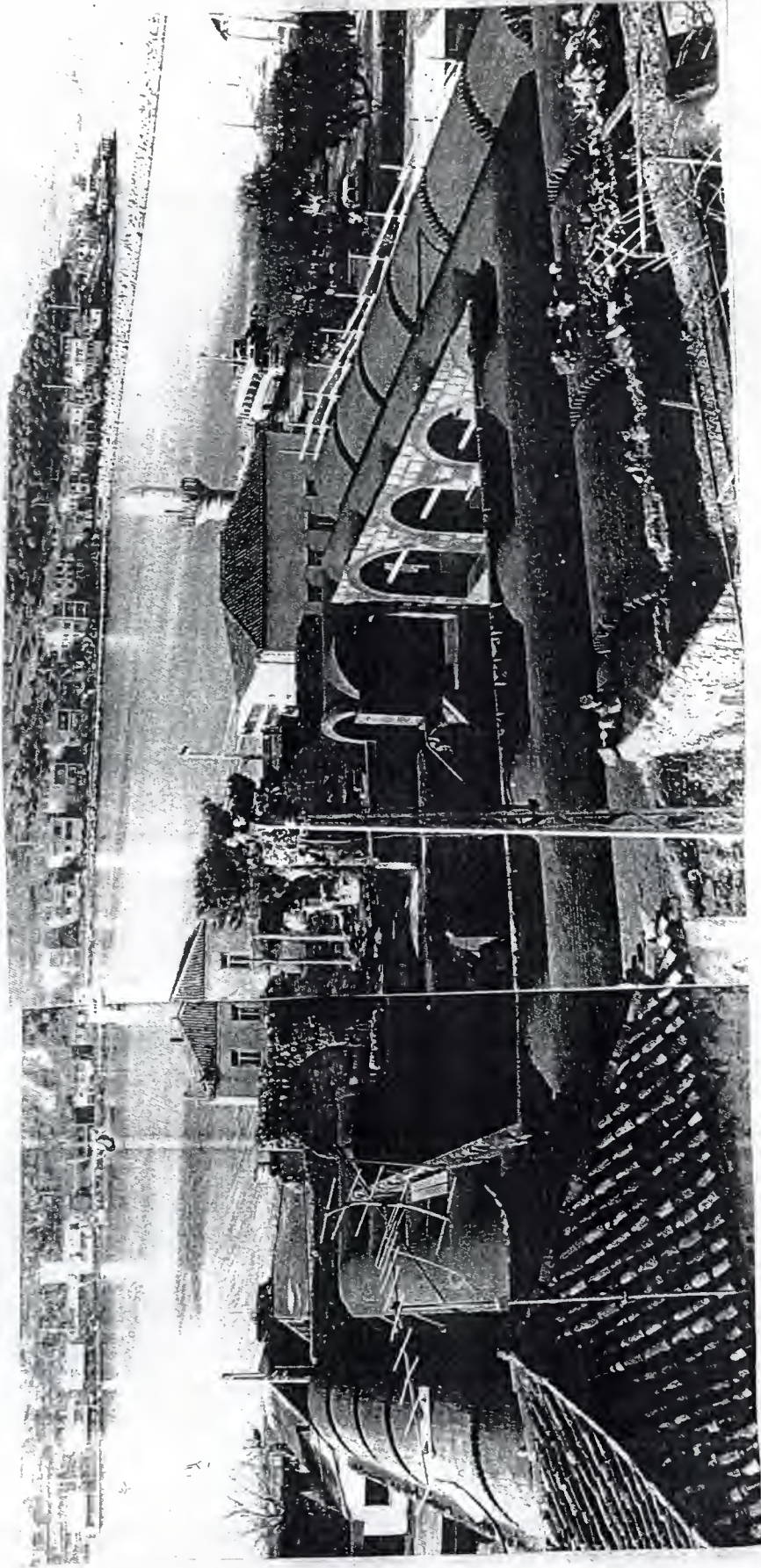
1985 yılında tamamlanan restorasyon sonucunda Kervansarayda 45'i üst katta, 18'i alt katta olmak üzere toplam 63 yatak kapasitesi mevcuttur. Ayrıca idari kısım, kapalı ve açık lokanta ve servis kısımları (mutfak, depo, çamaşırhane vs.) bulunmaktadır. Havalandırma ve sıcak su tesisatı eserin bünyesine zarar vermeyecek şekilde sağlanmıştır.

1985 yılında toplam 150.000.000.000 TL harcanarak tamamlanan restorasyon sonucunda, Türk turizmine hizmet etmek üzere kiraya verilmiştir. Eserin mimari vasıfları: Kareye yakın, dikdörtgen bir iç avlu etrafında, önleri revaklı iki kat üzerine odalardan müteşekkil bir plan şemasına göre inşa edilmiştir. Denize nazır batı cephesinde dış duvarlar ve üst katlar hariç alt odalar oldukça sağlam kalabilmiştir. Bu izlerin tetkikinden, odaların beşik tonozlar, ön cepheden çıkıntı yapan giriş kısmına rastlayan fevkani iki odanın ise çapraz tonozla örtülü olduğu anlaşılmaktadır. Keza giriş kapısının avluya açılan yüzünde ve bugün mevcut olmayan revak içinde sağlı sollu iki merdivenle üst kata çıkıldığını gösterir izler mevcuttur. Revaklar muhtemelen münevveli olarak taş ve tuğla ile örülmüş ayaklara istinat eden çapraz tonozlarla örtülmüştür. Kervansarayların kuzey batı köşesi kademeli bir çıkıntı ile bir nevi köşe burcu haline getirilmiş ve bu kısım üst katta diğer hacimlere göre daha alçak tutulmuş olup, müstakil dar bir koridor ile revakla bağlanmıştır.

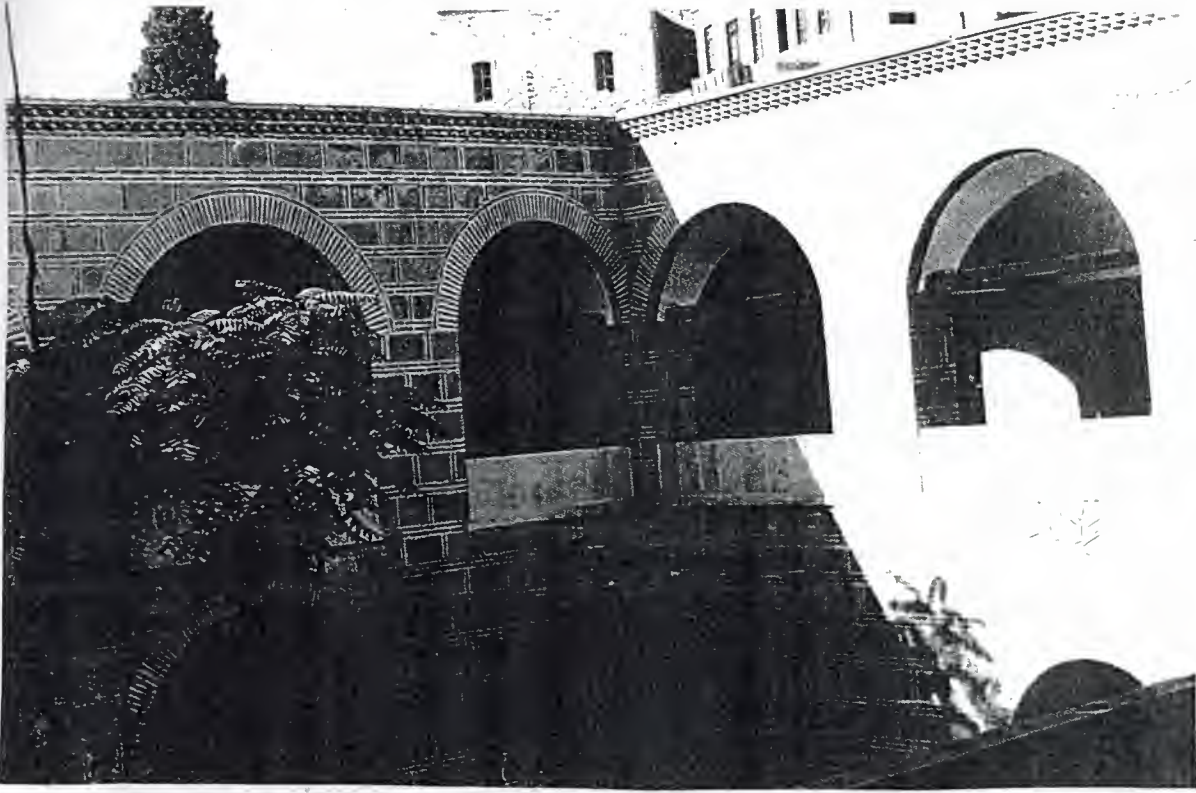


BATI CEPHESİ - RESTİTÜSYON -

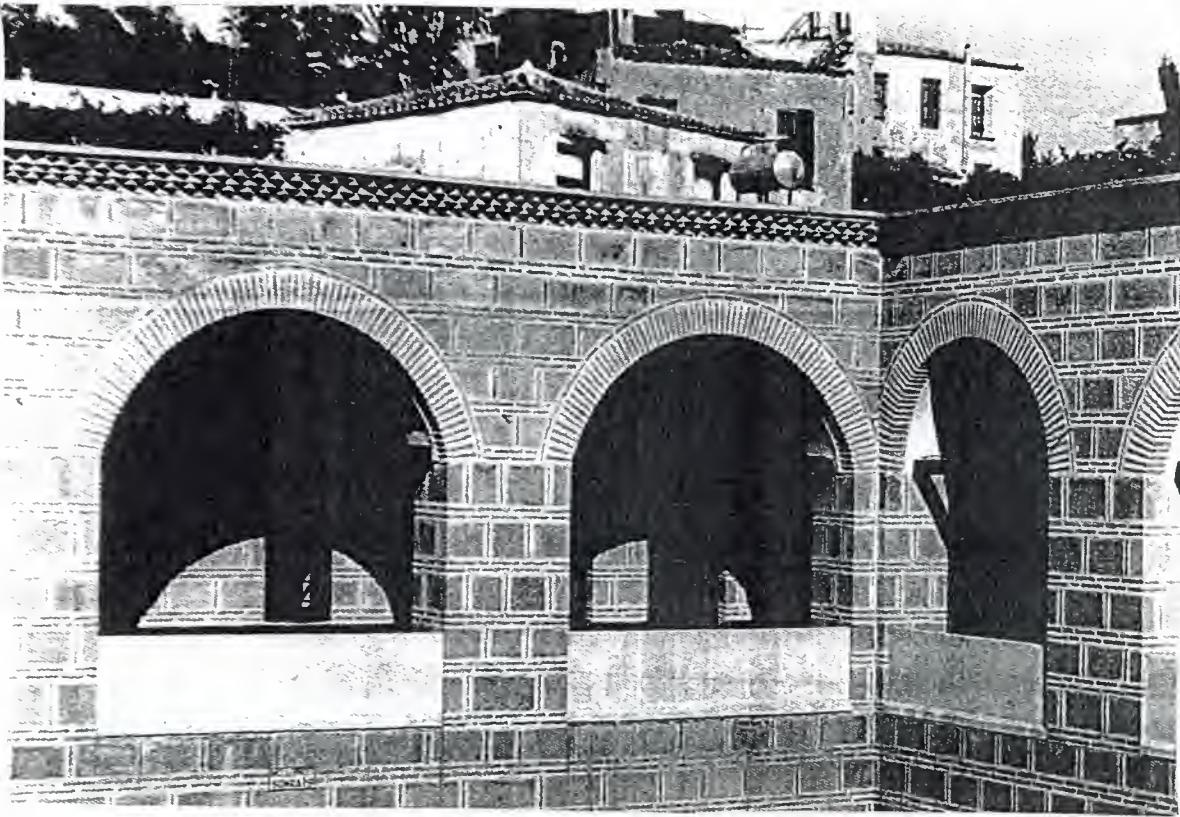
Şekil 10: Çeşme Kanuni Kervansarayı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 11: Çeşme Kanuni Kervansarayı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 12: Çeşme Kanuni Kervansarayı İç Avludan Revakların Görünüşü
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 13: Çeşme Kanuni Kervansarayı İç Avludan Görünüşü
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

Muhtemelen kervansarayın eski ıslak hacimleri burada bulunuyordu. (Kuşadası Öküz Mehmet Paşa hanında olduğu gibi). Üst katta bu kısmı mazgal pencereler aydınlatmaktadır.

Ön cephede, üstündeki odalarla birlikte çıkıntı yapan giriş eyvanının dış yüzü ve kemeri nisbeten büyük ebadda ve muhtelif cinsten kesme ve yer yer tuğla hatıllı kaba yonu taşlarla örülmüştür. Bu eyvanın nihayetinde (ki üstte ikinci odanın altına isabet eder.) motifli ve iki renkli teşkil edilmiş cümle kapısının sivri kemeri bulunmaktadır. Bu kapı ve üst (muhtemelen basık kemeri ve kitabeli alınlığı) atkısı halen değildir. Kapı kanatlarının takıldığı konsol taşları kalmıştır. Diğer cepheler yer yer tuğla ve yassı küçük taşlarla mozaik şekli örülmüş sıralı moloz taştan yapılmıştır. Odaların ve revakların tonozları tuğladandır. Hela kısmına geçit veren koridorun dış cephesinde iki sıralı tuğla kirpi saçak izleri kalmıştır. Eski gravürlere göre beden duvarlarının üstünde moloz taş ve tuğla ile yapılmış dendanlar olduğu anlaşılmaktadır. Üst örtü muhtemelen kurşun kaplama idi. İç hacimler sıvalıdır. Üst odaların taş çerçeveli demir parmaklıklı ve üstte sağır alınlığı çevreleyen sivri tuğla kemerli dikdörtgen pencerelerle aydınlatıldığı ve birer ocakla ısıtıldığı mevcut izlerden anlaşılmaktadır. Oda döşemeleri klasik tuğla kaplamalıdır. Avlu ortasında evvelce (muhtemelen üstünde bir köşk mescidi bulunan) şadırvanı mevcuttur. Dilimli bir orta çanağı olan bu mermer şadırvanın parçaları şekülmüş olarak avluda durmaktadır.

Çeşme Kanuni kervansaray otelinde eski bir yapının yeniden yeni bir fonksiyon çerçevesinde tekrar işlevlendirilmesini görüyoruz. Bu yeni fonksiyon bir sayfiye oteli fonksiyonudur.

Yeniden işlevlendirilerek yaşatılmaya çalışılan yapı ve mekanlarda bir problem form ve fonksiyon çelişkisidir. Normal koşullarda fonksiyon formu şekillendirirken bu gibi yeniden işlevlendirilen yapılarda form eski fonksiyona ve ihtiyaçlara göre önceden şekillendirilmiştir.



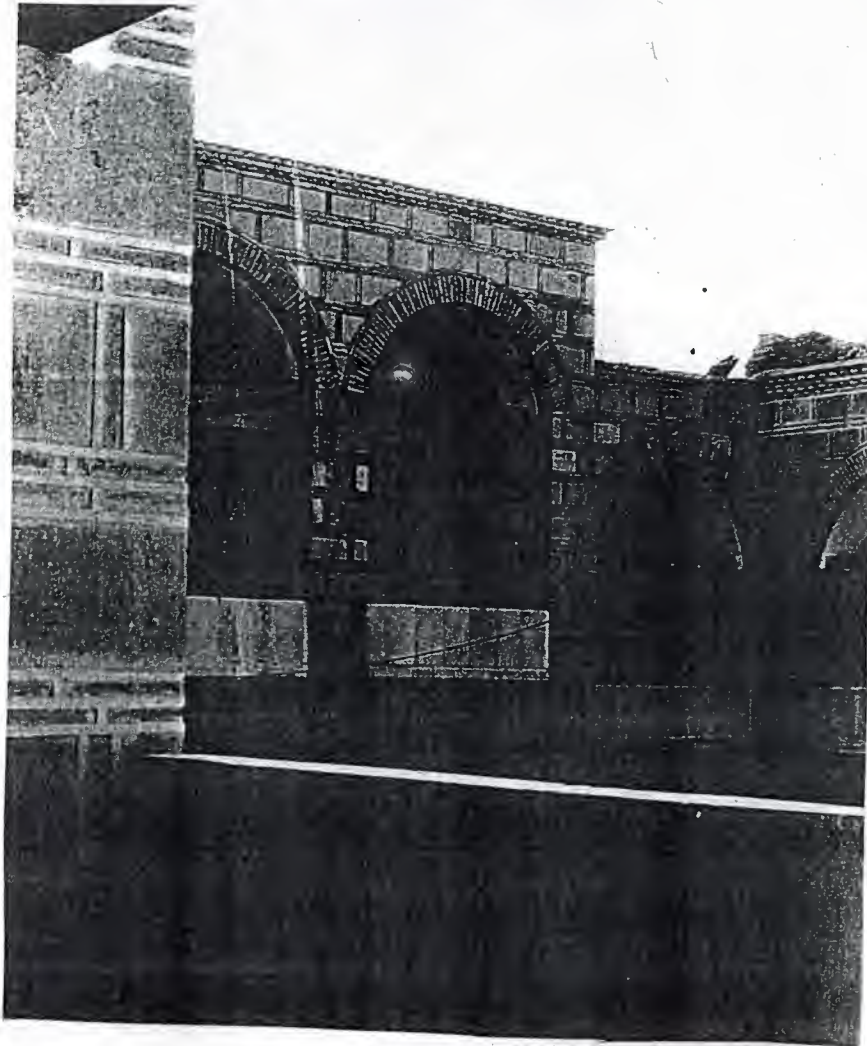
Şekil 14: Çeşme Kanuni Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 15: Çeşme Kanuni Kervansarayı Restorasyon Çalışmaları
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

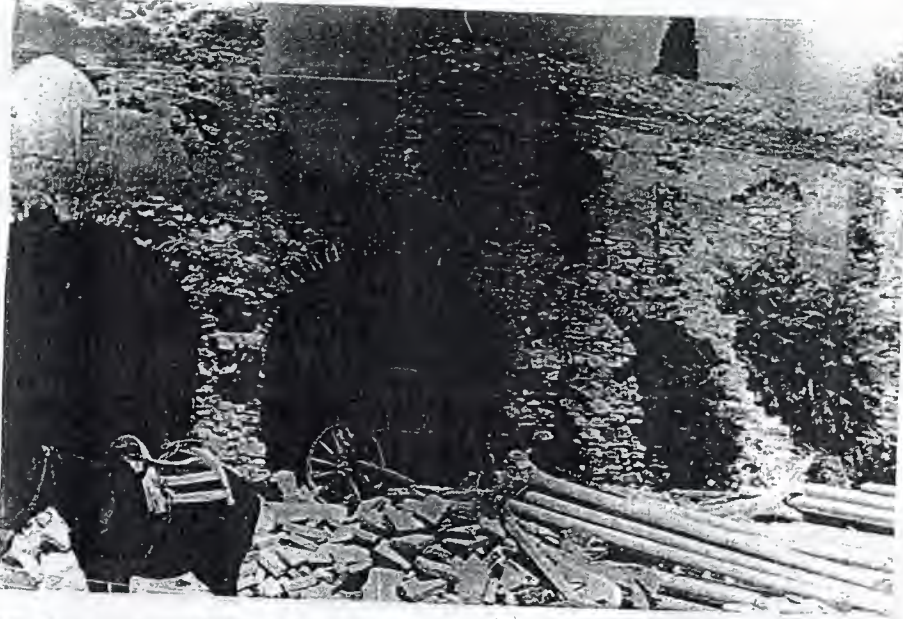


Şekil 16: Çeşme Kanuni Kervansarayı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 17:
Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Restorasyon
Çalışmaları

Kaynak: Vakıflar
Genel Müdürlüğü
Arşivi



Şekil 18,19,20: Çeşme Kanuni Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 21,22,23,24: Çeşme Kanuni Kervansarayı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

4.2. ÇEŞME KANUNİ KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER ANALİZİ

4.2.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Çeşme Kanuni Kervansarayı kullanıcı profilinin büyük bir çoğunluğunu kültür turizmi için gelen turistler oluşturmaktadır. Ülkemizin tarihi, mimari, kültürel eserlerimizi ve değerlerimizi görmeyi, yaşamayı arzu eden yabancı ve yerli turistler kullanıcı profilini oluşturmaktadır.

2. bölümde ifade edilen çağdaş otel kullanıcı gereksinimlerinin yatak odalarında giyinme, elbise depolama, yatma ve oturma ve ıslak hacimlere temizleme gereksinimlerinin karşılanması gerekmektedir. Yeniden işlevlendirilen Çeşme Kanuni Kervansarayı otelinde bu kullanıcı gereksinimleri minimum düzeyde karşılanmaktadır.

Sayfiye oteli kullanıcısının yalnızca dinlenme ihtiyacı karşılanmakta olduğunu, eğlence ihtiyacı gözardı edilmektedir. Çağdaş sayfiye oteli tasarımlarında kullanıcıların eğlence ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla otel avlusu içinde café ,bar, çeşitli sergi ve animasyon hizmetleri sunulmaktadır.

4.2.2. MEKAN GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Çeşme Kanuni Kervansarayı otelinin girişinden başlayarak, otel girişinde bulunması gereken resepsiyon, bekleme yeri, gardrop kullanıcılarının boyutsal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Boyutsal ihtiyaçları ikiye ayırabiliriz.

- a. Kullanıcının antropometrik gereksinimleri
- b. Kullanıcının psikolojik gereksinimleri



Şekil 25: Çeşme Kanuni Kervansarayı Ön Cephesi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 26: Çeşme Kanuni Kervansarayı Ön Cephesi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 27: Çeşme Kanuni Kervansarayı Ön Cephe, Ticarethanelerin Görünüşü
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 28: Çeşme Kanuni Kervansarayı Ön Cephe, Ticarethanelerin Görünüşü
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

Giriş holünde Şekil 29,30'da görüldüğü gibi resepsiyon bankosu, bekleme yeri ve gardrop, boyut, biçim, malzeme, tasarım endişeleri taşımaktadır. Otel giriş holünde bulması gereken PTT, kambiyo, ilk yardım odasının eksikliği ve ihtiyacı doğmaktadır.

Şekil 29, 33, 34, 35, 36'da görülen resepsiyon yanına konulan iki sandalye ve bir yuvarlak sehpa ile bekleme yeri organize edilmeye çalışılmış ancak başarılı olunamamıştır. Otel girişinde müşteri ve servis girişleri aynı yerden verilmiştir. Bu uygulama biçimi yanlış bir biçimdir, kullanıcı ve işletmeci gereksinimlerine cevap verememektedir.

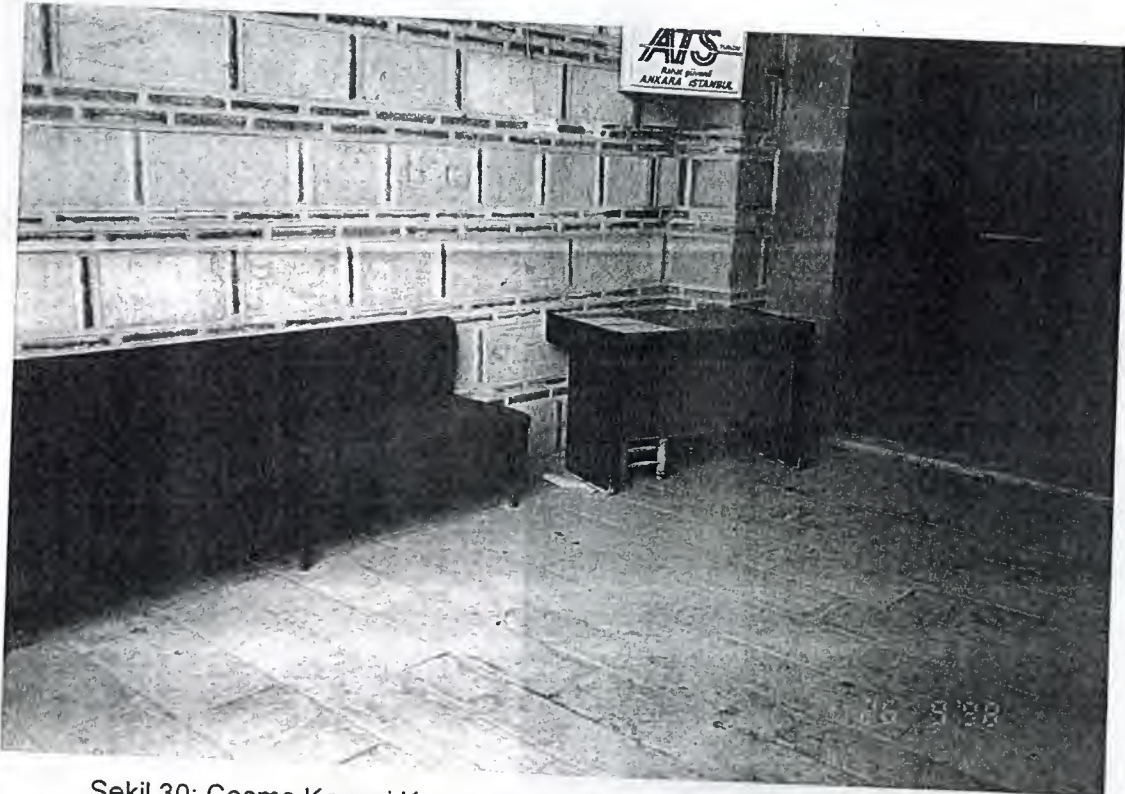
Giriş holünden geçilerek kervansaray iç avlusuna ulaşılmaktadır. Bu mekan otel holü olarak yeniden değerlendirilerek, yemek salonu, cafe, bar hizmetleri verilmektedir. (Şekil 39,40,41,42)

Otel salonlarına; iki katlı olan kervansarayın üst katına giriş eyvanının sağında ve solunda bulunan iki merdivenle çıkılmaktadır ve üst katta revaklarla örtülen oda girişlerinin bulunduğu koridorla iç avlu ile kurduğu görsel bağlantı vasıtasıyla manzaralı bir dinlenme mekanı oluşturmaktadır. (Şekil 59,60) Kareye yakın dikdörtgen planlı kervansarayın üst katındaki koridorda içecek ve yiyecek servislerinin de yapıldığı bir alan düzenlenmiştir. İşlevsel açıdan bu alan uygundur, ancak kullanıcıların estetik ve psikolojik gereksinimlerini karşılamamaktadır. (Şekil 58, 59, 60, 65, 66,67)

Yatak odaları girişinde giysi depolama ve değiştirme ihtiyacını karşılamak amacıyla niş içinde askılık perde sistemi uygulanmıştır. Bu çözüm yetersiz, boyutsal açıdan uygun olmayan bir çözümdür. (Şekil 74, 75) Otelin bütünü incelendiğinde yatak odaları için düzenlenen alanların büyüklüğü tek, iki, üç kişilik olarak tasarlanan büyüklere cevap vermektedir. Yatak odaların içinde ara duvarla bölünerek oluşturulan ıslak hacimler mekansal büyüklükleri bakımından yetersiz kalmaktadır. (Şekil 81, 82).



Şekil 29: Çeşme Kanuni Kervansarayı Resepsiyonu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 30: Çeşme Kanuni Kervansarayı Girişi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 31: Çeşme Kanuni
Kervansaray
Girişi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 32: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Girişi Donatı Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

4.2.3. ÇEVRE GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Carte Del Restaura (1931) 6 maddeye göre "Anıta ve geçirdiği dönemlere olduğu kadar çevresine de saygılı olunmalıdır. Anıtın çevresindeki yapılar yıkılarak uygunsuz bir biçimde yalnız bırakılmasına veya çevresinin niteliği, kütlesi, rengi, üslubu ile rahatsız edici yapılarla sarılmasına engel olunmalıdır." Bu konuda Amsterdam bildirgesinde (1975) bütünleşik koruma anlayışının önemi vurgulanmıştır. Bütünleşik koruma anlayışı bütünüyle o tarihi çevre içinde yaşayan vatandaş, yerel yöneticiler ve daha üst düzey makamlarının bu konuda bilgilendirilerek o toplumun her ferdinin tarihi çevreyi koruma bilincinin yerleştirilmesi esas alınmıştır.

Çeşme Kanuni Kervansarayı kitabesinde de ifade edildiği gibi "Kara ve denizlerin sultanı, Sultan Süleyman oğlu Sultan Selim'in isteği ile bu eser, Ömeroğlu Ali Babuşçu tarafından denize nazır olarak inşa kılınmıştır" 935 H denize nazır olarak inşa edilen kervansarayın önünden yeni yapılan çevre yolu ve bağlantıları geçmektedir. Kervansarayın önünde bulunan kavşak trafiği yoğunudur ve bu da otel müşterilerinin otobüsle girişleri için elverişsiz bir alan oluşturmaktadır. Otel çevresinde sağlanması gereken şartlara üçüncü bölümde değinilmiştir. Öncelikle;

1. Müşteri otobüs ve özel otolarını park edebilecekleri bir alan
2. Müşterileri her türlü hava şartlarından koruyan bir saçak
3. Girişte müşterileri karşılayıcı bir resepsiyon bulunması zorunluluğu vardır.

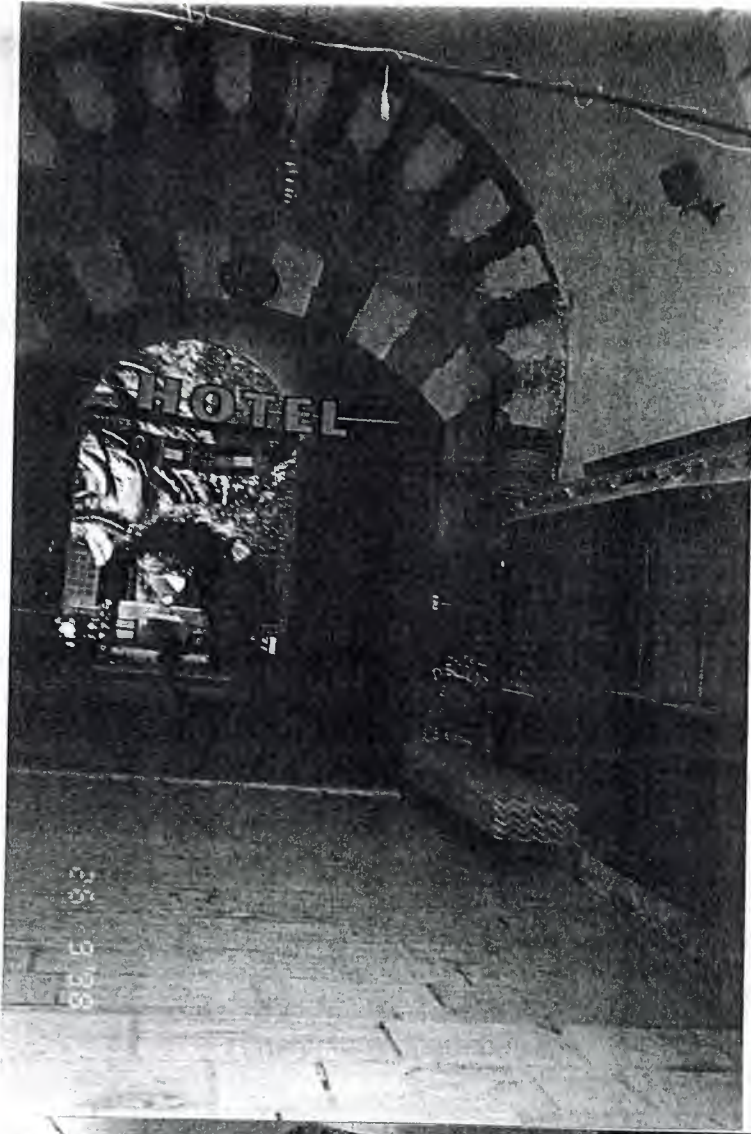
Kervansaray Otelinde mimari itibariyle müşterileri her türlü hava koşulundan koruyacak bir seçenek tasarlanmaması, mimariye zarar vermemek ve tarihi güzellikleri perdelememek açısından uygundur. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Roller Konusunda Tavsiyeler (UNESCO, 30 Kasım 1976, Nairobi)'de alınan genel ilkeler 4. Maddesi "Tarihi alanlar ve çevreleri, her türlü tehlikeye karşı etkin biçimde korunabilmelidir, özellikle özgünlüklerini zedeleyebilecek uygun olmayan kullanımlar, gereksiz ekler,



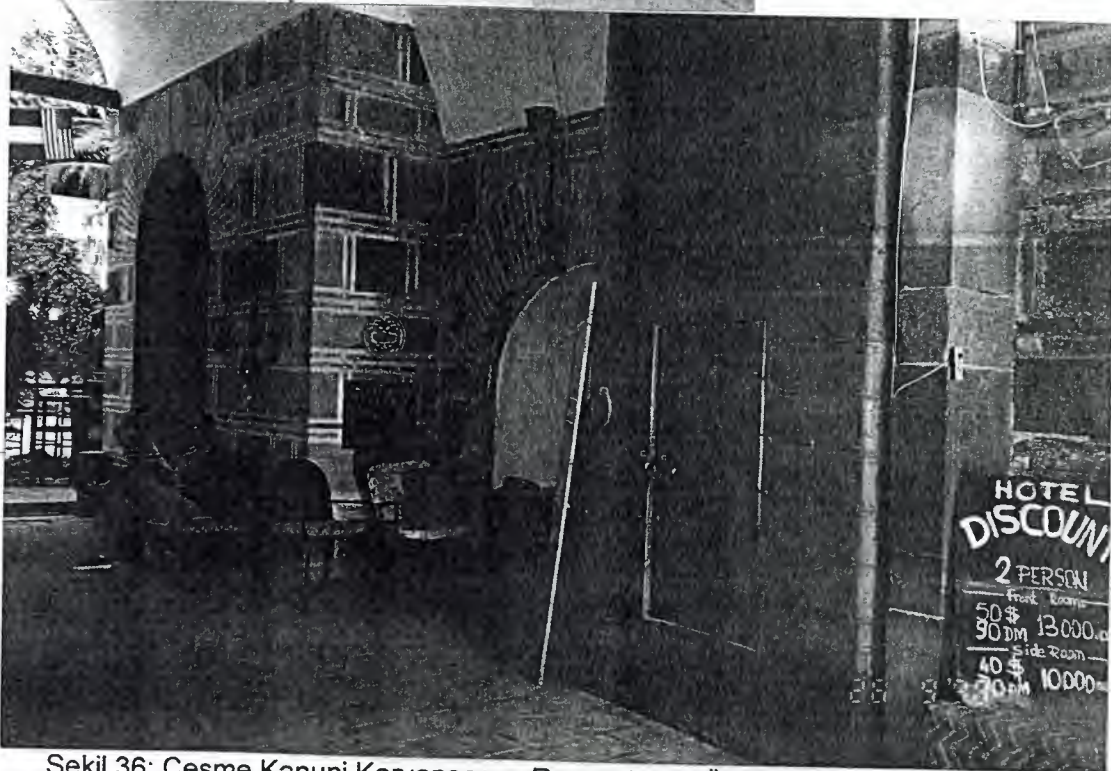
Şekil 33: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Resepsiyonu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 34: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Resepsiyon Donatı
Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 35: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Girişi
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 36: Çeşme Kanuni Kervansarayı Resepsiyonu Önü
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

yanlış veya duyarsız değişiklikler gibi zararlı etkenlere veya her türlü kirlenmenin zararlarına karşı korunabilmelidirler” kararları uyarınca kervansaray oteli cephesinde bulunan, Şekil 27, 28’de görülen ve özel işletmelere tahsis edilen dükkanların bu konuda hatalı, bilgisiz yaklaşımları sonucunda eski eserlere zarar verildiğini, maddi, manevi büyük emekler sonucunda restore edilen kervansarayın bu zararlı uygulama sonucunda yakın çevresinde yaşayan veya bulunan insanlar tarafından algılanamadığına şahit oluyoruz. Kervansarayın önünden geçen otoyol ve önünde bulunan dar kaldırımlar buna ek olarak dükkan sahiplerinin sattıkları ürünleri sergilemek amacıyla (yasal olarak yasak olmasına rağmen) dükkanlarından dışarı astıkları ürünleri kervansaray cephesinde büyük bir görsel kirlilik yaratmaktadır ve kervansaray algılanamamaktadır. Amsterdam bildirgesinde sözü geçen bütünleşik koruma anlayışında öncelikli olarak halk, tarihi eserler hakkında bilgilendirilmeli ve bir toplum tarihi eser bilinci oluşturulmalıdır. Bu görev yerel yönetimlere düşmektedir.

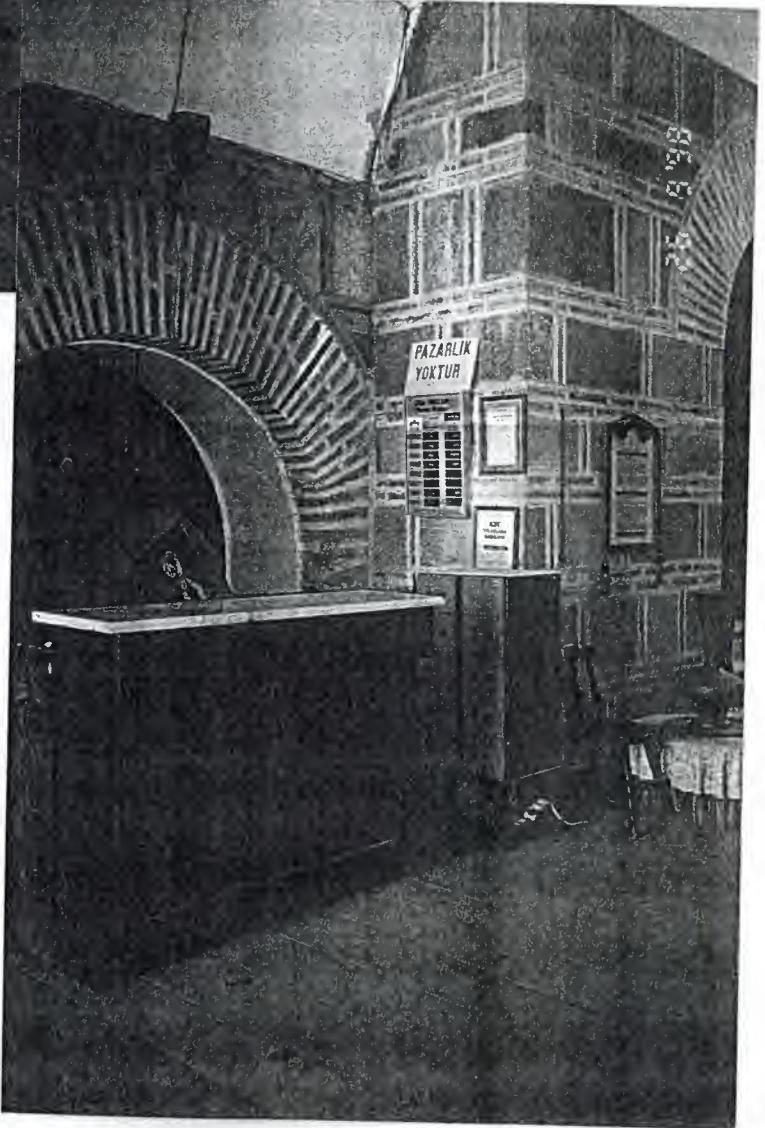
Doğan Kuban’ın Restorasyon kriterleri ve “Caste Del Restauro” isimli makalesinde 6. Maddesinde “Konferansta, abide ile beraber çevre karakterinin muhafazası zarureti üzerinde de durulmuş, hatta ağaçların bu karakterin teşekkülünde rolü belirtilmiştir. Abidelerin etrafında telefon, telgraf, elektrik direkleri, ilan ve reklamların kaldırılması, her memlekette eski eserlerin tescil edilmesi ve arşivler yapılması talep edilmişti. Bütün bunların hakikaten tesirli olabilmesinin halkın bilgi ve terbiyesine bağlı olduğu bu hususta, hükümetlerin bu anlayışı yaratacak eğitim faaliyetinde bulunması istenmişti” diye dile getirmektedir.

4.3. ÇEŞME KANUNİ KERVANSARAY OTELİ’NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER ANALİZİ

Yapıda zayıf akım tesisatı oluşturan telefon ve yangın alarm tesisatı mevcuttur, ancak televizyon ve müzik tesisatının noksanlığı göze çarpmaktadır. Yeniden işlevlendirilen tarihi yapılarda teknik faktörlerin en



Şekil 37: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Resepsiyon
Donatı
Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp Özel
Arşivi



Şekil 38: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Resepsiyonu
Kaynak: Hicran Özalp Özel
Arşivi

önemlisi Weeks, Grimmer (1995:93)'e göre: güncelleştirme aşamasında yeni mekanik ve elektrik sistemleri tasarlarken ve monte ederken strüktürel elemanlarda doğabilecek hasarları minimuma indirmek gerekliliğidir.

4.3.1. AYDINLATMA ANALİZİ

Kanuni Kervansarayı avlusu aydınlatma açısından büyük kazanımdır. Yemek salonu ve bar bulunan avlunun gündüzleri doğal aydınlatma ve geceleri yapay aydınlatma ile aydınlatılmaktadır. Üst katta bulunan koridor ve dinlenme alanı iç avluyu çevrelemektedir ve gündüzleri gün ışığı ile aydınlanır, geceleri ise tonoz destekleyici kirişlerinin duvar bağlantı noktasına yerleştirilen aydınlatma araçları koridor hacmine endirekt aydınlatma sağlamaktadır. Kullanılan aydınlatma araçları ve tesisatı tasarım endişesi taşımamaktadır. (Şekil 60, 62, 67)

Yatak odalarında ise, yatak başı ortalarını referans alarak yerleştirilen yatak başı lambaları (Şekil 78,80) kullanıcının gözönünde kamaşma oluşturabilecek kriterlerdedir, uygun olan aydınlatma biçimi yarı endirekt olarak duvara veya komodinin üzerine yerleştirilecek aydınlatma cihazıdır. Aydınlatma kontrolü yatak başına yerleştirilen prizlerle sağlanmıştır. Tuvalet masası ayna aydınlatması biçim ve işlev olarak uygun değildir. Aynanın hemen üzerine yerleştirilen aydınlatma cihazlarının ışık kaynağının gizlenmesi ve gözde kamaşma yaratmaması gereklidir. (Şekil 76)

4.3.2. İSİSAL KONFOR ANALİZİ

Yapı içinde havalandırma ve iklimlendirme tesisatı bulunmamaktadır. Merkezi sıcak su tesisatı bulunmaktadır. Yapıda pencereler ve kapı altlarında oluşan boşluklar doğal havalandırmayı sağlayıcı unsurlardır. Yaz aylarında açık bulunan yapının kalın ve ağır malzemeden oluşan duvarları sayesinde yazın kapalı mekan içlerinin (yatak odaları, idari, teknik birimler, kapalı salonlar) dışarıdaki sıcak hava koşullarından yalıtılmaktadır.



Şekil 39: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avludan Görünümü
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 40: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Avludan
Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 41: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 42: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avluda Bulunan Bardan Üst Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

"Yapının ait olduğu dönemin tarihi ve mimari karakterlerini yansıtan mekanik sistemlerin görünür özelliklerinin, radyatörler, havalandırma menfezi, ızgaralar, sabit sıhhi tesisat, açma kapama anahtarları ve orijinal armatörlerin tespitinin yapılması, saklanması, düzenli olarak bakımlarının yapılması, temizlenmesi ve diğeri uygun tedbirler yoluyla korunması, muhafaza ettirilmesi ve bozulmuş olan mekanik sistemlerin görünür özelliklerinin yerine aynı türde yenilerinin getirilmesi ya da uygun bir ikame malzemesinin kullanılması,

Yapının orijinal dokusuna zarar vermeyecek ya da görüntülerini bozmayacak şekilde ve tarihi malzemelerin bozulmasına yol açabilecek kadar fazla nemin oluşmasına engel olacak şekilde havalandırma üniteleri monte edilmesi,

Mekanik sistemlerin yapım dönemine ait görünür özelliklerinin belgelendirilmesinin yapılması ve belgelerin korunması uygundur" (Weeks, Grimmer 1995:100).

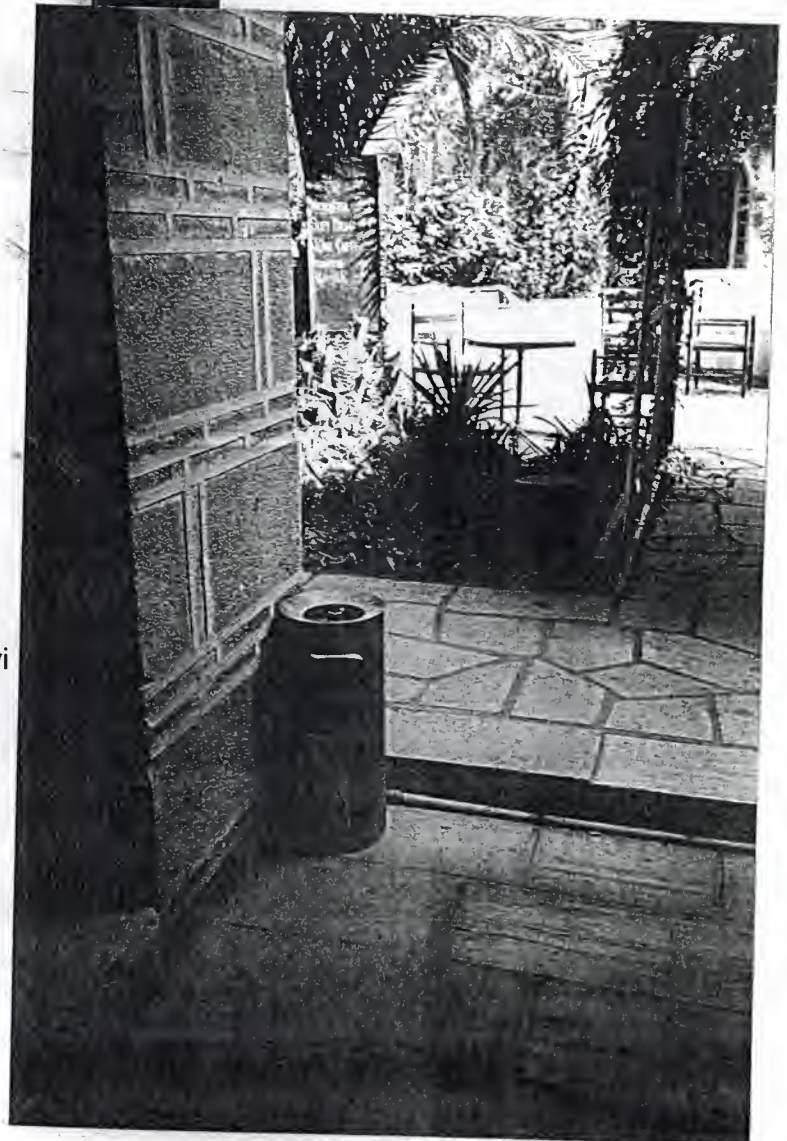
4.3.3. AKUSTİK ANALİZİ

Yapı akustik gizliliğinde iki önemli unsur ses izolasyonu ve ses emilimi (absortion)'dir. Yapının tarihi özelliğinden gelen kalın taş duvarlar ve küçük camlar, yapı içinde özellikle yatak odalarında dışarıda çeşitli sebeplerle oluşan (yol, araçlar, yaya, dükkanlar vb.) gürültülerin yapı dışında izole edilmesini sağlamaktadır. Bu noktada en çok dikkat edilmesi gereken husus yatak odalarında herhangi bir açıklıktan oluşacak hava sızıntısının önüne geçme gereğidir; örneğin pencere araları ve kapı altlarında oluşan boşluklar bütün o kalın taş duvarlara rağmen yatak odalarına koridordan veya dışarıdan sesin sızmasına sebep olur. Böylece ses izolasyonu açısından istenen konfor sağlanamamış olur. Otel yatak odalarında akustik gizlilik kullanıcıların özel hayatlarına saygı ve kendilerini evlerindeki konforu sağlamak açısından çok önemlidir. Kervansaray otelinin yatak odaları hacimleri arasındaki kalın taş duvarları gerekli ses izolasyonu sağlamaktadır.



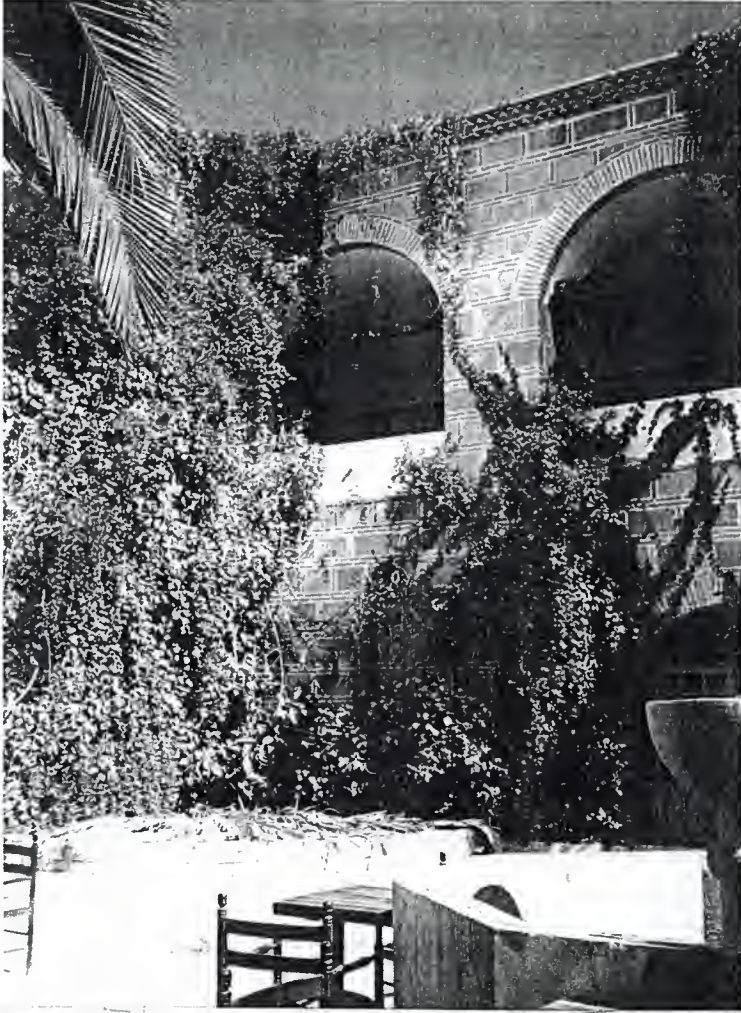
Şekil 43: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Avluda Bulunan
Bar

Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 44: Çeşme Kanuni
Kervansarayı Avludan
Bir Görünüş

Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 45: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Avludan Bir
Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 46: Çeşme Kanuni Kervansarayı Avludan Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

Otel yatak odalarında elektronik donanımların (müzik sistemi, tv, buzdolabı, telefon) ve sıhhi tesisatın (küvet, banyo, lavabo, klozet vb.) gürültü oluşturabilecek kaynaklar olduğu 3. Bölümde vurgulanmaktadır. Kervansaray otelinde yatak odalarında müzik sistemi, tv, buzdolabı bulunmamaktadır. Bu sayede akustik gizlilik açısından gürültü kaynakları azaltılmaktadır.

Yatak odalarında ses izolasyonu kadar ses emilimi (absorbtion)'da önemli bir husustur. Yapının özgün malzemelerine uygun olduğu düşünülerek vakıflar tarafından uygulanan yerinde dökme zemin döşemesi sert ve içindeki hava kabarcıkları az olması bakımından sesi yansıtma özelliği yüksektir. Bu açıdan yatak odaları içinde sesin yankılanması problemi ile oda kullanıcılarının kendi oluşturdukları seslerden rahatsızlık duymamaları için önlemler alınmalıdır. Bu önlemler oda içinde zeminde yumuşak ses emici malzeme ve yüzeyler kullanmaktır; örneğin, halı gibi. Zemine döşenen halı strüktür içinde oluşan seslerinde emilimini (absorbtion) sağlar.

4.4. ÇEŞME KANUNİ KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN ESTETİK FAKTÖRLER ANALİZİ

Renk, Işık, Doku, Malzeme:

Her yapı kendi zamanının, mekanının ve kullanımının fiziki bir izidir. Farklı dönemlere ait tahmini eklemeler ve bezemeler, tarihi gelişim açısından yanlış anlaşılmalara yol açabilir.

“Yetersiz ve yanlış belgelerle eklemeler ve ilaveler yapılarak özgün tarihi ve mimari karaktere aykırı uygulamalar yaparak yanıltıcı bir görüntü yaratılmamalıdır. Özgün malzemeler yeterince korunmalı ve böylece iç mekanların orijinal malzeme ve dokularında bozulmalarına yol açması önlenmeli ve yapım dönemine ait mekan, orijinal doku ve yüzey bitirişlerinin belgeleri tutulmalıdır.” (Weeks, Grimmer 1995:100)



Şekil 47: Çeşme Kanuni Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 48: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Avlusu Donatı
Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 49: Çeşme Kanuni Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 50: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

Giriş bölümüne ait fotoğraflarda da görüldüğü gibi (Şekil 26,28,29,30,31,32,33,34,35,36) özensiz seçilen donatı elemanlarının birbirleri ile renk, doku, malzeme, biçimsel uyumların hiçbirini sağlamamaktadır. Otel giriş duvarlarına asılan "Disco" "Kiralık otel odaları" ve buna ek olarak otel duvarına yerleştirilen aynalı dolap (Şekil 32) ve üzerine yazılan tebeşir yazıları böylesi bir kültürel değerleri yansıtan yapıda ilkel bir tutum olarak değerlendirilebilir. Giriş mekanında bulunan resepsiyon ve çevresi donatı elemanlarında (resepsiyon yanındaki iki sandalye, orta sehpa, koltuk, sandalyeler ve dolaplar) malzeme olarak ahşap olmalarına rağmen birbirleri ile hiçbir renk ve biçim uyumu sağlanamamıştır. Giriş bölümü oturma elemanlarının döşemelik kumaşlarının dokuları, renkleri, desenleri birbirlerinden çok farklı, uyumsuz ve itici bir atmosfer oluşturmaktadır. Otel girişleri kullanıcıların otelle tanıştıkları ilk mekan olmaları bakımından çok önemli, prestijli mekanlardır. Ancak Çeşme Kanuni Kervansarayı otelinde otel girişinde seçilen donatı elemanları, malzemeleri, renkleri, biçimleri, dokuları arasındaki uyumsuzluk kervansaraylarımız ve tarihimiz konusunda yanlış imajlar oluşturmaktadır.

"Yapının tarihi ve mimari karakterini, döneminin sanat akımının ve estetik anlayışının, özgün tasarımlarını kökten değiştirmek, yeni bir görüntü yaratmak için söve, pervaz, plasterler ve boya gibi malzemeleri çıkararak özgün iç mimari öğelerine zarar veren yeni bir dekoratif anlayıştan kaçınılmalıdır. Tarihi ve mimari değeri olan yapının renovasyon çalışmaları sırasında orijinal dokuların onarılamayacak kadar bozulmuş olduğu durumlarda eğer genel form ve detaylar hala anlaşılıyorsa eldeki fiziksel kanıtları model olarak kullanarak tamamıyla değiştirilmesi ve numuneler arasında lambri kaplama, tavan ya da iç merdivenler gibi iç mimari öğelerde aynı cins malzemenin kullanılması tercih edilmelidir. Ancak ekonomik olarak aynı cins malzeme kullanılması mümkün değilse, o zaman çalışmanın yerini alabilecek en uygun malzeme düşünülebilir ve bütün bu çalışmalar ileride araştırma ve uygulamalara yol gösterebilecek şekilde belgelenmelidir.



Şekil 51: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 52: Çeşme Kanuni
Kervansarayı Merdivenleri
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 53: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı Dinlenme Alanı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 54: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı Dinlenme Alanı Donatı Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

Yapı ait olduğu dönemin belgelenen orijinal renkleri ile boyanmalı, yeni bir yüzey yaratmak için tarihi olarak bitirilmemiş yüzeylere boya, plaster gibi özgün olmayan yeni imalatlar uygulamaktan kaçınılmalıdır. Renovasyon süresince boyalı yüzey bitirilişlerinin en iyi şekilde restore edilmesi için ise; kapsamlı bir boya araştırması yapılmalı, boya örnekleri yerinde özenle ve fotoğrafları çekilerek belgelenmeli, laboratuvarlarda pigment ve bağlayıcı maddenin tanımlanması yapılmalı ve uygulamalar belgelenen fiziksel kanıtlara dayanarak yapılmalıdır.”(Weeks, Grimmer 1995:95)

Otel holü olarak kullanılan Kervansaray iç avlusunda havuz, (Yemek masaları), oturma grupları ve bar bulunmaktadır. Yemek masalarında kullanılan ahşap rengi, biçimi ve bar sandalyelerinin metalik dokusu, yuvarlak hatları ile aynı mekan içinde yan yana bulunan donatı elemanları arasında uyumsuzluk yaratmaktadır, hiçbir tasarım endişesi taşımamaktadır. Buna ek olarak tuğla ve ytonğ malzemeden örülen bar bankosu restorasyon prensiplerine aykırıdır. Çünkü eski yapının üstüne yapılan eklerin orijinal malzemelerden daha az yoğun olması gerekmektedir. Yoğun malzeme nemi çekmekte ve yoğundan daha az yoğuna doğru nem geçişi oluşmaktadır ve bu şekilde yoğun malzemelerin yapıya eklenmesi sonucunda yapıda aşırı nemlenme ve tuzlanma oluşmaktadır, yapı zarar görmektedir.

Üst katta kapalı ve açık salonlarda bulunan donatı elemanlarında da aynı uyumsuzluklar gözlenmektedir. Bu mekanda çay, kahve içmek ve dinlenmek için düzenlenen masa ve sandalyeler arasında uyumsuzluk ve düzensizlik hakimdir. Aynı mekan içinde yuvarlak ve kare masalar biçimsel açıdan uyumsuzdur. Sandalyelerin üst örtüsü yanyana olan aynı masanın sandalyelerinde dahi farklar olduğu tespit edilmiş ve bu renk, biçim, doku, malzeme karmaşası görsel kirlilik yaratmaktadır.



Şekil 55: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 56: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
İkinci Katı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 57: Çeşme Kanuni Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 58: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
İkinci Kat
Dinlenme
Mekanı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

4.5. BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ

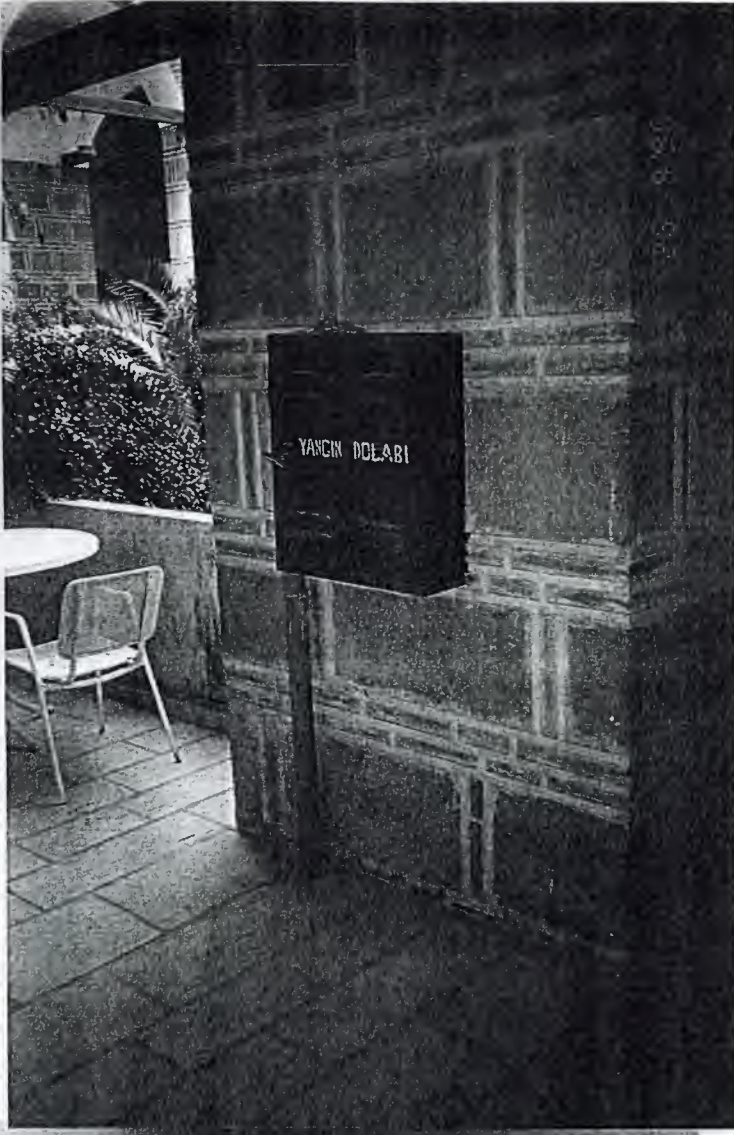
Tarihi eserin bütününde iç mimari projesinin üretilmemesi kaynaklı kullanılan donatı elemanları ve aksesuarlar renk, biçim, doku, desen ve malzemeleri ile yapı ve kendi bütünleri içinde uyumsuzluklar mevcuttur, bu estetik uyumsuzluklar görsel kirlilik yaratmaktadır. Ülkemiz ve dünya tarihi açısından büyük önem taşıyan Çeşme Kanuni Kervansarayının tarihi güzelliklerini gölgelemektedir. Yapı içinde seçilen aksesuarların (Örneğin; yapı giriş holünde bulunan duvar aksesuarlarından olan mataralar, ibrikler vb.) geçmişe yanlış göndermeler yaparak, sahte bir tarihi mesajlar verilmektedir. Yapının bütününde iç ve dış mekanda kullanılan her donatı elemanı, malzemeleri, renkleri, doku bakımından bir dil birliği yaratmaya dikkat edilmelidir.



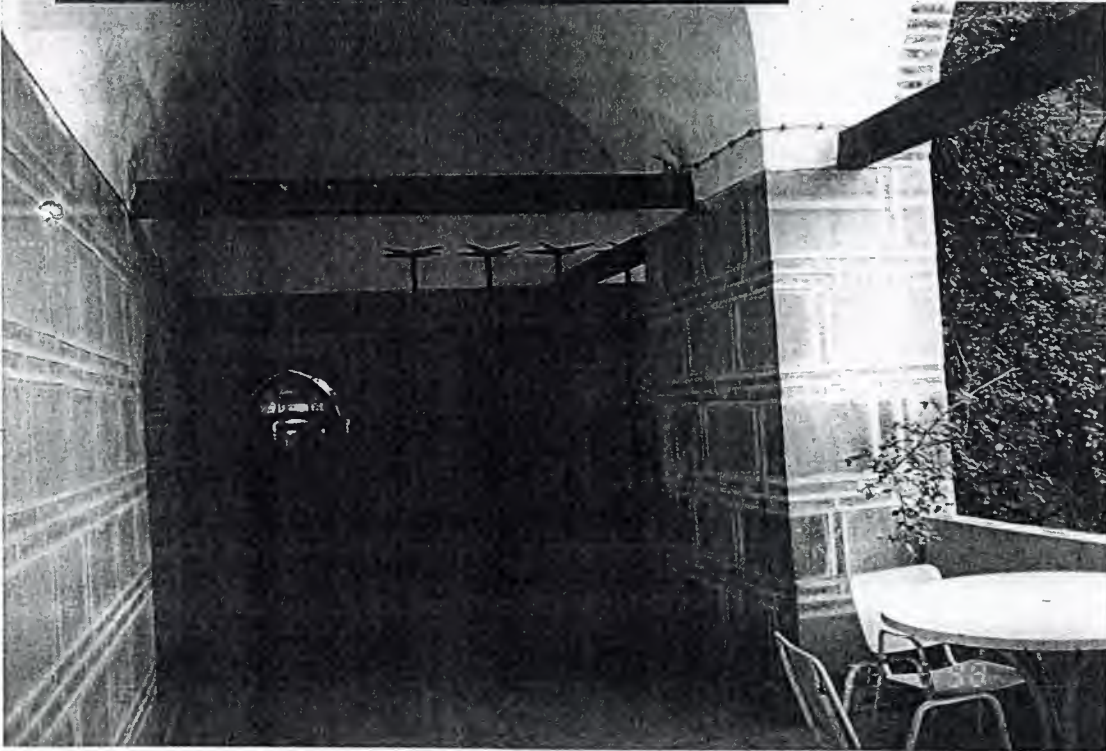
Şekil 59: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Donatı
Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 60: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 61: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Yangın
Söndürme
Sistemi
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 62: Çeşme Kanuni Kervansarayı Koridoru Işıklandırması
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



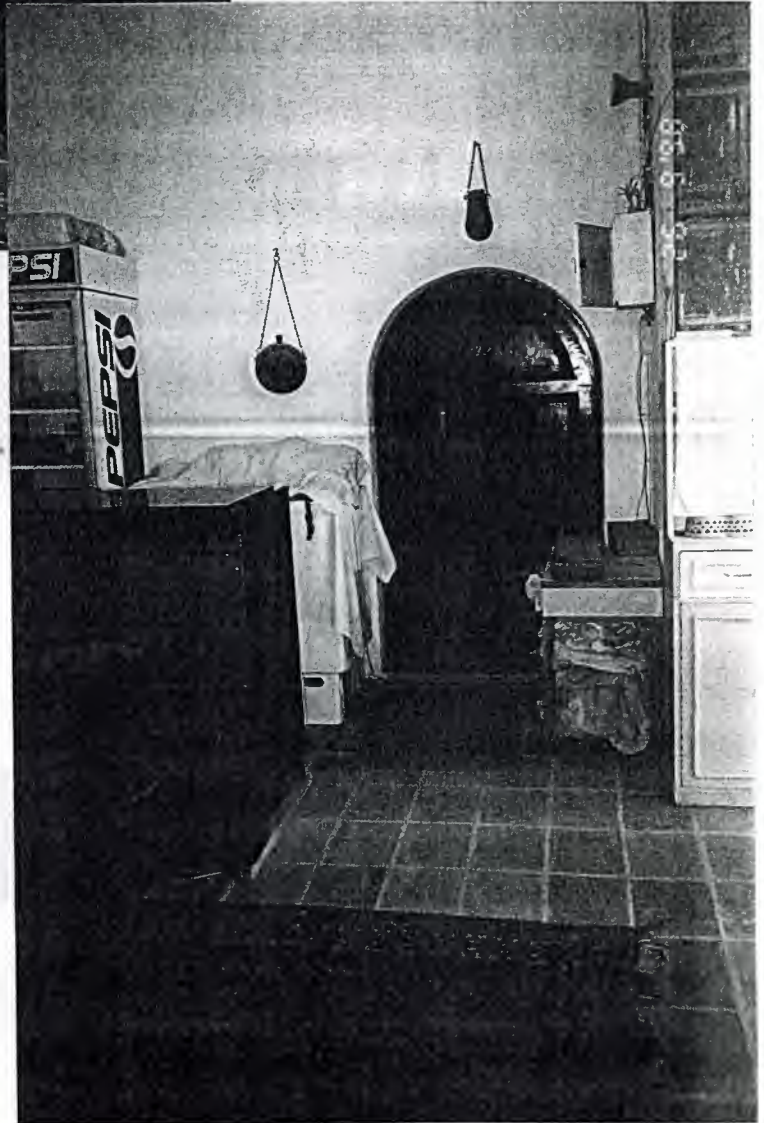
Şekil 63: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Donatı
Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 64: Çeşme Kanuni
Kervansarayı Donatı
Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



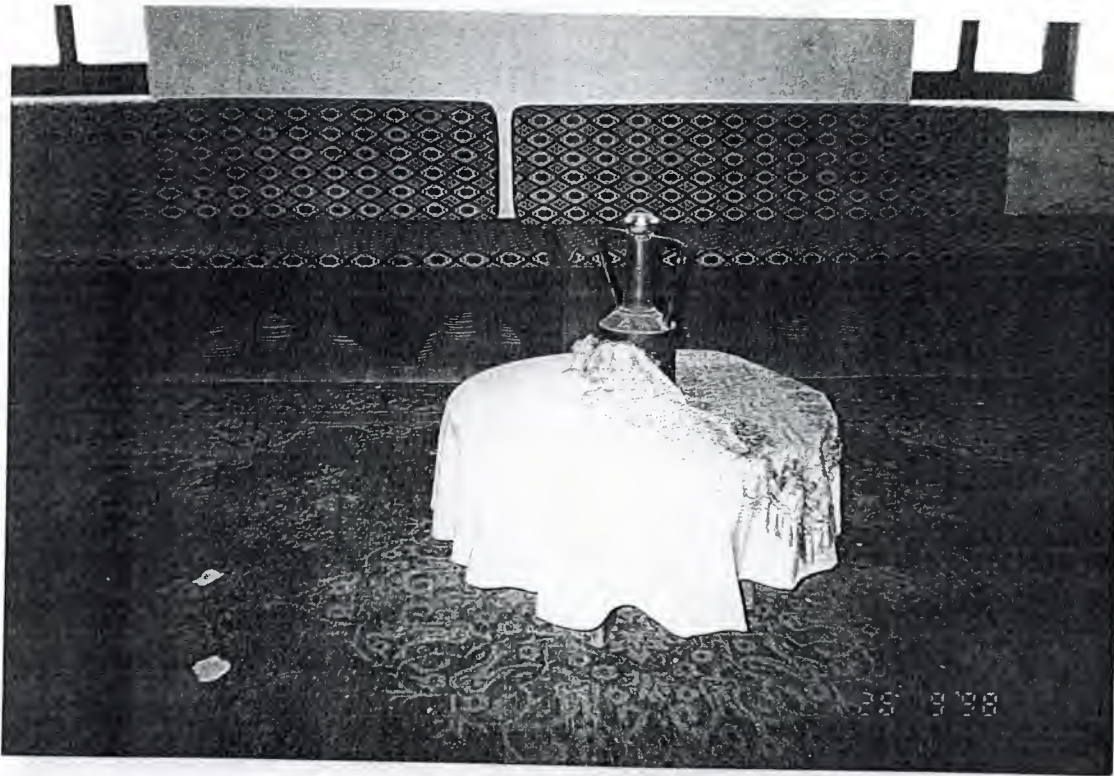
Şekil 65: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
İkinci Katı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 66: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
İkinci Katta Bulunan
Bardan Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



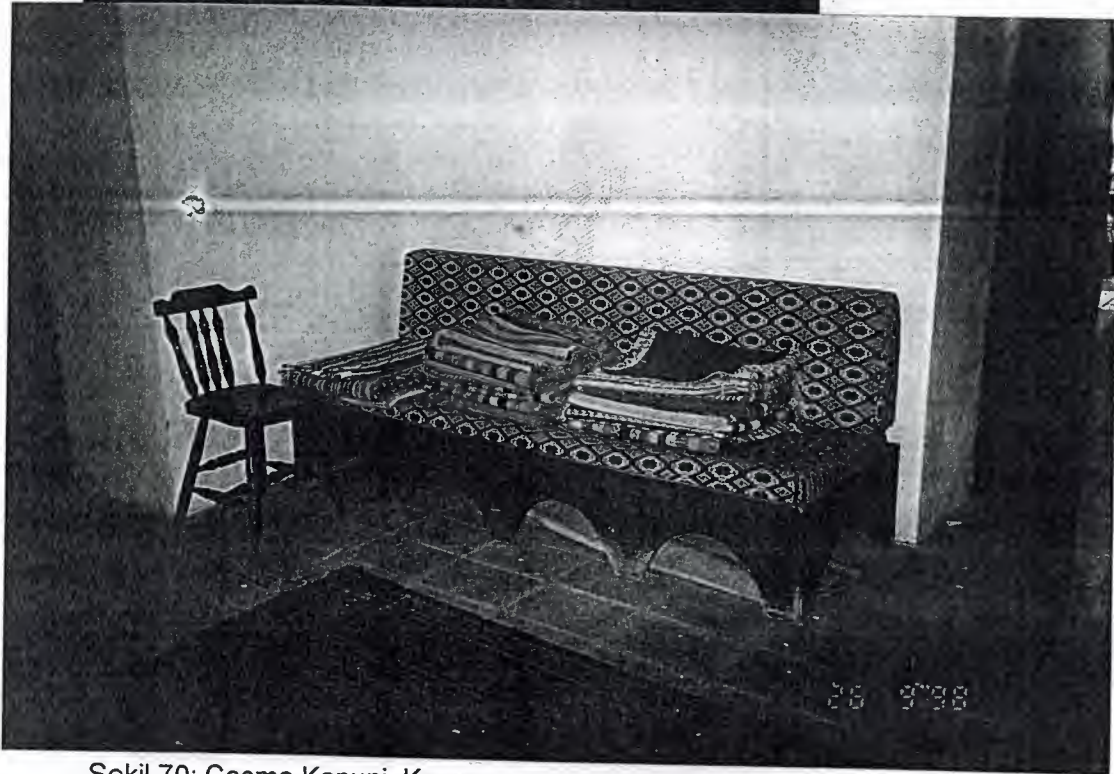
Şekil 67: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı Toplantı Mekanı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 68: Çeşme Kanuni Kervansarayı İkinci Katı Toplantı Mekanı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



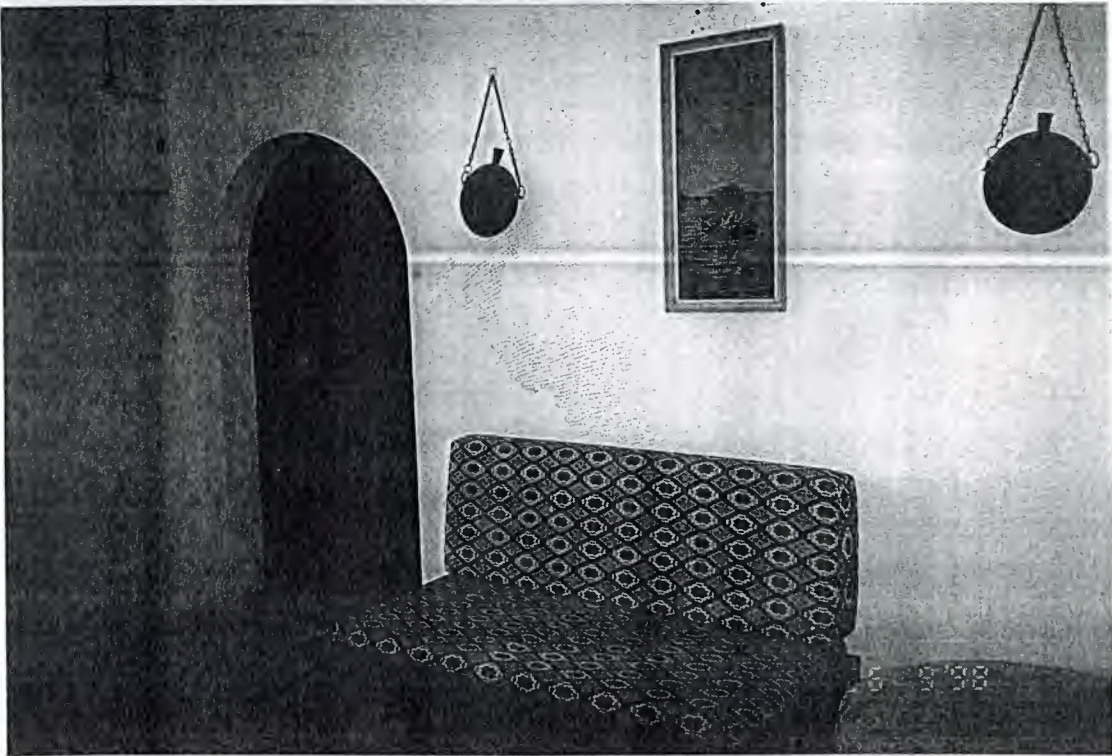
Şekil 69: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Toplantı Mekanı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 70: Çeşme Kanuni Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



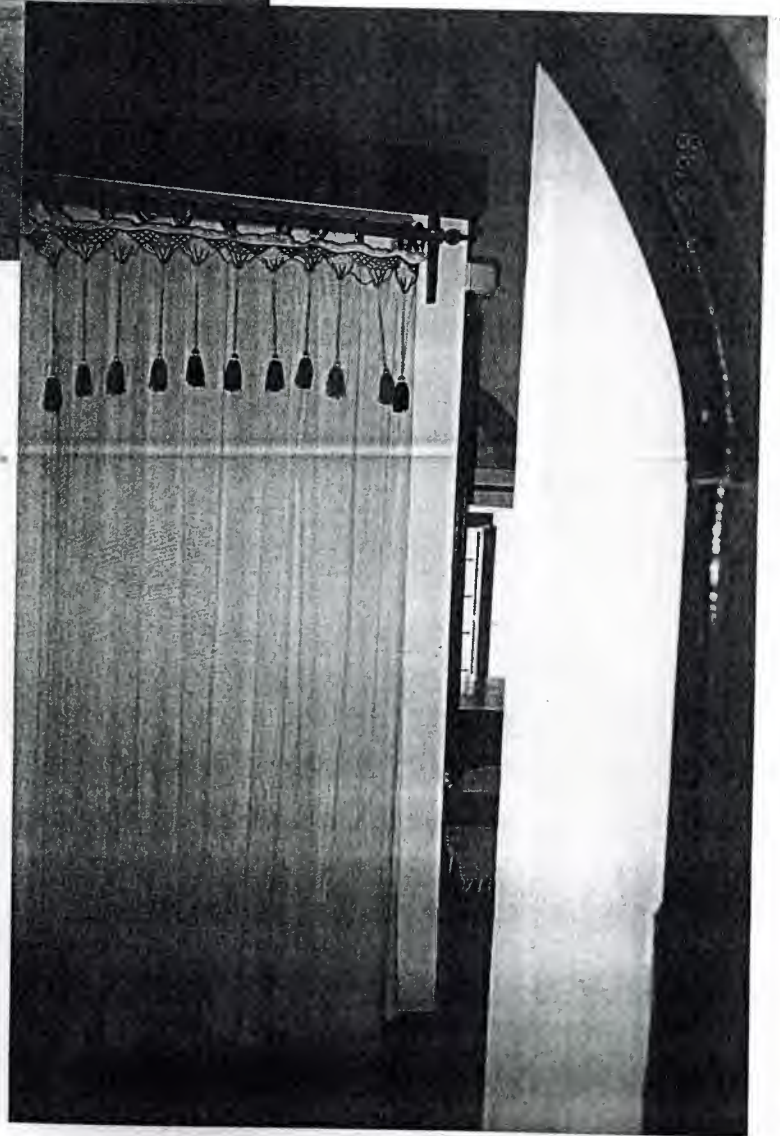
Şekil 71: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



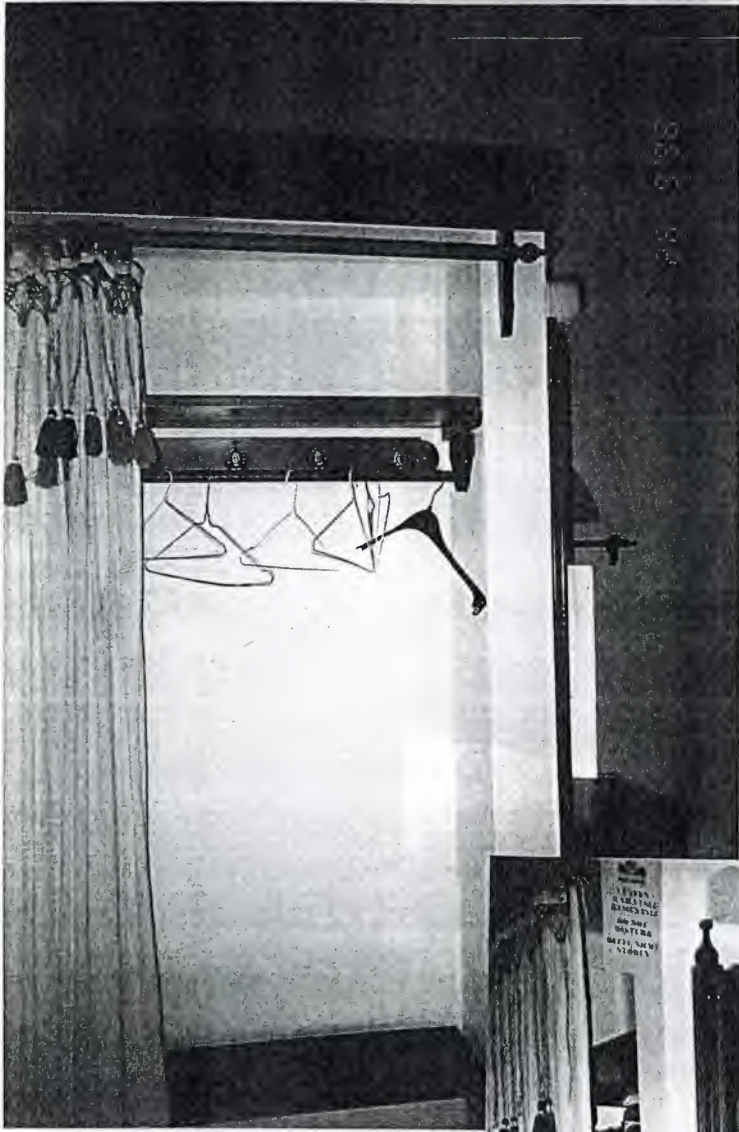
Şekil 72: Çeşme Kanuni Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 73: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Yatak Odası
Giriş Kapısı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

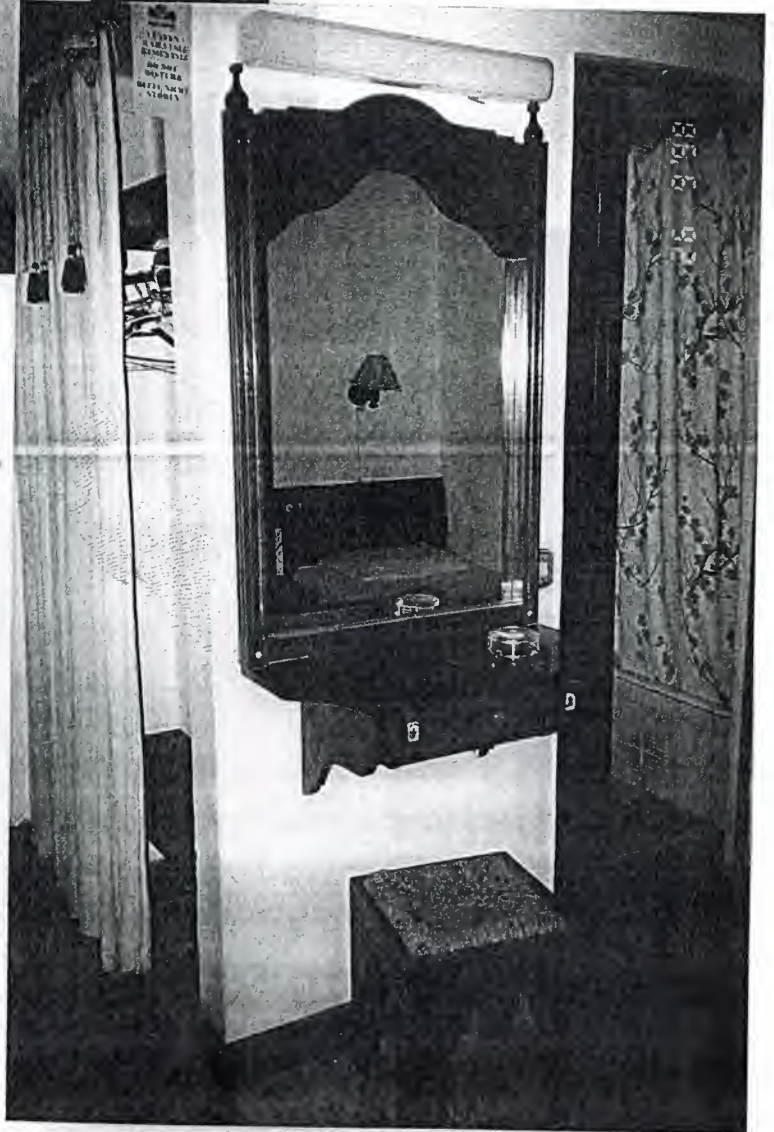


Şekil 74: Çeşme Kanuni
Kervansarayı Yatak
Odası Girişinde Bulunan
Dolap
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



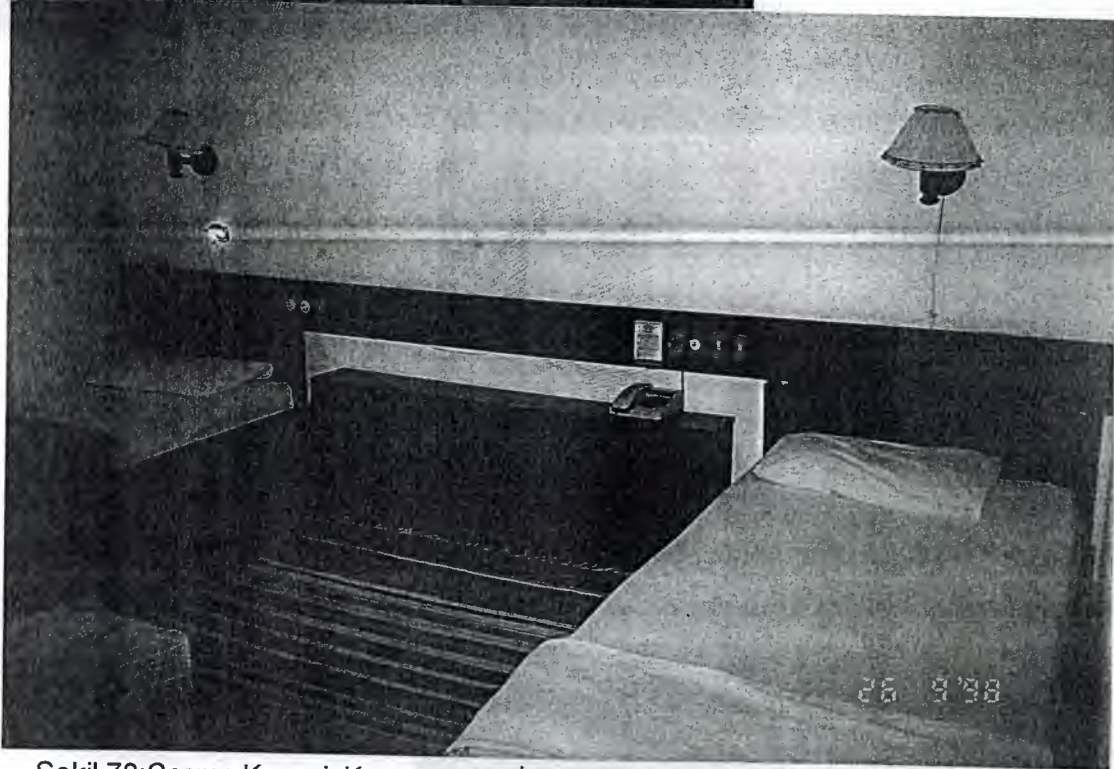
Şekil 75: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Yatak Odası
Girişinde
Bulunan Dolap
Görünüşü
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

Şekil 76: Çeşme Kanuni
Kervansarayı Yatak
Odasında Bulunan
Tuvalet Masası
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

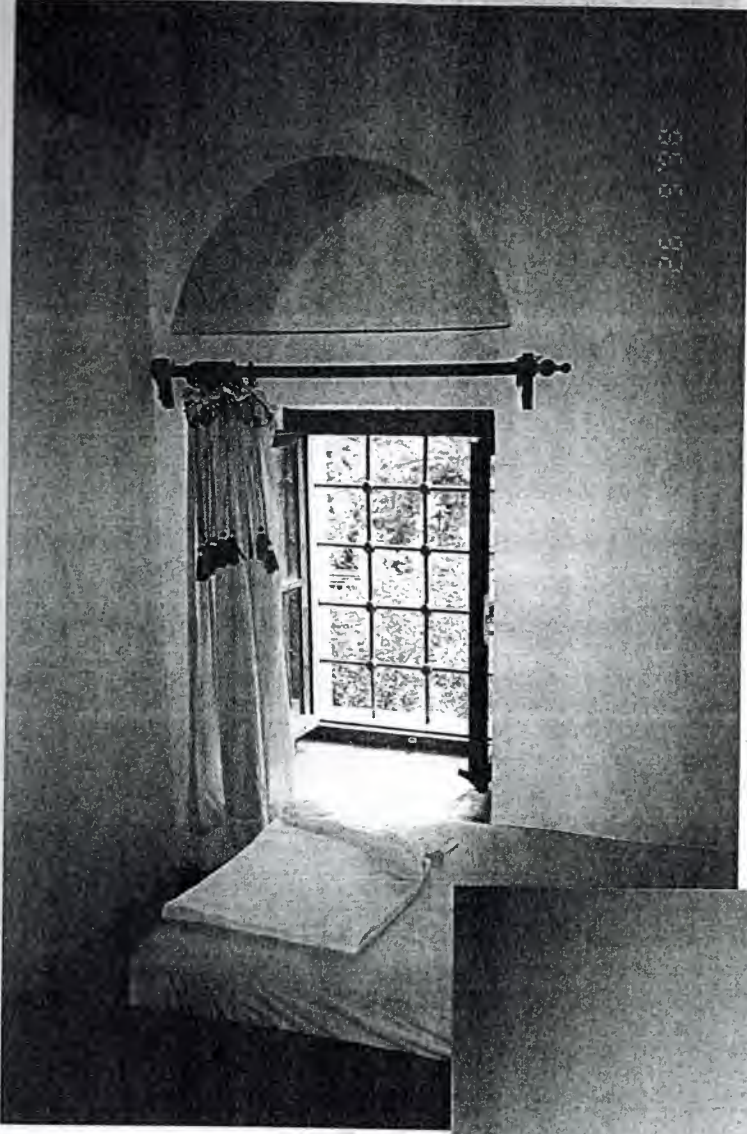




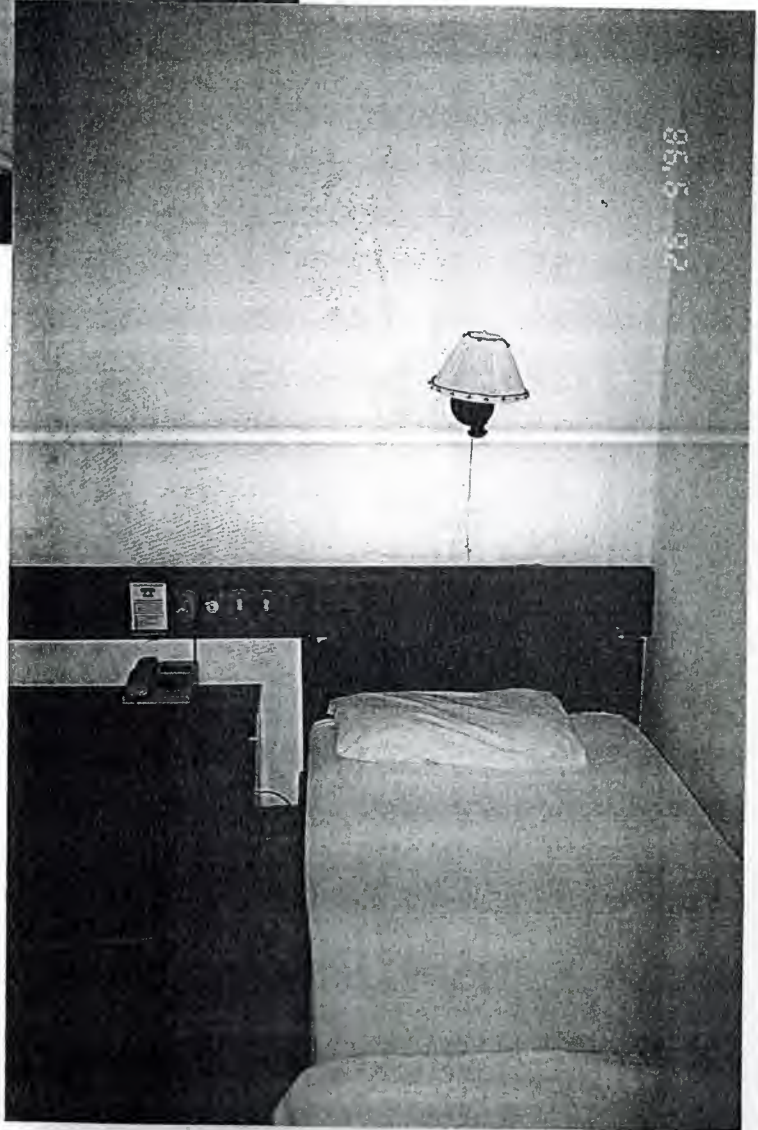
Şekil 77:Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Yatak Odası
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 78:Çeşme Kanuni Kervansarayı İki Kişilik Yatak Başı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 79: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

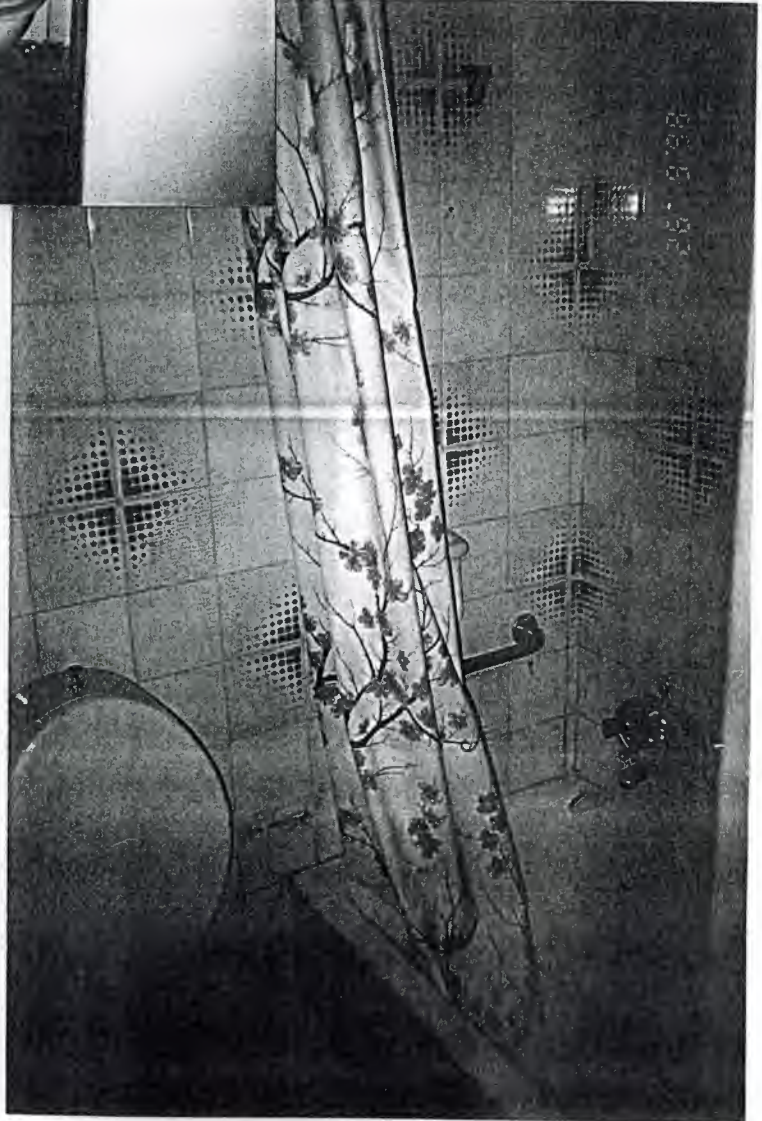


Şekil 80: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 81: Çeşme Kanuni
Kervansarayı Yatak
Odalarında
Bulunan Islak
Hacim Girişi
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

Şekil 82: Çeşme Kanuni
Kervansarayı Yatak
Odası Banyosu
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi





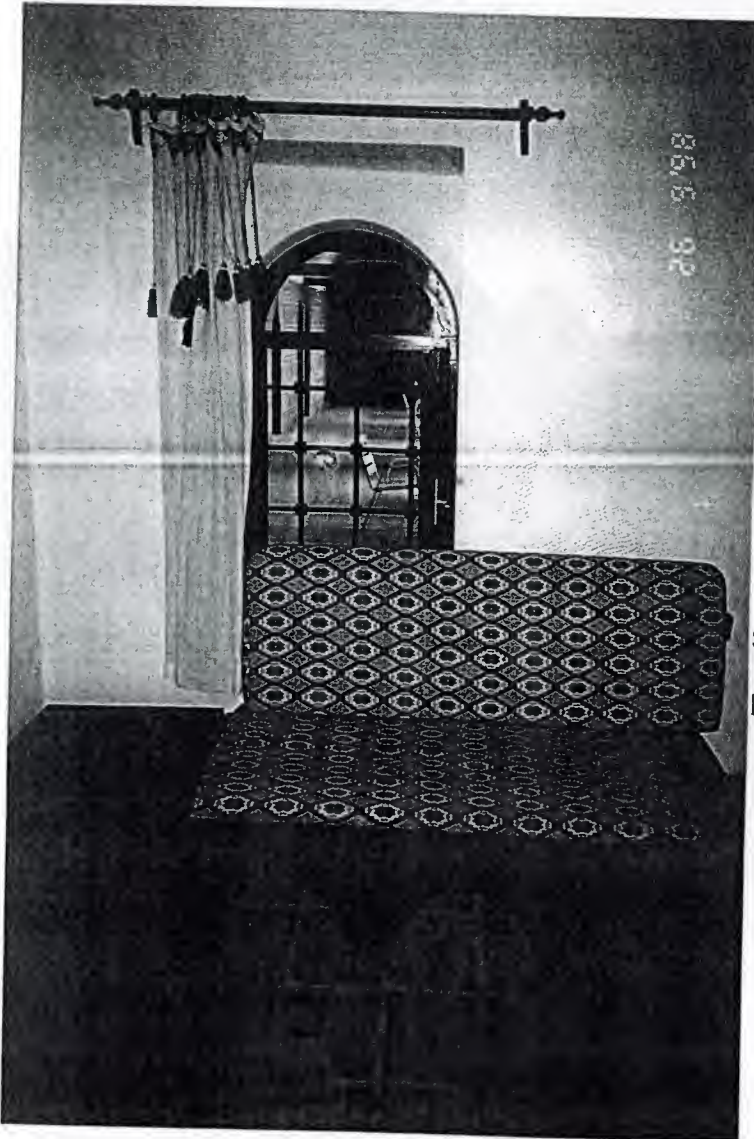
Şekil 83:Çeşme Kanuni Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 84:Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 85: Çeşme Kanuni Kervansarayı Yatak Odası Donatı Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 86: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 87: Çeşme Kanuni
Kervansarayı
Girişi
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 88: Çeşme Kanuni Kervansarayı Çevresi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 89:Çeşme Kanuni Kervansarayı Otoparkı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 90:Çeşme Kanuni Kervansarayı Çevresi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

5. BÖLÜM

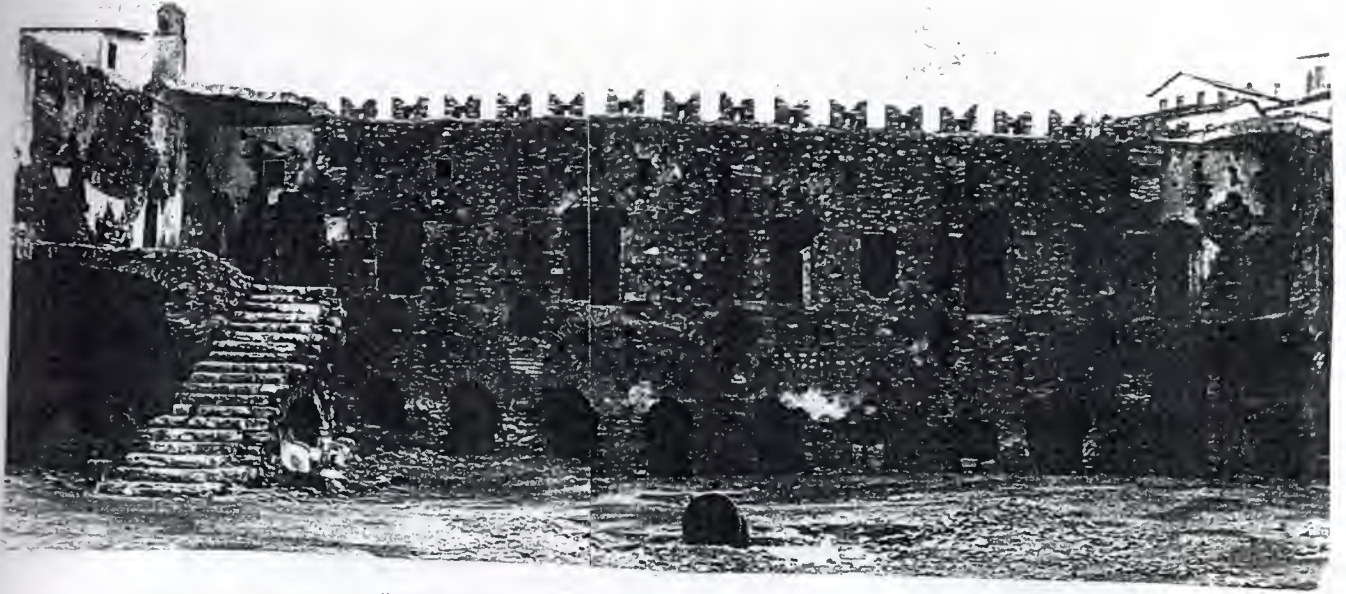
TÜRKİYE'DE OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN KUŞADASI ÖKÜZ MEHMET PAŞA KERVANSARAYI'NIN İÇ MİMARİ DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. KUŞADASI ÖKÜZ MEHMET PAŞA KERVANSARAYI'NIN TARİHİ ÖNEMİ

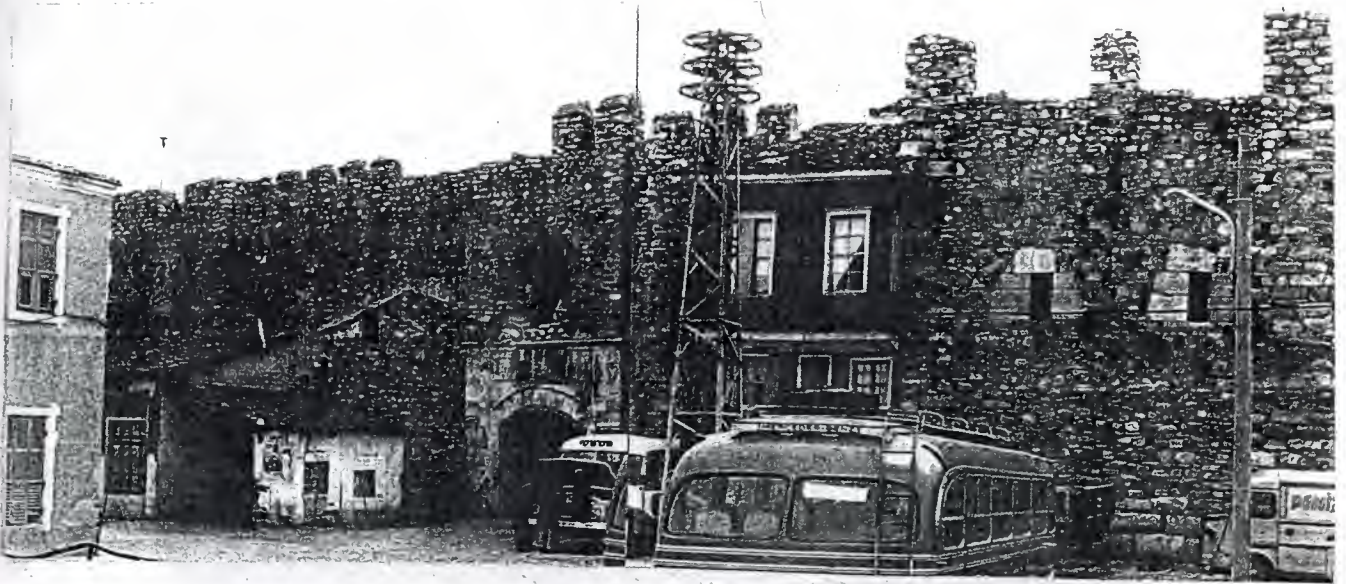
Aydın iline bağlı Kuşadası ilçesinin merkezinde deniz kenarında bir kale görünümündedir. Kervansaray Oğuz veya Öküz takma adıyla anılan Sadrazam Mehmet Paşa tarafından 1028h/1618 M. Yılında yaptırılmıştır.

Kuzeybatı köşesindeki çıkıntılar dikkate alınmazsa, üzerleri mazgallarla nihayetlenen kalın ve yüksek duvarların çevirdiği kervansarayın planı tam bir dikdörtgendir. Moloz taşlardan kuvvetli bir harçla yapılmış olan dış duvarlarda sadece, ikinci kattaki odaların sivri kemer alınlıklı ve silmeli pencereler açılmakta duvarların üzerindeki zarif görünümlü mazgallar esere ayrı bir güzellik katmaktadır. Biri deniz tarafında, diğeri cadde üzerindeki iki kapısından başka birde küçük kapısı bulunan eserin iç kısmında dikdörtgen avlunun etrafını iki kat halinde sivri basık sivri kemerli revaklar çevirmekte, revaklar arkasında, içinde ocakları bulunan beşik tonozlu odalar sıralanmaktadır.

Ortadaki dikdörtgen açık avluyu dört yönde tek sıra halinde iki katlı revaklar çevrelemektedir. Revaklarda alt ve üst katta toplam 42 kalın ayak birbirine ve duvarlara sivri kemerlerle bağlanmışlardır. Üst örtü tüm revak birimlerinde çapraz tonozdur.

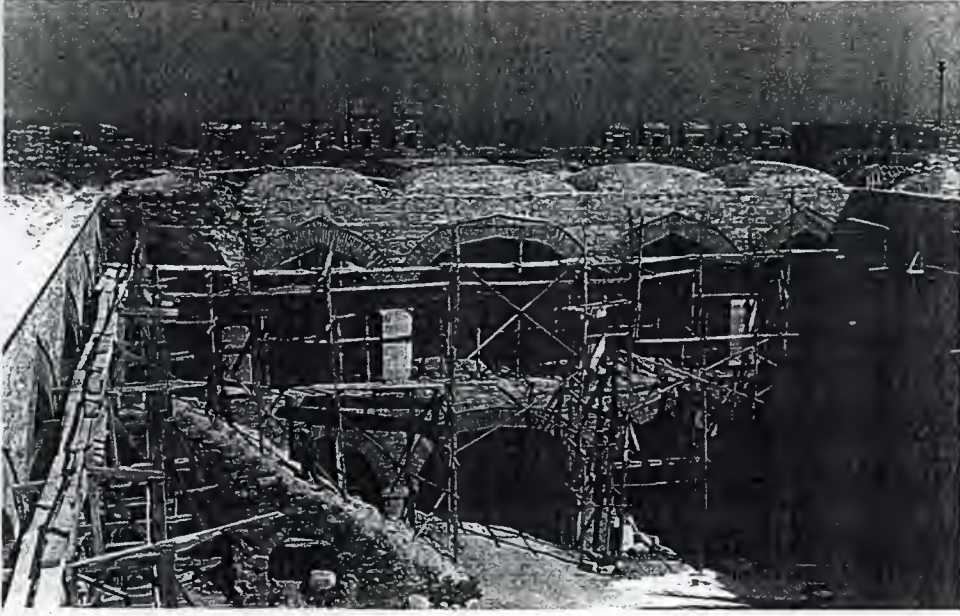


Şekil 91: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Aydın-Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı

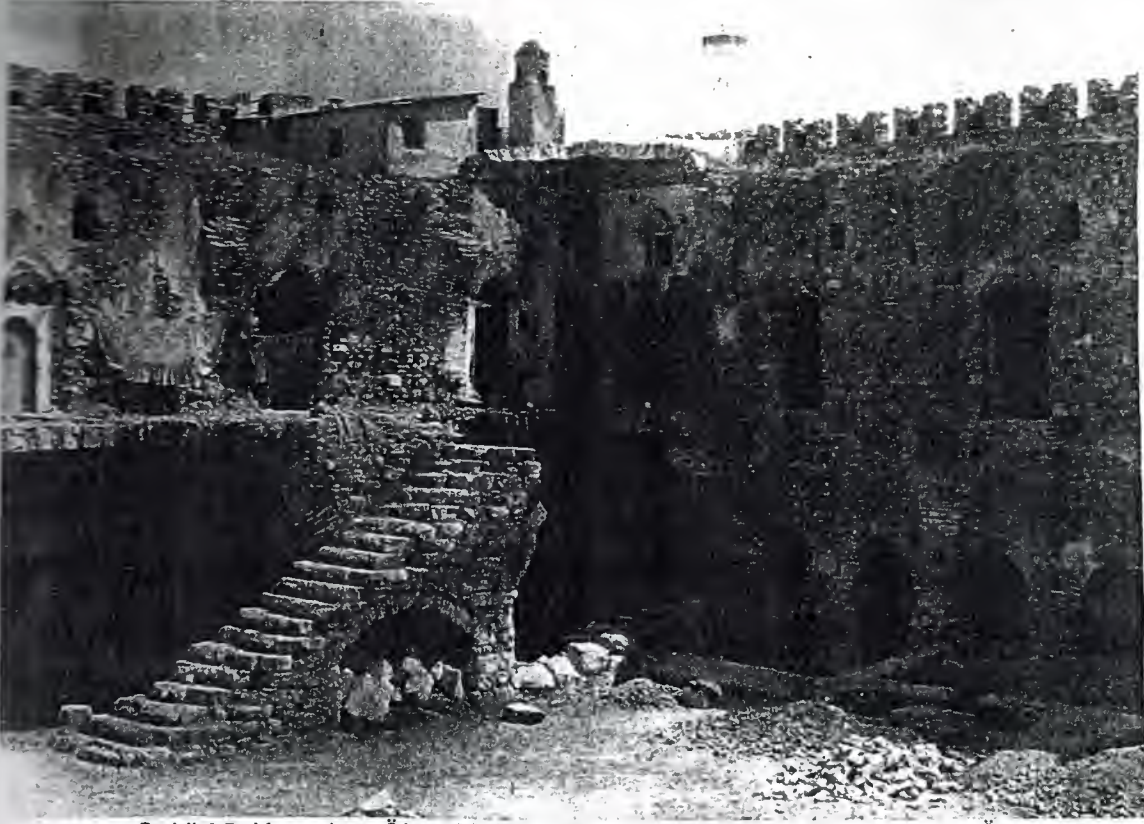
Şekil 92: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 93: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Çalışmaları-1966
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 94: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı 1966 yılı Restorasyon
Çalışmaları
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 95: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 96: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

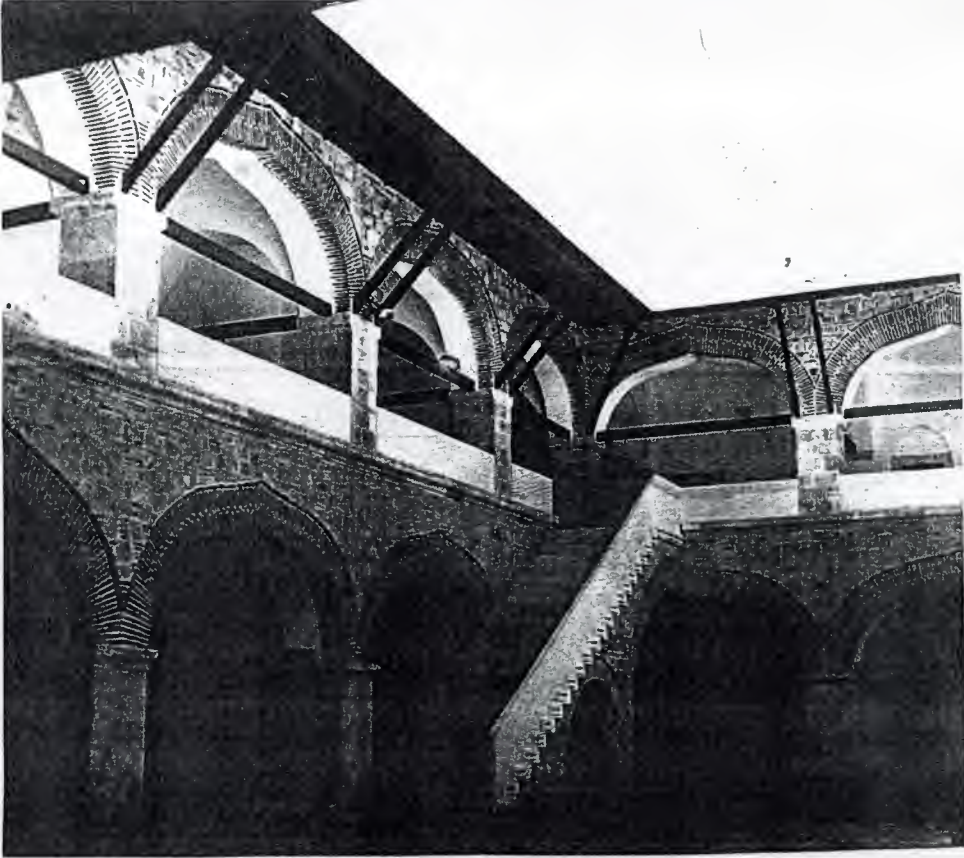
Kare plan şemasındaki odalar revakların gerisinde yapının dört yönünde sıralanır. Hepsi eşit boyutlarda olan odalar her katta 28 adettir. Üst örtüleri beşik tonozlardan oluşur. Odaların tümünün girişleri dikdörtgen kapı şeklinde olup, alt katların odaların revak yönüne açılan birer dikdörtgen pencereleri, üst katların revak yönüne açılan birer mazgalı dışa açılan birer dikdörtgen pencereleri bulunmaktadır. Odalarda dolap ve ocak nişleri vardır.

Kervansarayın biri deniz tarafında, diğeri cadde üzerinde basık kemerli iki kapısı bulunur. Avlunun kuzeybatı köşesindeki merdivenler üst kata çıkışı sağlanmaktadır. Kapıların üzerinde bulunan odalar dizdarlara ve gümrük emirlerine tahsil edilmiştir. Avlu ortasında daha önce bir köşk mescidin bulunduğu Evliya Çelebi'den öğrenmekteyiz.

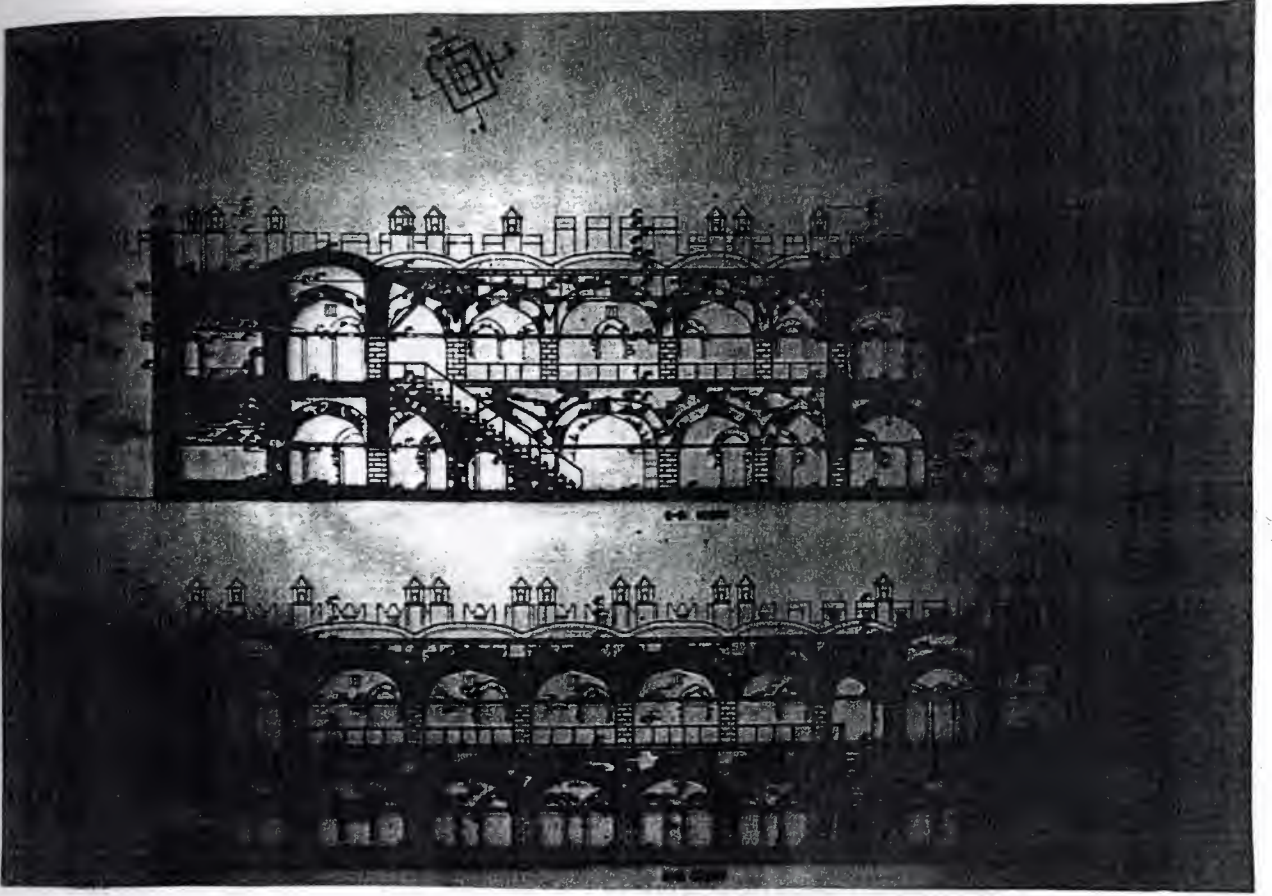
Kervansaray moloz taş malzeme ile inşa edilmiştir. Yapının dış duvarlarında bulunan top delikleri bir liman şehri olan Kuşadası'nın hemen ağzındaki kervansarayın korsan saldırılarına karşı korunması için yapılmış savunmayı gösterir. Diğer taraftan kervansarayı bir kapısı da gene bugün yok olmuş olan çarşıya açılması, kervansarayın diğer bir görevini daha ortaya koymaktadır.



Şekil 97: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



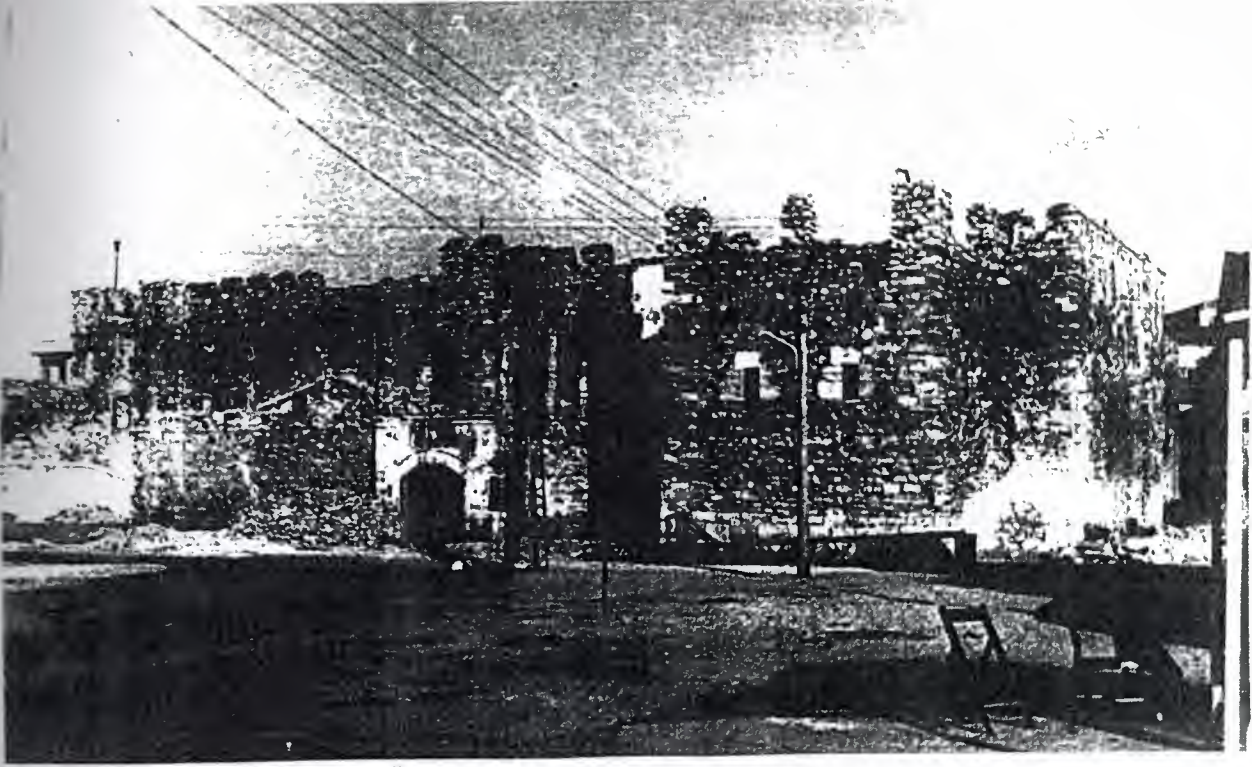
Şekil 98: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



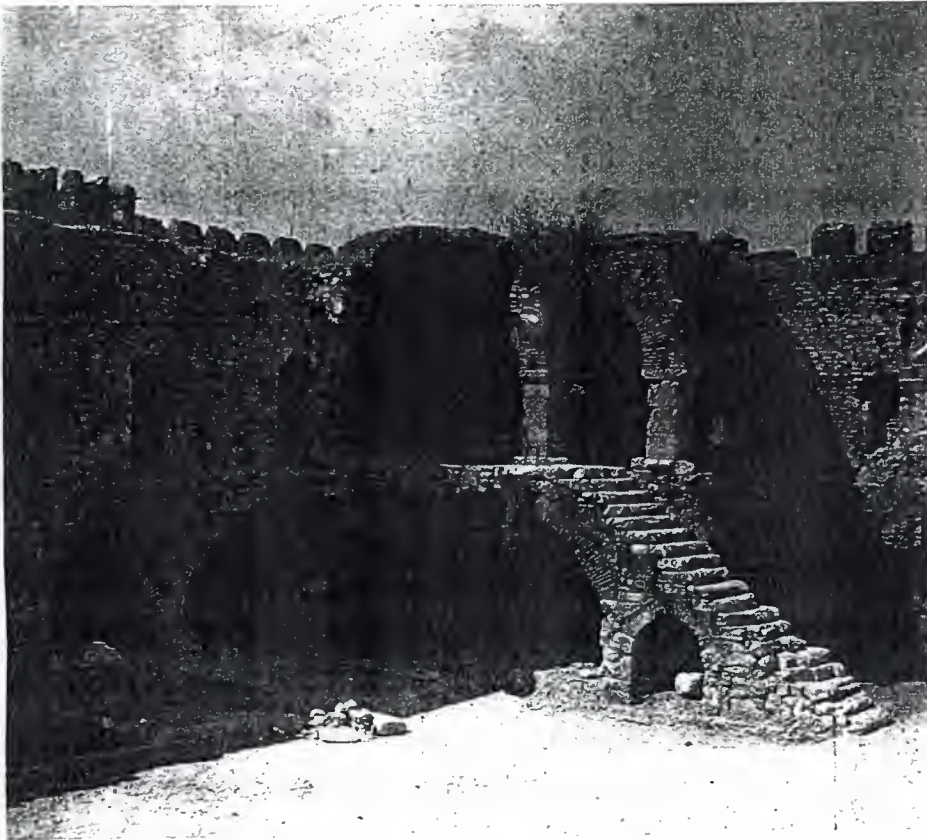
Şekil 99: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 100: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 101: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 102: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

5.2. KUŞADASI ÖKÜZ MEHMET PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER ANALİZİ

5.2.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Kervansaray yapısı sayfiye oteli fonksiyonu verilerek yeniden işlevlendirilmiştir. Kuşadası merkezinde bulunan yapı yerli ve yabancı turistlerin büyük ilgi gösterdiği bir eserdir. Otel avlusu içinde tertiplenen halı sergisi ve atölyesi, cafe, bar ve sahnesi şekil 117,118,119,120, 125 ve126'dan görüldüğü gibi kullanıcıların eğlence, dinlenme ve bilgilendirilme ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Giriş holünde bulunan sağlı sollu koridorların duvarlarında resim salonu olarak değerlendirilmekte, otel misafirleri ve müşterileri tarafından ilgiyle izlenmektedir. Halı atölyesinde dokunan halılar otel giriş kapısının sağında ve solunda sergilenmektedir. (Şekil 106)

Otelin kullanıcı profilini Çeşme Kanuni Kervansaray otelinde olduğu gibi kültür turizmi ile ilgilenen yerli ve yabancı turistler oluşturmaktadır. Kervansaray otelinin şehir içindeki konumu ve sahibi olan özel işletmenin özenli idaresi sonucunda kervansaray oteli şehir içinde tercih edilen bir yapıdır.

5.2.2. MEKAN GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Kuşadası kervansaray otelinin girişinde bulunan resepsiyon, bekleme yeri, fotoğrafçısı ve otel holünde iç avluda düzenlenen birimlerde tur organizasyonları yapılması, otel kullanıcılarının otel girişlerinden bekledikleri eğlence ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Kervansaray oteli iç avlusu otel holü olarak kullanabilmek için elverişli boyutsal niteliklere sahiptir ve uygun değerlendirilmektedir. (Şekil 118,119,120,121,122,124)



Şekil 103: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 104: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
Girişi
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

Salonlar otel girişinin solunda otel holü ile bağlantılı revakla örtülmüş bekleme salonu (Şekil 110), otel holü olarak kullanılan kervansaray avlusunda yemek salonu ve bar, bunlara ek olarak yapının girişinden sağ tarafta bir merdivenle çıkılan Şekil 117'de görüldüğü gibi iki katlı revaklardan oluşan yapının üst kat koridorlarında yatak odaları önlerinde oturma grubu düzenlenmiştir. (Şekil 128, 129, 130, 131'de görüldüğü gibi) ancak bu oturma grupları organizasyonu yetersiz ve tasarım endişesinden uzak bir yaklaşım sergilemektedir.

Yatak odaları; Kullanıcıların boyutsal gereksinmelerine cevap verememektedir. 3. Bölümde iki kişilik otel odalarının mekansal büyüklükleri antropometrik ölçüler doğrultusunda tespit edilmiştir ve şekil 134, 135, 136 görüldüğü gibi iki kişilik yatak odası olan tahsis edilen mekanın büyüklüğü elverişsizdir. Otel yatak odalarında yerleştirilen iki kişilik yatak duvara yaslanması uygun değildir, bu konuda uygulama biçimi mekanın ortasına yerleştirilen iki kişilik yatağın sağında ve solunda komodinin bulunması uygundur. Şekil 136'da görüldüğü gibi iki kişilik yatak, iki koltuk ve orta sehpa mekanın büyüklük yeterli olmaması ve donatı elemanı büyüklükleri ve biçiminin seçiminden dolayı kullanıcıların antropometrik ihtiyaçlarına cevap verememekte ve koltuğa oturan insanların bacaklarının orta sehpanın köşelerine çarpma ve sıkışması sorunları mevcuttur. Şekil 133'de görüldüğü gibi "Gaga" isimli bu odada iki kişilik otel yatak odası kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda yerleştirilen iki koltuğun kervansarayın özgün değeri olan ve yatak odalarında eskiden ısıtma amaçları ile bulunan ocak önüne yerleştirilmesi, kervansaray değerini ve güzelliğini perdelemektedir. Tarihi eserin değerine saygısızlıktır, görsel bir uyumsuzluk meydana getirmektedir.

Islak hacimlerde mekansal gereksinimler minimum değerde sağlanmıştır ve kullanıcı çağdaş bir temizlenme imkanı sunulmuştur. Yatak odası kapısının tam karşısına yerleştirilen ıslak hacimlerde fön makinesi, sabun, şampuan, havlu gibi kullanıcı gereksinimlerinin karşılanması özen gösterilmiştir.

5.2.3. ÇEVRE GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Kuşadası Kervansaray oteli restorasyon öncesi resimleri incelendiğinde (Şekil 92, 101) yapının restorasyona sarfedilen çalışma ve harcamalar daha iyi anlaşılmaktadır. Yapının çevresinden ve önünden geçen yollar yapının algılanmasına olanak vermektedir. Yapının girişinde geniş bir kaldırım tasarlanmış ve yapının hacminin algılanması kolaylaştırılmıştır. Yapının çevresinde sağında ve solunda geniş kaldırım üzerinde cafeler düzenlenmiş ve üstleri tente, yazlık şemsiyeler ile örtülmüştür. Bu yapı ön cephesinin algılanmasında güçlük yaratmakta ve koruma kurallarına yanlış bir yaklaşımdır. Farklı renklerde ve desenlerdeki tente ve şemsiyeler dil birliği oluşturmamakla birlikte yapıyı örtmektedir.

5.3. KUŞADASI ÖKÜZ MEHMET PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER ANALİZİ

Yapı içinde yeni işlevine uygun kuvvetli akım tesisatını oluşturan aydınlatma araçları, ışık kaynakları, sigortalar buna ek olarak telefon ve yangın alarm sistemini çalıştıran zayıf akım tesisatı oluşturulmuştur.

5.3.1. AYDINLATMA ANALİZİ

Kervansaray oteli giriş holü ve resepsiyon bölümü gündüzleri doğal aydınlatma ile aydınlatılmaktadır, giriş holünün önünde ve arkasında bulunan açık alanlar gün ışığının resepsiyona ve bekleme yerlerine ulaşımına elverişli bir ortam sağlamaktadır. İkinci katta tonozlarla örtülü avluya bakan koridorlar gün ışığı ile aydınlatılmaktadır, geceleri de Çeşme Kanuni kervansarayı örneğinde olduğu gibi tonozların altındaki destekleyici kirişlere monte edilen aydınlatma cihazları, koridora endirekt bir aydınlatma olanağı sağlamaktadır. (Şekil 113, 115, 151, 152)



Şekil 105: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Girişi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 106: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 107: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
Resepsiyonu
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



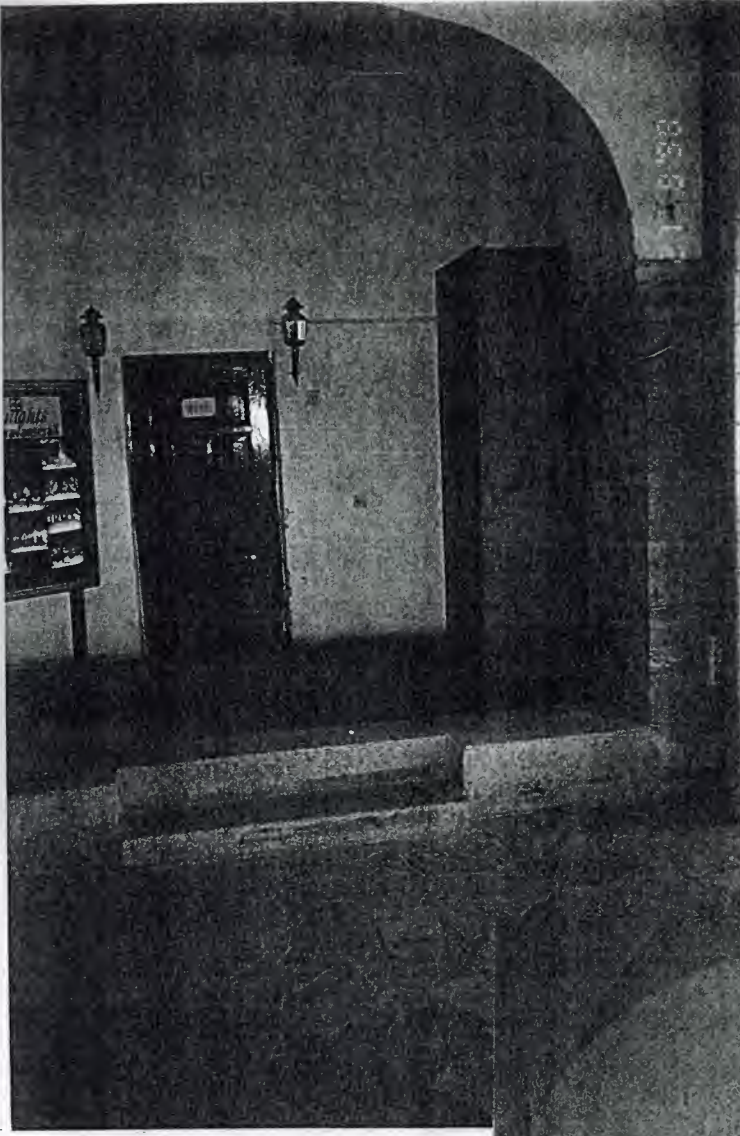
Şekil 108: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Resepsiyonu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

Yatak odaları ise yatak yanında düzenlenen komodinin üzerinde yatak başı aydınlatması uygun bir aydınlatma biçimidir. (Şekil 134) Buna ek olarak yatak odası genel aydınlatması odanın ortasından tavana yerleştirilen bir aydınlatma cihazı ile sağlanmaktadır. Şekil 134, 135, 147'de görülen bu cihaz tasarım ve tesisatın uygulanmasından oluşan hatalar gözlenmektedir. Yatak odaları ıslak hacimleri aydınlatması pencere bağlantısı olmadığı için banyo aynası önü aydınlatma cihazı ile yapay aydınlatma sağlanmaktadır.

5.3.2. ISISAL KONFOR

Kervansaray mimarisinin kalın taş duvarları yalnızca yazın açık olan otelin yaz aylarında içinde bulunduğu sıcak iklim koşullarından kullanıcıların minimum zarar görmesi için elverişlidir. Buna ek olarak yatak odalarında ve ıslak hacimlerde doğal ve yapay havalandırma sağlanmıştır. Her odaya yerleştirilen klimalar, kullanıcıların sıcak yaz günlerinde gerektiğinde serin bir atmosferde uyumalarını sağlamaktadır. Yatak odalarında bulunan pencereler oda içinde çeşitli sebeplerle oluşabilecek olan hava kirlenmesini önlemeyi ve doğal hava sirkülasyonu sağlar. ıslak hacimlerde bulunan menfezler yardımıyla mekan içinde oluşan nem, sıcaklık ve hava sirkülasyonu sağlanmaktadır. (Şekil 134, 140, 147).

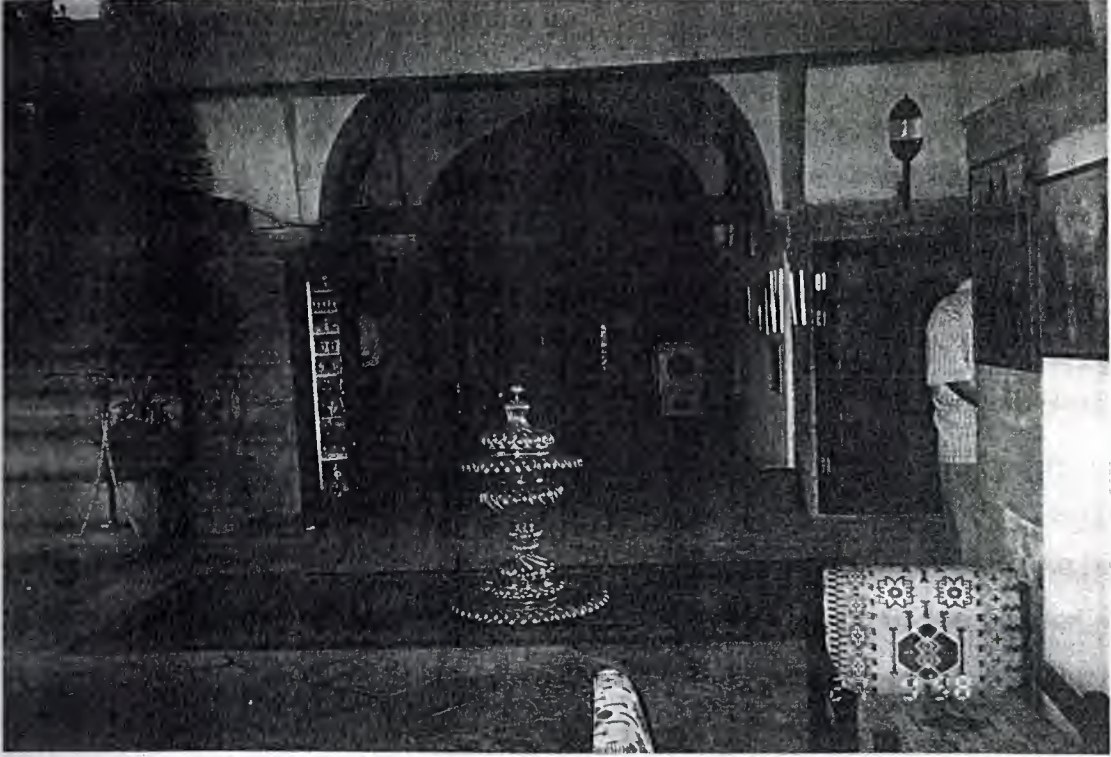
Yapının orijinal malzemesinin kaldırılmasını gerektirebilecek şekilde duvar ve tavanlara mekanik sistemlerin saklanmaması ve iç mekanların orijinal görüntülerine zarar verebilecek şekilde düşey boru, kanal ve kablo döşenmemesi, havalandırma ünitelerini monte edebilmek için kargir duvarlar gibi özelliklerin delinmemesi, kesilmemesi tahrip edilmemesi prensipleri benimsenmelidir" (Weeks, Grimmer, 1995:101).



Şekil 109: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
Ofis Girişi
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 110: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı Otel
Holü
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 111: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Otel Holü
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 112: Kuşadası Oküz Mehmet Paşa Kervansarayı Otel Holü Sergi Salonu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

5.3.3. AKUSTİK ANALİZİ

Yapı akustiğinde önemli noktalardan biri olan ses izolasyonu kalın taş duvarlar ve küçük pencereler vasıtasıyla sağlanmış, yapının dışındaki trafik, araçlar ve cadde yoğunluğu oluşan gürültülerden yapı izole edilebilmektedir. Kervansaray içinde bulunan avluda düzenlenen cafe bar ve canlı müzik aktiviteleri doğrultusunda oluşacak seslerden otelde konaklayacak müşterilerin yatak odalarında rahatsız olmamaları ve yatak odalarında ses izolasyonu sağlanması önemli bir diğer noktadır. Şekil 133'de görülen yatak odası kapısı önünde bulunan eşik ve odanın kalın duvarları sayesinde iki hacim arasındaki hava sızıntısı önlenmekte ve ses izolasyonu sağlanabilmektedir.

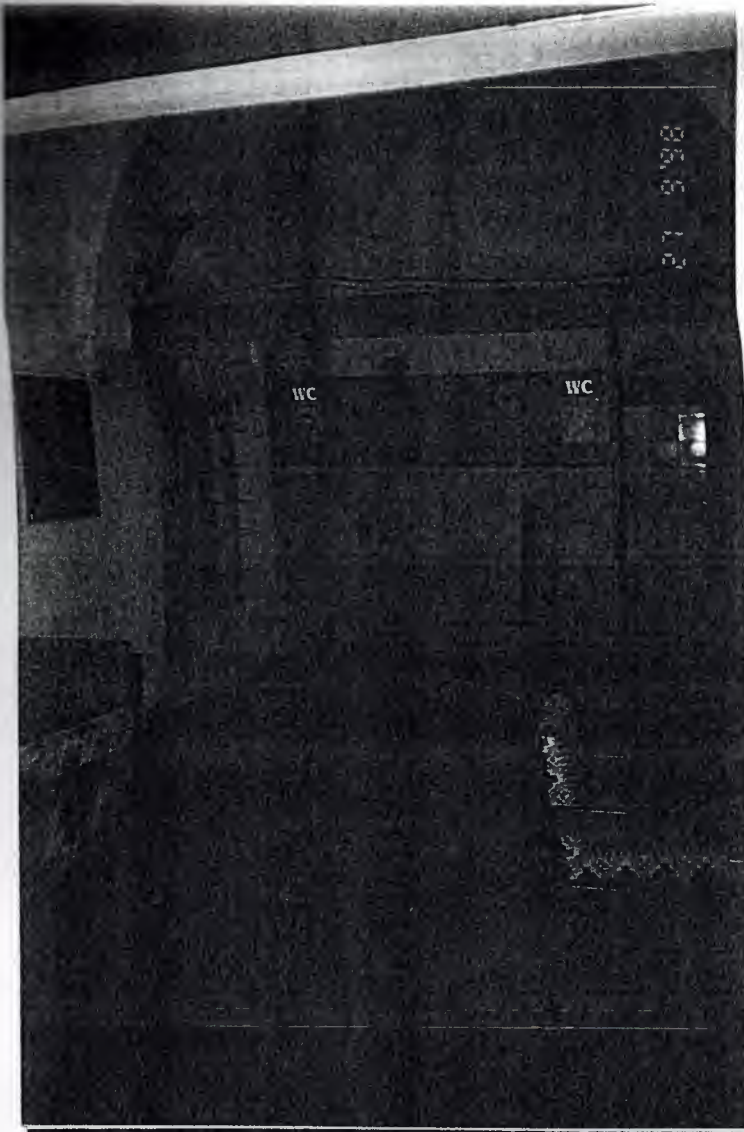
Yatak odaları hacmi içinde ses emilimi (sounal absorbtion) kullanıcıların oda içerisinde kendi hareket ve seslerinden oluşan gürültülerin kullanıcıları rahatsız etmesinin önlenmesi esasına dayanır ve yapının yatak odalarında zemin döşemesi ahşap rabita kaplamadır, duvarlar kalın moloz taştan inşa edilmiştir, tavanlar beşik tonozla örtülmüştür. Bu malzemeler sert ve içindeki hava miktarı az olan malzemeleri olmaları bakımında sesi yansıtma özelliğine sahiptirler, yatak odalarında televizyon ve müzik tesisatının bulunmaması akustik kazançtır, bu sayede gürültü kaynakları azalmaktadır. Ses emilimi (sound absorbtion) için yumuşak ve ses emen malzemeler kullanmak uygundur. Örneğin zemin döşemesi ahşap rabita değil de, halı kaplanırsa ses emilimi sağlanabilir.



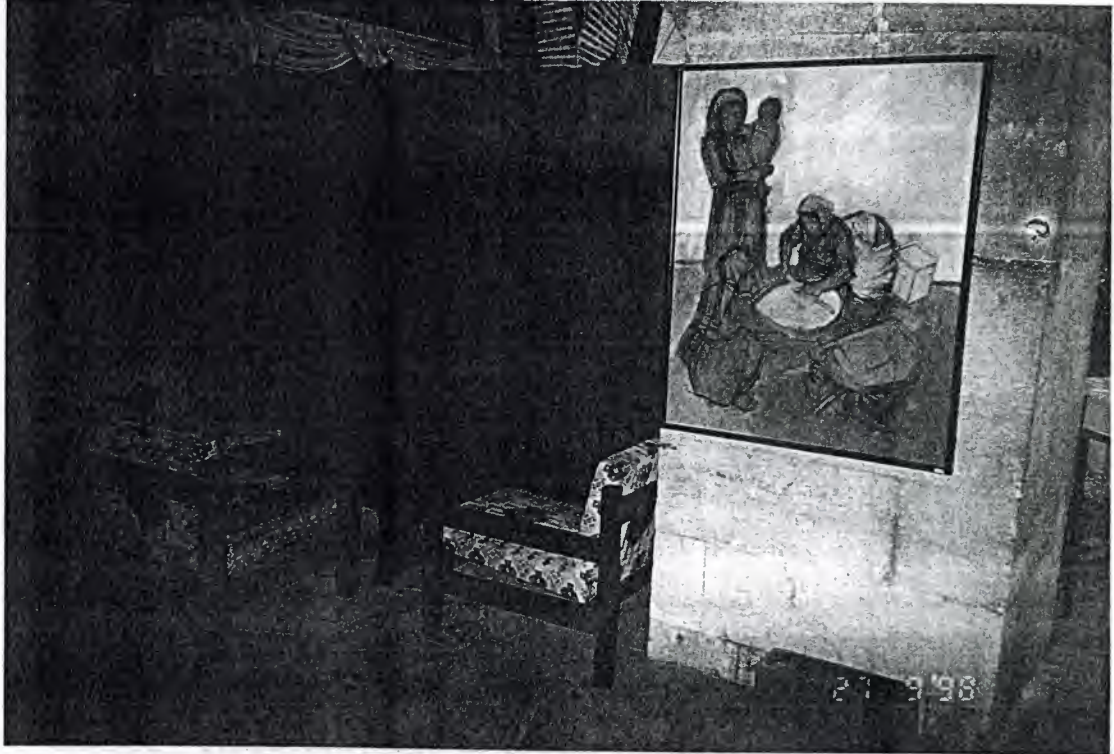
Şekil 113: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
Otel Holü
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 114: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı Ofis
Girişleri
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 115: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
Otel Holü Islak
Hacim Girişleri
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 116: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

5.4. KUŞADASI ÖKÜZ MEHMET PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN ESTETİK FAKTÖRLER ANALİZİ

"Yapı iç mekanlarında rehabilitasyon, yapının tarihi ve mimari tüm karakterini açıklamada önemli olan kat planlarını veya iç yapı mekanlarını tanımlamak, muhafaza etmek ve korumak olup bu mekanların büyüklüğü, dizilişi, oranını ve ilişkilerini içerir. Lobiler, müşteri holleri, giriş holleri, görüşme mekanları, toplantı salonları gibi mekanlar korunması gereken tarihi ve mimari karakteri temsil eden iç yapı mekanlarıdır. Kolon, giriş, süpürgelik, şömine, çerçeve, lambri, duvar kağıdı, boya, ahşap imalatlar gibi yapının tüm tarihi ve mimari karakterini açıklayan iç yapı elemanlarını korumak ve muhafaza etmektir" (Week, Grimmer 1995:94)

Kervansaray oteli giriş kapısının solunda resepsiyon bankosu (Şekil 107, 108), sağında idari bölümler bulunmaktadır. (Şekil 109). Resepsiyon bankosu ve giriş holü müşteriler için öncelikli önem teşkil eden prestij yansıtan mekanlardır. Şekil 108'de görüldüğü üzere resepsiyon bankosunu oluşturan malzemeler (banko etrafında dönmüş ahşap yüzey, banko üstüne uygulanmış Selçuk motifli süsleme, zemin döşemesi ve döşeme üzerinde bulunan halı arasında dil birliği ve uyum sağlanamamıştır. Banko çevresinde uygulanan ahşap ve anahtarların konulduğu ahşap dolap renkleri birbirleriyle uyum sağlanamamıştır. (Şekil 108)

Atina Antlaşması 70. madde'de "Geçmişin şaheserleri, bize, her neslin kendine has bir düşünce tarzı, anlayışı ve estetiği olduğunu ve hayal gücüne hız verecek bir vasıta olarak kendi devrinin teknik imkanlarının tümüne baş vurduğunu göstermektedir. Körü körüne geçmişi taklit etmek, kendini yalana dolana mahkum etmek, prensip olarak "sahte" olanı koymak demektir; Çünkü eski çalışma şartları yeniden canlandırılmaz ve zaman aşımına uğramış bir ideale modern tekniği uygulamak, her türlü canlılıktan mahrum bir sahtelikten başka hiçbir şeye ulaştırmaz."



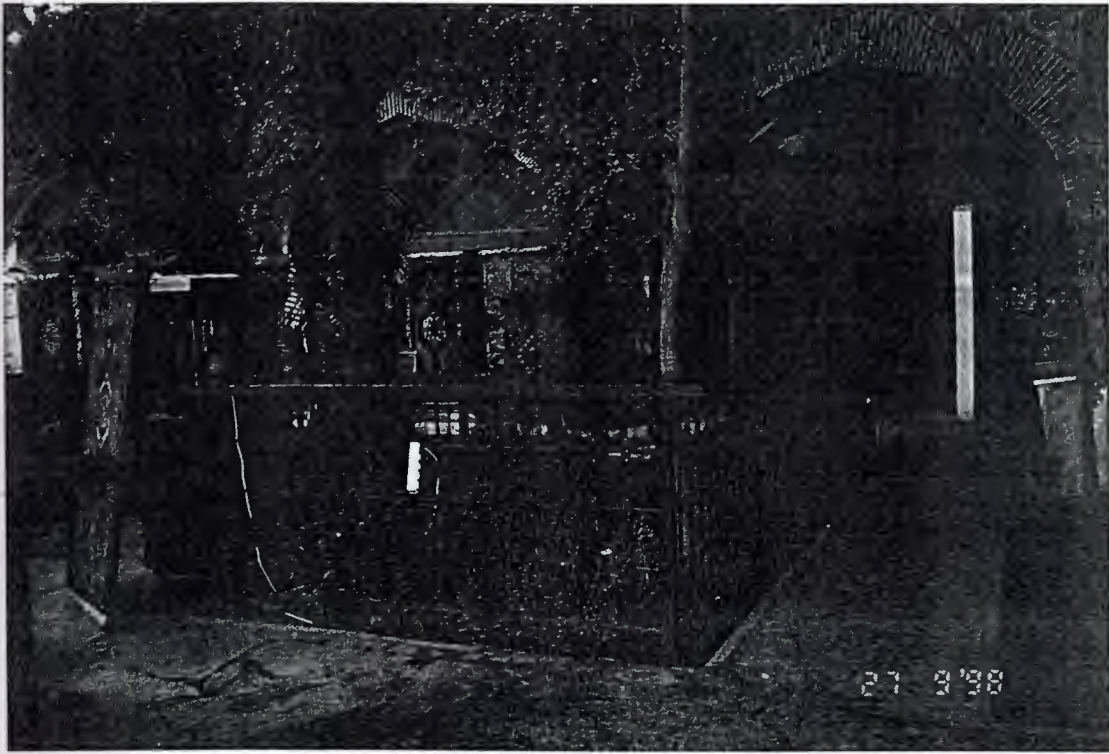
Şekil 117: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 118: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 119: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 120: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

Resepsiyon bankosunda uygulanan Selçuklu süslemesi yapının orijinalinde bulunmayan, sonradan dekor amacıyla yapılmış bir uygulamadır, koruma ve yeniden işlevlendirilme kurallarınca bu tip uygulamalar kullanıcılara yapının özgün tarihi değeri ile ilgili yanlış mesajlar vermesi açısından son derece tehlikelidir. Yapının orijinalinde bulunmayan her türlü uygulama ve sonradan eklenen malzemeler sahte ve taklit hissi vermemelidir, eklenen malzemeler yapı ile yarışmamalıdır. Şekil 111'de de dekoratif donatı elemanları tarihi izlenimli objelerle kullanıcıları yanıltmakta ve yapının tarihi güzelliklerine zarar vermektedir.

Şekil 112'de görüldüğü gibi özensiz bitirişler ve tasarım endişesi taşınmadan sergilenen resimler işlevsel açıdan doğru ancak estetik değerler açısından yanlış bir uygulamadır.

Şekil 131'de görülebileceği gibi klima tesisat borusunun testiler içine yerleştirilmesi estetik ve teknik olarak yanlış çözümlerdir, bu konuda uzman kişilere başvurulmalı ve kalıcı çözümler üretilmelidir.

Yatak odalarında seçilen donatı elemanlarında renk, doku, biçim, desen uyumu ve dil birliği sağlanamamıştır. Görsel bir kargaşa yaratmakta ve koltuk döşeme kumaşları tarihi görünümlü, desenleri ile yanlış mesajlar vermektedir. Yatak odalarında yatma mekanında geçmişe yanlış gönderme yapan döşemelik kumaşlar, aksesuarlar ve ıslak hacimde çağdaş bir uygulamaya yöneltmesi sonucunda yatak odaları bütününde dil, üslup birliği sağlanamamıştır. (Şekil 134, 135, 136, 138, 139, 140).

Yeniden işlevlendirilen tarihi yapılarda, en önemli unsur yapıya ait özgün güzelliklere ve değerlere saygılı olmak ve bu eserlere zarar vermemek, gölgelememek, tarihe saygısızlık etmemektir. Şekil 143, 144'de görüldüğü gibi yapının özgün halinde mevcut olan her yatak odasında 1 ocak bulunmaktadır ve özel işletme tarafından son derece yanlış bir uygulama ile ocak yanına yerleştirilen yatak yapının tarihi niteliğini gölgelemektedir. Yine

şekil 149,150'de görüldüğü üzere her odada yapının orijinalinde bulunan nişin yanına yerleştirilen dolap, tarihi yapının özelliğine yapılmakta olan bir saygısızlıktır.

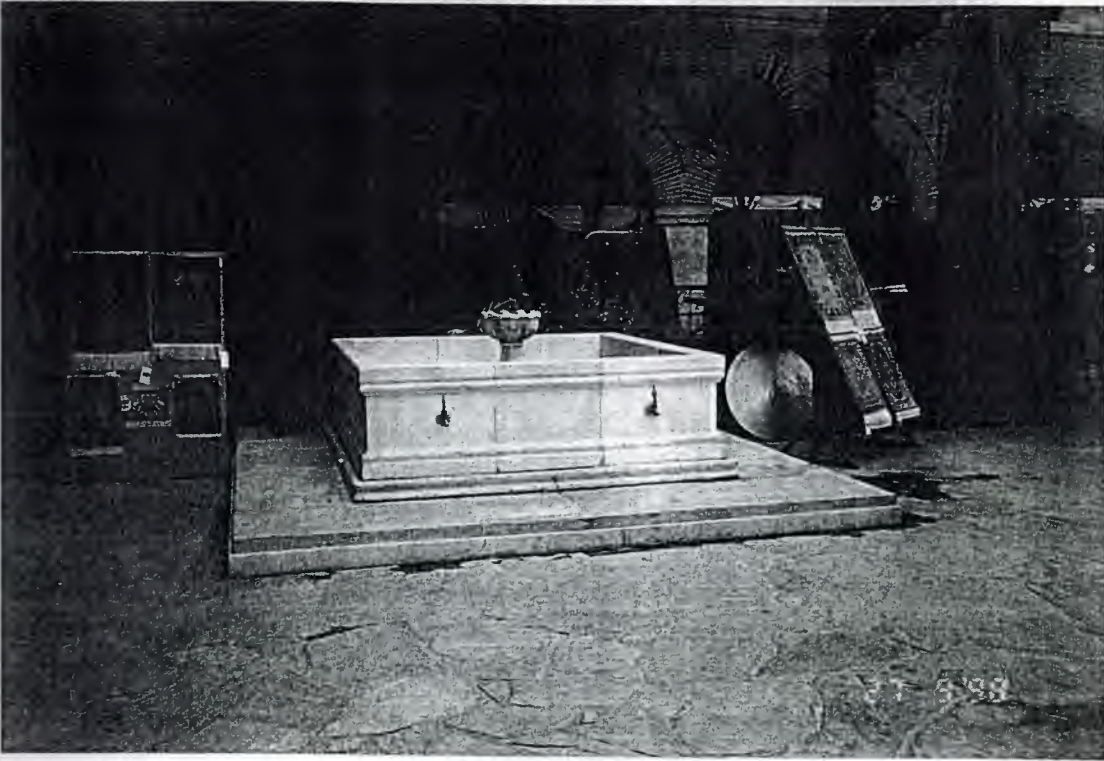
Yapı içinde seçilen aydınlatma elemanları birbirleri arasında malzeme, biçim, renk, doku uyumu sağlayamamaktadır. (Şekil 151,152,153)



Şekil 121: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



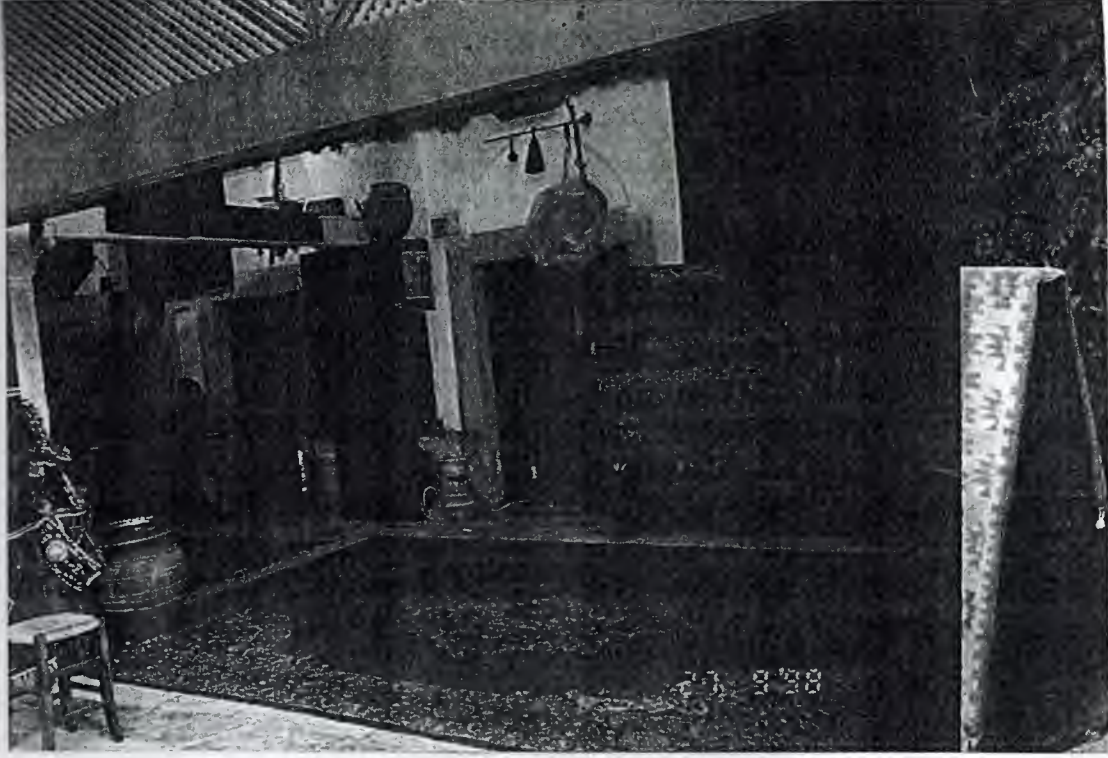
Şekil 122: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



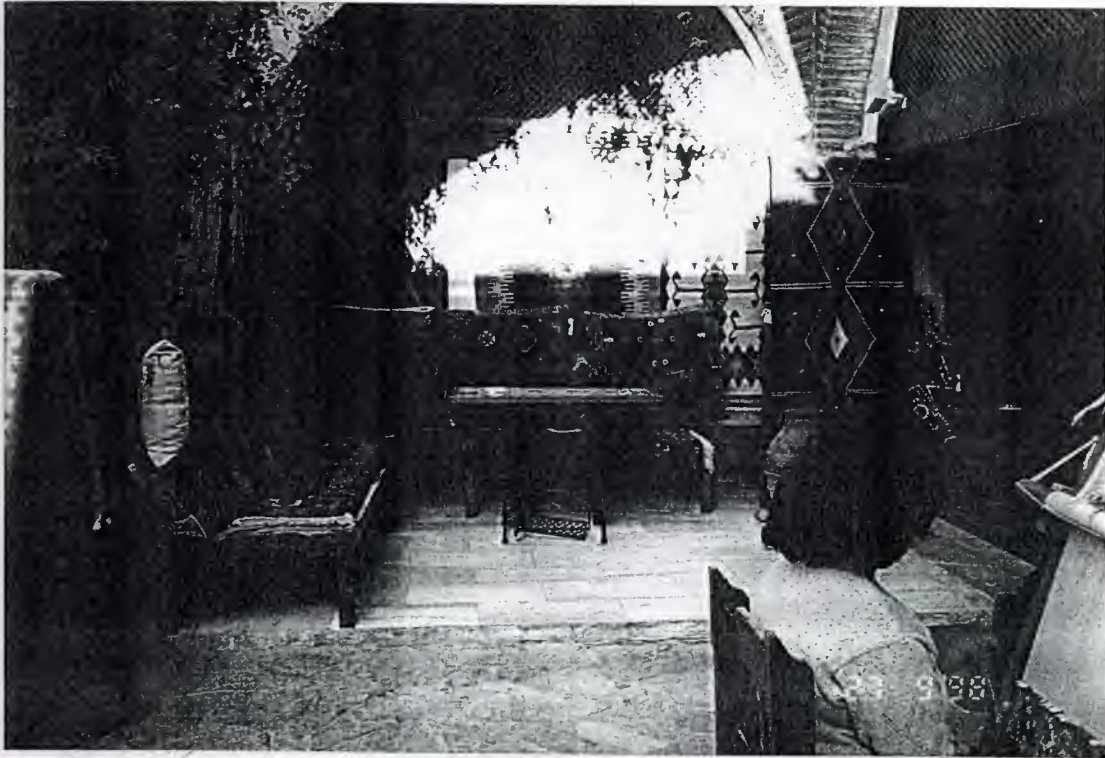
Şekil 123: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 124: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



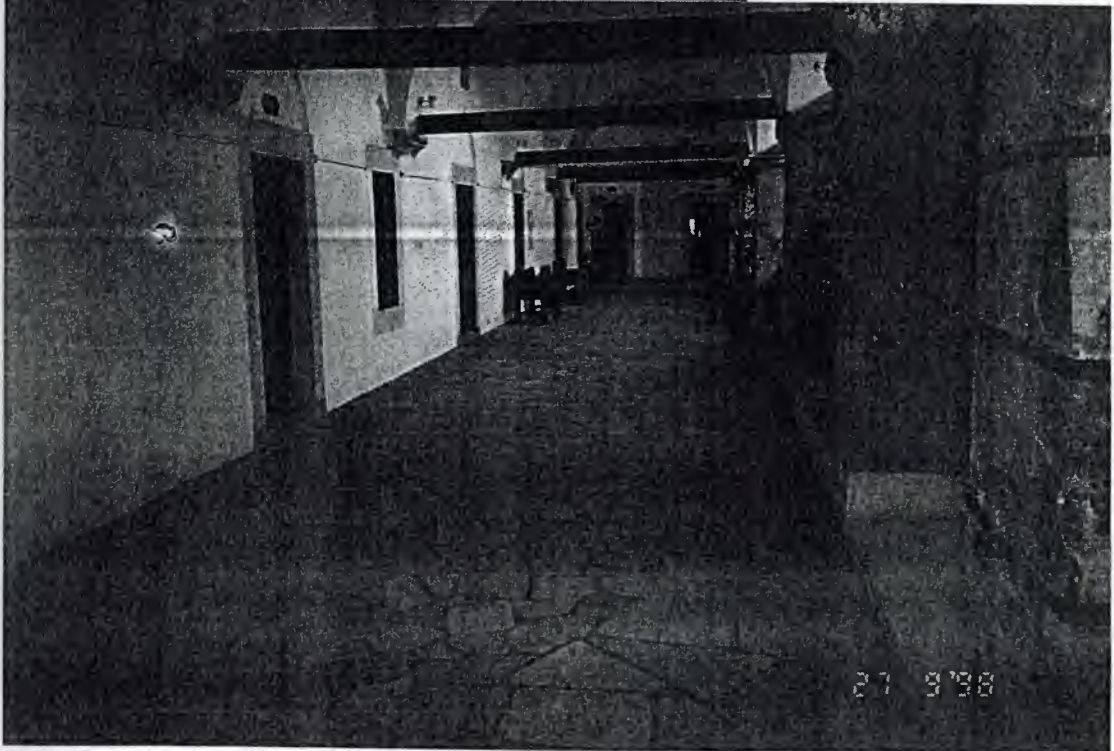
Şekil 125: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Halı İmalat ve Satış Mekanı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 126: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Halı İmalat ve Satış Mekanı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 127: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
İkinci Kat Çıkış
Merdiveni
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

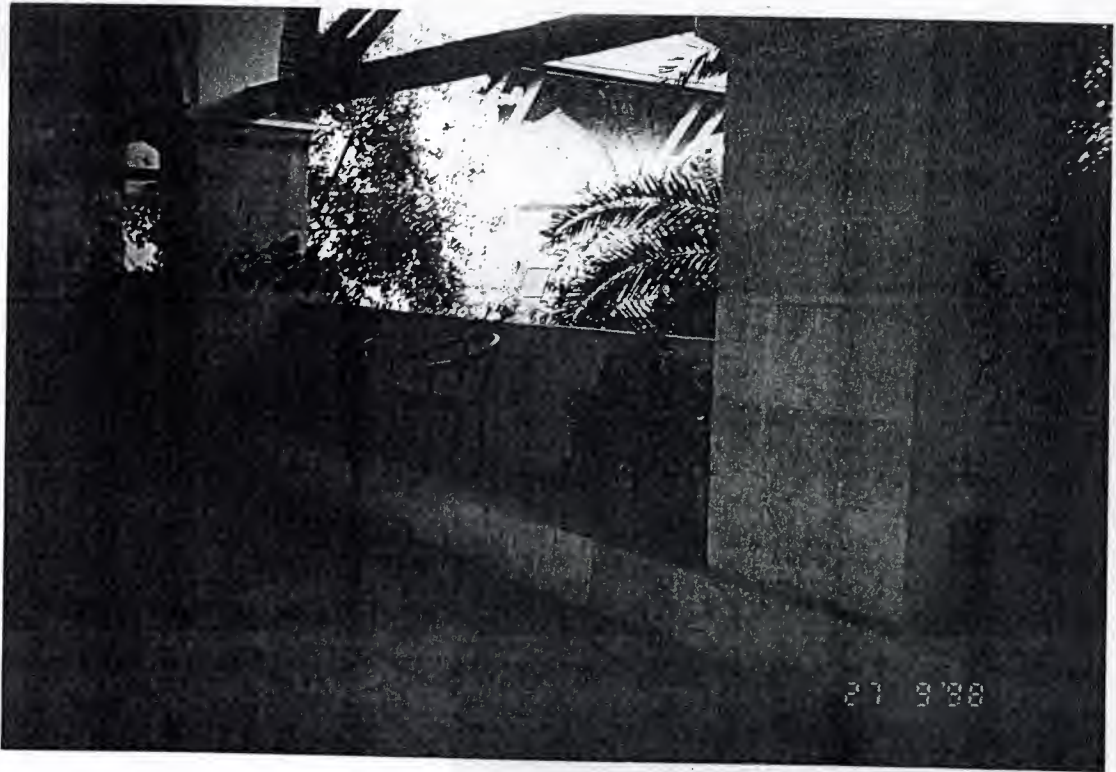


Şekil 128: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı İkinci Kat Koridoru
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 129: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odaları Önü
Dinlenme Mekanı

Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 130: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı İkinci Kat Koridorundan Bir
Görünüş

Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 131: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
Yatak Odaları
Önünden Bir
Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

Şekil 132: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

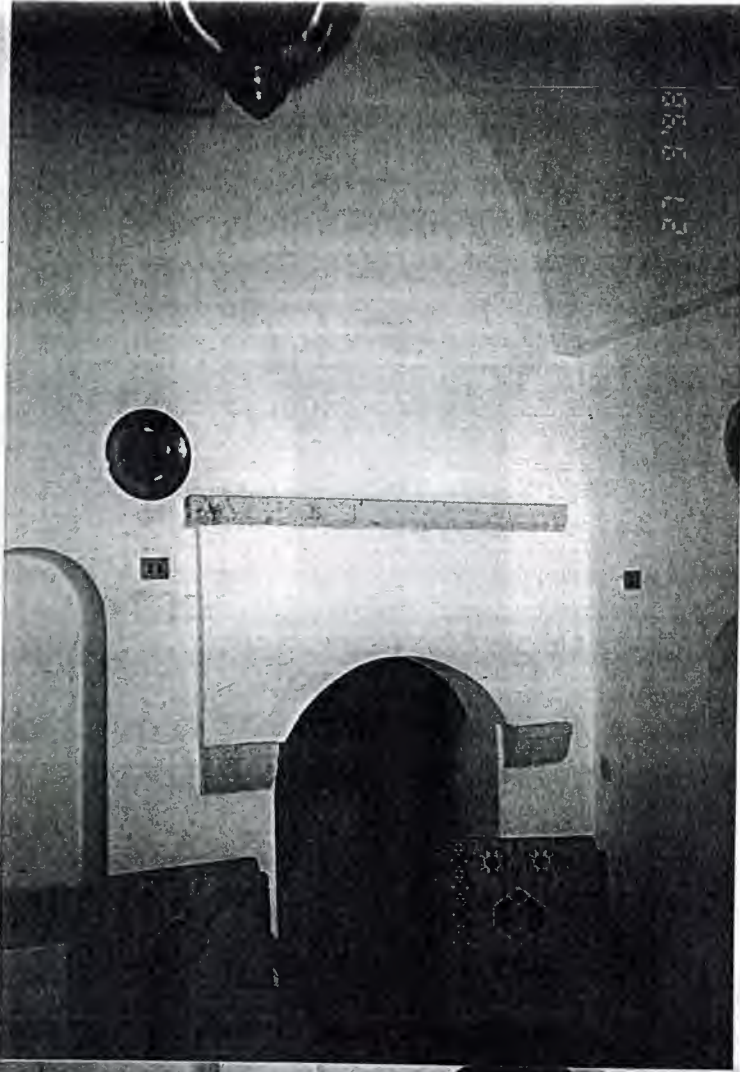




Şekil 133: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
Yatak Odası
Kapılarında Bir
Örnek
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



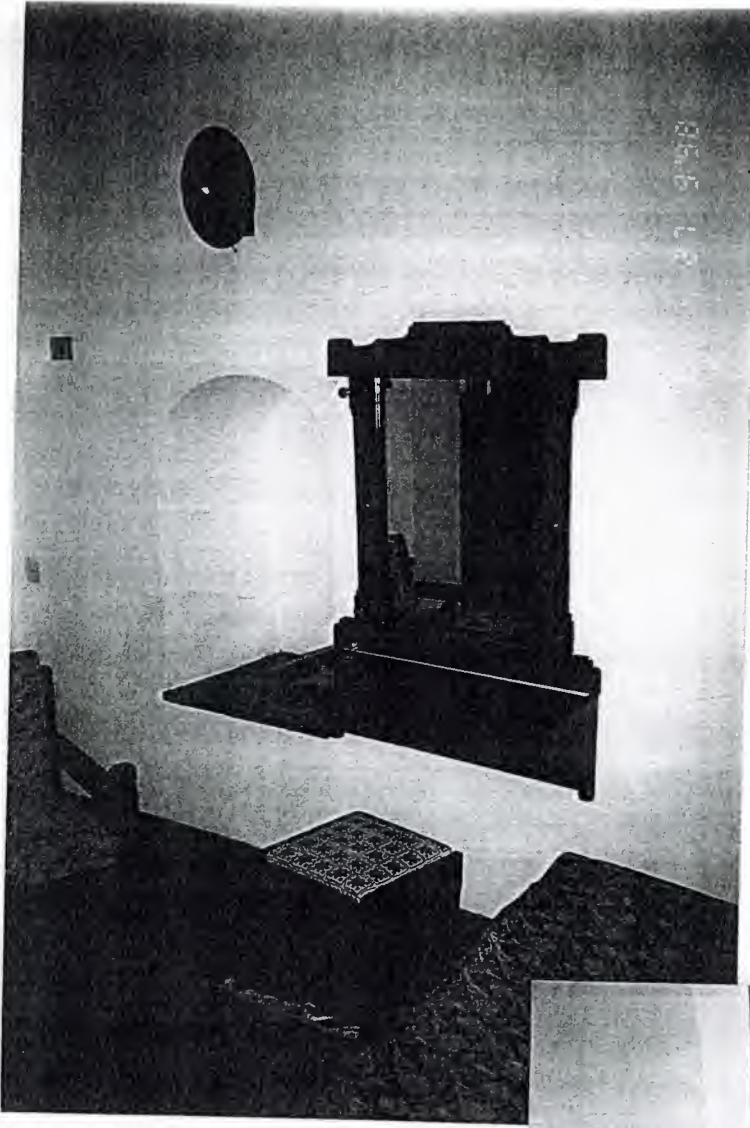
Şekil 134: Kuşadası Öküz
Mehmet
Paşa Kervansarayı
Otel Yatak Odası
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



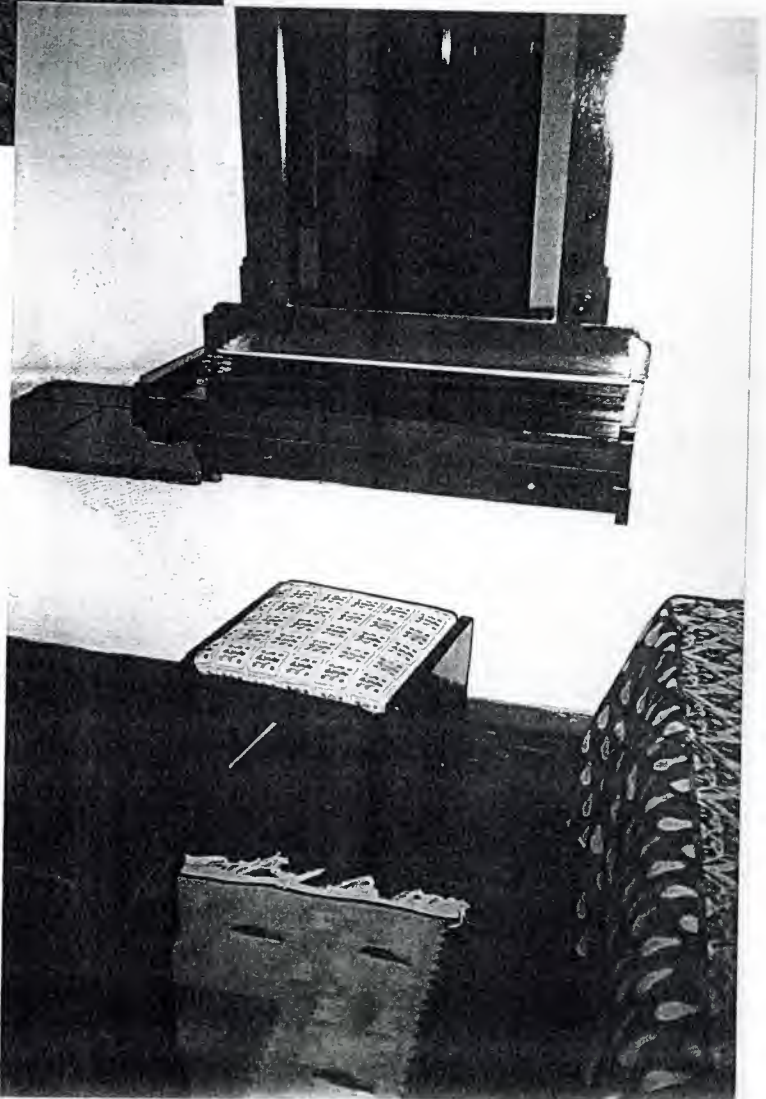
Şekil 135: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
Yatak Odaların-
dan Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 136: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odalarından Bir
Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 137: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı
Yatak Odası
Donatı
Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 138: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı Yatak
Odası Donatı
Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



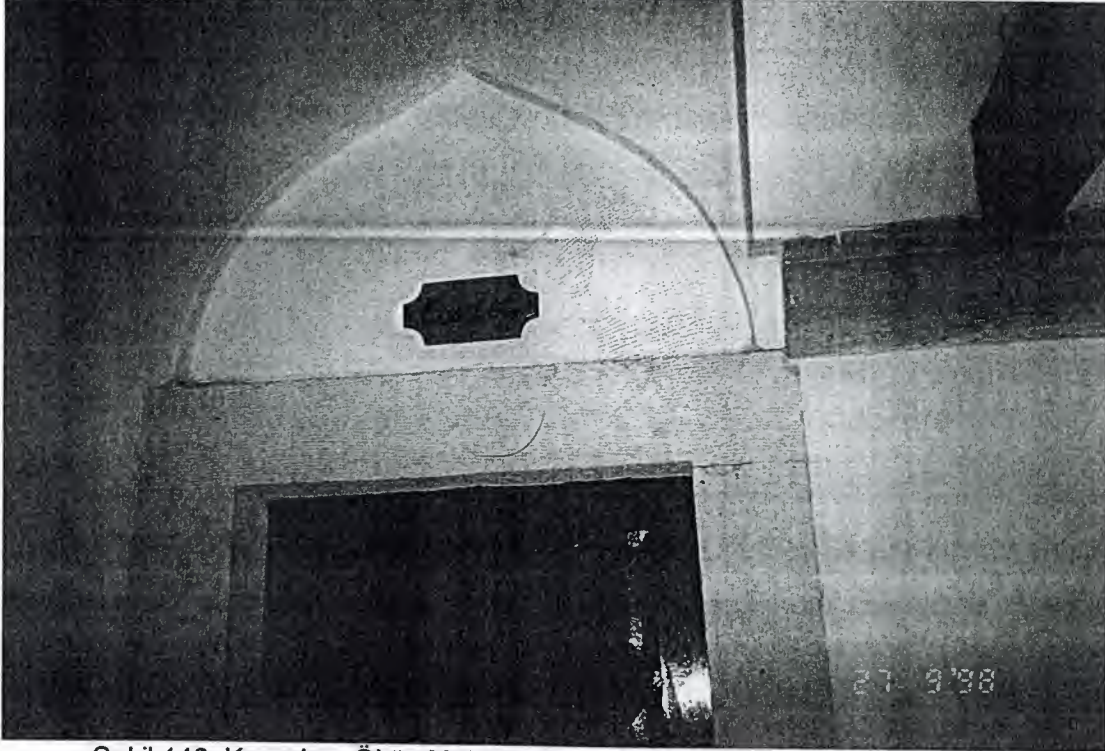
Şekil 139: Kuşadası
Öküz Mehmet
Paşa
Kervansarayı
Yatak
Odaları Islak
Hacimlerinden
Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



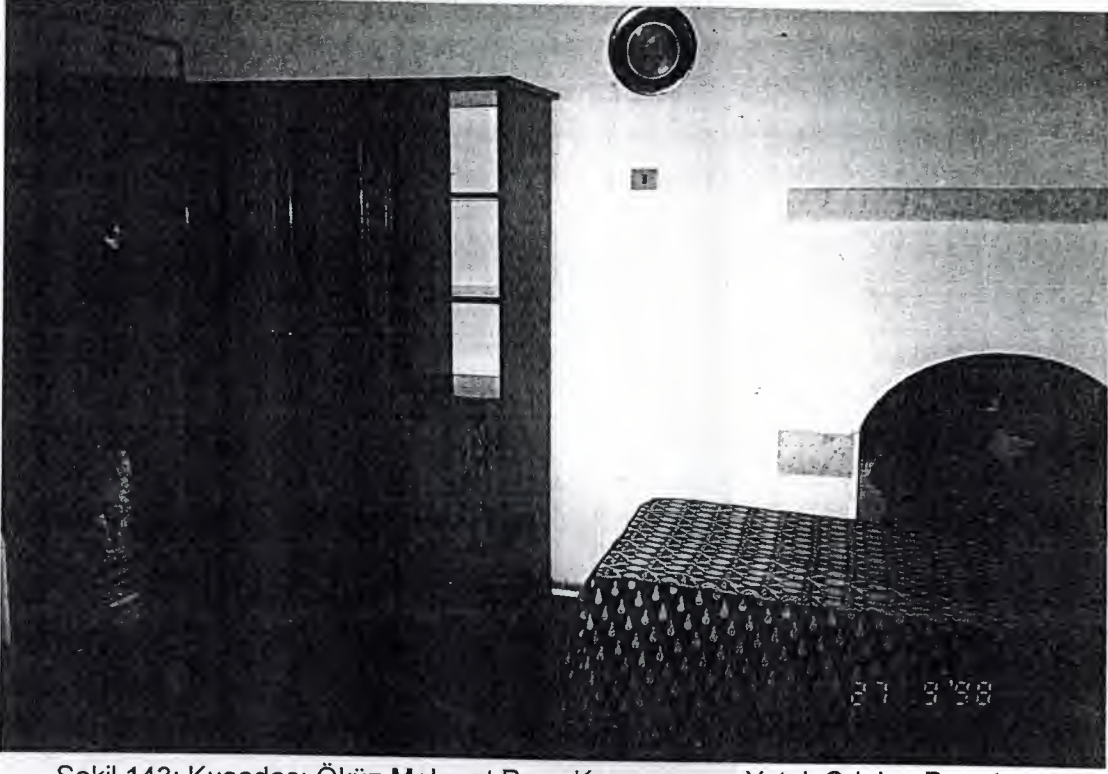
Şekil 140: Kuşadası Öküz Mehmet
Paşa Kervansarayı
Yatak Odaları
Islak Hacimlerinden
Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 141: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı Yatak
Odaları Islak
Hacimlerinden Bir
Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 142: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odası Kapılarından
Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



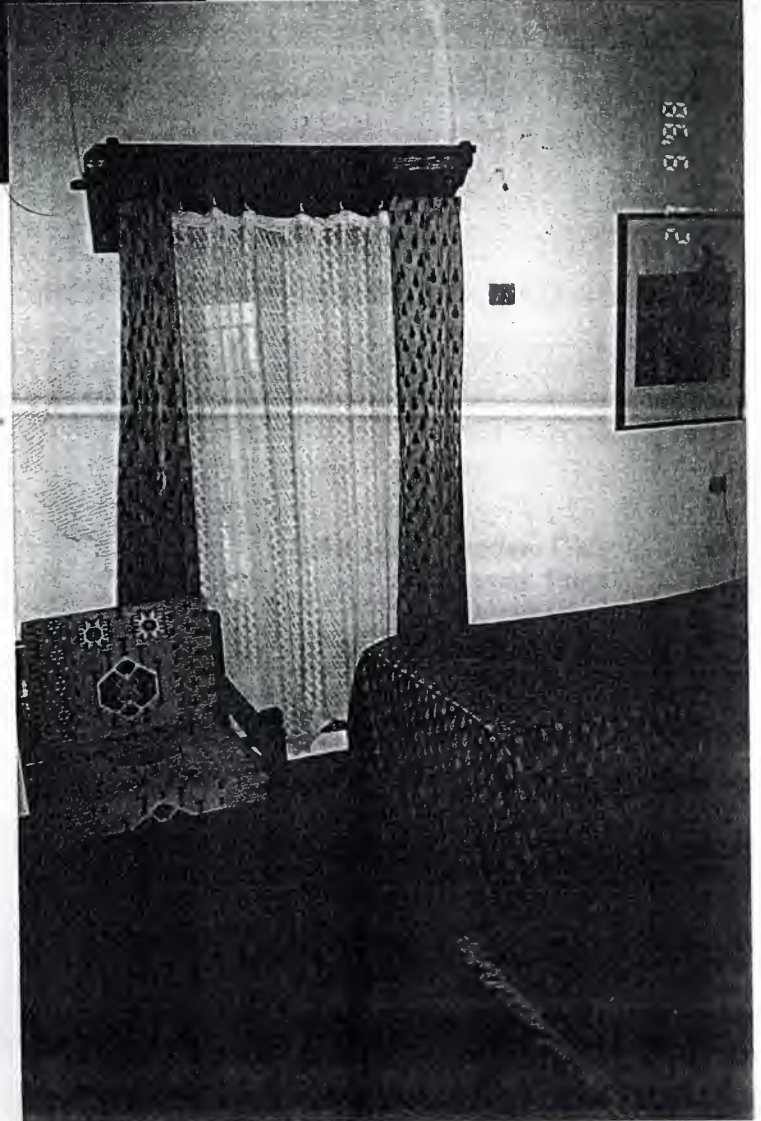
Şekil 143: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Yatak Odaları Donatı
Elemanlarından Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



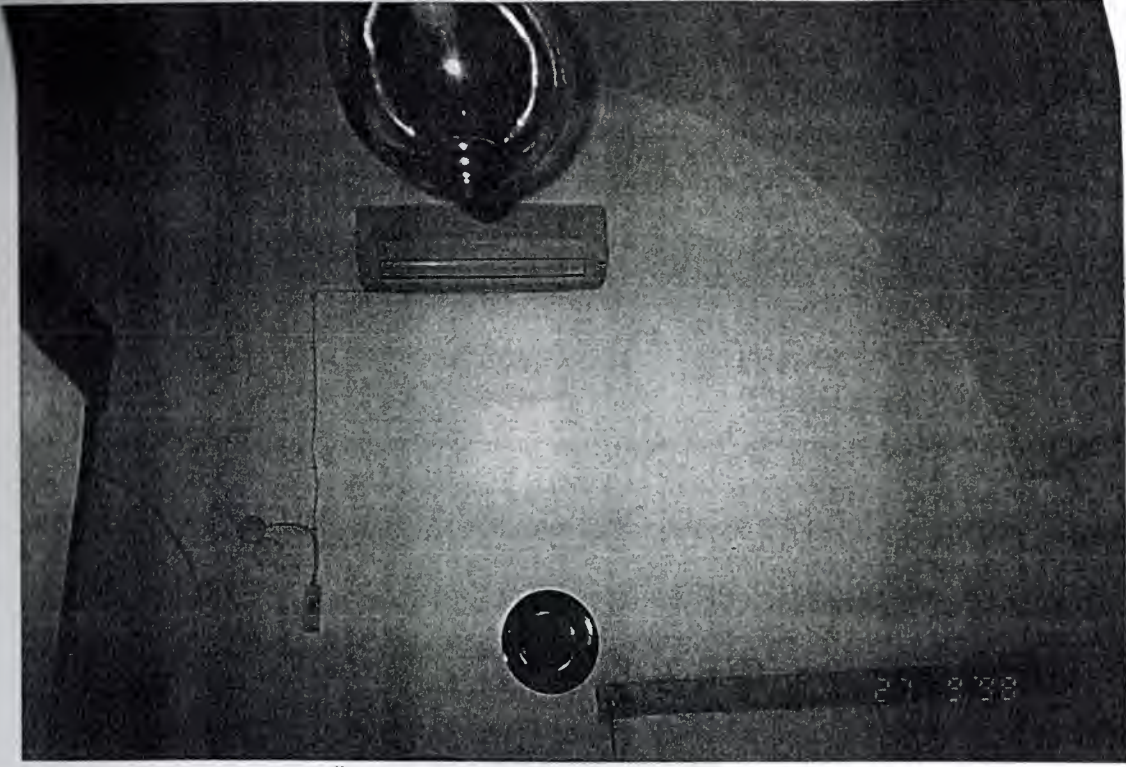
Şekil 144: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı Oteli, İki Kişilik
Düzenlenen Yatak Odası
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



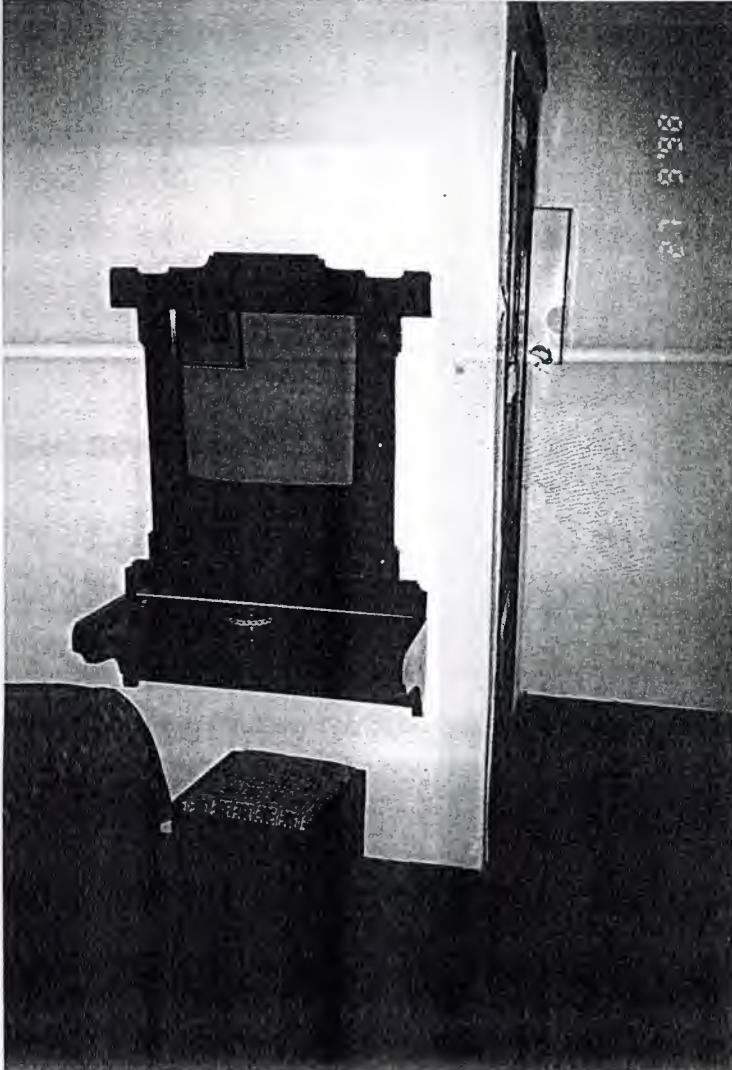
Şekil 145: Kuşadası Öküz
Mehmet
Paşa
Kervansarayı
Otel Yatak
Odalarından Bir
Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 146: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansarayı Otel
Yatak Odalarından
Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 147: Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Kervansaray Otel Yatak Odaları
Aydınlatma ve Havalandırma Birimlerinden Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

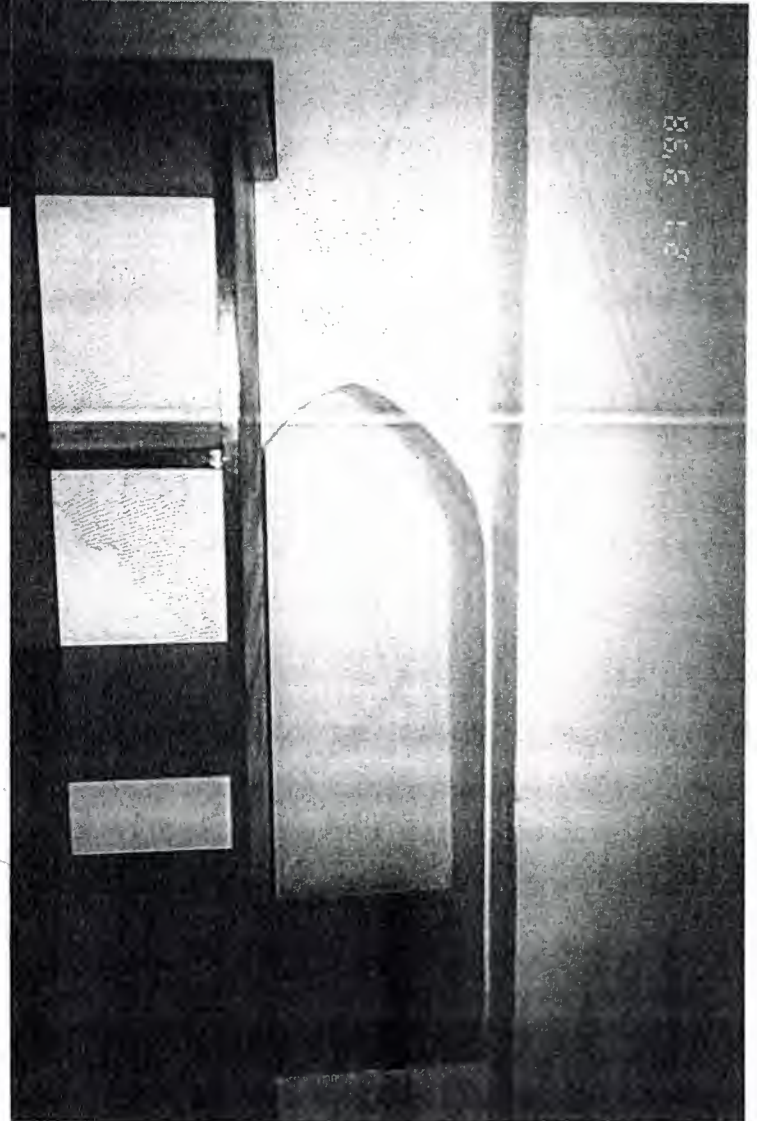


Şekil 148: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansaray
Otel Yatak
Odalarından Bir
Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



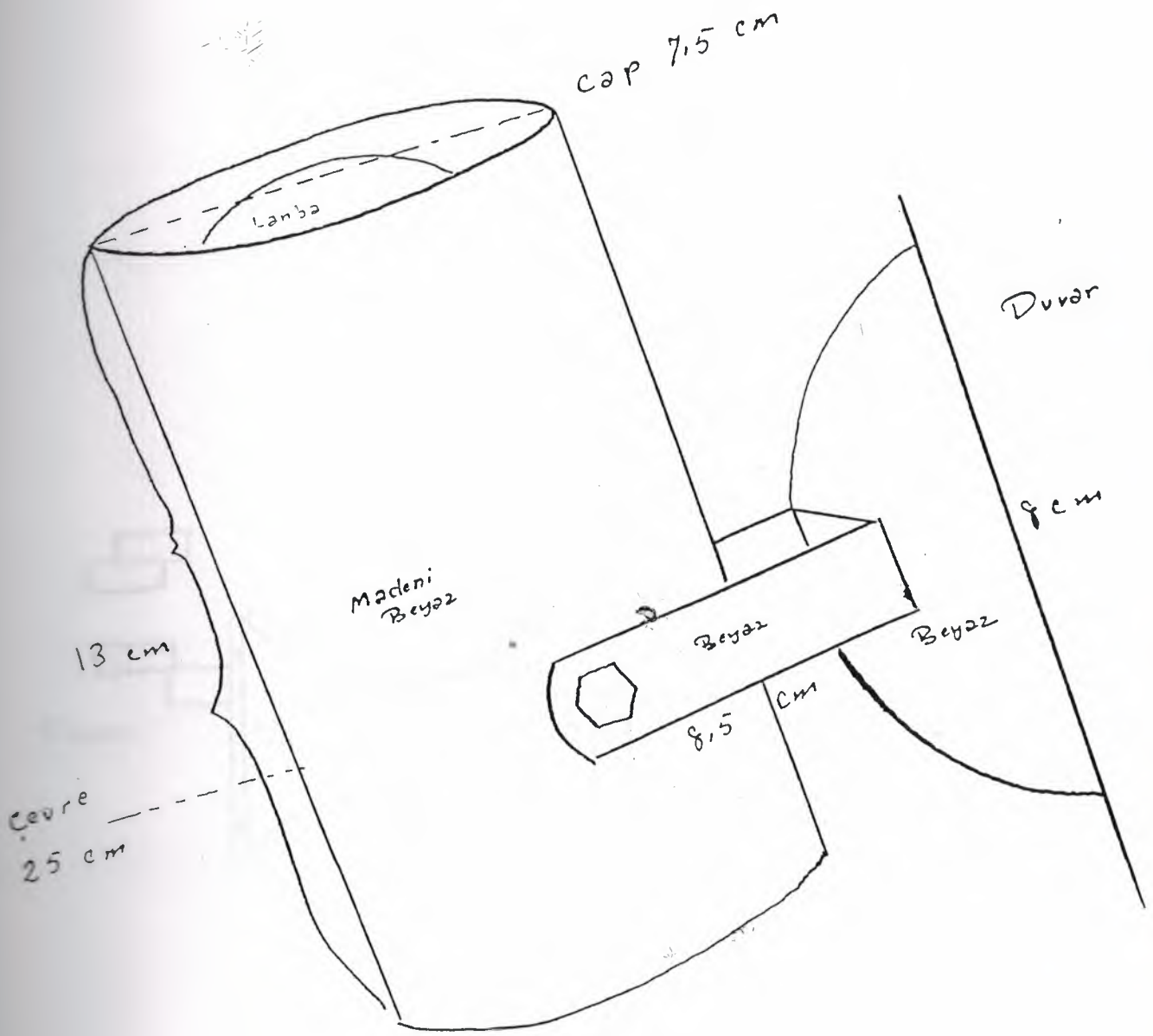
Şekil 149: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansaray
Otel Yatak
Odası Donatı
Elemanı

Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

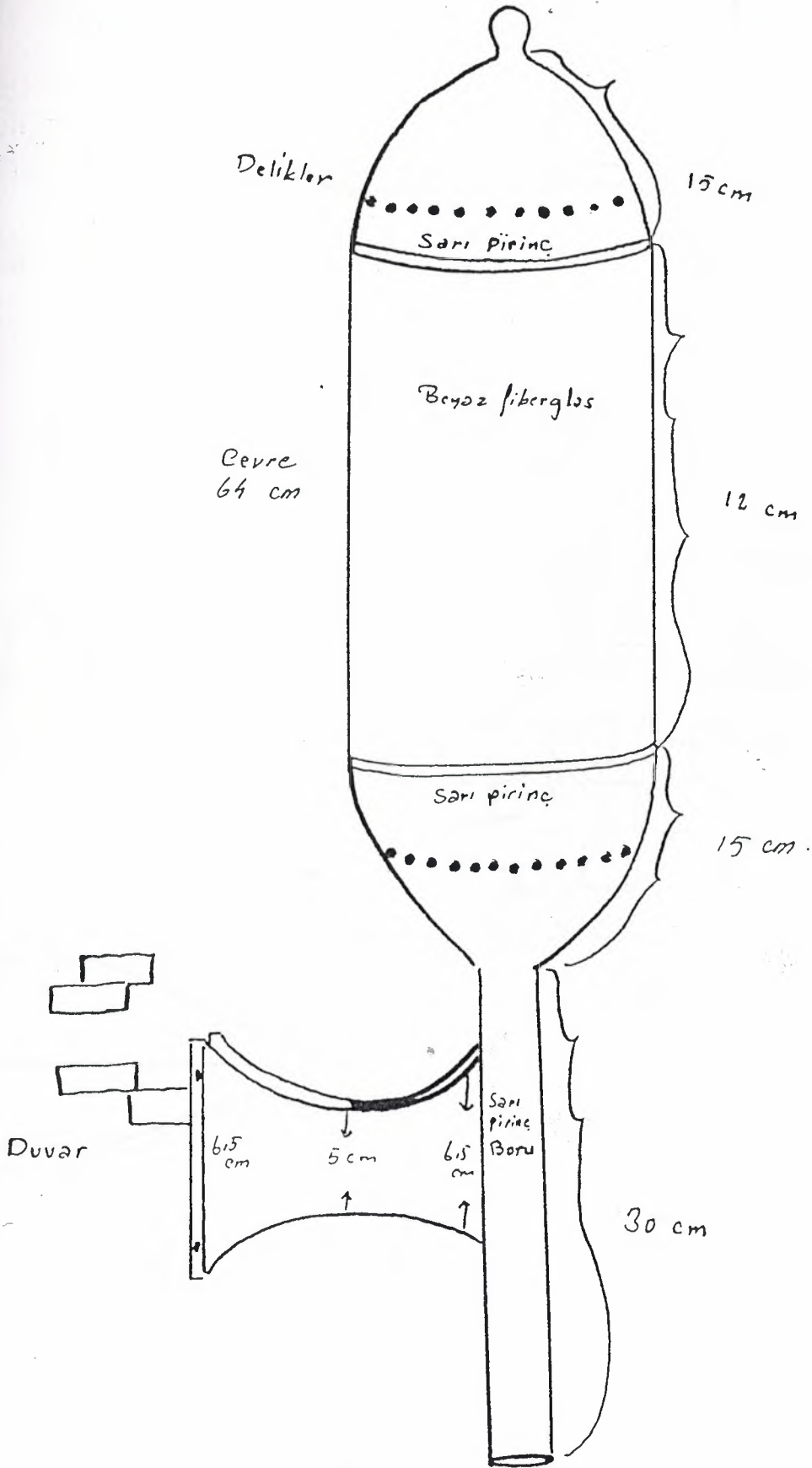


Şekil 150: Kuşadası Öküz
Mehmet Paşa
Kervansaray Otel
Donatı Elemanı
Ve Mimari Öğe
Birleşim Detayı

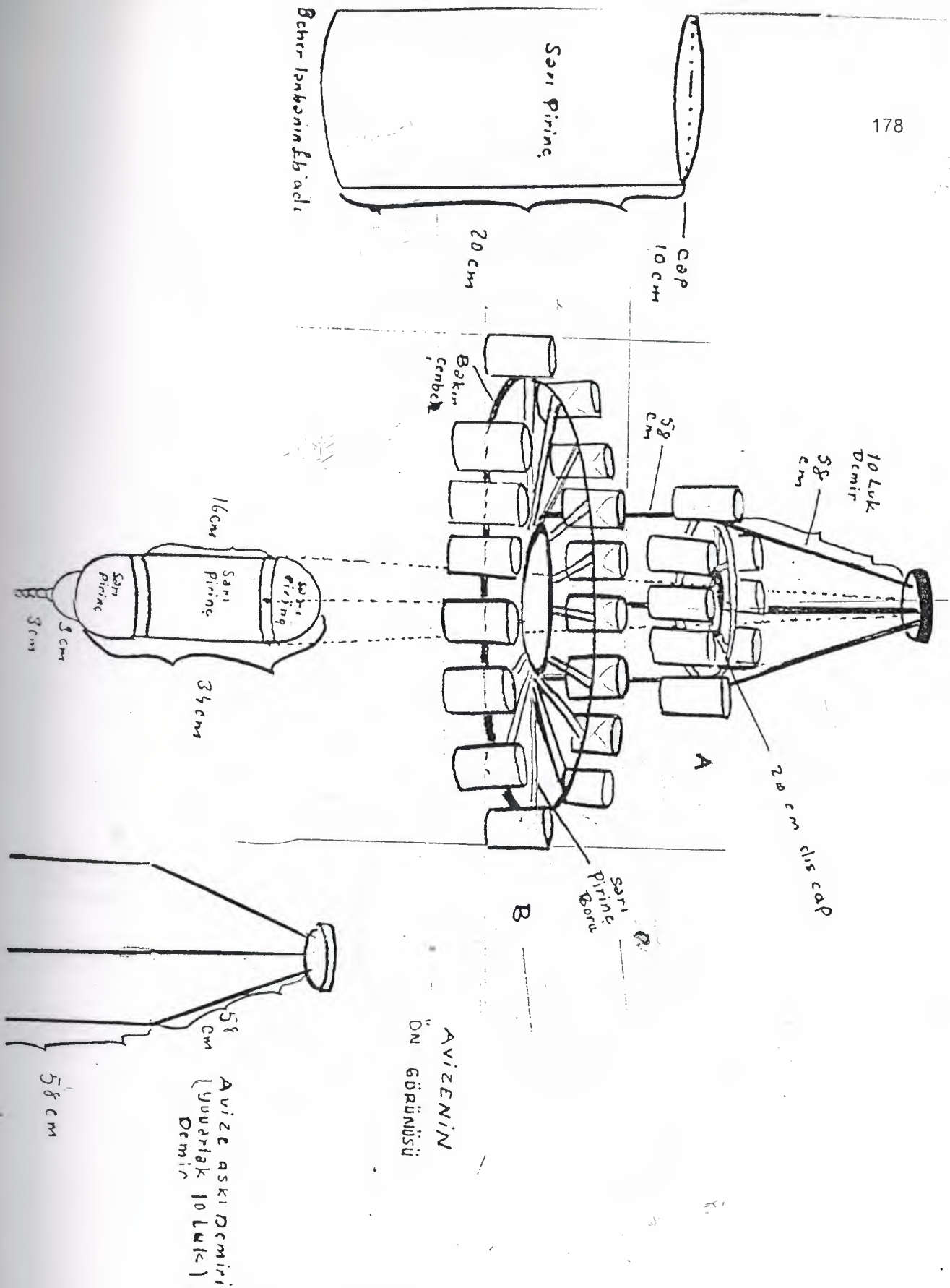
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



Şekil 151: Aydınlatma Elemanı



Şekil 152: Aydınlatma Elemanı

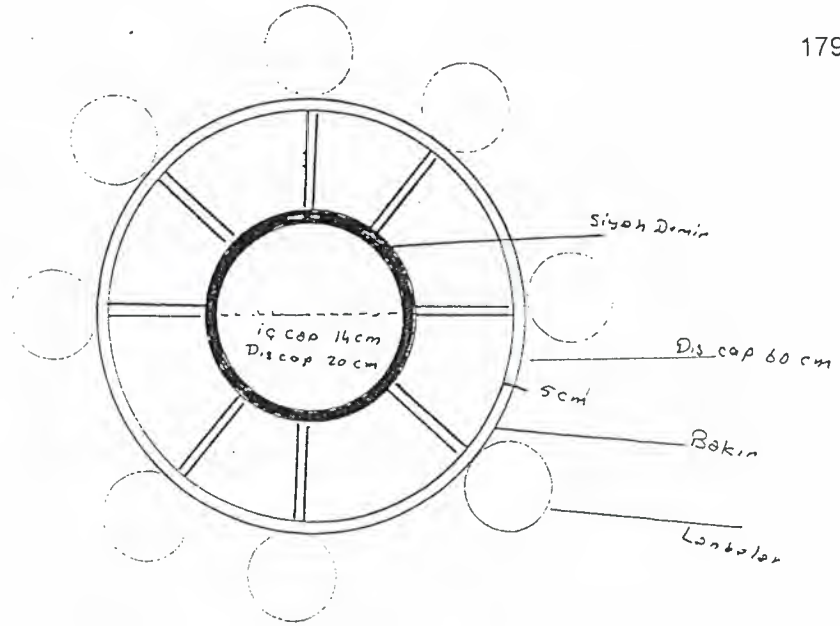


Şekil 153: Aydınlatma Elemanı

AVİZENİN ÜSTTEN
GÖRÜNÜŞÜ

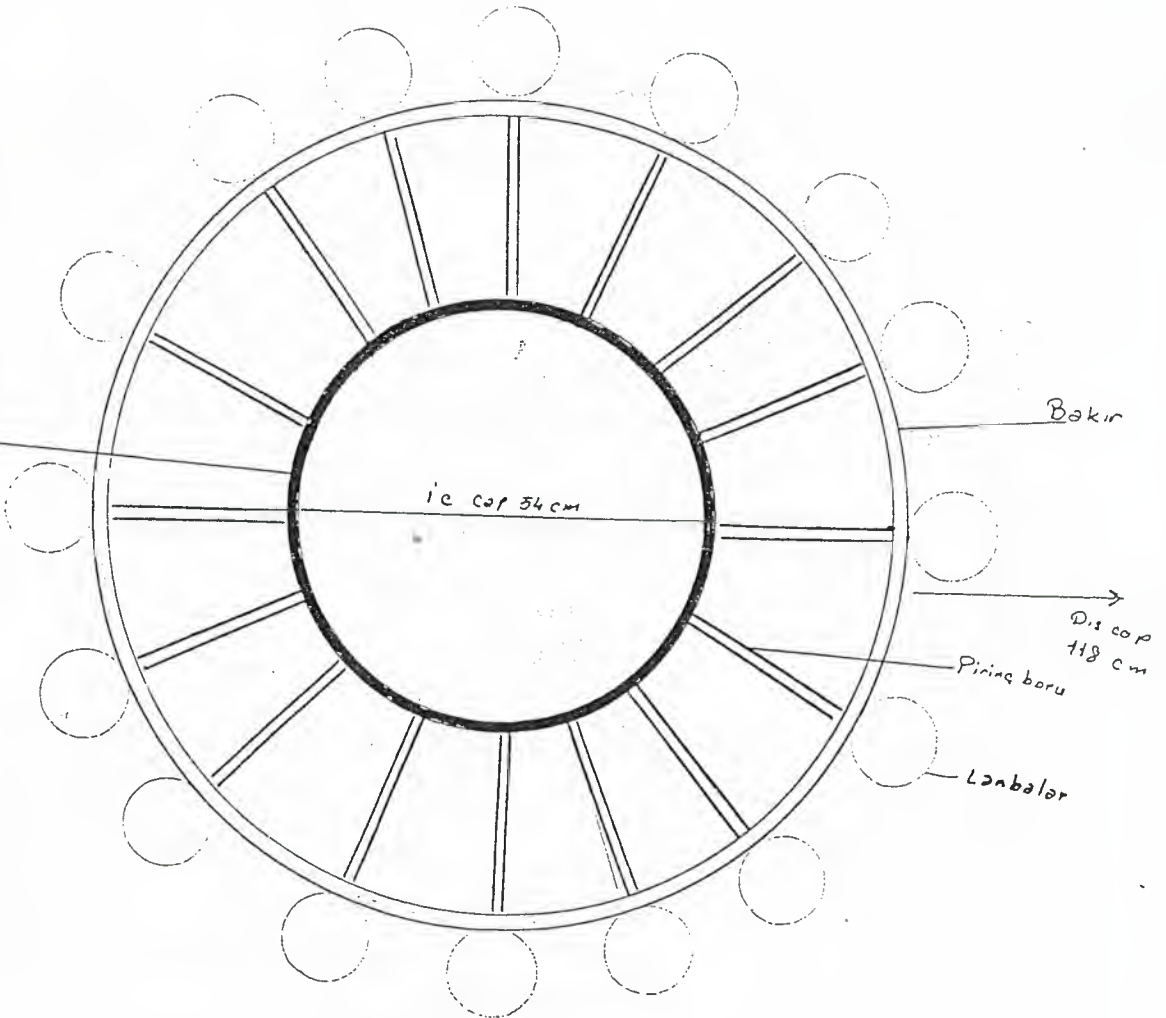
179

A



B

Siyah
Bent Demir



Şekil 154: Aydınlatma Elemanı

6. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRELEN EDİRNE RÜSTEM PAŞA KERVANSARAYININ İÇ MİMARİ DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

6.1. EDİRNE RÜSTEM PAŞA KERVANSARAYI'NIN TARİHİ ÖNEMİ

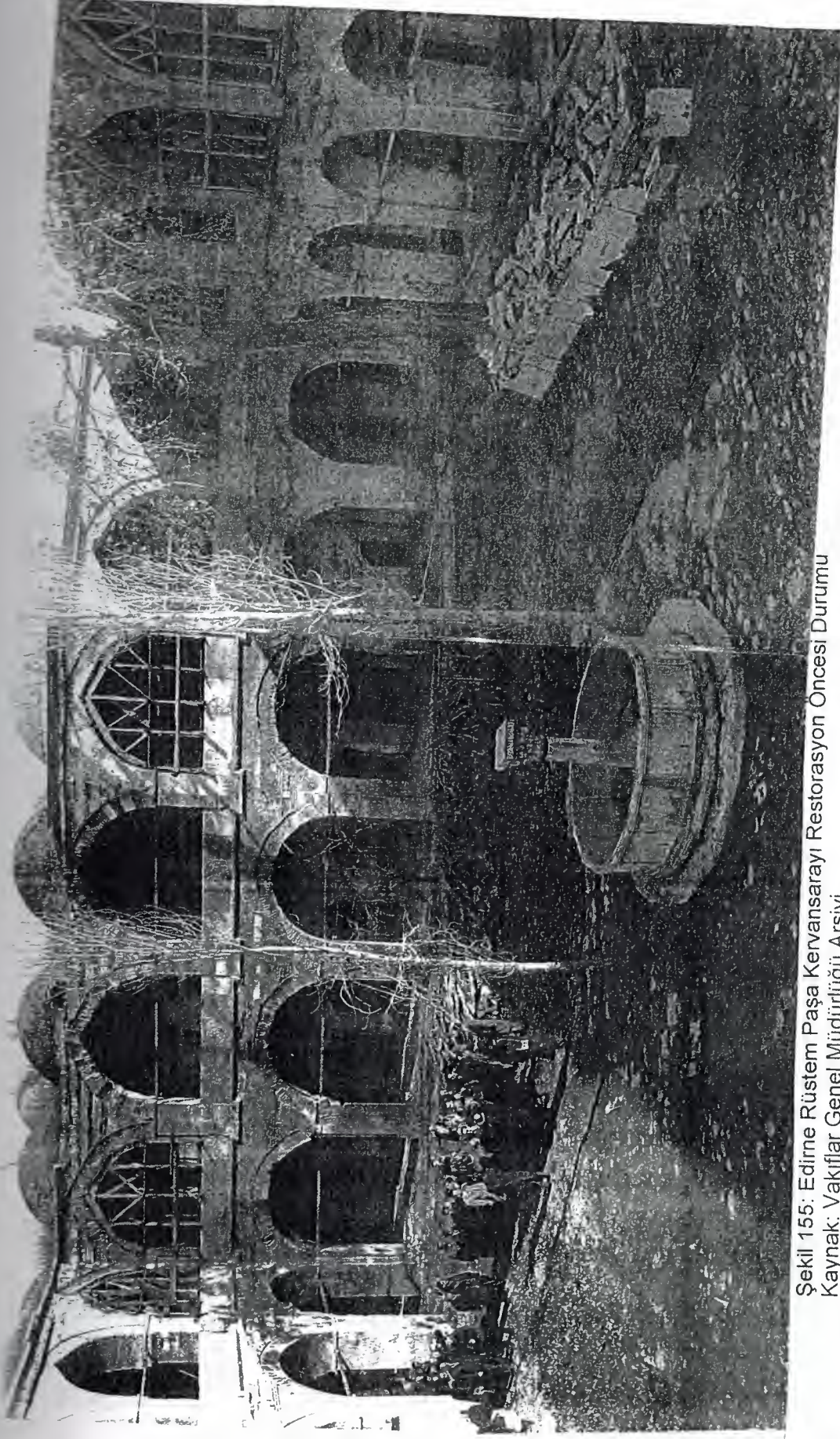
Kervansaray Kanuni Sultan Süleyman'ın Veziri ve damadı Rüstem Paşa tarafından 16. Yüzyılda yaptırılmıştır.(1560-1565).

Eser ; büyük ve küçük olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Büyük kısım Mimar Sinan tarafından inşa edilmiştir, küçük kısım sonradan ilave olup mimarı belli değildir.

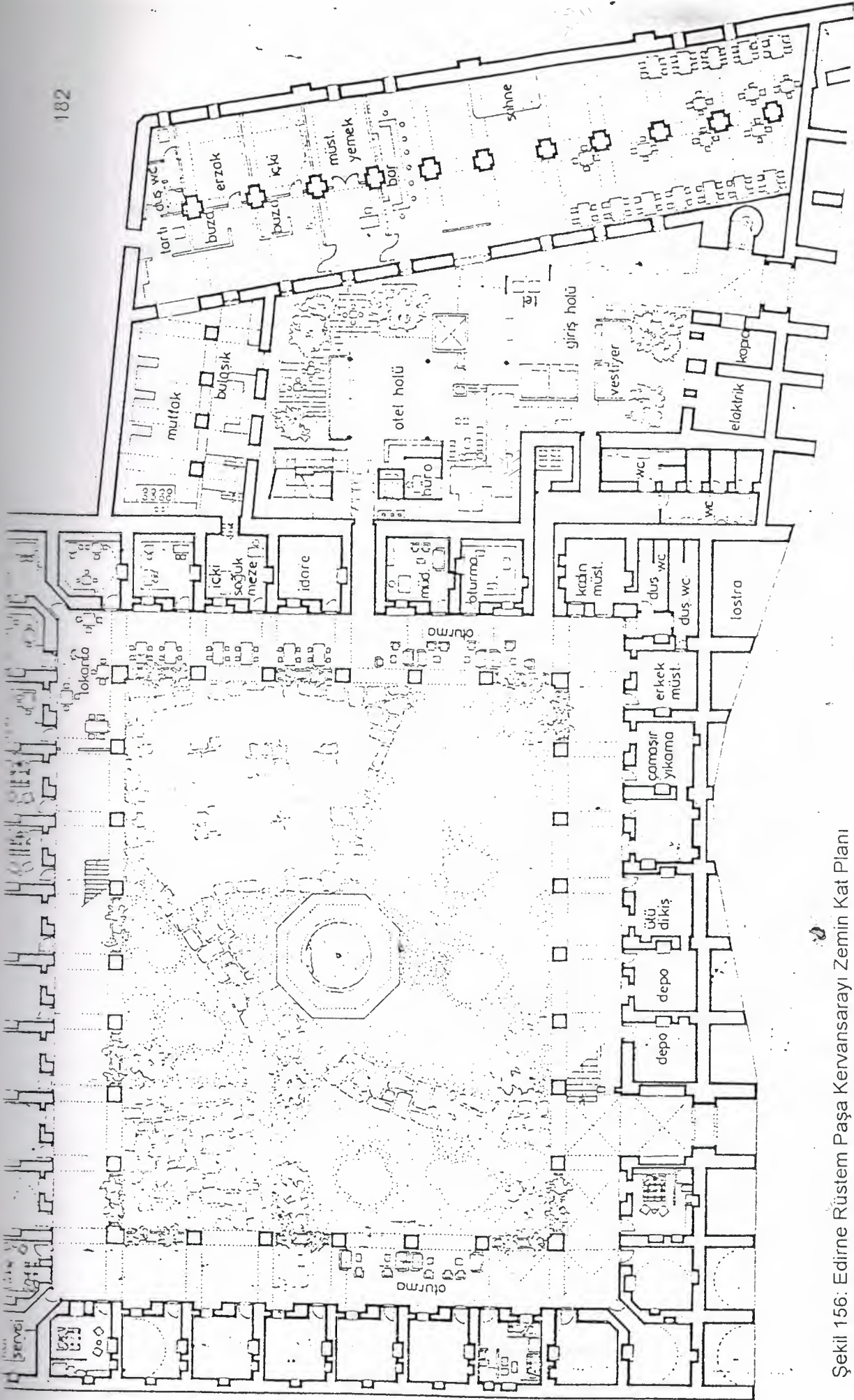
1877 Rus Harbi esnasında eser harap olmuş, sonra da yıkılmıştır.1960 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünün kontrolünde restore edilmiş ve bu başarılı restorasyon daha sonra Ağa Han büyük ödülünü kazanmıştır.

Kervansarayların konaklama için yapılmış olduğu düşünülürse bu eserde 1983 yılına kadar Vakıflar Genel Müdürlüğünce kiraya verilerek otel olarak kullanılmıştır.

Edirne'ye giriş yolu üzerinde bulunan kervansaray, kuzeye bakan yol cephesinde, güzergahın istikametlerine uydurulmuş ve her kısmın zemin katı hizasında boydan boya uzanan onyedı adet tonozlu dükkan mevcuttur. Hanlara girişler de bu dükkanlar arsından düzenlenmiştir. Duvarlar moloz taşla inşa edilmiştir.



Şekil 155: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Restorasyon Öncesi Durumu
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Büyük kısım, ortadaki dikdörtgen bir avluyu iki katlı olarak çepeçevre sarar önleri revaklı üstleri kubbeli odalardan oluşan bir plan şemasına sahiptir. Alt katın revakları dairevi, üst katınkiler ise sivri kemerlidir. Kuzey ve güneyde revak içinden üst kata çıkan yarım kemerlere ve revak ayaklarına bitişik kaidelere müstenid merdivenler yerleştirilmiştir. Alt kat odaların pencereleri iç avluya bakmakta, üst kattakilerin bir kısmı ise avluya bir kısmı dışarıya açılmaktadır. Kuzey taraftaki üst kat odaların bir kısmında, alttaki dükkanlar, birkaç birkaç basamakla çıkılan bir nevi musandıralar vardır.

Büyük kısmın kuzeybatı köşesinden dar bir koridorla geçilen ve küçük kısmın iç avlusuna bir çıkıntı yapan orijinal hale gurupları mevcuttur.

Avlu ortasındaki şadırvanın üstünde bulunan, sütunlara müstenid sekiz köşeli köşk, mescit, eski Selçuklu Kervansaray mimarisinin devam ettirdiği ayrı bir döneme aittir yine iki katlı olarak inşa edilmiş olan kısmın (L) şeklindeki bir iç avlusu mevcuttur. Alt katta avlunun güney ve doğusu, ortada bir sıra kesme taş ayağın ayırdığı, iki sahanlı plana sahip, ahırların cepheleri sınırlandırır. Bu kısımlara avluya açılan iki kemerli kapı ile girilir. Üst katta ise, iç avluyu üç taraftan saran, revaklı odalar ve eyvanlı oda ve eyvanlı oda gurupları yerleştirilmiştir. Güney revakından bir koridorla büyük kısma geçit verilmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün 1960-61 yıllarında başlayan restorasyon, 1964-65 yıllarında devam etmiştir. Edirne'nin konumu ve kervansarayın durumu etüt edilerek, günün tarihi ve turistik otel anlayışına uygun şekilde kullanımı için 1966 yılında restorasyon çalışmalarına hız verilmiştir.

1960-62, 1964-65 yılları arasında yapılan onarımlarda 1.000.000.TL. harcanmıştır. 1966 yılından itibaren restorasyon çalışmaları ile otel olarak her türlü ilaveler için 9.500.000.TL. harcanmıştır. Tarihi bir eserin eski eser yapısını zorlamayan düzenlemelerde 150 yataklı, tarih ve turistik bir otel olarak 136 kişilik lokantası ve 75 kişilik barıyla 1972 yılı temmuz ayında

işletmeye açılmıştır. Modern inşaat teknolojisini geleneksel fikirler ve prensipler ile birleştiren kervansaray, 1980 yılı uluslararası Ağa Han Mimarlık Ödülüne layık görülmüştür.

1972 yılında turistik otel olarak halkın hizmetine açılan kervansaray, iyi işletilememesi ve kötü kullanımı nedeniyle kapatılmak zorunda bırakılmıştır. Gerek zamanın getirdiği olumsuz etkiler, gerekse işletenin yaptığı tahribatlar sonucu kervansaray büyük ölçüde hasar görmüştür.

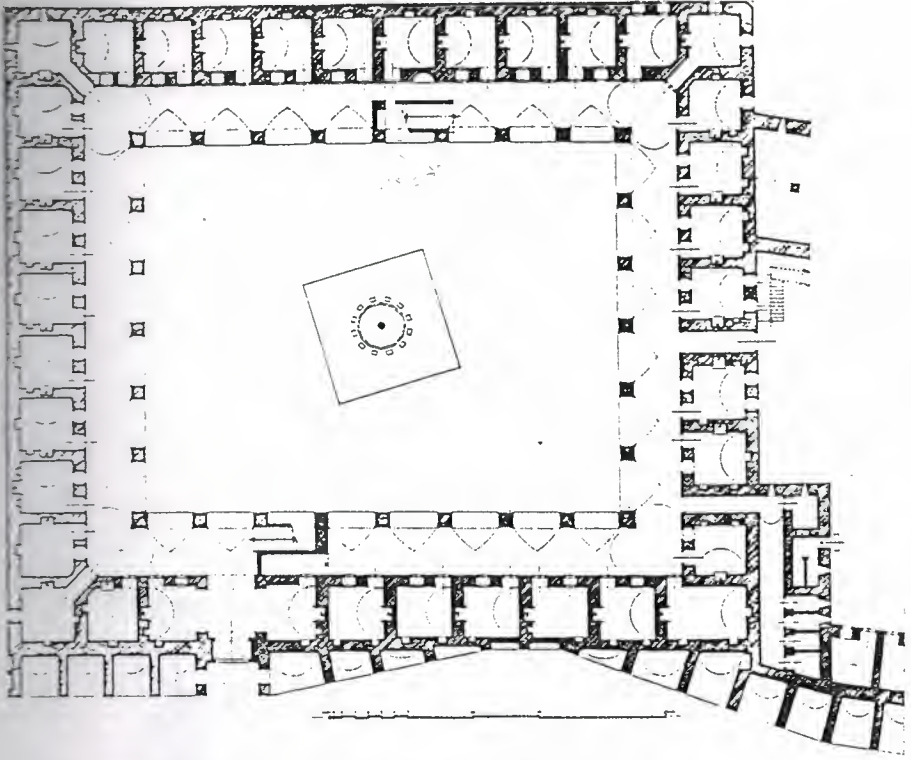
Birçok tarihi abidelerin bulunduğu ve her yıl çok sayıda turistin akını ettiği önemli bir kentte bulunan kervansarayın, turistik otel olarak hizmete açılması, yurt ekonomisine, mevcut eski yapıyı korumak ve yaşatmak adına önemli katkıları bulunacak bir fikir olarak değerlendirilmiştir.

6.2. EDİRNE RÜSTEM PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER ANALİZİ

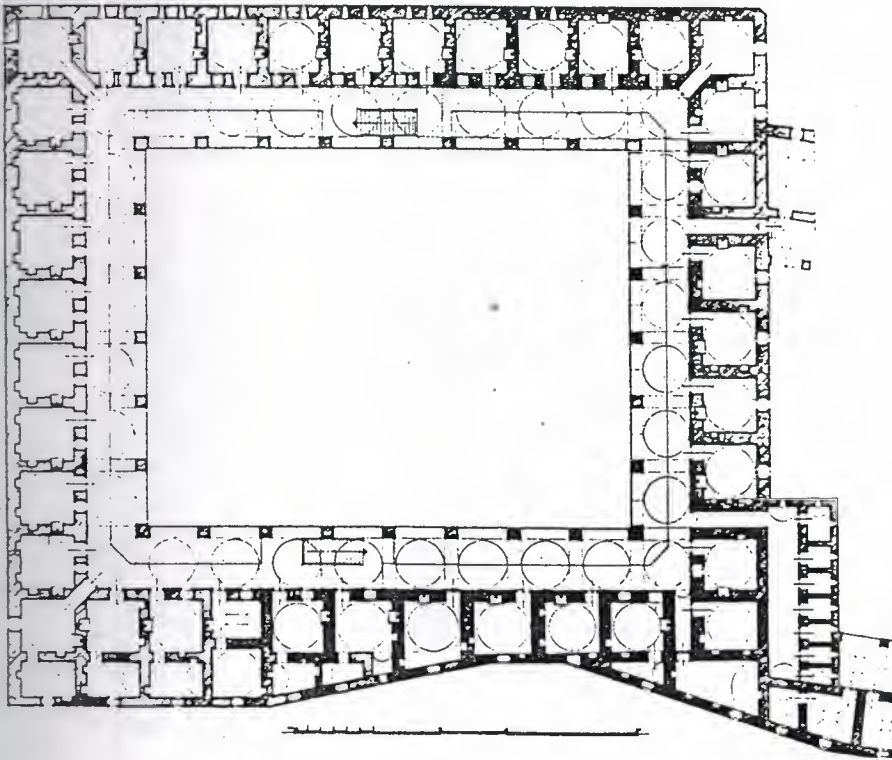
6.2.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Şehir oteli fonksiyonu ile yeniden işlevlendirilen kervansaray yapısı kullanıcı profiline büyük kısmını şehir sakinleri, kültür turizmi için gelen yerli ve yabancı turistler oluşturmaktadır.

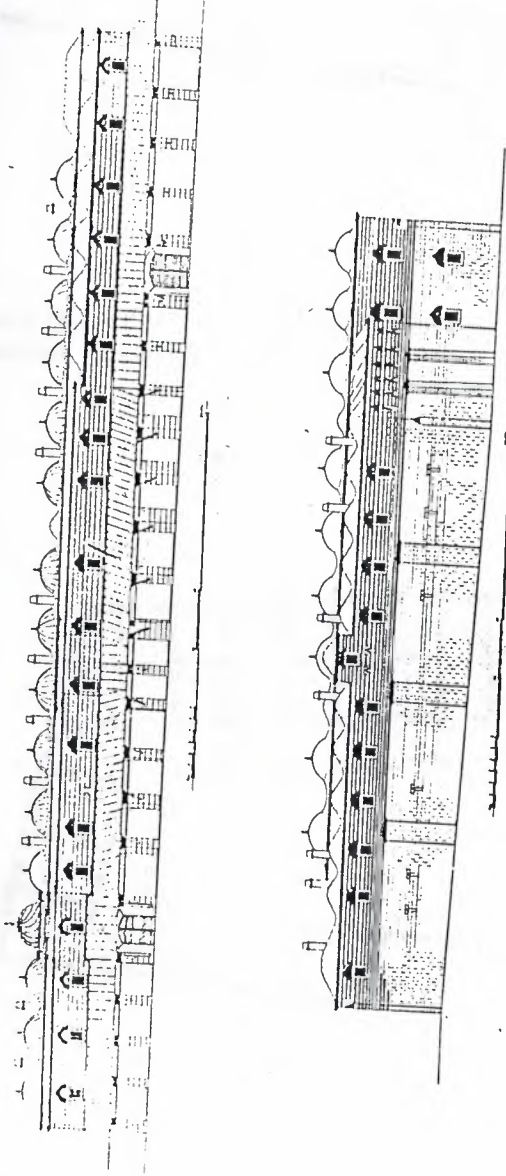
Şehir oteli kullanıcı gereksinimleri karşılamak doğrultusunda bilardo salonu, internet cafe, kuaför ve yemek salonlarında hizmet vermektedir. (Şekil 180, 181, 183)



Şekil 157: Edirne Büyük Rüstem Paşa Hanı Zemin Kat Planı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

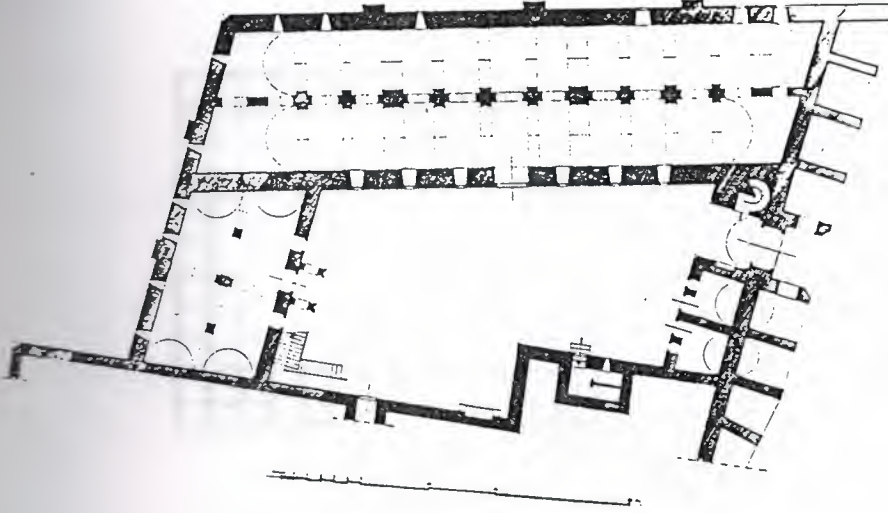


Şekil 158: Edirne Büyük Rüstem Paşa Hanı Üst Kat Planı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

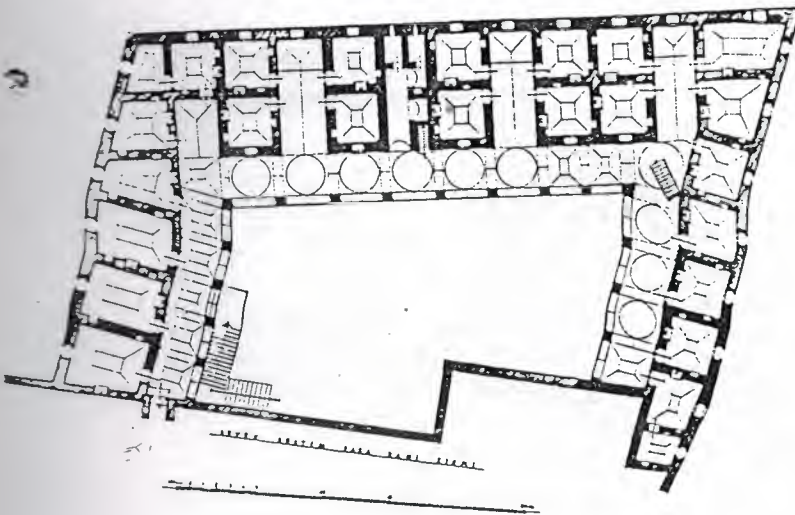


Yüksek Mimar
ALİ SAİM ÜÇÜN 1930

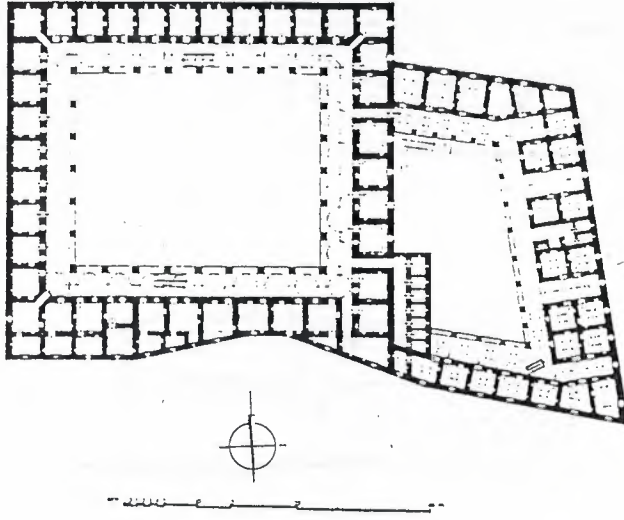
Şekil 159: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı, Cephe
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



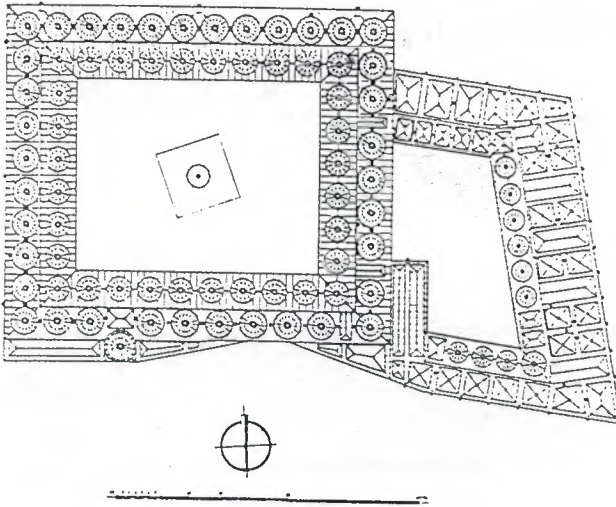
Şekil 160: Edirne Küçük Rüstem Paşa Hanı Zemin Kat Planı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



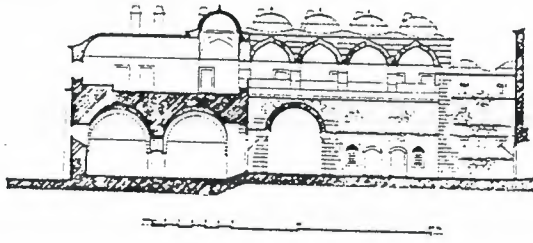
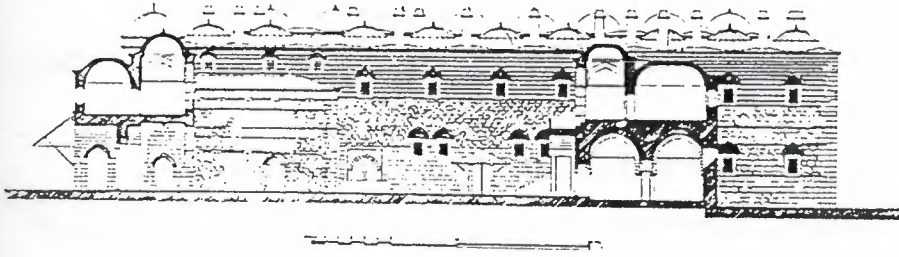
Şekil 161: Edirne Küçük Rüstem Paşa Hanı Üst Kat Planı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



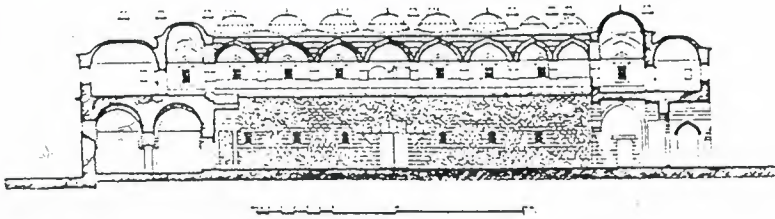
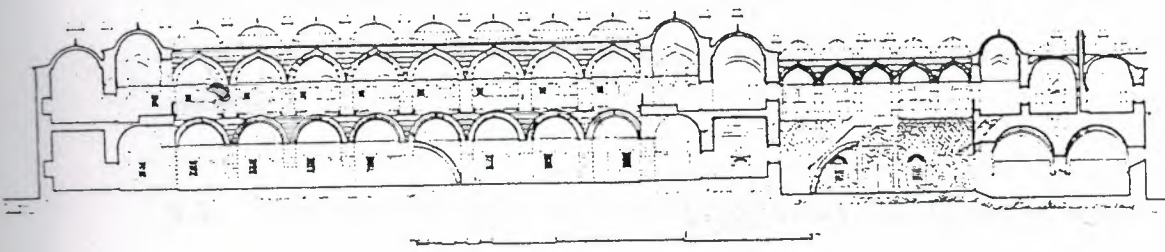
Şekil 162: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Genel Durum Planı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 163: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Genel Çatı Planı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 164: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Kesit İnkişafı
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 165: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Kesitler
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

6.2.2. MEKAN GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Otel giriş holünde bulunan resepsiyonda kayıt işlemleri devam etmekte olan kullanıcıların bekleme yeri ihtiyacı karşılanamamaktadır.

Otel iki kişilik yatak odalarında istenilen mekansal sağlanmakta ancak kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda bulunması gereken iki komodin, tuvalet masası veya yazı masası, bavul sehpası gibi donatı elemanları ihtiyaçları karşılanmamıştır.

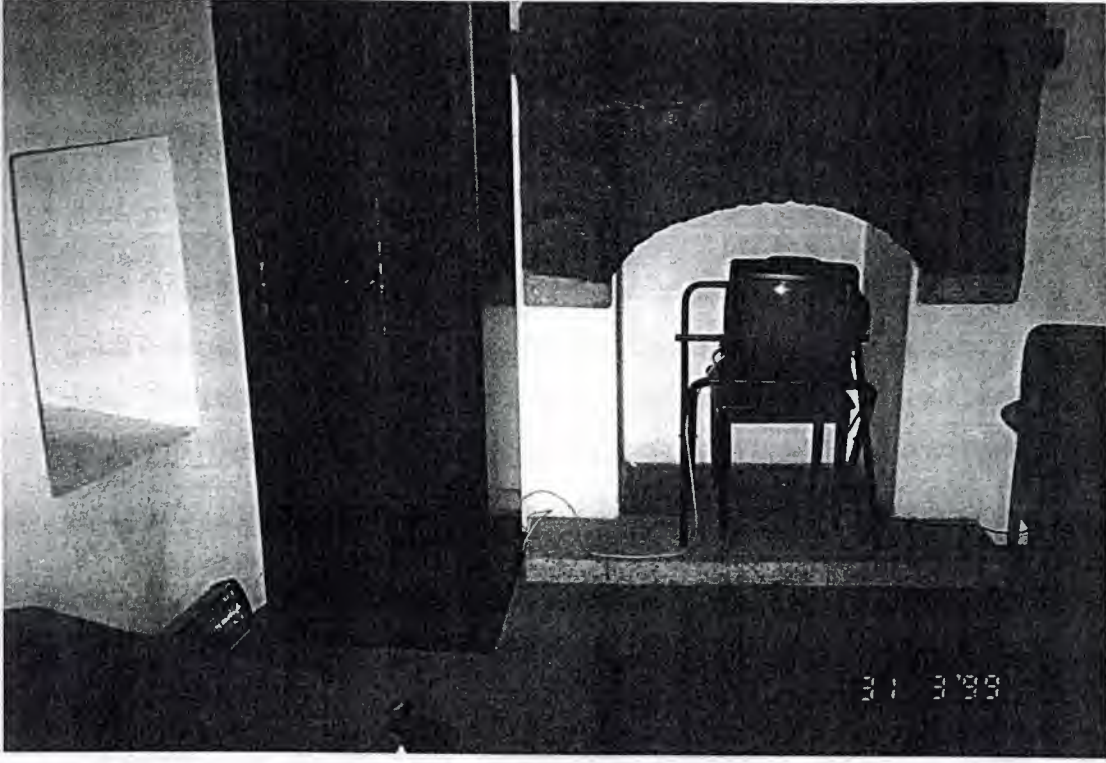
6.2.3. ÇEVRE GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Kervansarayı yapısı ön cephesinde özel işletmelere tahsis edilen dükkanların tarihi yapıların çevre koruma değerlerinin ihlal edildiği görülmektedir. Dükkan sahibi özel işletmeler tarafından yapı ön cephesine asılan reklam, ticari panolar ve farklı cephe alüminyum kaplamaları tarihi yapının değerine ve çevre dokusuna zarar vermektedir. Yapının giriş cephesinin önünde bulunan park yapının bütünüyle algılanmasına elverişli bir ortam sağlamaktadır. Yapının çevresinde bulunan diğer tarihi yapılar korunmuş ve yeniden işlevlendirilmiştir. Tarihi bedesten ve camileri örnek verebiliriz.

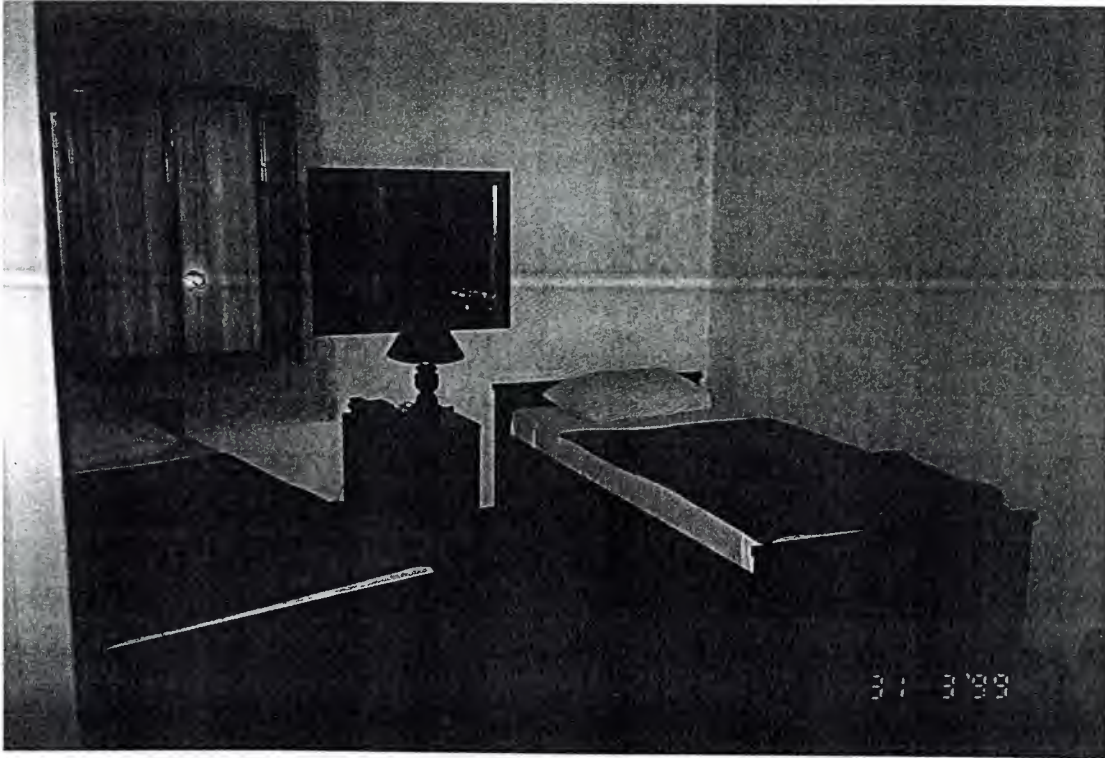
6.3. EDİRNE RÜSTEM PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER ANALİZİ

6.3.1. AYDINLATMA ANALİZİ

Yapının bulunduğu iklim şartları ve bölgesi sebebiyle iki katlı revaklardan oluşan avlunun üst kat revakları doğrama ve camlarla kapatılmış, üst kat koridorlarında kapalı bir hacim sağlanmıştır. Buna ek olarak revakların üstünden saçakla örtülen çatı örtüsü koridorda ve iç



Şekil 166: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 167: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

mekanlarda gün ışığını geçişini kısıtlamaktadır. Bu sebeple gündüzleri de yapı içinde yapay aydınlatma yapılmaktadır.

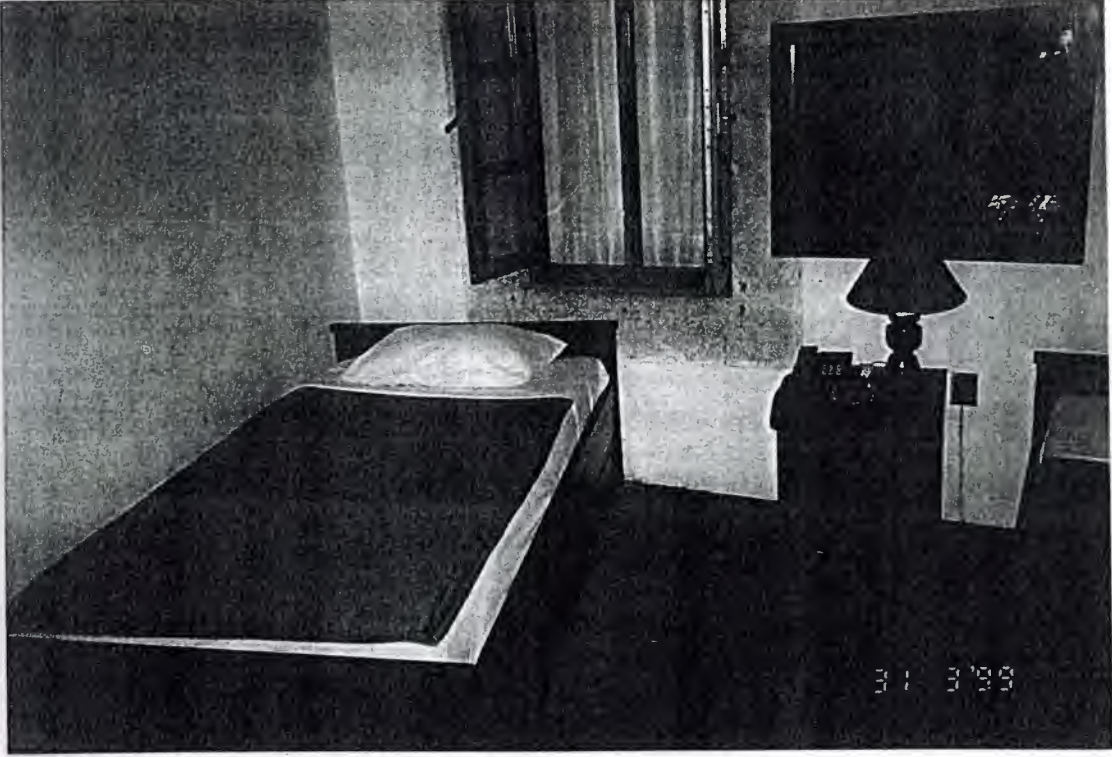
Yatak odalarında, oda tavanının ortasına yerleştirilen aydınlatma cihazı ile genel aydınlatma ve komodin üzerinde bulunan lambalar ile yatak başı aydınlatması yapılmıştır. Ancak iki yatak ortasına yerleştirilen bir komodin üzerindeki tek lamba iki kullanıcı bulunan oda için yetersiz bir çözümdür.(Şekil 167,168)Seçilen aydınlatma cihazlarında estetik olarak farklı biçim, renk ve formları ile dil birliği sağlanamamıştır.(Şekil 168,172, 187)

Islak hacimlerin aydınlatması banyo aynası üzerinde bulunan florasan aydınlatma cihazı ile sağlanmıştır. Ayna aydınlatmalarında ışık kaynağı gizlenmeli ve kullanıcının gözönünde kamaşma yaratmamasına dikkat edilmelidir.

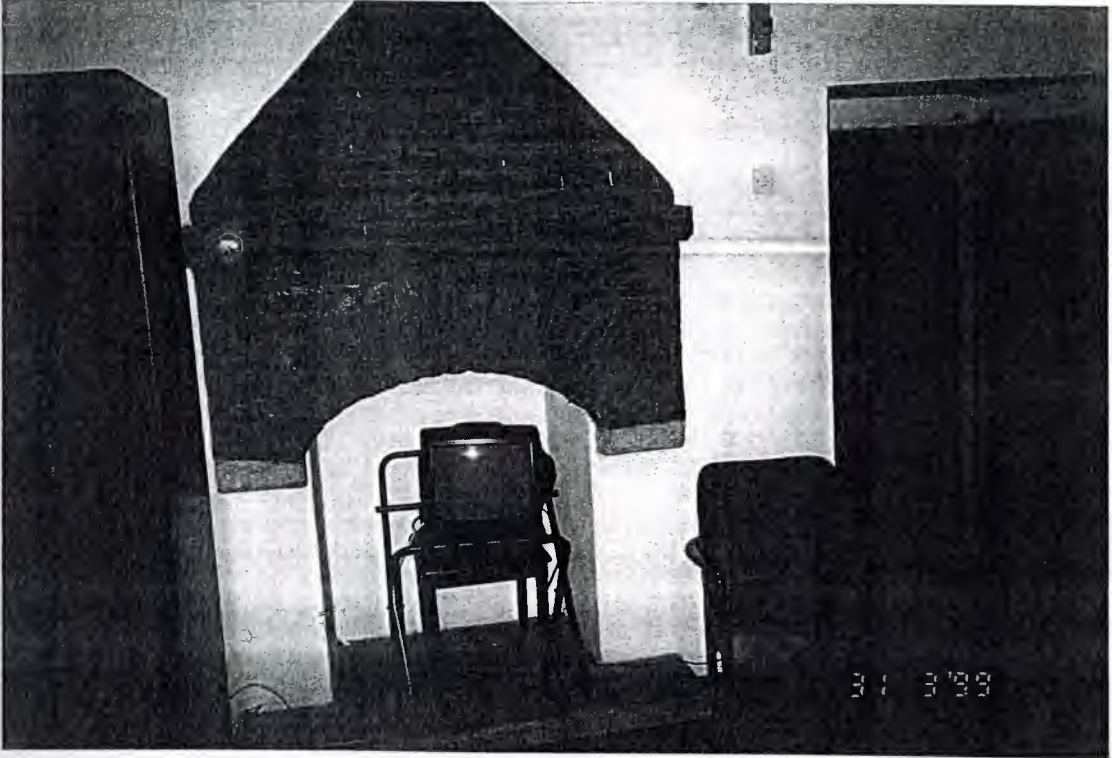
Aydınlatma tarihi mekanların algılanmasında çok önemli bir unsurdur, yeterli ışık olmadığı takdirde tarihi mekanın değer ve güzellikleri anlaşılamamaktadır. Şekil 180;181,183'de görülebileceği gibi, bu noktada çözüm olarak dekoratif aydınlatma tasarlanabilir ve dünyaca ünlü mimar, Mimar Sinan'ın değerli bir eseri olan kervansaray yapısının mimari ve tarihi değeri bu dekoratif aydınlatma ile vurgulanabilir.

6.3.2. ISISAL KONFOR ANALİZİ

Kervansaray oteli, şehir oteli olarak yeniden işlevlendirilmekte ve yaz, kış müşterilerine hizmet vermektedir. Edirne iklim koşulları ise kışları soğuk ve yağışlı, yazları ise sıcaktır. Yatak odalarında ısısal konfor için havalandırma, klima veya iklimlendirme tesisatı bulunmamaktadır. Kullanıcıların ısınabilmesi için farklı odalara farklı biçim ve markalarda portatif elektrorik ısıtıcılar yerleştirilmiştir. Şekil 166, 170'de görülebileceği gibi ancak teknik ve estetik olarak elverişsiz bir yaklaşımdır. Yatak odası pencereleri çift doğramalıdır, kalın duvarların ön ve arka yüzeyinde iki pencere doğraması bulunmaktadır. (Şekil 168,172,173)



Şekil 168: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 169: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odası Donatı Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

6.3.3. AKUSTİK ANALİZİ

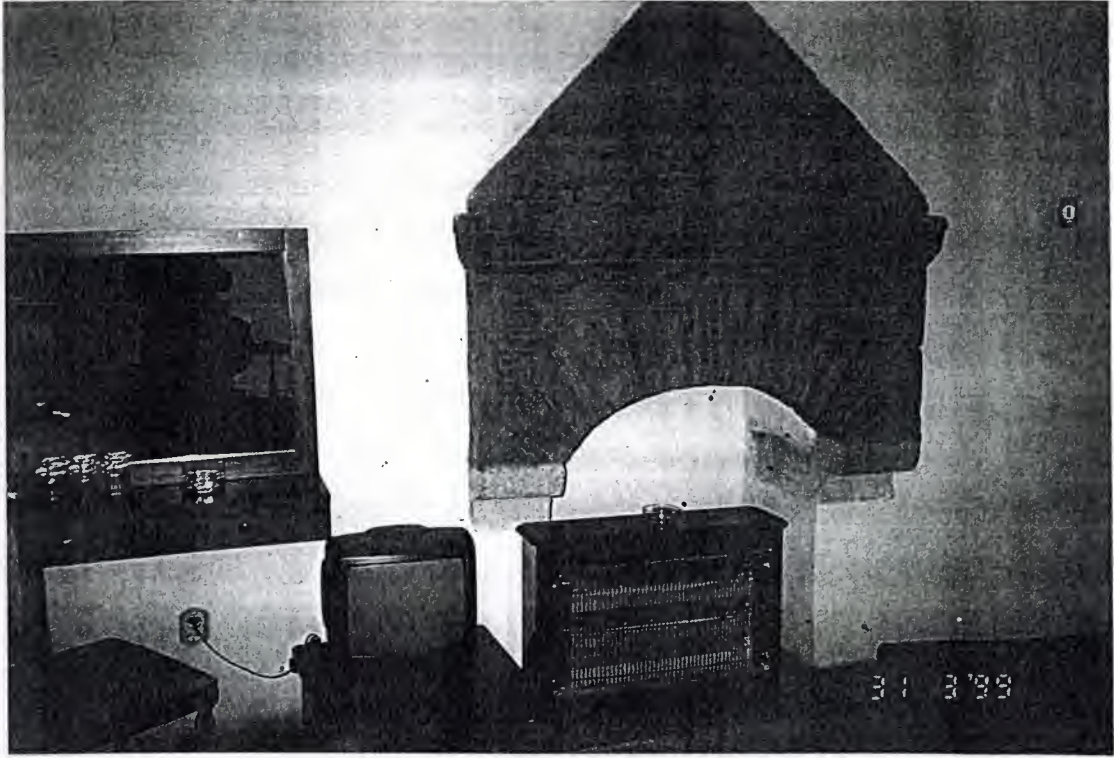
Kervansarayın kalın taş duvarları 4. ve 5. bölümde akustik analizlerinde ifade edildiği gibi ses izolasyonu açısından çok uygundur. Yatak odalarında pencerelerde bulunan çift doğrama, kalın taş duvarlar ve kapı önünde bulunan eşik sayesinde diğer hacimlerden hava sızıntısı önlenerek ses izolasyonu sağlanmaktadır.

Yatak odalarında kullanıcıların oluşturduğu seslerin kendilerini rahatsız etmemeleri için oda içinde ses emilimi (sound absorbtion) önemlidir. Rüstem Paşa kervansaray otelinde yatak odalarında bulunan televizyon bir gürültü kaynağıdır ve her tarafı yansıtıcı malzeme ile çevreli yatak odası hacminde yankılanma problemi oluşturmaktadır. Oda içinde ses emilimi sağlamak için ses emici malzeme kullanma gerekliliği doğmaktadır.

6.4. EDİRNE RÜSTEM PAŞA KERVANSARAY OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN ESTETİK FAKTÖRLER ANALİZİ

Renk, Işık, Doku, Malzeme:

Otel giriş holünde bulunan resepsiyon bankosu üzerinde süslemeler, yapının özgün haline ve dönemine ait değildir ve taklit hissi uyandıran yanlış tarihi mesajlar veren bir uygulamadır. Atina Antlaşması 70. Maddesinde "sahte olanı gerçek olanla karıştırmakla, bir bütün intibasına ulaşılacak ve katkısız bir üslup duygusu yaratılacak yerde, sun'i bir yeniden yapmadan başka bir şey elde edilemez; bu ise, bütün kalbimizle muhafaza edilmesini istediğimiz gerçek eserlerin itibarını kaybetmesine yol açabilir". Yapının özgün haline ait olmayan mimari ve dekoratif ekler yapının özgün haline aitmiş gibi görünmemeli fark edilir olmalıdır.



Şekil 170: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otel Yatak Odaları Donatı Elemanları ve Tefrişi

Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



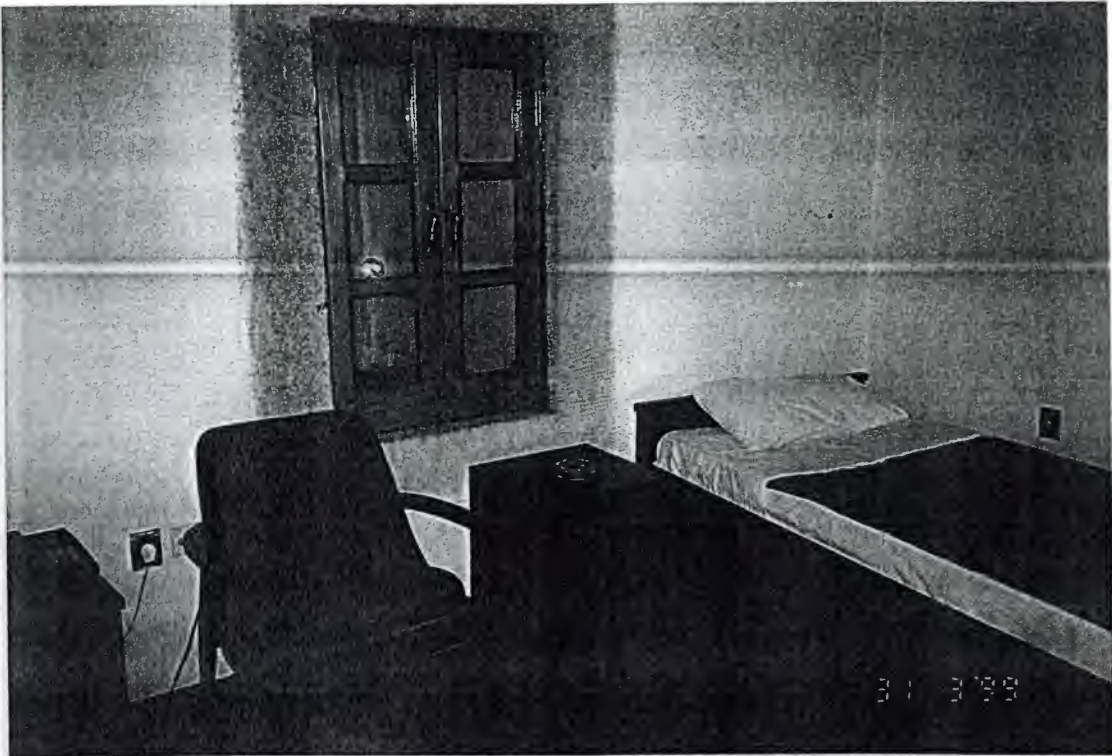
Şekil 171: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otel Yatak Odaları Islak Hacimlerinde Bir Görünüş

Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

Yatak odalarında seçilen donatı elemanları, malzemeleri, biçimleri, renkleri ile estetik uyum sağlanamamıştır. Şekil 166,168,169,170,172,173'de görüldüğü gibi pencere doğraması, yatak, komodin ve oturma elemanında kullanılan ahşap malzemeleri birbirinden farklı doku ve renktedir ve dil birliği oluşturmamaktadır. Şekil 166,169'da görüldüğü üzere televizyonun ocak içine iptidai biçimde yerleştirilmesi çok yanlış bir uygulamadır. Tarihi esere yapılan bir saygısızlıktır. Şekil 170'de televizyonun bir sehpa üzerine, taşınabilir ısınma cihazının da ocak içine yerleştirilmesi son derece hatalı bir düzenlemedir.



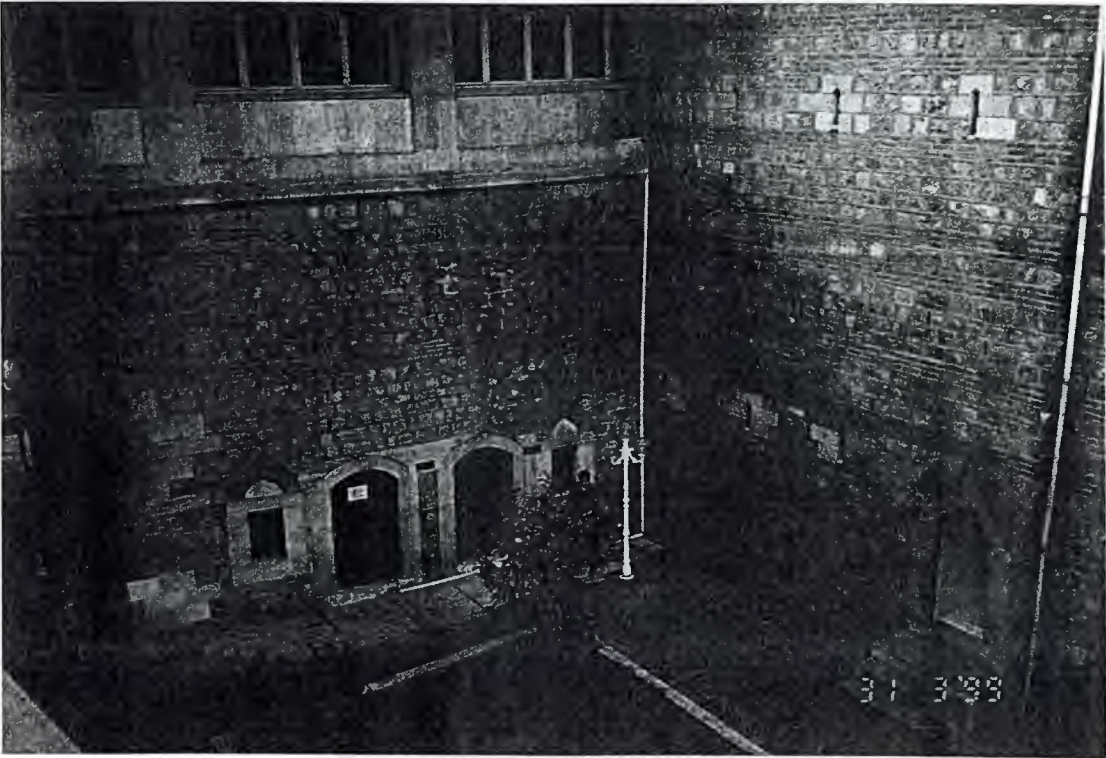
Şekil 172: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



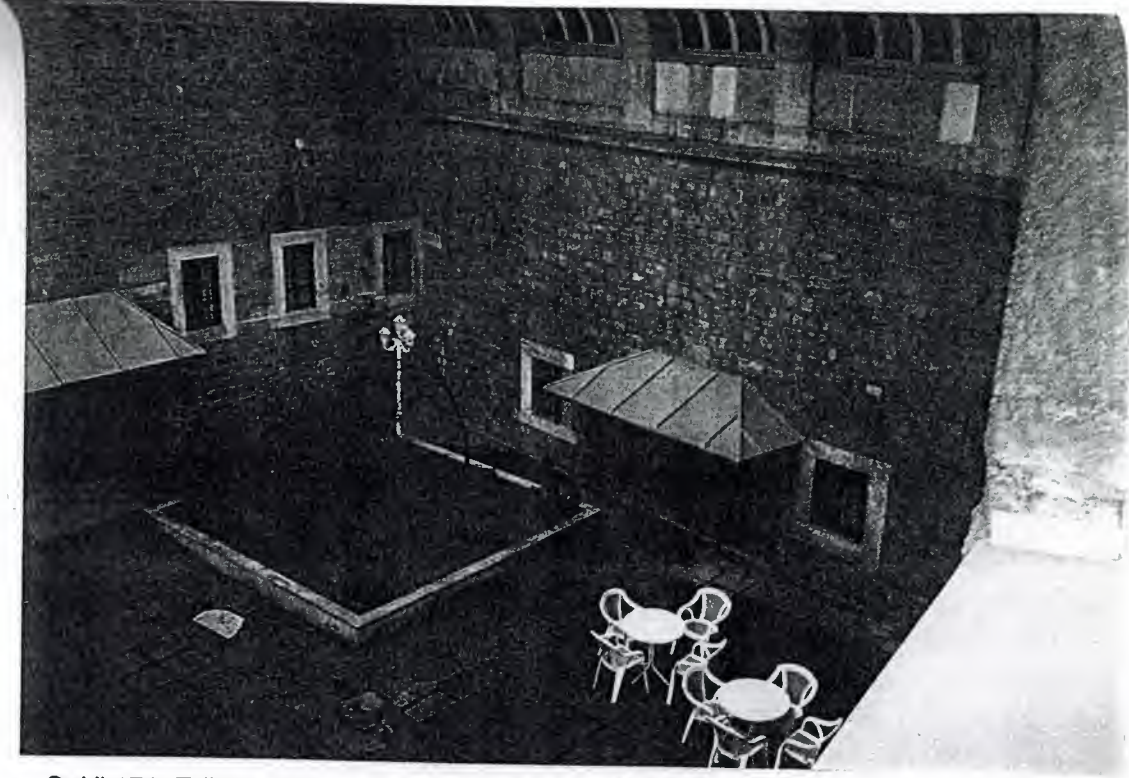
Şekil 173: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Yatak Odası Donatı Elemanları
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



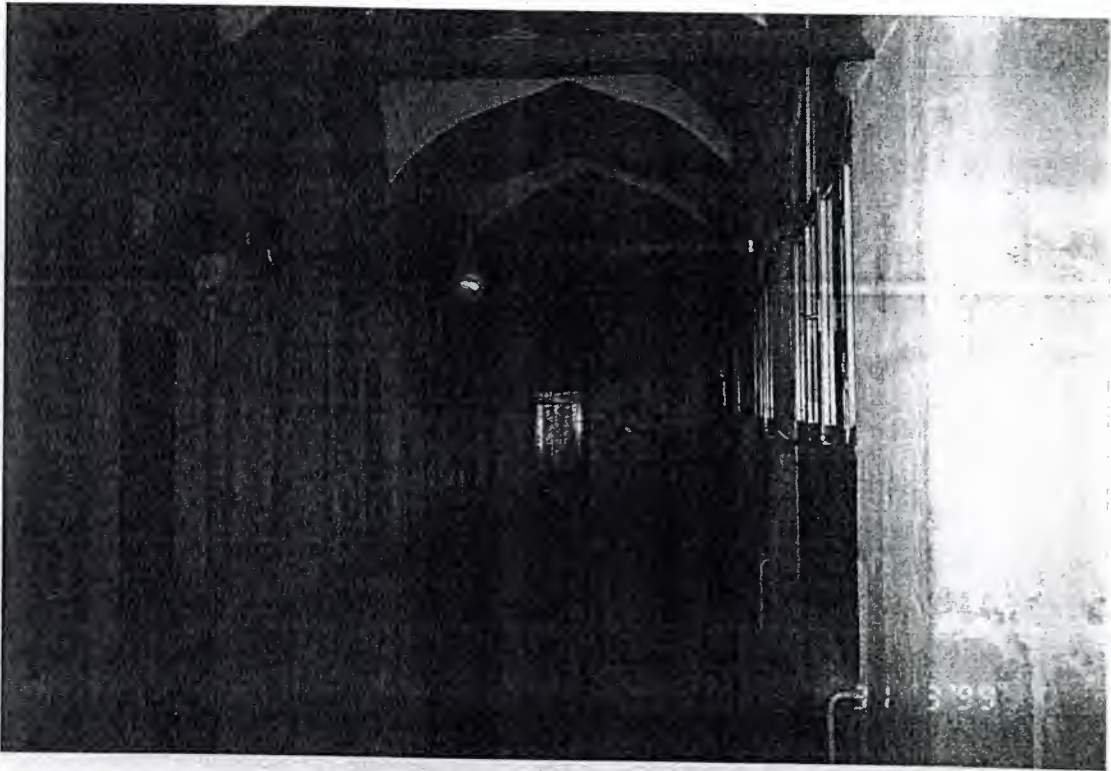
Şekil 174: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Avlusundan Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



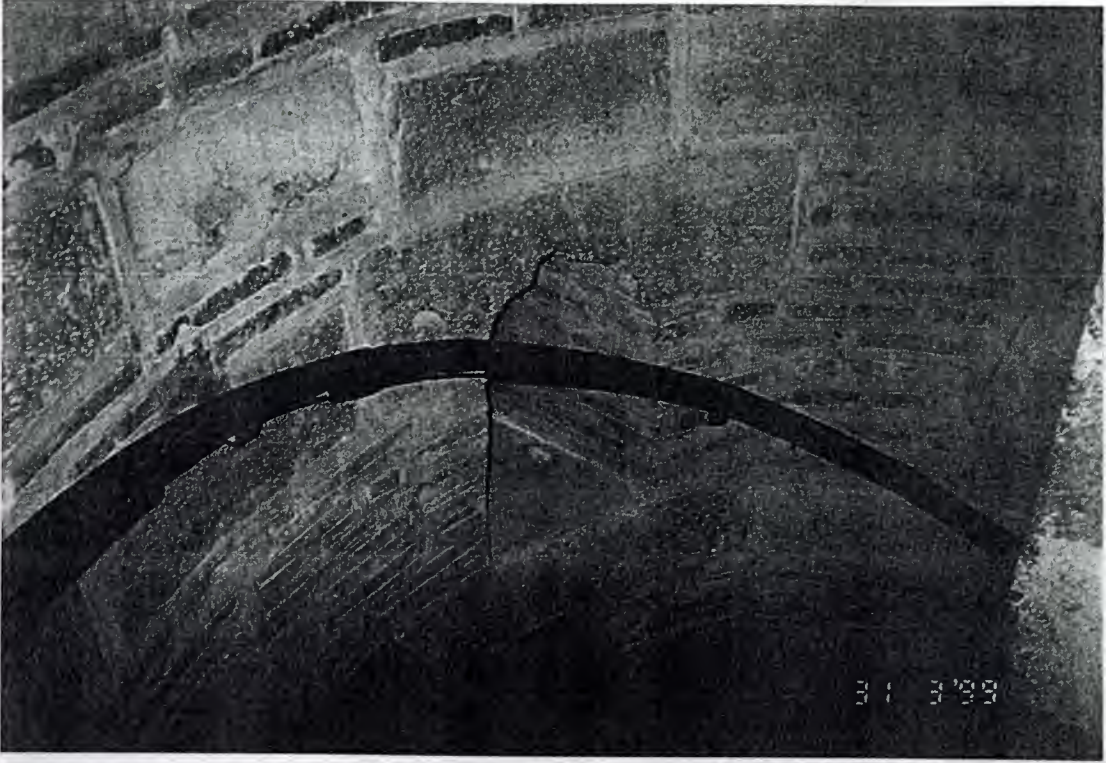
Şekil 175: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Avlusundan Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



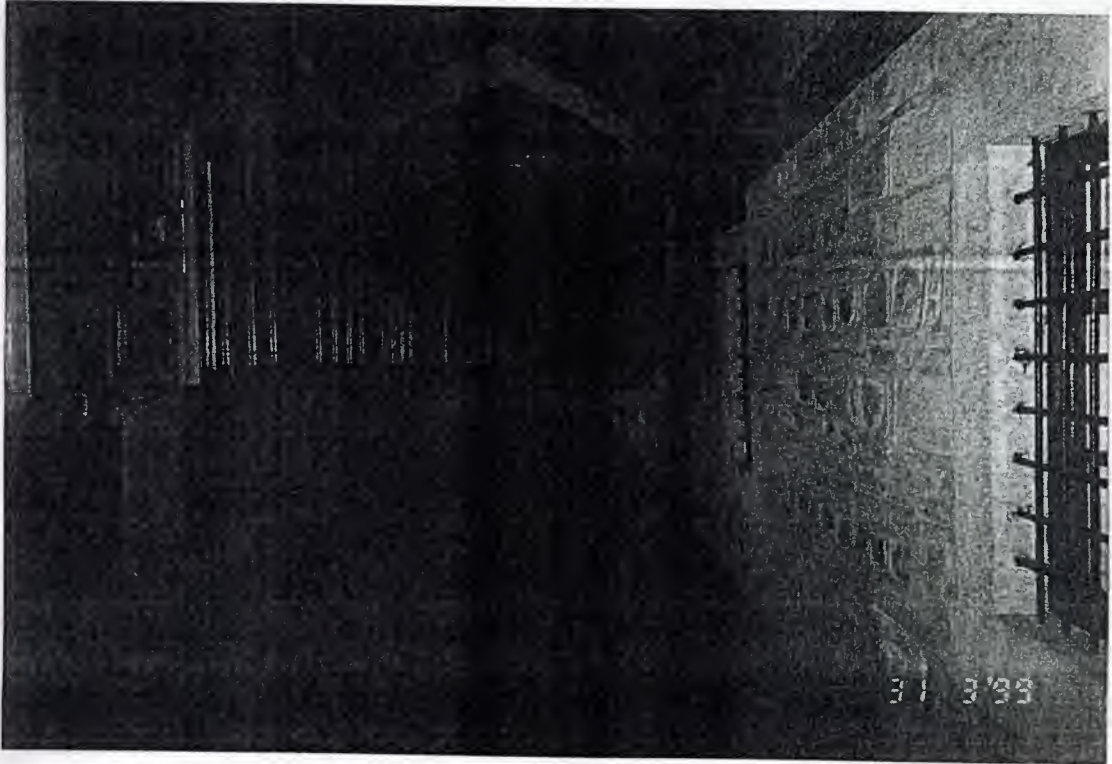
Şekil 176: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 177: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli İkinci Kat Koridorundan Bir
Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 178: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı Yatak Odalarına Çıkış İçin
Kullanılan Merdivenlerden Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



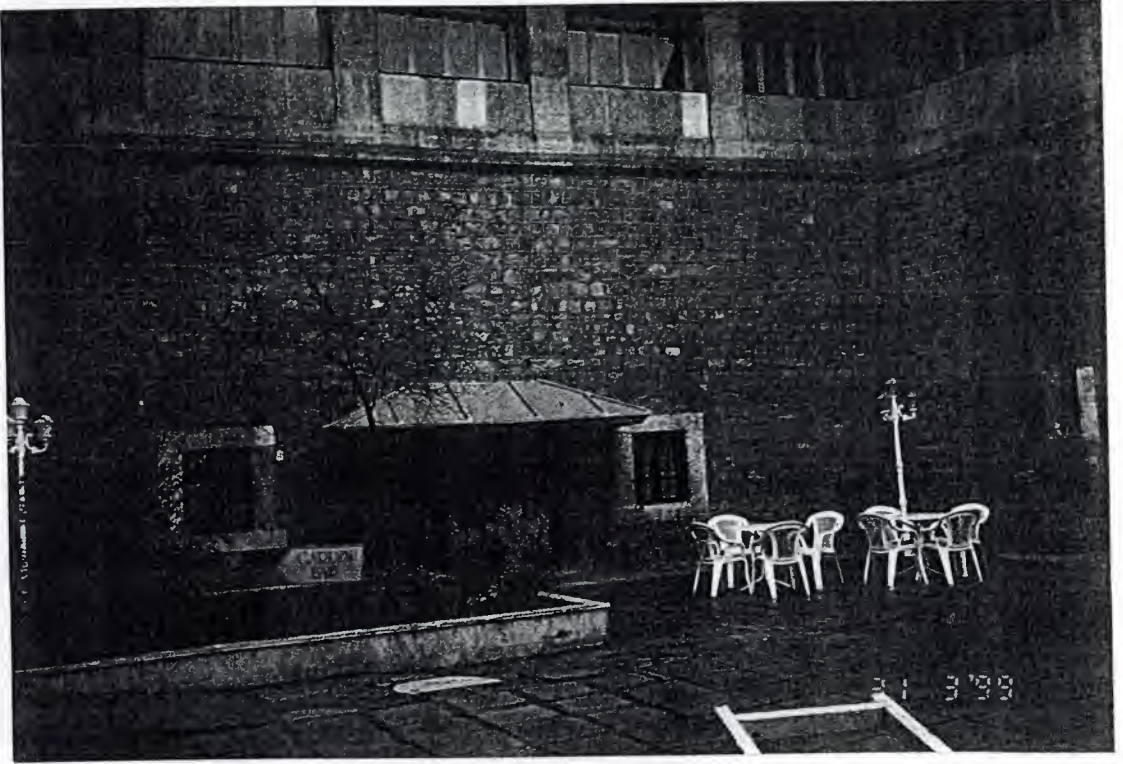
Şekil 179: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otelı İkinci Kat Koridoru
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 180: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Giriş Katı Yemek Salonu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 181: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Giriş Katında Bulunan Internet
Cafe
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 182: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



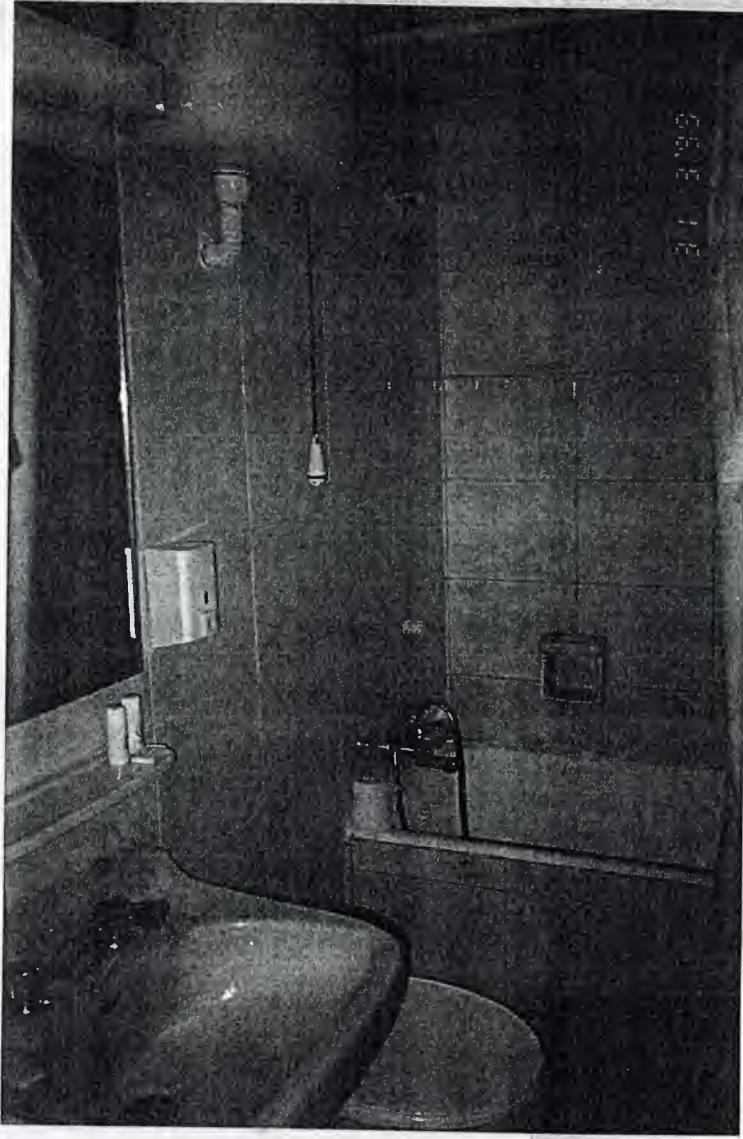
Şekil 183: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Giriş Katı Bilardo Salonu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 184: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

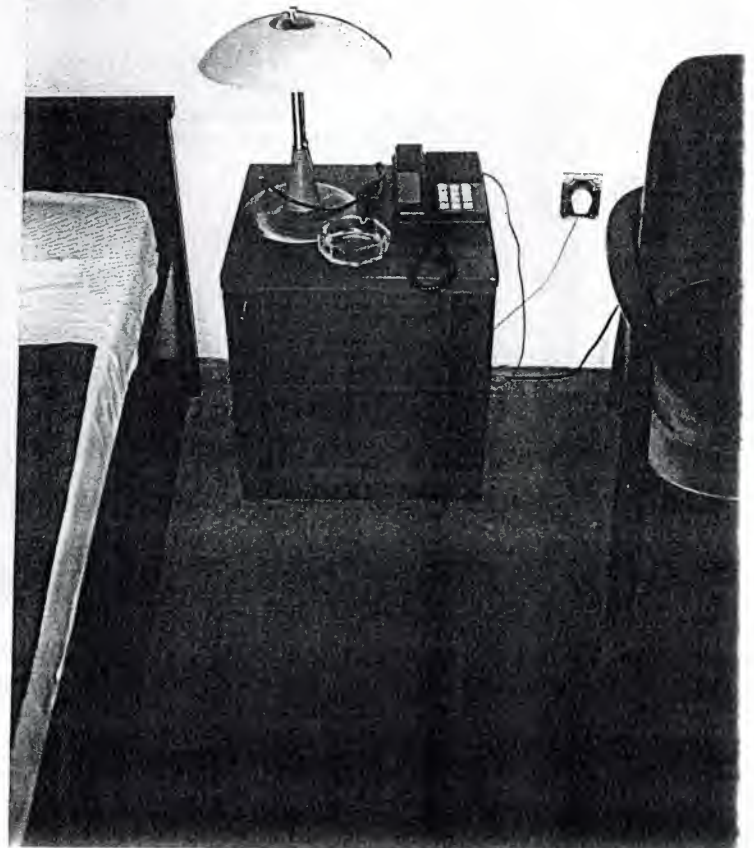


Şekil 185: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Avlusu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 186: Edirne Rüstem
Paşa
Kervansaray
Otel Yatak
Odaları Islak
Hacimlerinden
Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi

Şekil 187: Edirne Rüstem
Paşa Kervansaray
Otel Yatak Odaları
Aydınlatma ve
Donatı Elemanlarından
Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi





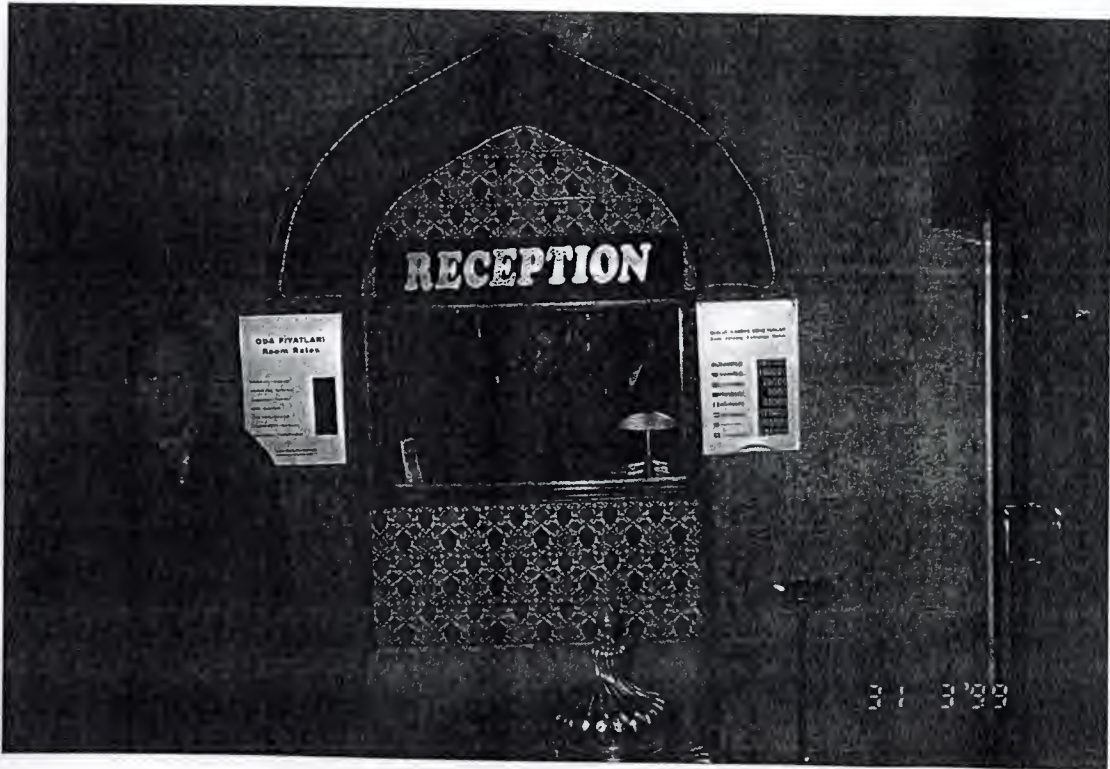
Şekil 188: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Otel Girişi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 189: Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Dış Cephesinde Bulunan
Ticarethaneler ve Çevresinden Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 190: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Çevresi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 191: Edirne Rüstem Paşa Kervansaray Oteli Resepsiyonu
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

7. BÖLÜM

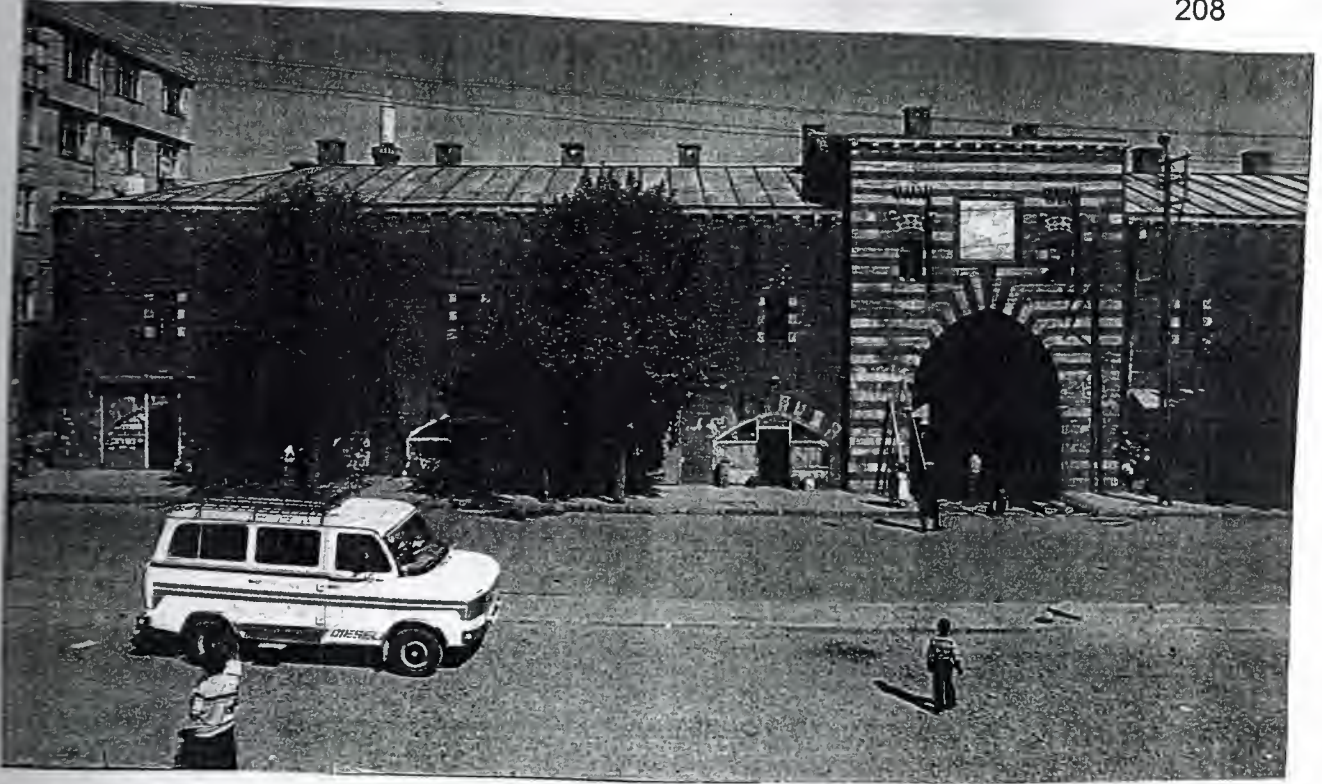
TÜRKİYE'DE OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN DİYARBAKIR DELİLLER (HÜSREV PAŞA) HANI İÇ MİMARİ DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

7.1. DİYARBAKIR DELİLLER (HÜSREV PAŞA) HANI'NIN TARİHİ ÖNEMİ

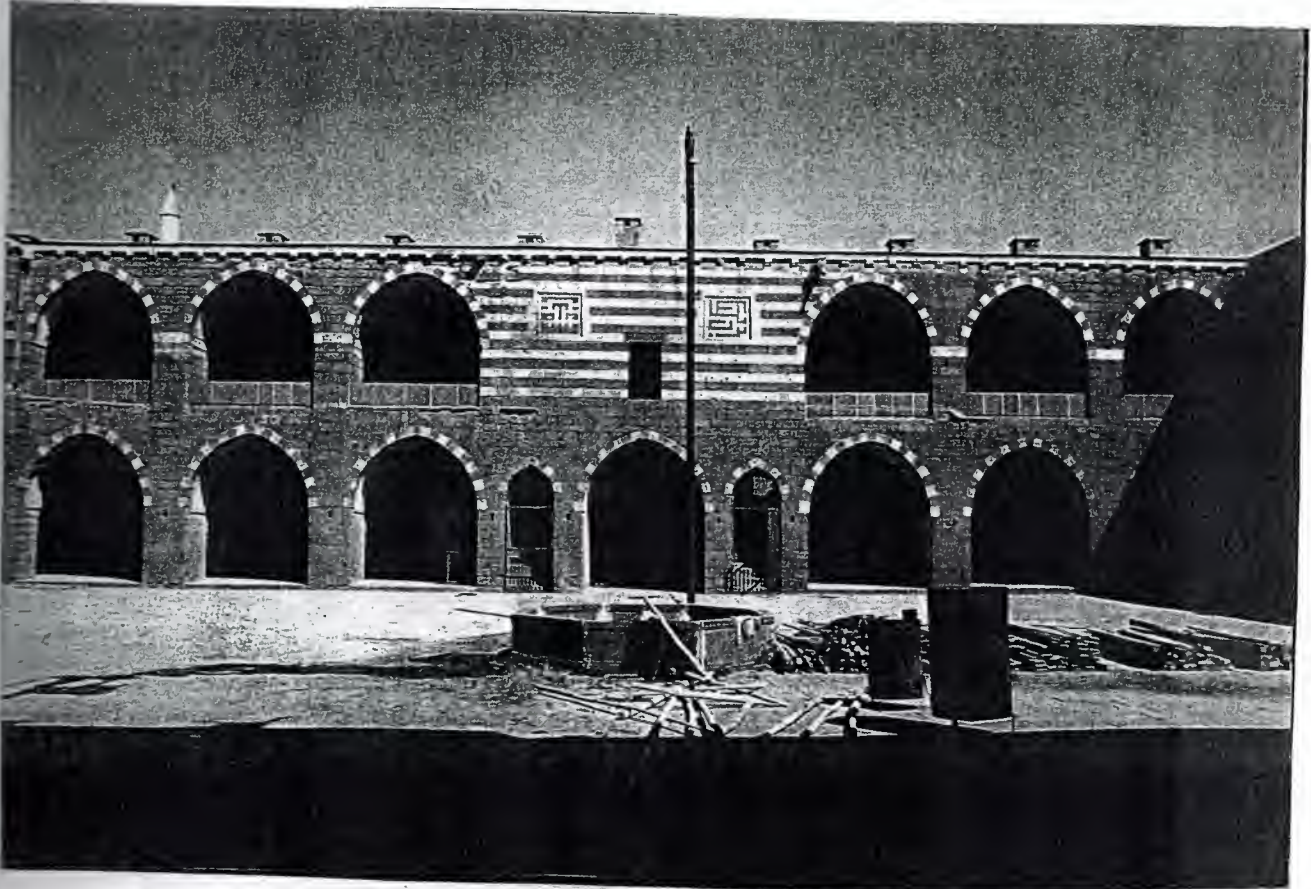
Diyarbakır ilinin Mardin kapı semtinde ve gazi caddesi üzerinde bulunmaktadır. Diyarbakır'ın Osmanlılar tarafından ele geçirilmesinden sonra ikinci Vali olan Hüsrev Paşa tarafından 1527 yılında yaptırılmıştır. Adının daha çok Deliller Hanı olarak tanınmasının nedeni, her yıl Hicaza getirmek üzere toplanan hacı adaylarının kendilerine haç sürecinde refakat edecek Delil'leri bu handan temin etmiş olabilmelerinden kaynaklanmaktadır.

45.64x52.65 metre ebadında dikdörtgen planlı iki katlı ortası açık avlulu bir handır. Ön cephede alt katlar dükkan olarak kullanılmaktadır. Kapının sağ ve sol taraflarında hafif sivri beyaz siyah değişimi kesme taş kaplı dükkanlar vardır. Kapı üstüde yine siyah beyaz taş değişimi şeklinde tezyin edilmiştir. Dükkanların arkasında ve avlunun etrafında önü revaklı han odaları yer alır. Kapının iki yanından ve kapı karşısındaki mescit gibi eyvanın iki tarafından üst kata çıkılır. Bu merdivenlerde kesme taştır. Han odalarında ocak ve dolaplar yer alır. Üst katta da yan cephelerdeki oda tertibi aynı ön ve arka cephelerdeki oda tertibi farklıdır. Avlu etrafında iki katı revaklarında siyah beyaz renk değişiminin kullanıldığı görülür. Üst düz toprak damdır.

Hana sağ taraftan yüksekliği daha az olan ahır kısmı bitişir. Cephesi taş kaplama sağ yan cephe ve arka cephe moloz taştır. Üstü düz toprak damdır. Yalnız hava bacaları açık bırakılmıştır.



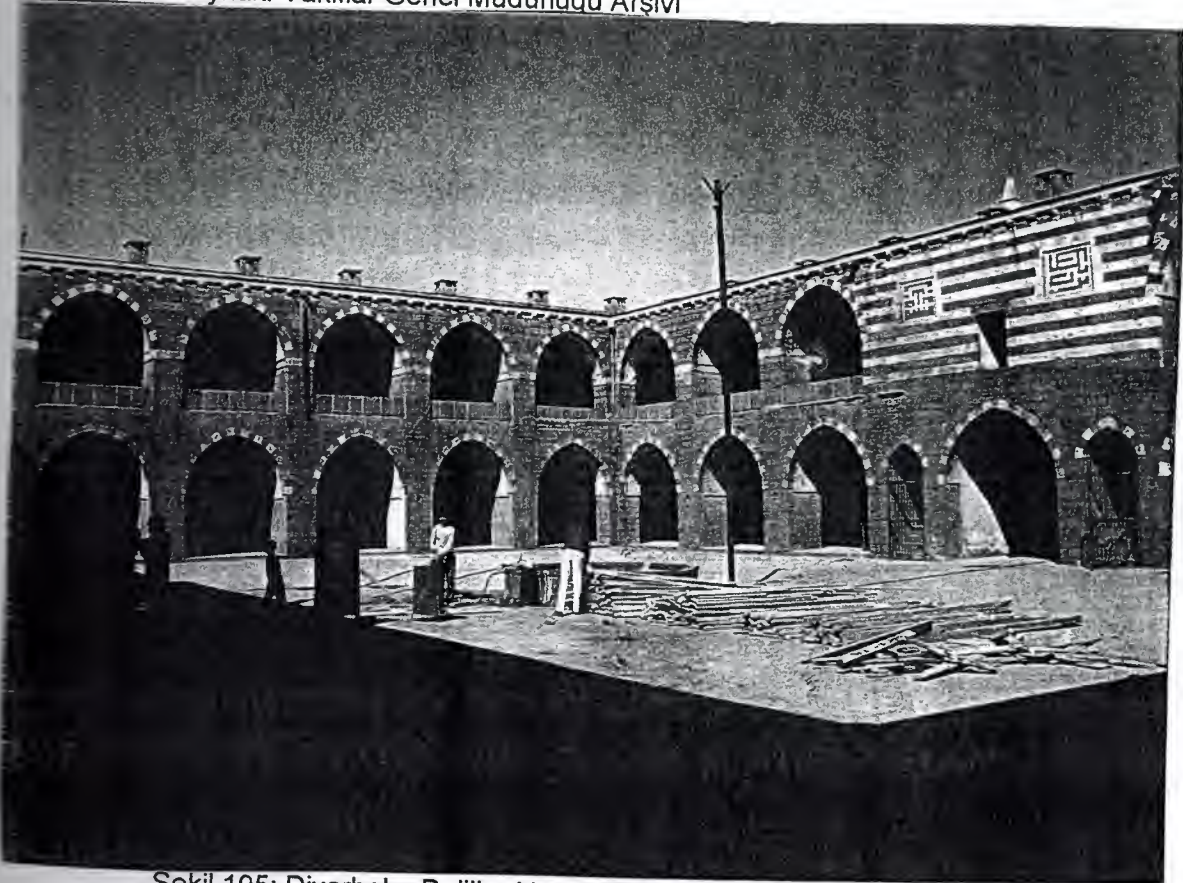
Şekil 192: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmalarından Bir Görünüş
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 193: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmalarından Bir Görünüş
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 194: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmaları
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 195: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmaları
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

Oldukça geniş bir alanı kapsayan han, ortasında kareye yakın geniş bir avlusu bulunan iki katlı barınak bölümü ile tek katlı ahır kısmından meydana gelmiştir. Yapı malzemesi olarak ; avlu cephelerinde, kemer ve ayaklarda, batı cephesinde siyah- beyaz kesme taş, diğer üç cephede ise moloz taş kullanılmış, tonoz ve kubbeler tuğla ya da taştan örülmüştür. Hana, siyah-beyaz taş sıralarının hareketlendirdiği ve yapının genel görünümü taştan Gazi caddesi üzerindeki bir kapıdan girilmektedir. Yine bu cadde üzerinde, girişin sağında ve solunda olmak üzere beşik tonozlu, siyah-beyaz taş sıralarının biçimlendirdiği, yanyana sıralanmış 16 adet dükkan yer almaktadır. Giriş ve giriş kapısındaki tonozların sağında ve solunda yer alan dört adet merdivenle avludan üst kata çıkılmaktadır. Avlu, karşılıklı iki tonoz dışında etrafı revaklarla çevrilmiştir. Alt ve üst katlarda aynen korunan eyvanların gerisinde odalar sıralanmaktadır. Üst katta, batı cephesine isabet eden odalar sıralanmaktadır. Üst katta, batı cephesine isabet eden odalar alttaki dükkanları nedeniyle iç içe iki hacimden meydana gelmişlerdir. Bunları da tek oda kabul edersek, altta ve üstte 72 oda, 1 mescit ve 3 özel mekan ortaya çıkmaktadır. Her bir odada birer dolap ve birerde ocak nişi bulunmaktadır. Alt kattaki oda pencereleri revaklara bakarken, üst kat oda pencereleri dışa bakmaktadır.

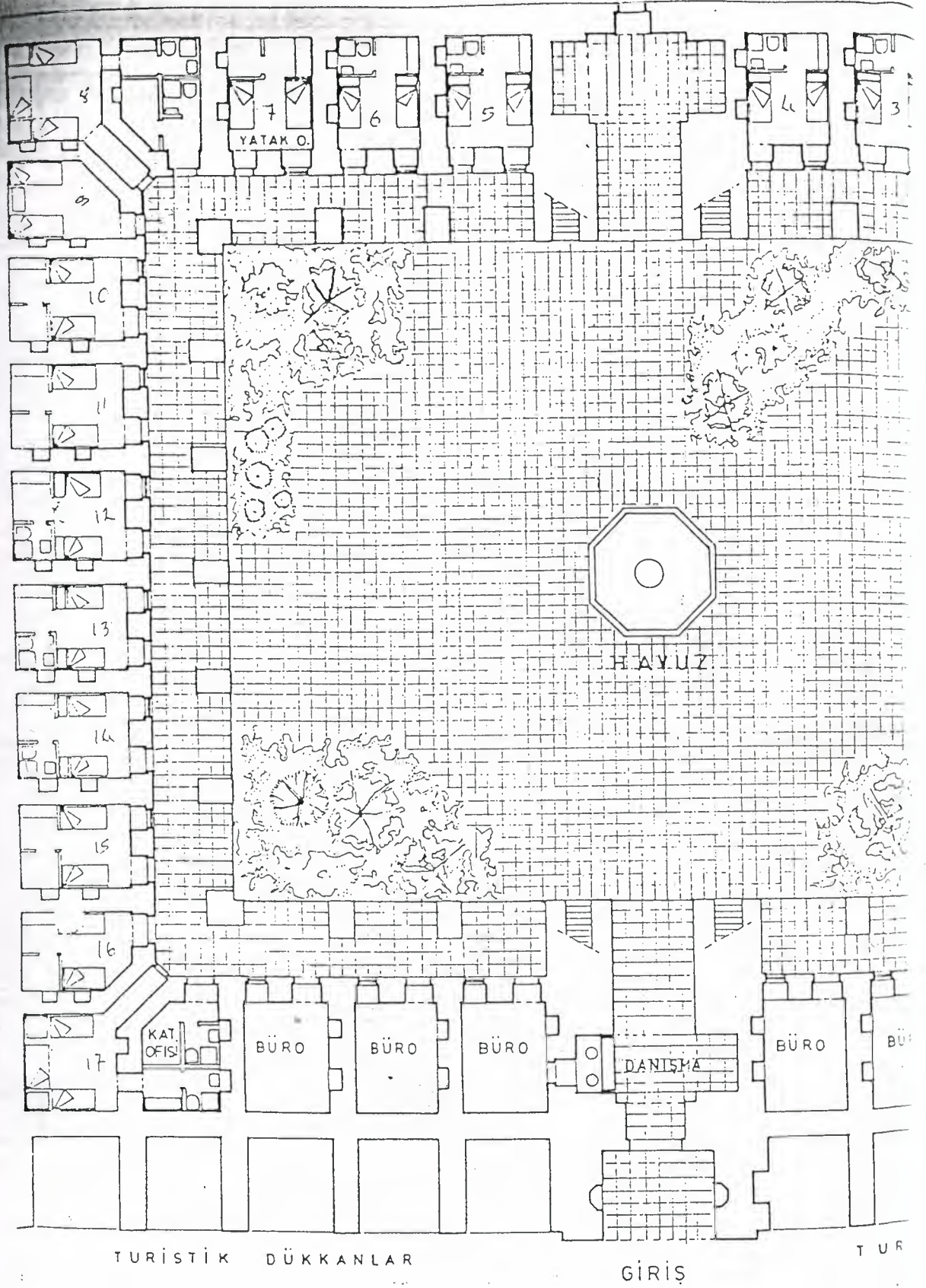
Ahır kısmına, güneydeki han odasının geçit olarak kullanılacak şekilde düzenlenmesiyle geçilmektedir. Ahır kısmı bu girişe paralel kemerlerin bağlandığı beş sıra ayak sırasının altı nefe böldüğü oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Üst örtüsü ise doğu- batı istikametinden boydan boya uzanan altı tonozla örtülmektedir. Bu tonozların kilit noktalarında yan yana sıralanmış havalandırma ve kısmen de ışıklandırma görevini yapan delikler bulunmaktadır. Bugün betonarme beşik çatısı bulunan hanın, üst örtüsünün toprak düzdam olduğu eski resimlerinden anlaşılmaktadır.



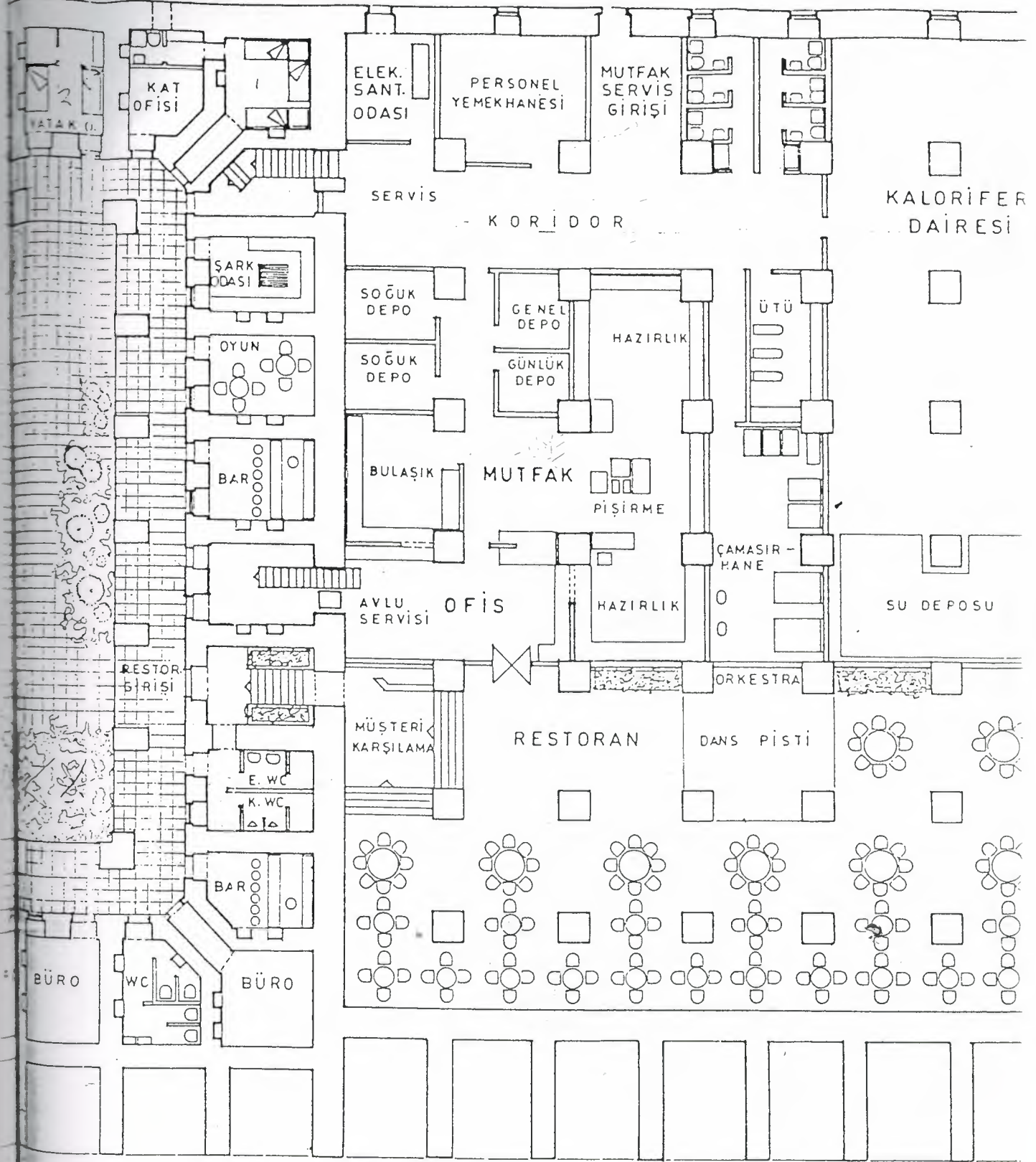
Şekil 196: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmaları
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



Şekil 197: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmaları
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi



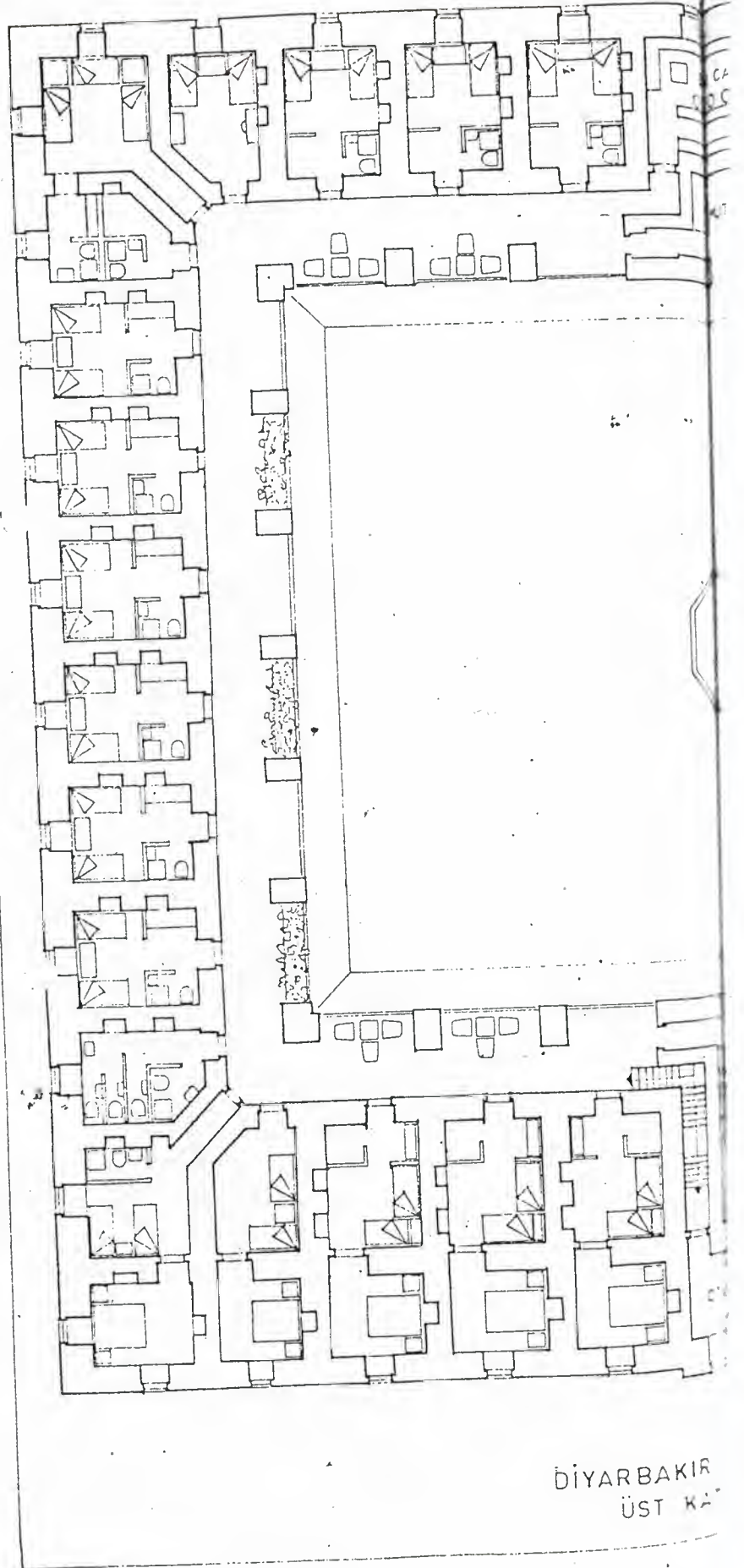
Şekil 198: Diyarbakır Deliller Hanı Zemin Kat Planı



DÜKKANLAR

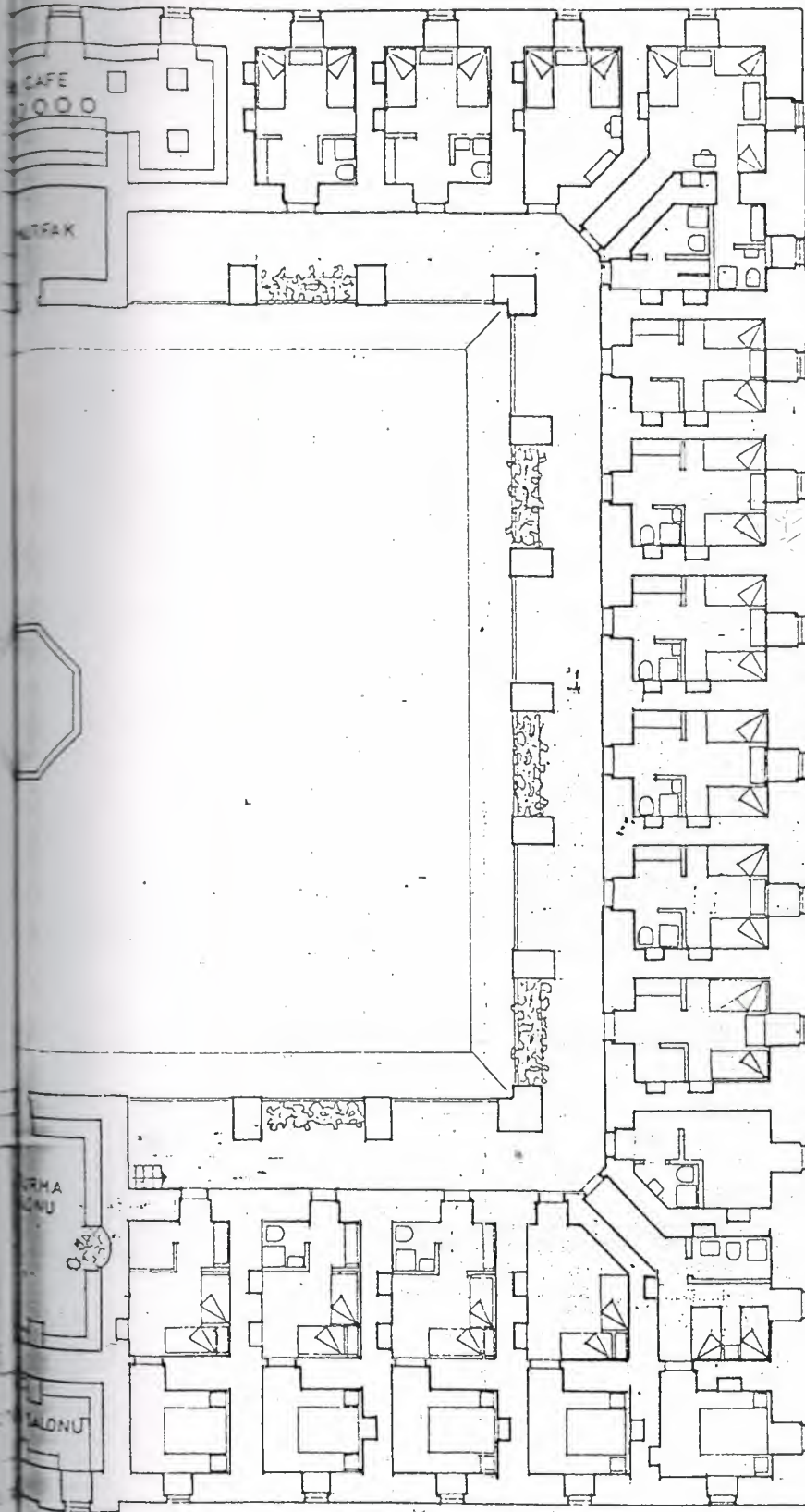
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 M.

DIYARBAKIR DELİLLER HANI
ZEMİN KAT PLANI



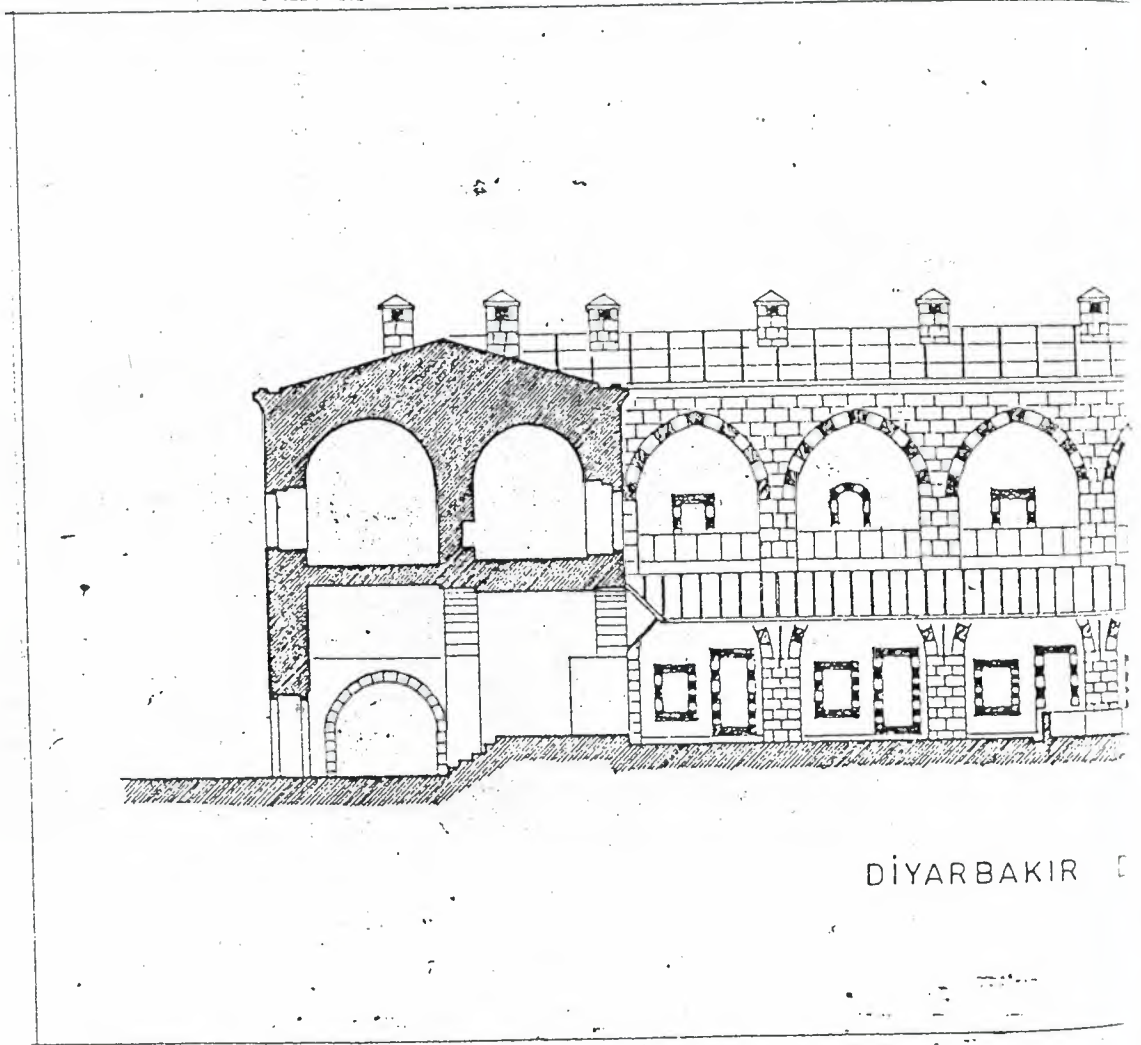
DIYARBAKIR
ÜST KAT

Şekil 199: Diyarbakir Deliller Hanı Üst Kat Planı



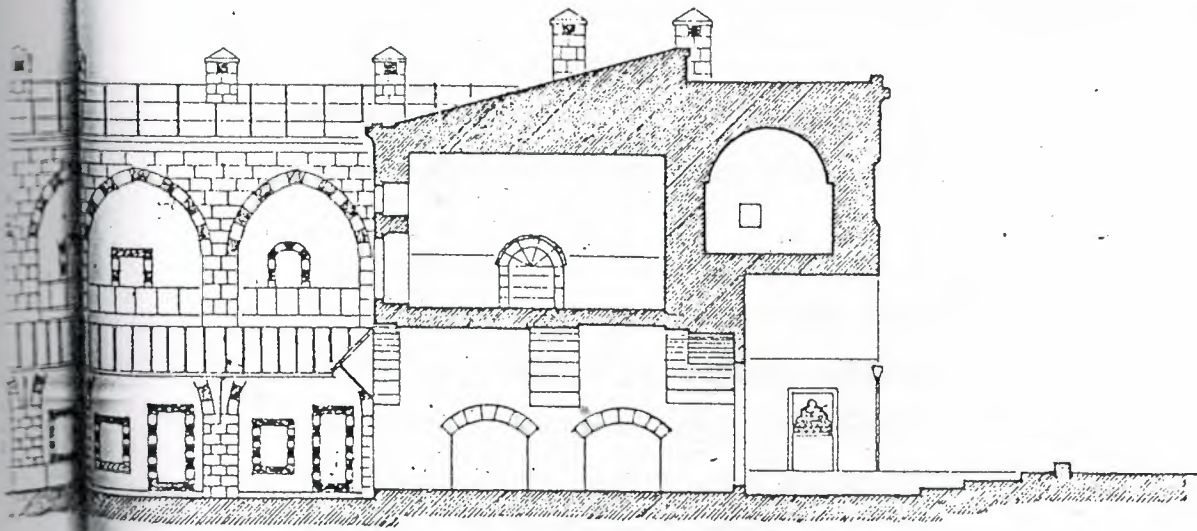
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Mt.

ER HANI



Şekil 200: Diyarbakır Deliller Hanı Kesiti

1.01. / 17



DE HANI KESİTİ

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

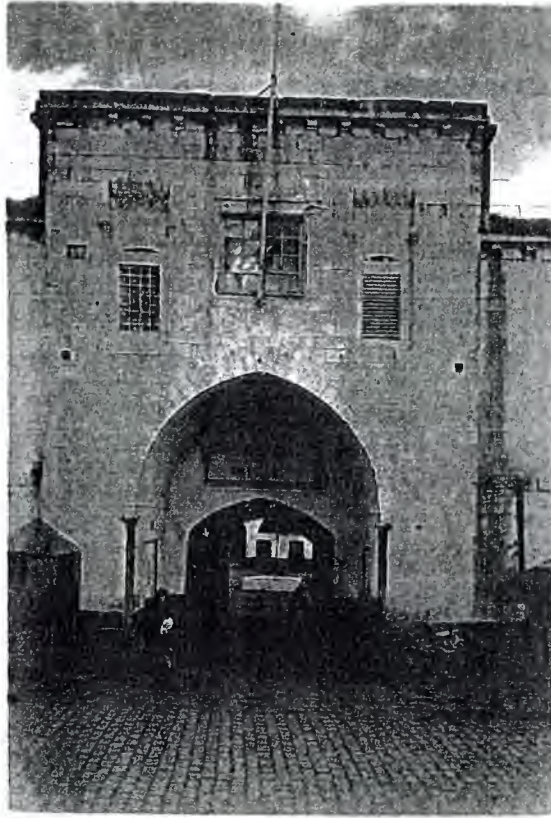
Han, 1950'li yıllarda ciddi bir onarım görmüş ve bu onarımlarda, beden duvarları, avlu cepheleri, oda içleri onarılmıştır. Yukarıda bahsedilen betonarme beşik çatının da bu onarımlar esnasında yapıldığı tahmin edilmektedir. Bir ara sıva- badana, elektrik tesisatlı, kapı-pencere doğramaları da yapılarak bazı hizmetler için düzenlendiği hatta askeri kışla olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Gelişigüzel kullanımlardan bir yarar sağlanamayacağı anlaşıncı da, önümüzdeki dükkanlar dışında han her türlü hizmette kapatılmış ve yıllarca boş bırakılmıştır. Dükkanlar ise, hurdacı, nalbur gibi gelişigüzel esnafın elinde kalmıştır. Bir ara hanın otel yada öğrenci yurdu olarak kullanılması konusunda bazı proje çalışmaları yapıldığı ancak uygulamaya geçilemediği Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivindeki dokümanlarından anlaşılmaktadır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün İdare kademesinde görev alan yönetimin, 1982 yılından itibaren Kültür ve Turizm bakanlığı ile yaptığı bir dizi temaslar sonucu bu durumdaki yapıların Turizm amaçlı kullanılması prensip olarak kabul edilmiş ve düzenlenen protokol çerçevesinde uygulamalar başlatılmıştır.

Hazırlanan protokol çerçevesinde, Deliller Hanının düzenleme projeleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanmış, o zamanki adıyla Eski Eser ve Anıtlar Yüksek Kurulundan müsaade alınarak 1984 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce işin ihalesi yapılarak uygulamaya geçilmiştir.

Yıllarca kamu kuruluşlarınca çimento deposu olarak kullanılan ahır kısmının içerisinde oldukça harap durumda olduğunu Vakıflar Genel Müdürlüğü arşiv dosyalarından anlayabiliyoruz ve ilk olarak ahır kısmı boşaltılarak temizliği yapılmıştır. Daha sonra Hanın bütün birimlerine ulaşacak şekilde kalorifer, elektrik, telefon ve müzik-yayın tesisatlarının çekilmesi işlemlerine başlanılmıştır. Ahır kısmında bulunan kalorifer tesisinin merkezinden başlanılmak üzere avluda revak önlerinden geçmesi planlanan



Şekil 201: Diyarbakir Deliller Hanı (Hüsrev Paşa) 1966 Yılı Durumu
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

yer altı şebekesi için kanallar açılmış, kalorifer tesisatı boruları ile pis su ve temiz su boruları açılan bu kanallar içerisine yerleştirilmiştir, her türlü izolasyon işlemleri tamamlanarak kanalların üzeri kapaklarla kapatılmış ve sonra taş döşeme yapılmak suretiyle bu kanallar gizlenmiştir. Kalorifer ve su tesisat borularının düşey kolon bağlantıları mevcut baca delikleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yatak odası olarak düzenlenecek her bir odaya, birer banyo ünitesi ilave edilmiş, bu banyoları her türlü tesisatları tek tek ana akslara bağlanarak sistem tamamlanmıştır. Alt kat oda pencerelerin avluya, üst kat oda pencerelerinin dışa bakmış olmaları nedeniyle oluşturulan banyo ünitelerinin üst üste gelmeleri mümkün olmadığı için banyoların düşey tesisat bağlantılarında büyük zorluklar çekilmiştir. Banyolardaki buharın emilmesi için her bir banyoya birer ashilatör takılarak bu ashilatörler ocak bacaları ile irtibatlandırılmıştır. Banyoların içerisine, birer duş teknesi, lavabo, klozet ve ayna takılmış, banyo zemin döşemesi kalebodur, iç yan duvarları fayans kaplanmış ve üzerleri betonarme tabliye ile örtülmüştür. Banyo karşlarına birer gömme dolap nişleri yapılmıştır. Yatak başlarına ışık, telefon, ses müzik anahtar ve prizleri konmuş, odaların üzerlerindeki tonozun ortasına asılan birer lamba ile aydınlanmış. Oda ve banyo ünitelerinde kullanılan aksesuarların standardı, turistik bir yakışacak şekilde olmasına özen gösterilmiştir. Köşelere yakın odaların bazıları genel tuvalet ve kat servis odaları olarak düzenlenmiştir.

Mescidin fonksiyonu aynen korunarak, diğer özel üç oda oturma ve dinlenme mahalli olarak düzenlenmiş, alt katta girişe yakın odaların bir kaçı idare odası olarak düzenlenmiştir. Avlu cephelerindeki ve ayaklardaki bozukluklar giderilmiş eksik kısımlar aslına uygun olarak tamamlanmıştır. Avlu ortasında yer alan havuz ıslah edilmiş ve avluda oturma imkanlarına paralel olarak yeşillendirme alanları oluşturulmuştur. Revak ve oda içlerindeki mevcut imitasyon tuğla yer döşemeleri aynen muhafaza edilmiştir. Daha önceki onarımlarda yenilenen basit kapı-pencere doğramalarının kullanılması mümkün olmadığı için sökülerek kaldırılmış yerlerine gürgen kerestenin kapı-pencere doğramaları yapılmış mobilya cilası ile cilalandırılmıştır.



Şekil 203: Diyarbakır Deliller Hanı Restorasyon Çalışmaları Sırasında Avludan Bir Görünüş
Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

Avlu zemin döşemesi ile ahır zemin döşemesi ile ahır zemin döşemesi katları arasında 2,42 m.lik kot farkının ortaya çıkması bu iki bölümün bütünleştirilmesini güçleştirmiştir. Bu durumu çözüme kavuşturabilmek için bu iki bölümü birbirine bağlaya kapının önünde, ahır içerisinde bir bölümün merdiven yapılarak yükseltilmesi ve kapı arkasındaki oda içerisine merdiven basamaklarının yerleştirilmesi sonucunda rahat bir geçiş imkanı sağlamış ve bu geçiş aynı zamanda restoran girişi olarak değerlendirilmiştir.

Hanın Gazi Caddesine bakan cephesindeki 16 adet dükkana da her türlü tesisat çekilmiş olup, düzenleme sonrası her birinin birer turistik dükkan olarak hizmet verebilmeleri öngörülmüştür.

Hanın Doğu cephesinde bulunan bir kapıdan yararlanmak suretiyle bu taraftaki boş alan yapılan düzenlemelerle otopark, açık oturma ve dinlenme alanları haline getirilmiştir.

7.2. DİYARBAKIR DELİLLER (HÜSREV PAŞA) HANI OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN İŞLEVSEL FAKTÖRLER ANALİZİ

7.2.1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Deliller (Hüsrev Paşa) Hanı şehir oteli fonksiyonu ile yeniden işlevlendirilmiştir. Hanın bulunduğu Diyarbakır şehri büyük tarihi öneme sahiptir. Dünyanın ikinci uzun surlarına sahip şehirde kültür turizm kullanıcıları tarafından büyük ilgi mevcuttur. Büyük zarar görmüş olan surların restorasyon çalışmaları yürütülmektedir. Deliller Hanı otelinin kullanıcı profilini şehir sakinleri ve kültür turizm kullanıcıları oluşturmaktadır. Şehir oteli kullanıcı gereksinimlerini karşılamak doğrultusunda cafe, bar, yemek salonu, yüzme havuzu ve dinlenme mekanları, kuaför salonu hizmetleri vermektedir.



Şekil 205: Diyarbakır Deliller Hanı
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 206: Diyarbakır Deliller Hanı ve Çevresi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

Yatak odalarında kullanıcıların antropometrik ve psikolojik gereksinimleri minimum düzeyde karşılanmaktadır.

7.2.2. MEKAN GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Avluda bulunan havuzun yanına yapılan bar bankosunun soğutucu tesisatın yerleştirilmesi için bir mekan gereksinimi doğmuştur. Şekil 209 ve 210'da görüldüğü gibi mevcut çözüm yeterli değildir. Havuz etrafında bar ile bağlantı olarak oturma mekanı oluşturulmak istenerek havuz etrafına yerleştirilen taşlarla bir oturma mekanı sağlanmaya çalışılmaktadır. Şekil 210 ve 210'da görüldüğü gibi bu uygulama son derece hatalı kullanıcıların antropometrik ve psikolojik gereksinimlerini karşılayamayan bir uygulamadır.

İki katlı revaklardan oluşan hanın üst katında yatak odalarının bulunduğu koridorda dinlenme alanları düzenlenmiştir. (Şekil 213)

Yatak odalarının ince bölücü duvarlar aracılığıyla girişin elbise depolama, giyinme ve soyunma ihtiyacına cevap vermek amacıyla bir mekan oluşturulmuştur, bu mekan kullanıcının boyutsal gereksinimlerini karşılamamaktadır. Tasarım endişesi taşımamaktadır. (Şekil 218, 219) Yatak odaları yatma hacminde tuvalet masası, tek kişilik veya iki kişilik yatak, minibar, televizyon donatı elemanları bulunmaktadır. Yatak odaları mekansal büyüklüğü bu donatı elemana küçük gelmekte ve sıkışık tasarım endişesi taşıma, kullanıcının estetik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayamayan bir hacim oluşturmaktadır. (Şekil 216,217,218,224,225)

7.2.3. ÇEVRE GEREKSİNİMLERİ ANALİZİ

Han'ın cephesi boyunca oluşan araba parkı kervansarayın çevreden algılanışını gölgelemektedir. (Şekil 205,206) Han yapısı çatı üzerine monte edilen uydu antenleri Han'ın tarihi dokusuna, güzelliğine zarar vermektedir. Şekil 226'da görüldüğü üzere cephede bulunan dükkanların havalandırma ve

klima tesisatını cephe üzerine yerleştirmeleri yapının bütününde rahatsız edici bir görünüm oluşturmaktadır.

7.3. DİYARBAKIR DELİLLER (HÜSREV PAŞA) HANI OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN TEKNİK FAKTÖRLER ANALİZİ

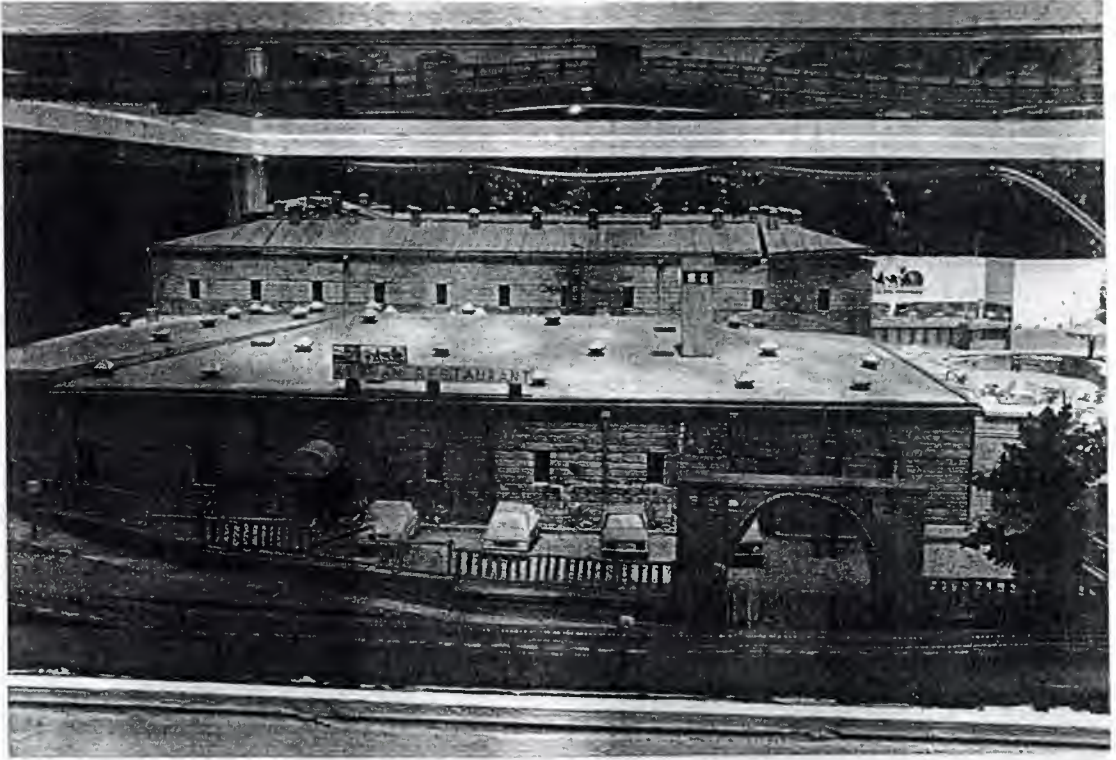
7.3.1. AYDINLATMA ANALİZİ

Hanının giriş holü, otel holü olarak işlevlendirilen avlu, üst kat koridorları gündüzleri doğal aydınlatma ile aydınlatılmaktadır. Yatak odalarında ise hanının ufak pencerelerinden gelen gün iőıęı miktarının az olması sebebiyle gün içinde de yatak odalarında ve ıslak hacimlerde yapay aydınlatma ihtiyacı oluşmaktadır. (Şekil 217,218) Otel yatak odalarının bütününde yatak başı aydınlatması yapılmamıőtır. Ancak yatak başı aydınlatma kullanıcı ihtiyaçları ağıısından önemlidir.

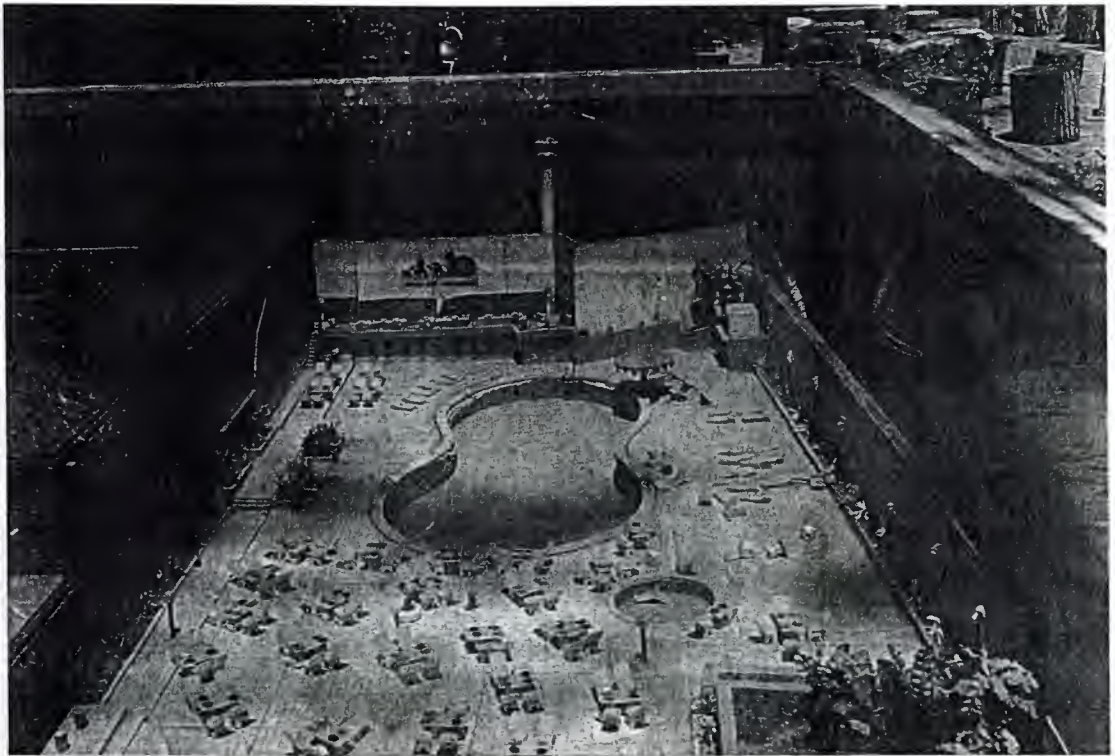
Revaklı üst kat koridor aydınlatması ise şekil 218'de görülebileceği gibi duvara monte floresan aydınlatma cihazları ile sağlanmıştır.

7.3.2. ISISAL KONFOR ANALİZİ

Otel bütününde radyatör ve klima tesisatı uygulanmıştır. Pencere önüne monte edilen klimalar oda içine giren gün iőıęı miktarını azaltmaktadır. Boyutları itibariyle büyük ve hantal görünümleri estetik ağııdan uygun değildir. Islak hacimlerde merkezi sıcak su tesisatı mevcuttur. Kalın taş duvarları ve küçük pencereleri sayesinde dışarıda bulunan sıcak hava ortamının yatak odalarındaki etkisi azaltılmaktadır.



Şekil 207: Diyarbakır Deliller Hanı Avlusunda Bulunan Hanın Maketi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 208: Diyarbakır Deliller Hanı Otelinin Maketi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 209: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Avlusu
Kaynak: Hıcran Özalp Özel Arşivi



Şekil 210: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Havuz Başı Bulunan Bardan Bir Görünüş
Kaynak: Hıcran Özalp Özel Arşivi



Şekil 211: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Avlusunda Bulunan Bar ve Yemek Salonundan Bir Görünüş

Kaynak: Hıcran Özalp Özel Arşivi



Şekil 212: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Avlusundan Bir Görünüş

Kaynak: Hıcran Özalp Özel Arşivi

7.3.3. AKUSTİK ANALİZİ

Kalın taş duvarları ve küçük pencerelerinin varlığıyla ses izolasyonu açısından uygun olan yapıda, yatak odalarında oluşan seslerin kullanıcılarını rahatsız etmemesi için ses emici malzeme kullanma gerekliliği doğmaktadır. Deliller Hanı Büyük Kervansaray Hotel'inde yatak odalarında zemin döşemesi olarak halı kullanılmıştır. Ses emilimi açısından uygun bir malzemedir.

7.4. DİYARBAKIR DELİLLER (HÜSREV PAŞA) HANI OTELİ'NİN İÇ MEKAN OLUŞUMUNU ETKİLEYEN ESTETİK FAKTÖRLER ANALİZİ

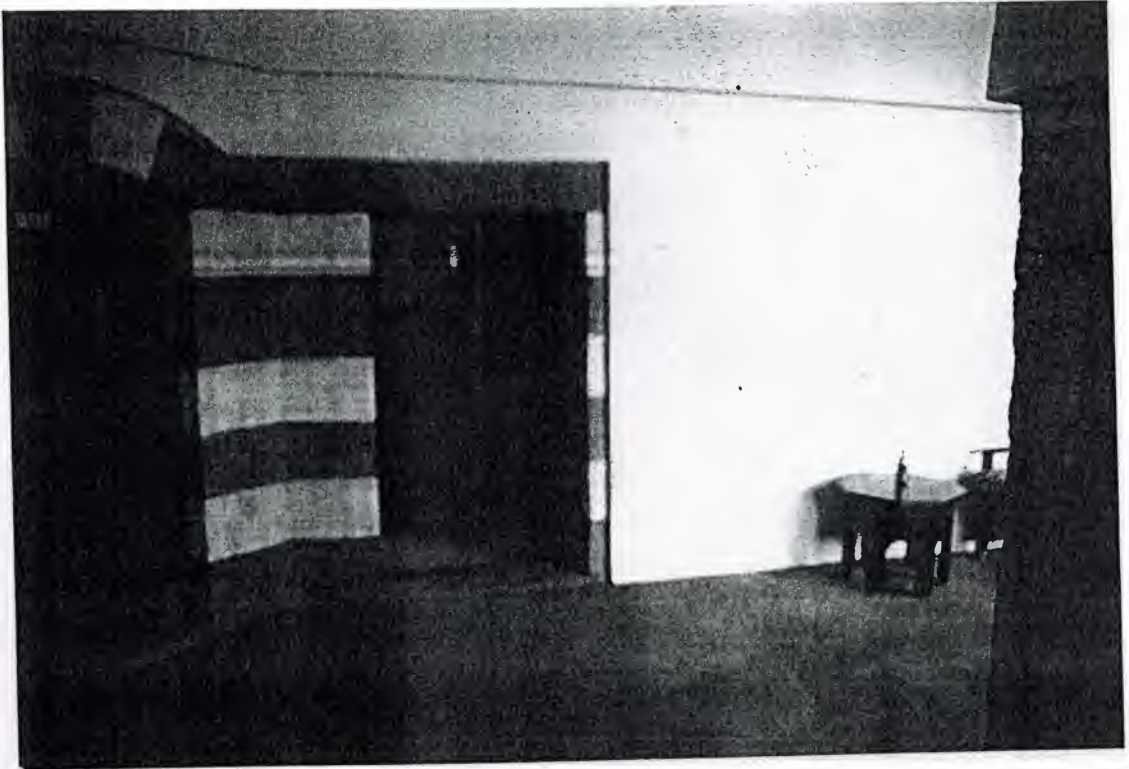
Renk, Işık, Doku, Malzeme:

Yapının bütününde seçilen donatı elemanları renk, biçim, desen, malzeme uyumu sağlanamamıştır. Şekil 209'da görülebileceği gibi plastik sandalyeler üzerinde bulunan sarı döşeme ve masa örtülerinde kullanılan kırmızı renkleri ve aynı mekan içinde oluşturulan taştan yapılan sehpa ve ahşap tabureler üzerindeki farklı renkteki minderler yapının tarihi değerlerini gölgelemektedir. Buna ek olarak havuz etrafında tasarlanan bar, soğutma cihazı ve tesisatı (Şekil 209,210) tasarım endişesi taşımamakta, görsel kirlilik ve kargaşa yaratmaktadır. Renk düzeninde en büyük tehlike aşırılıktır, çok renk kullanıldığında kullanıcı üzerinde huzursuzluk ve istenmeyen etkiler oluşur.

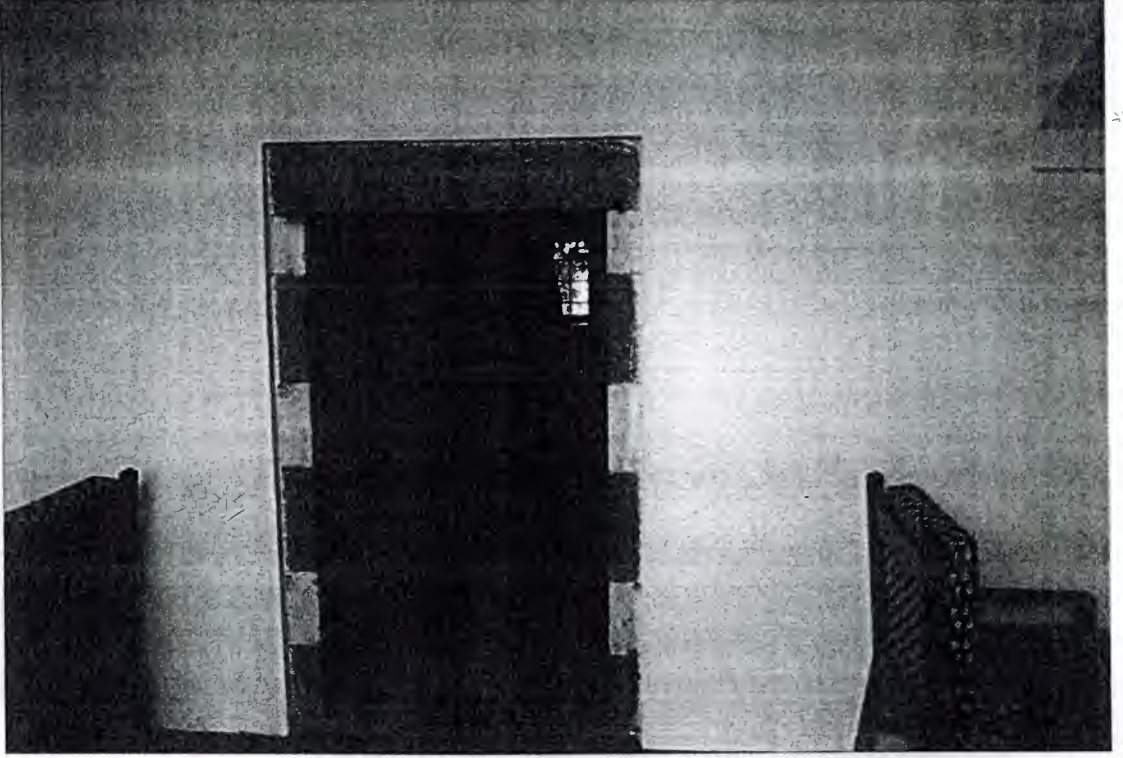
Yatak odalarında seçilen donatı elemanları, aksesuar tabloların tasarımı uyumsuzlukları ve ortak bir dil birliği sağlanamamıştır. Yatak odalarında yapının özgün halinde bulunan nişler, pencereler tarihi yapının değerlerinin gölgelenmemesi yeniden işlevlendirilmesinde dikkat edilmesi gereken en önemli noktaların başında gelmektedir. Ancak Deliller Hanı otelinde yatak odası tefrişinde bu konu yadsınmaktadır. Şekil 218,224,225, 226'da tespit edildiği üzere yapının mimari değeri yadsınan bir yaklaşımla yerleşim planı yapılmıştır. Bu uygulamada ülkenin tarihi ve mimari değerlerine zarar verilmektedir.



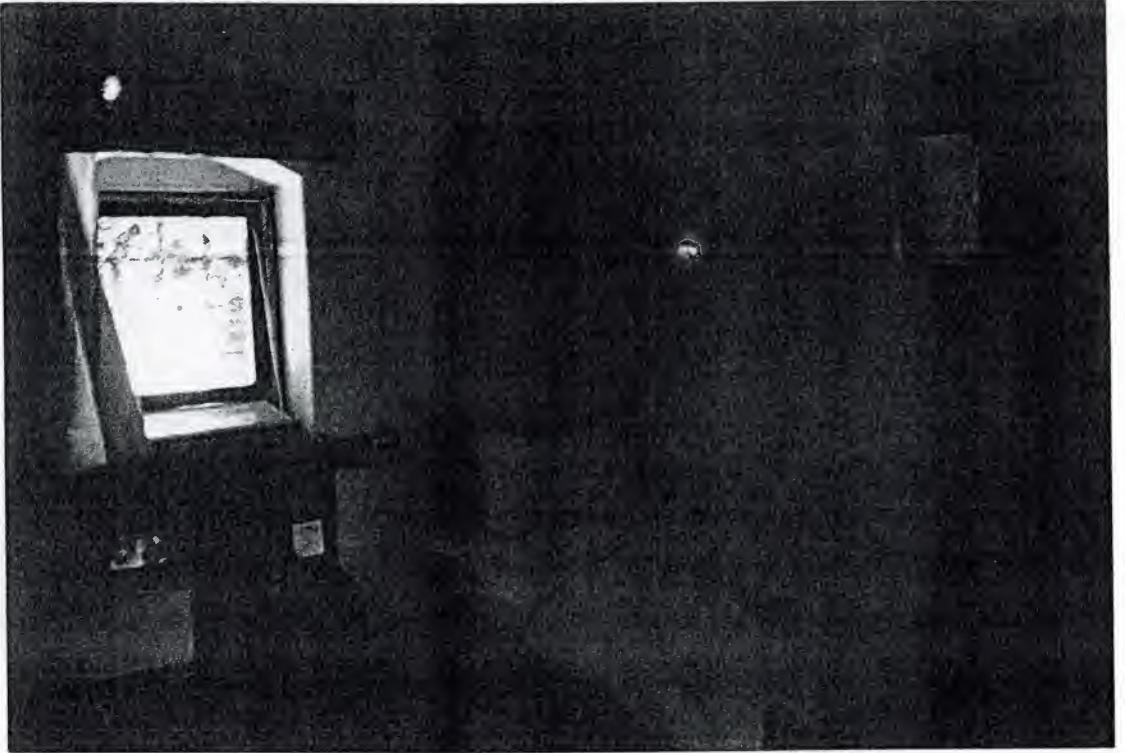
Şekil 213: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli İkinci Kat Koridorundan Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 214: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odası Girişlerinden Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 215: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odası Girişi
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

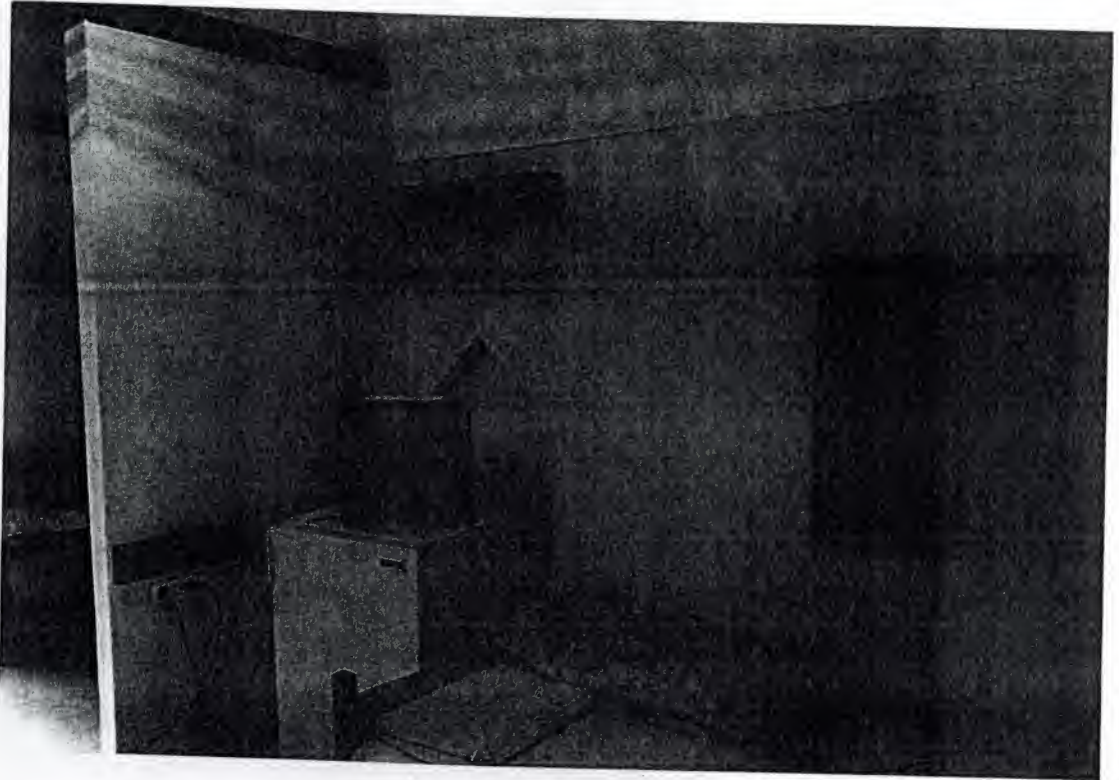


Şekil 216: Diyarbakır Deliller Hanı Yatak Odalarından Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



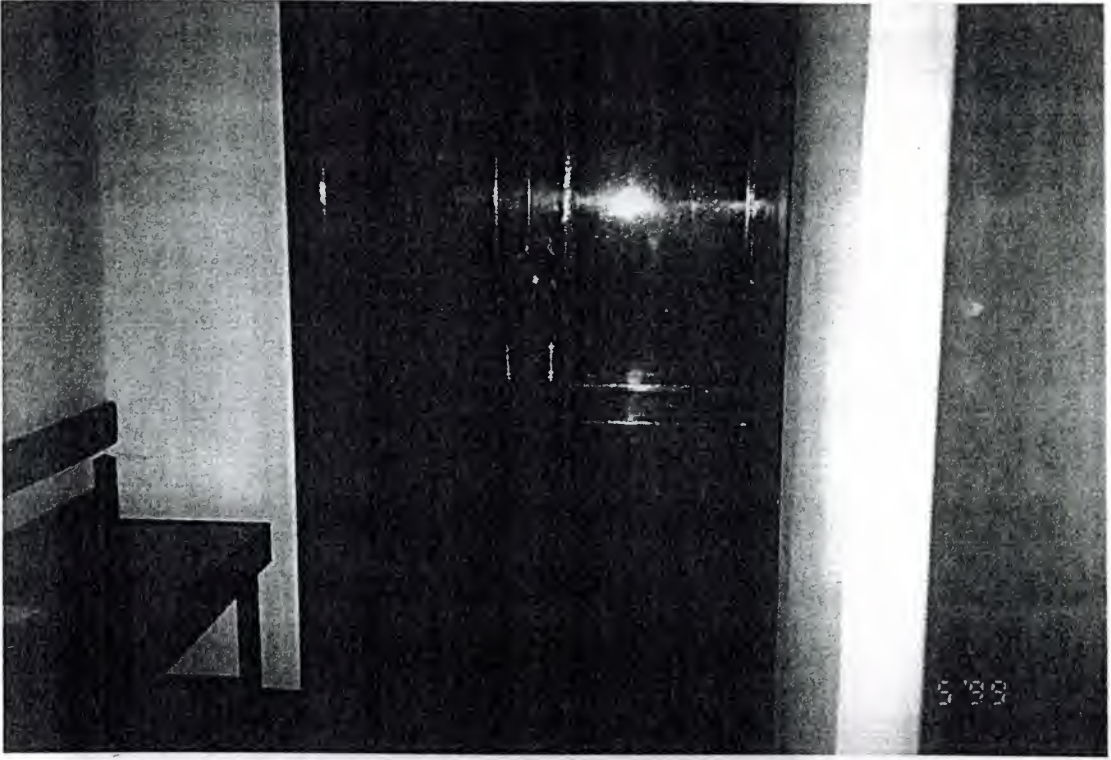
Şekil 217: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odaları Donatı Elemanlarından Bir Görünüş

Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

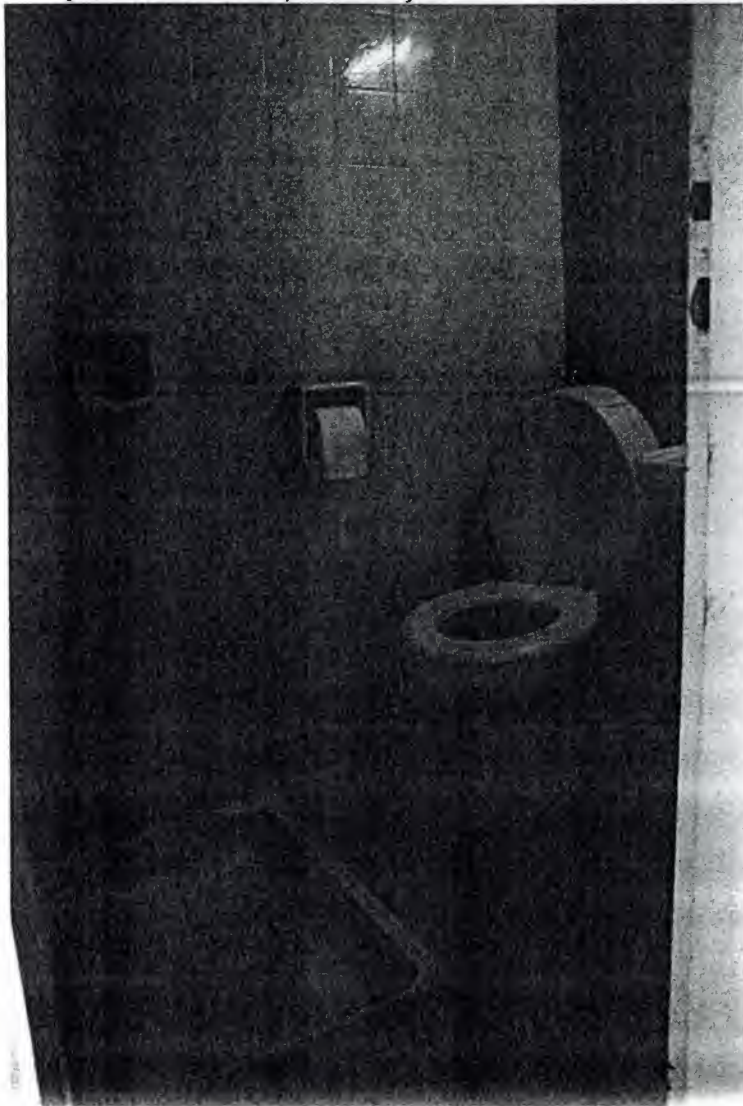


Şekil 218: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş

Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



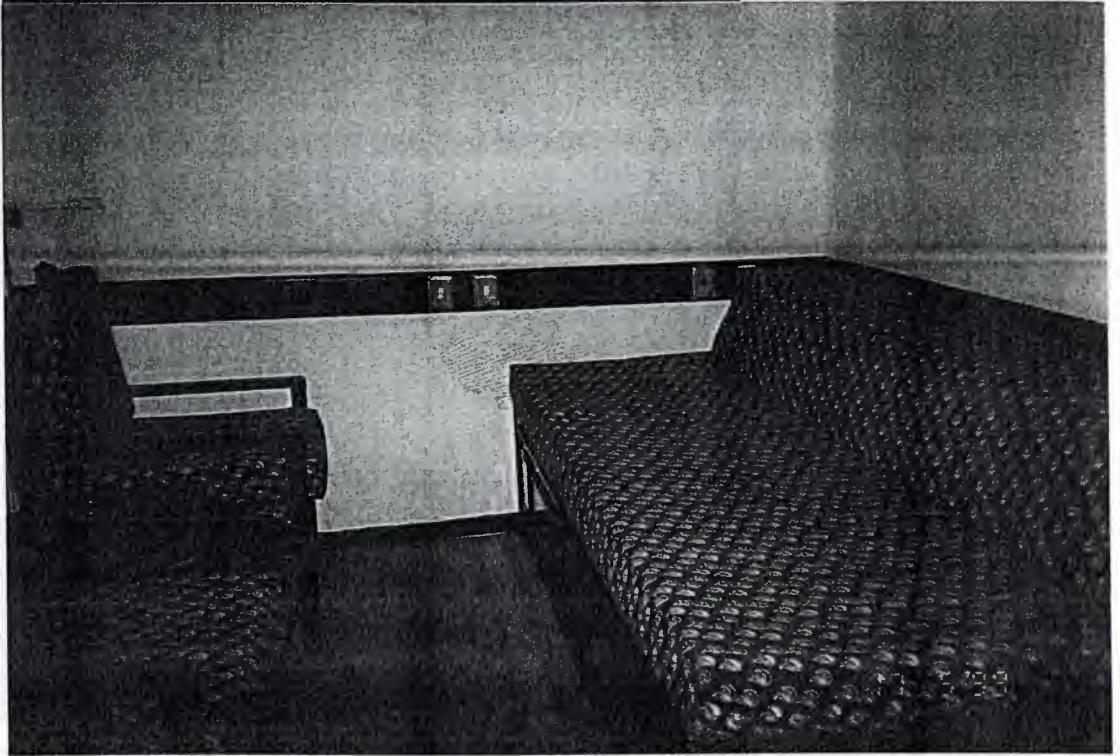
Şekil 219: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Donatı Elemanlarından Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



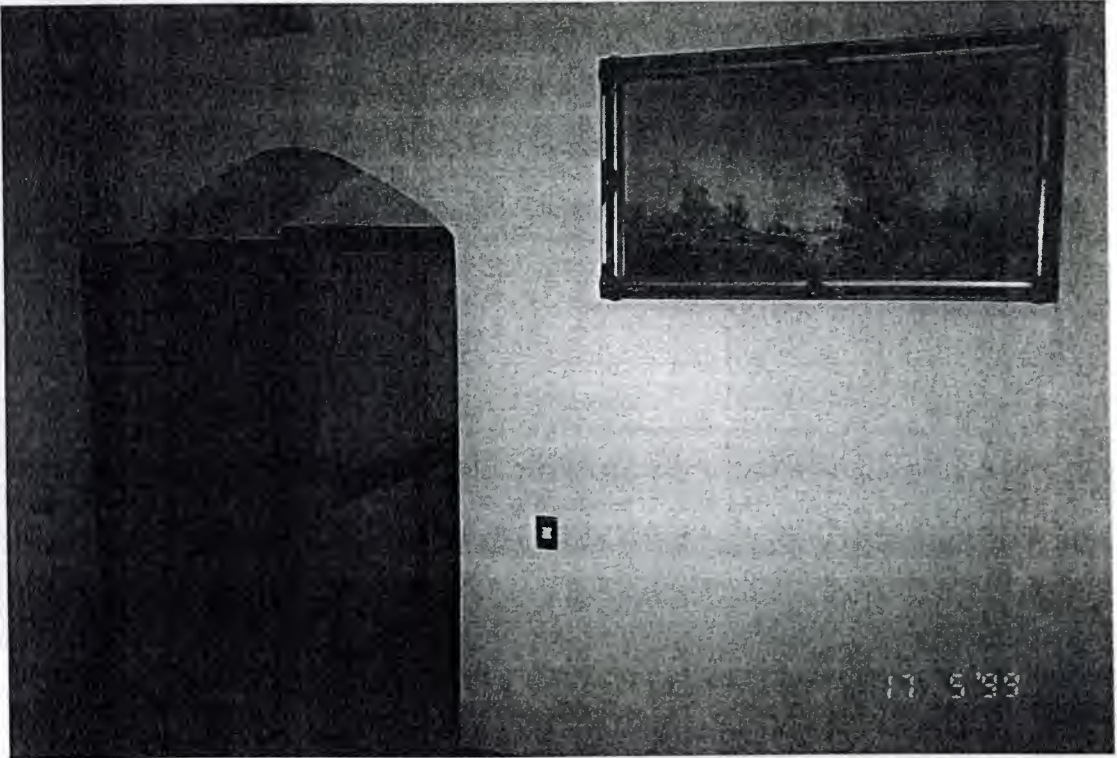
Şekil 220: Diyarbakır
Deliller Hanı
Yatak Odası
Islak Hacim-
lerinden Bir
Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



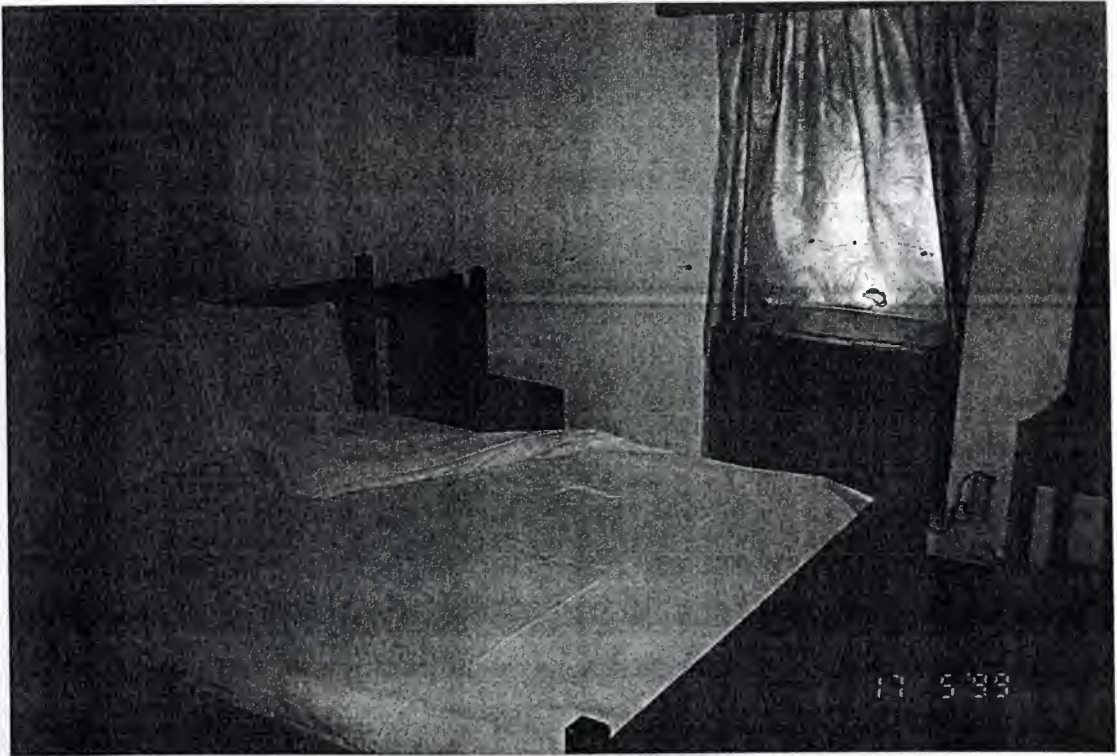
Şekil 221: Diyarbakır
Deliller Hanı
Otel Yatak
Odası
Girişinden Bir
Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp
Özel Arşivi



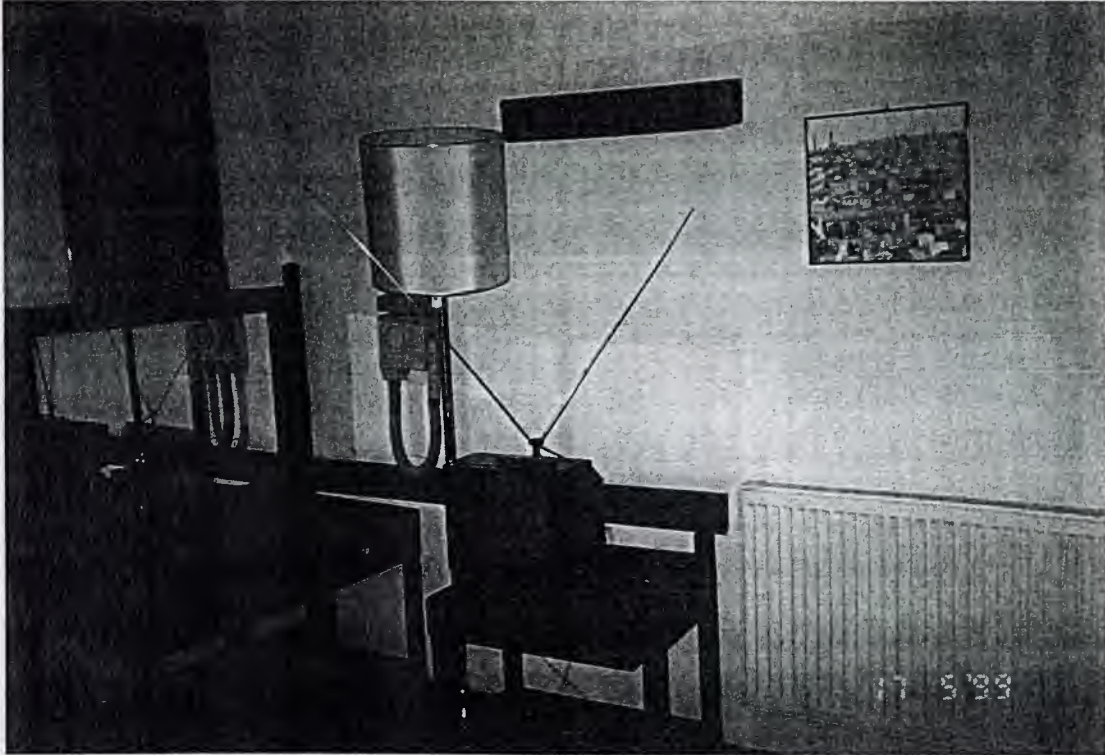
Şekil 222: Diyarbakır Deliller Hanı Yatak Odası İçinde Dinlenme Mekanından Bir
Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 223: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odalarından Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 224: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Yatak Odası Düzenlemesi ve Havalandırma
Tesisatından Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 225: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Yatak Odası Donatı Elemanlarından Bir Görünüş

Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

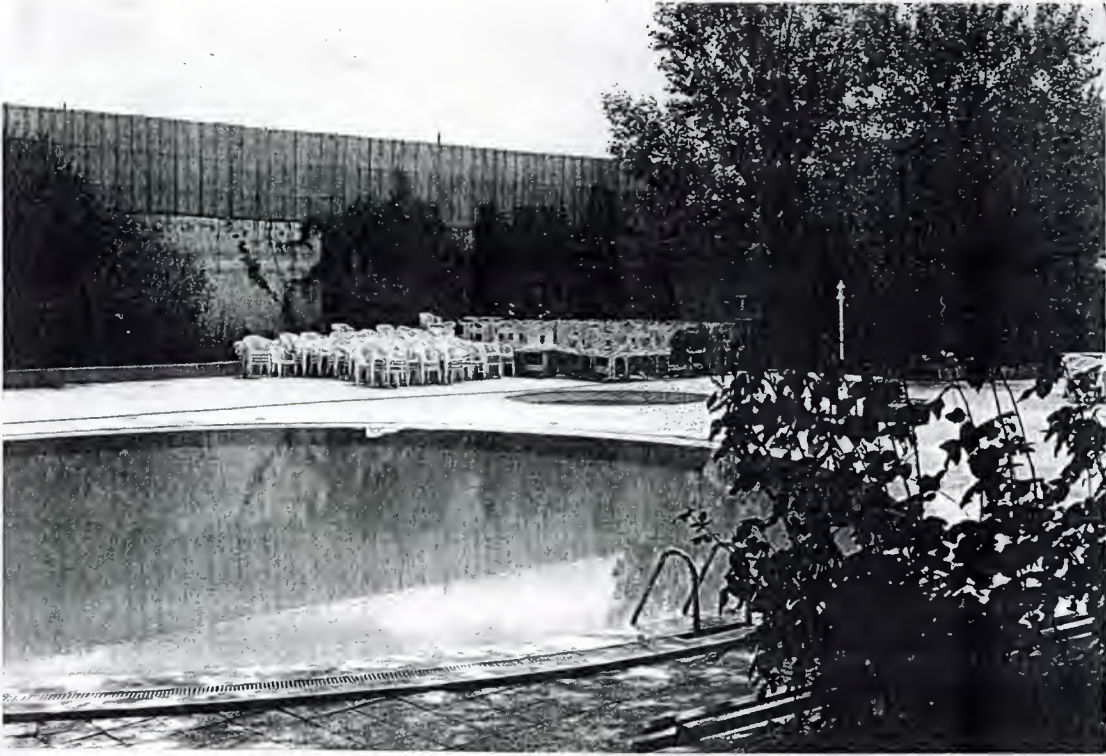


Şekil 226: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Yatak Odası Donatı Elemanlarından Bir Görünüş

Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 227: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Havuz Başından Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



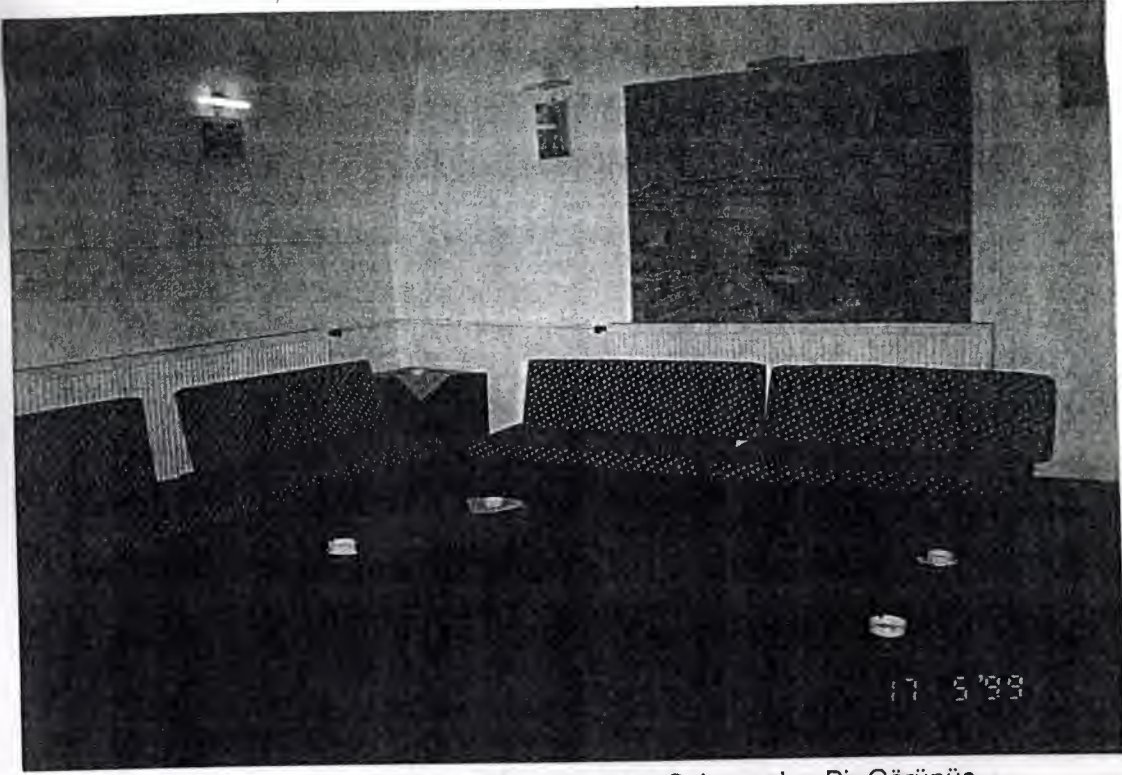
Şekil 228: Diyarbakır Deliller Hanı Oteli Havuz Başından Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 229: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Arka Avlusı ve Servis Girişı
Kaynak: Hıcran Özalp Özel Arşivi



Şekil 230: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Arka Avlusundan Bir Görünüş
Kaynak: Hıcran Özalp Özel Arşivi



Şekil 231: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Toplantı Salonundan Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi



Şekil 232: Diyarbakır Deliller Hanı Otelı Giriş Katında Bulunan Kuaförden Bir Görünüş
Kaynak: Hicran Özalp Özel Arşivi

8. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

8.1. SONUÇ

İnsanlığın ortak mirası olan kültür varlıklarının korunması günümüzde büyük önem verilen evrensel bir konudur. Toplumlar tarihten gelen değerleri özümseyemedikleri, ilişki kuramadıkları sürece kendilerini gereğince anlayamazlar. Mimarlık alanında ulusal tarihi değerleri dikkate almadan geliştirilen çağdaş tasarımlar, toplumdaki yabancılaşmayı hızlandırmaktadırlar.

Korumanın en etkili yolu yapıya yeni işlevler verilerek yaşatmaktır. Bu çalışmada incelenmekte olan kervansaraylar yıkılmış, harap olmuş, yapılarıkten vakıflar genel müdürlüğü tarafından uygulanan çalışmalar sonucunda restore edilip, turizm amaçlı yeniden işlevlendirilmiştir.

Tezin konusu Kervansarayların geçmişten günümüze tarih içindeki durum tespitleri yapılmış, restore edilmeden önce, restorasyon çalışmaları esnasındaki ve yeniden işlev verildikten sonra mevcut durumları tez çalışmasının başında belirlenen amaç ve yöntemler esas alınarak incelenmiş ve fotoğraflarla belgelenmiştir.

Yaşatılarak korunması ve güncelleştirilmesi söz konusu kervansaray yapılarının; tarihi ve mimari özellikleri, sanat değeri taşıyan ayrıntıları, yapım teknikleri ve malzemeleri, bozulma nedenleri, tarih içindeki hasar durumları, yapının statüsü ve çağdaş otel iç mekan ve çevre tasarımı açısından ön araştırmalar yapılmıştır. Yapının restorasyonu ve yeniden işlevlendirme sonrasında iç mekanda çağdaş kullanıcı işlevsel, teknik, estetik, psikolojik gereksinimleri göz önüne alınarak restorasyonu yönlendirecek temel verilerin belirlenmesine özen gösterilmiştir.

Kervansarayları yapıldıkları dönemde kullanıcı ve çağdaş otel iç mekan tasarımı işlevsel, teknik, estetik, psikolojik gereksinimleri incelenerek yeni işlevlendirilen kervansaray otelleri iç mimari değerler analizi yapılmıştır.

Bütün bu değerlendirmeler ışığında yeniden işlevlendirilmesi aşamasında açılan ihaleler ile özel işletmelere belirli süreler için kiralanen kervansarayların, bu işletmeler ve dükkan sahiplerinin büyük çoğunluğunda öneminin, değerinin anlaşılamadığı gözlenmiştir.

Tez konusu kervansarayların bütününde verilen yeni işleve uygun olarak iç mimari projelerinin hazırlanması, onaylanması zorunluluğu ve önemi anlaşılamamasından dolayı iç mekan ve çevre tasarımında meydana gelen yanlış kültürel ve tarihi mesajlar veren uygulamalar fotoğraflarla tespit edilmiştir.

Yeniden işlevlendirilen yapılarda uygulanan restorasyon projesi olduğu kadar bu konuda uzmanlaşmış kişi ve komiteler tarafından iç mimari projelerinin oluşturulması ve onaylanması gerekliliği mevcuttur. Bu çalışmanın sonucunda yapılarda oluşan yanlış iç mimari uygulamaların yapının kullanıcıları olan yerli ve yabancı turist ve yöre halkına yanlış tarihi ve kültürel mesajlar vererek, toplumdaki yabancılaşmayı hızlandırmakta ve kültürel süreklilik sağlanamamaktadır.

8.2. ÖNERİLER

Koruma ve yeniden işlevlendirme anlayışı yapının bütün çevresel, tarihi ve doğal dokusunun korunmasını kapsamalıdır. Yerel yönetimlerin ve halkın tarihi çevre bilinci ve duyarlılıkları geliştirilerek tarihi yapılar, çevresel ve iç mimari değerlerinin korunması sağlanmalıdır.

Tarihi eserin restorasyonunda ve yeniden işlevlendirilmesinde dikkat edilmesi gereken başlıca hususlar; restorasyon projelerinin doğru

uygulanması, seçilen yeni işlevin yapıya uygunluğu, yapının çevresel değerlerinin verilen yeni işlevler sonucunda zarar görmemesi, uygun iç mimari projelerinin oluşturulması gerekliliğidir.

Eski tarihi ve kültürel değer taşıyan yapının yeni işlevine uygun iç mimari tasarımında oluşturulacak bu konuda uzmanlaşmış iç mimari komiteler tarafından uygun tasarım kriterlerinin saptanması sonucunda tarihi yapı kullanıcılarına yanlış tarihi ve kültürel mesajlar vermemek için düzeyli, olgun bir iç mekan tasarımı, kültürü ve duyarlılığı geliştirmek mümkündür.

Tasarlama sürecinde disiplinlerarası işbirliği yapılarak uzman kişiler tarafından oluşturulacak projelerde yapının tarihi ve mimari değeri olan iç mekanların korunmasında; yapının mevcut biçimi, karakter belirleyici özellikleri ve detayları korunarak, mevcut özgün malzemeleri, orijinal mekan ilişkileri ve özellikleri hasar görmemeli, düzenli bakımları ve kontrolleri sağlanmalıdır.

Yeniden işlevlendirilerek korunan tarihi kervansaraylarımızda iç mekan tasarımında uygulanacak bütün malzeme, aksesuar, renk, ışık, doku, teknik ve görsel değerler, yapı güvenliği ile ilgili bütün detaylar uygulama projesinde değerlendirilmelidir. "Her kervansaray otel olarak kullanılabilir mi?" sorusunun cevabı önemlidir, oluşturulacak uzman komiteler tarafından iç mimari, çevresel ve mekansal değerler analiz edilerek disiplinler arası bir çalışma sonucunda karara varılmalıdır.

Tarihi yapı ve iç mekan tasarımında uygulanacak iç mimari özellik ve detayların özgün tasarımın tarihi ve mimari özellikleriyle yarışmayacak bir anlayışla ele alınarak, renk, ışık, doku, malzeme, biçim seçiminde kullanıcı boyutsal gereksinimlerinin dikkate alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AHUNBAY, Zeynep
1996

Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon
İstanbul Yem Yayınları

AKIN, Nur
1993

"Koruma Uygulamaları ve Düşündürdükleri"
Ankara

1977

Türkiye'de Tarihi Anıtları Koruma Teşkilatı ve
Kanunları
İstanbul:DGSA yayını

ARCAN, E. Faik, EVCI, Fikret
1992

Mimari Tasarıma Yaklaşım.
İstanbul: İki Yayınevi

ARPAD, Ahmet
1976

Yapı Tesisatı Bilgisi, C. 1,2
İstanbul: Kral Matbaası

ASATEKİN, G. ve Diğerleri
1979

"Tarihsel Çevre Korumasının Pratik Yönleri ve
Gerekli Uzmanlıklar"
Mimarlık Dergisi 1:17:30 (Mimarlar Odası ve ODTÜ
Mimarlık Fakültesi Restorasyon Bölümünün
Düzenlediği Panel)

ALSAÇ, Ü. - E.MADRAN ve N.ÖZGÖNÜL

1990

"Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması ve
Onarılmasında kaynakça

1992

Türkiyede Restorasyon

ASLANAPA, Oktay
1971

Turkish Art and Architecture
London

1986

Türk İslam Sanatı
İstanbul: İnkılap Kitabevi

BAYAZIT, Nigar
1978

Otel Yatak Odalarının Sistemli Tasarlanması için
Bir Yöntem.
İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi (Doktora Tezi)

- BEKTAŞ, Cengiz
1992 Koruma Onarım
İstanbul: Yem Yayınları
- 1999 Selçuklu Kervansarayları Korunmaları, Kullanımları
üzerine bir öneri
İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi
- BİKLİÇ, Nurgün
1991 "Şehir Otellerinde Teknik Tesisatın Tasarıma
Etkisi"
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Ankara: Gazi Üniversitesi
- BONIFACE, Pricilla
1981 Hotel Restaurant 1830 to the Present Day
London: Royal Comission on Historical
Monuments
- ÇEÇENER, B. ve E.MADRAN
1976 "Kültürel Varlıkların Korunması ve Onarılması"
Vakıflar Dergisi, 5
Ankara: Gaye Matbaası
- DİEZ, Ernst
1994 Türk Sanatı
(Çev. Oktay Aslanapa)
İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları
- DOĞU, Orhan
1995 Oteller
İstanbul: Birsan Yayınları
- ERDER, Cevat
1975 Tarihi Çevre Bilinci
Ankara: ODTÜ
(Mimarlık Fakültesi Yayınları, No:24)
- 1976 "Venedik Tüzüğü Tarihi Bir Anıt Gibi Korunmalıdır"
ODTÜ Mimarlık Dergisi, 3,2:167-190
Ankara: ODTÜ
- ERTEK, Hakan
1994 "İç Mekan Temel Tasarım İlkelerine Bir Yaklaşım"
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi
- GALITS, W.O.
1984 The Office Environment Automation's Impact on
Tomorrow's Work Place.
Pennsylvania

GENÇTAN, Engin
1989

İnsan Olmak
İstanbul: Remzi Yayınevi

GÜRAN, Ceyhan
1977

Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Mimarisi,
Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları

HASOL, Doğan
1990

Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü
İstanbul: Yen Yayınları.

HUMBARACI, İskender
1978

Isıtma Havalandırma Sıhhi Tesisat
İstanbul: Çağlayan Basımevi

İLTER, İsmet
1969

Tarihi Türk Hanları
Ankara: Kara Yolları Genel Müdürlüğü

KARAMAĞARALI, Haluk
1970

"Anadolu Selçuklu Kervansarayları"

KUBAN, Doğan
1965

Anadolu Türk Mimarisinin Kaynak ve Sorunları.
İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları

1970

100 Soruda Türkiye Sanat Tarihi
İstanbul: Çağdaş Yayınevi

1971

"Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar"
Vakıflar Dergisi, Sayı 8:342-350

1975

Sanat Tarihimizin Sorunları

Anadolu Türk Sanatı, Mimarisi, Kenti Üzerine
Denemeler.

İstanbul: Çağdaş Yayınları

1984

"Çağdaş Koruma, Tasarım ve Planlama İlişkilerine
Kuramsal Bir Yaklaşım."

Mimarlık, 34.

1991

Mimarlık Kavramları

İstanbul, Yem Yayınları

1991

Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki

Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları

1992

"Türkiye'de Restorasyon Sorunsalı"

Yapı Dergisi, Sayı 124:37-41

KURRA, Selma
1989

"Gürültü Sorunu ve Yapılarda Ses Yalıtımı"
İnşaat Dergisi, Sayı 14:19.

KTVK Genel Müdürlüğü
1990

"Koruma Planlamasında İlk Aşama Tespit ve
Tescil" Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma
Kurultayı
Oturma I. 14-16 Mart, Ankara.

LAWSON, Fred

1979

"Konaklama Yapıları"
Derleyen: Nur Esin
Çevre, Kasım, Aralık, Sayı 6 :12-21

ÖZER, Bülent
1976

"Mimari Mirası Korumanın Anlamı, Kapsamı ve
Sınırları Üzerine"
Yapı, Sayı XVII:33-40 İstanbul :Yapı Endüstri
Merkezi

1977

"Tarihi ve Geleneksel Mimariyle Yaşamak ve
Yeniden İnşa etmek"
Yapı, Sayı XXXI:26-50. İstanbul, Yapı Endüstri
Merkezi

ÖZHİSAR, Özgün
1996

Konaklama Tesislerinde Yatak Odalarının İç
Mekan Biçimlenmesine bir Yaklaşım.
Ankara: Hacettepe Üniversitesi

RIETSHEL, H- RAİSS, W.
1972

Isıtma Havalandırma ve İklimlendirme Tekniği
(Çev. Uğur Köktürk)
İstanbul: Kurutulmuş Matbaası

SHOPSİN, William C.
1989

Restoring Old Buildings For Contemporary Use
New York: Whitney Library Of Design

SİREL, Şazi
1984

"İç Mekanlarda Aydınlatma ve Renk"
M.S. Üniversitesi İç Mekan Bilim Dalı Konferansları
1976-1977: 122-138
İstanbul: MSÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları No:4

SMEALIE P.H.- SMITH P.H.
1989

"New Construction For Older Buildings
A Design SourceBook For Architects and
Preservationist, A Wiley Interscience Publication

SÖZEN, Metin
1992

"Koruma Politikası Artık Kimlik Politikasıdır."
Arredamento Dekorasyon, Temmuz- Ağustos:52-
53

TÜTENGİL, A.
1995

"Yapısal Kültür Varlıklarının Fayda Değeri
Analizine Bağlı Bir Yöntemle Değerlendirilmesi"
İstanbul: İTÜ

ÜNVER, R.
1993

"Yapı Fiziğinde, Fizik Ortamı Oluşturan Öğeler"
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi

Zişan, Turp
1990

"Turistik Konaklama Tesislerindeki İç Mekanların
Gün Işığı ve Yapay Aydınlatılması ile Türkiye'deki
Uygulamalar"
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi

Weeks, K.D.- A.E. Grimmer
1995

The Secretary of Interior's Standarts For The
Treatment Of Historic Properties With Guidelines
For Preserving, Rehabilitating, Restoring &
Reconstructing Historic Buildings.
Washington: U.S.Department To The Interior
National Park Service.